

Työeläkkeiden kustannustenjako
–käsikirjan päivitystyö
(SHV-harjoitustyö)

Hanna Mäkinen
26.3.2018

Abstract

Due to the decentralized organization and partial funding of the Finnish earnings-related pension system and the principle of the last pension provider, it becomes necessary to divide costs between pension providers and clarify pension shares paid on behalf of other parties. The Finnish Centre for Pensions clarifies these costs.

The Finnish Centre for Pensions carries out six different types of cost division each year:

- jointly financed pensions under the Employees Pensions Act (TyEL) and the Seafarer's Pensions Act (MEL) and pensions paid on behalf of other pension providers,
- pensions under the Self-employed Persons' Pensions Act (YEL) and the share of state participation in YEL pension costs,
- the portions of cost of the Finnish Centre for Pensions,
- the distribution of the Unemployment Insurance Fund contributions to the pension providers,
- the distribution of the costs of pension benefits accrued during unsalaried periods and
- the distribution of the costs of pension benefits accrued under the Act on compensation for Pension Accrual from State Funds for Periods of Childcare and Periods of Study (VEKL).

The division of costs is based on laws, regulations and the cost distribution and VEKL bases confirmed by the Ministry of Social Affairs and Health, as well as on related recommendations issued by the Finnish Centre for Pensions.

Pension providers annually inform the Finnish Centre for Pensions of pensions paid during the cost division year and submit payment information of the cost division based on the wage sums of the insured. Based on this information, the Finnish Centre for Pensions calculates the final cost division instalments for the pension providers for the year following the cost division year. The large flow of money that follows the clarifications is distributed already for the cost division year, through an advance payment system.

Käsikirjan päivytystyön taustaa

Työeläkkeiden kustannustenjako -käsikirjassa esitellään Suomen lakisääteisen työeläkejärjestelmän eläkekustannusten jako eläkelaitosten kesken. Käsikirjassa selitetään kustannustenjaon laskentasaännöt ja -kaavat ja kerrotaan niiden taustoista. Lisäksi kerrotaan kustannustenjaon suorittamisesta käytännössä ja kustannustenjaon historiasta. Liitteistä löytyy tietoa eläkelaitosten rahastointiin liittyvistä tuottovelvoitteista ja vanhuuseläkerahastojen vahvistamisesta lisätäydennyksin. Kirjan lopussa on kustannustenjakoon liittyviä tilastotietoja ja aikasarjoja.

Käsikirjasta julkaistiin ensimmäinen painos reilun kahden vuoden kirjoitustyön tuloksena alkuvuodesta 2010. Alkuperäistä kirjaa olivat tuolloin kirjoittamassa Minna Lehmuskero, Eeva Poutiainen, Eeva Puuperä, Eliisa Ryyänen, Mikko Sankala, Sari Toro ja Katariina Vapalahti.

Käsikirjan päivytystyö vei jotakuinkin yhtä paljon aikaa, vaikka pohjana olikin hyvin ja perinpohjaisesti kirjoitettu ensimmäinen painos. Toki ensimmäisen painoksen ilmestymisen jälkeen kuluneisiin liki kymmeneen vuoteen on mahtunut useita muutoksia kirjassa kuvattuihin kustannustenjaon sääntöihin ja käytänteisiin. Osa muutoksista on ollut lakimuutosten vaatimia, osa taas seurausta kustannustenjaon jatkuvasta kehittämisestä ja virtaviivaistamisesta.

Vuoden 2017 eläkeuudistus vaikutti kustannustenjakoon erityisesti kustannustenjaossa käytettävien suureiden määrittelyiden kautta. Uudet eläkelajit osittainen varhennettu vanhuuseläke ja työuraeläke tuli huomioida TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyssä. Lisäksi eläkkeiden rahastointiperiaatteisiin tuli muutoksia johtuen vanhuuseläkkeen alaikärajan linkittämisestä elinajanodotteeseen sekä jatkossa kunkin vuoden työtuloista syntyvästä 1,5 prosentin eläkekarttumasta koko työuran ajalta. Osaketuottosidonnaisen lisävuakuutusvastuun osuutta nostettiin viidesosaan vastuuvälästä, millä tavoin lisättiin työeläkelaitosten mahdollisuutta sijoittaa osakkeisiin.

Vuoden 2017 eläkeuudistuksen myötä tuli voimaan myös uusi julkisten alojen eläkelaki. JuEL yhdisti aiemmin erilliset valtion, kuntien ja evankelis-luterilaisen kirkon eläkelait sekä lisäsi Kansaneläkelaitoksen (Kela) toimihenkilöiden eläketurvan niiden kanssa samaan lakiin. Siitä huolimatta, että ne sisältyvät nyt samaan eläkelakiin, pysyvät niiden rahoitukset erillisinä. Lisäksi jo ennen JuEL:n voimaantuloa Kevalle siirtyi hoidettavaksi valtion, evankelis-luterilaisen kirkon ja Kelan eläkkeiden toimeenpano ja rahaliikenne. Näistä muutoksista johtuen kustannustenjakoperusteiden määritelmiin ja termeihin oli tarpeen tehdä muutoksia, vaikka eläketurvan varsinainen sisältö pysyi hyvin vastaavana kuin aiemmin.

TEL-lisäeläketurvan vakuuttaminen lopetettiin vuoden 2016 lopussa; lisäeläketurvan karttuminen päättyi eikä maksuja enää peritä. Vuoden 2017 alusta muutettiin myös TEL-lisäeläketurvan rahoitusta ja jatkossa rahoitus tapahtuu kokonaan TEL-lisäeläketurvan tasausjärjestelmän välityksellä. TEL-lisäeläkkeistä aiheutuvat kustannukset jaetaan eläkelaitoksille kustannustenjakoperusteiden mukaisesti TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn yhteydessä.

Vuoden 2014 alusta lähtien YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet on kustannettu kokonaan YEL-lisäeläketurvan tasausjärjestelmän kautta. YEL-lisäeläketurvaa vakuuttaneilla eläkelaitoksilla kaikki sen maksamat YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet kustannetaan kyseisen eläkelaitoksen YEL-lisäeläketurvan tasausvastuusta niin kauan kuin sitä riittää. Tasausvastuun ylittävältä osin YEL-lisäeläkkeet hyvitetään eläkelaitokselle YEL-eläkkeiden kustannustenjaossa.

Kustannustenjaossa pyritään minimoimaan tarkistuserien ja liikuteltavien rahamäärien kokoa. Tähän pyritään kustannustenjaon ennakoerillä ja yhdistelemällä kustannustenliittyviä maksuja. TVR-maksun jakoon on lisätty mahdollisuus tarkentaa ennakoita vielä joulukuussa, jolloin TVR-maksuun merkittävästi vaikuttavien kuluvan vuoden ansiosidonnaisten työttömyysetuuksien toimeenpanosta on saatavilla tietoa jo kolmen kvartaalin osalta. Lisäksi TVR-maksun ennakkoiden aikataulu on sovitettu yhteen muiden kustannustenjakojen aikataulujen kanssa. VEKL-selvittelyn volyyymi on kasvanut käsikirjan edellisestä painoksesta moninkertaiseksi, minkä seurauksena vuodesta 2017 alkaen ennakkomenettely on otettu käyttöön myös VEKL-selvittelyssä. VEKL:n kustannustenjakoperusteiden kaavat ja aikataulu on myös yhtenäistetty muiden kustannustenjakojen kanssa. Vuodesta 2018 alkaen

lopullisen kustannustenjaon maksuaikataulut sovitettiin yhteen ennakoiden kanssa, millä tavoin liikuteltavia rahamääriä on ollut mahdollista vähentää. Kustannustenjaossa liikkuvien erien korkoutuksessa on käytetty vuoden 2016 alusta lähtien markkinaehtoisesti määräytyvää vakuutusmaksukorkoa b_{17} aiemmin käytetyn perustekorona b_1 sijaan.

Kustannustenjakoon tarvittavien tietojen keräämisen käytänteet kustannustenjakojen suorittamiseksi ovat muuttuneet viime vuosina. Rekistereitä käytetään hyödyksi entistä enemmän ja lisäksi paperilla toimitettavista tiedoista on päästy lähes täysin eroon. Tiedot ennakoiden määrittämiseksi ja kustannustenjakojen suorittamiseksi toimitetaan pääosin sähköisesti.

Vuoden 2017 eläkeuudistus vaati muutoksia myös EU-virkamiesten eläkeoikeuksien siirtoon liittyvien pääoma-arvojen laskentaan. Vanhalla laskentatavalla uudistuksen mukaisia elinaikaker-toimia ja ikäluokkakohtaisia alimpia eläkeikiä ei voitu huomioida. Laskentateknisten muutosten ohella myös pääoma-arvolaskelmien taustalla olevia taloudellisia ja demografisia oletuksia tarkistettiin eläkeuudistuksen oletusten mukaisiksi.

Kymmenen vuoden aikana eläkelaitosten lukumäärä on vähentynyt yhdistymisten seurauksena. Koko tai osittaisia vakuutuskannan luovutuksia tapahtuu lähes vuosittain. Tavallisten kannansiirtojen ohella on kuitenkin ollut useampia kannansiirtoja, jotka ovat vaatineet poikkeusmenettelyjä toteutuakseen. Selvitystilassa olleet Yrittäjien Eläkekassa Oman kannansiirto vuonna 2015 mahdollistettiin täydentämällä sen vakavaraisuutta. Täydennyksestä johtuva rahaliikenne hoidettiin osana kustannustenjakoprosesseja. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen ja Keskinäinen Eläkeyhtiö Etera yhdistyivät vuoden 2018 alussa. Yhdistymisen seurauksena Eteraa koskevat Eteran muista eläkelaitoksista poikkeavaa vakuutuskantaa koskeneet erityissäännöt poistuivat. Eteran työkyvyttömyysliikkeen kustannustenjakoerän loppusuoritus hoidetaan vuoden 2018 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn välityksellä.

TyEL-MEL-eläketurvan vanhuuseläkerahastoja täydennetään vuosittain i_v -kertoimella tehtävillä lisätäydennyksillä. Kertoimen i_v -komponentilla tehtävä osa täydennyksestä realisoitui ensimmäistä kertaa vuonna 2017. Kertoimen arvo perustuu määrään, jolla osaketuottosidonnainen lisä-vakuutusvastuu ylittää sallitun ylärajansa. Käsikirjassa on nyt kuvattu edellisen painoksen jälkeen vahvistetut periaatteet kertoimen laskemiseksi ja kertoimen perusteella tehtäväksi vastuuvέλkasiirroksi.

Käsikirjan päivitetystä tilastoliitteessä on havainnollistettu lakisääteisen työeläkejärjestelmän ja kustannustenjaon varojen volyyymiä ja kiertokulkua sekä luvuin että kuvioin. Eläketurvakeskuksen internetsivuilla löytyvässä kustannustenjaon kuvapankissa on myös laajemmin saatavilla keskeisiä tietoja työeläkejärjestelmän rahoituksesta ja kustannustenjaosta.

Työeläkkeiden kustannustenjako -käsikirja julkaistaan Eläketurvakeskuksen internetsivuilla verkkojulkaisuna. Painettu kirja on tilattavissa Eläketurvakeskuksesta.

Liite: Työeläkkeiden kustannustenjako –käsikirja

ELÄKETURVAKESKUKSEN
KÄSIKIRJOJA

Työeläkkeiden kustannustenjako

HANNA MÄKINEN

ELÄKETURVAKESKUKSEN
KÄSIKIRJOJA

Työeläkkeiden kustannustenjako

HANNA MÄKINEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 029 411 20 • Faksi 09 148 1172

Pensionskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon 029 411 20 • Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Phone +358 29 411 20 • Fax +358 9 148 1172

Helsinki 2018

ISBN 978-951-691-289-2 (nid.)

ISBN 978-951-691-290-8 (PDF)

ISSN 1795-9578 (painettu)

ISSN 1798-7504 (verkkajulkaisu)

LUKIJALLE

Työeläkkeiden kustannusten jako –käsikirjassa esitellään Suomen lakisääteisen työeläkejärjestelmän eläkekustannusten jako eläkelaitosten kesken. Käsikirjassa selitetään kustannustenjaon laskentasäännöt ja –kaavat ja kerrotaan niiden taustoista. Lisäksi kerrotaan kustannustenjaon suorittamisesta käytännössä ja kustannustenjaon historiasta. Liitteistä löytyy tietoa eläkelaitosten rahastointiin liittyvistä tuottovelvoitteista ja vanhuuseläkerahastojen vahvistamisesta lisätäydennyksin. Kirjan lopussa on kustannustenjakoon liittyviä tilastotietoja ja aikasarjoja.

Käsikirjasta julkaistiin ensimmäinen painos reilun kahden vuoden kirjoitus-työn tuloksena alkuvuodesta 2010. Alkuperäistä kirjaa olivat tuolloin kirjoittamassa Minna Lehmuskero, Eeva Poutiainen, Eeva Puuperä, Eliisa Ryyänen, Mikko Sankala, Sari Toro ja Katariina Vapalahti.

Käsikirjan päivitystyö vei jotakuinkin yhtä paljon aikaa, vaikka pohjana oli-kin hyvin ja perinpohjaisesti kirjoitettu ensimmäinen painos. Toki ensimmäisen painoksen ilmestymisen jälkeen kuluneisiin liki kymmeneen vuoteen on mahtunut useita muutoksia kirjassa kuvattuihin kustannustenjaon sääntöihin ja käytänteisiin. Osa muutoksista on ollut lakimuutosten vaatimia, osa taas seurausta kustannustenjaon jatkuvasta kehittämisestä ja virtaviivaistamisesta.

Mittavin viime vuosien lakimuutoksista on epäilemättä vuoden 2017 eläkeuudistus, mutta sen rinnalla on ollut myös muita suoraan tai välillisesti kustannustenjakoon vaikuttavia lakimuutoksia kuten työeläkevakuuttajien vakavaraisuusuudistus sekä TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamista koskeva lakimuutos. Eläkeuudistuksen myötä tuli voimaan myös uusi julkisten alojen eläkelaki. JuEL yhdisti aiemmin erilliset valtion, kuntien ja evankelis-luterilaisen kirkon eläkelait sekä lisäksi Kansaneläkelaitoksen (Kela) toimihenkilöiden eläketurvan niiden kanssa samaan lakiin.

Kustannustenjaossa pyritään minimoimaan tarkistuserien ja liikuteltavien rahamäärien kokoa. Tähän pyritään kustannustenjaon ennakkoerillä ja yhdistelemällä kustannustenliittyviä maksuja. Esimerkiksi TVR-maksun jakoon on lisätty mahdollisuus tarkentaa ennakoita vielä joulukuussa ja lisäksi TVR-maksun ennakoiden aikataulu on sovitettu yhteen muiden kustannustenjakojen aikataulujen kanssa. VEKL-selvittelyssä on otettu käyttöön ennakkomenettely ja aikataulu on myös yhtenäistetty muiden kustannustenjakojen kanssa. Vuodesta 2018 alkaen lopullisten

kustannustenjakojen maksuaikataulut sovitettiin yhteen ennakoiden kanssa, millä tavoin liikuteltavia rahamääriä on ollut mahdollista edelleen vähentää.

Kustannustenjakoon tarvittavien tietojen keräämisen käytänteet kustannustenjakojen suorittamiseksi ovat muuttuneet viime vuosina. Rekistereitä käytetään hyödyksi entistä enemmän ja paperilla toimitettavista tiedoista on päästy lähes täysin eroon. Tiedot ennakoiden määräämiseksi ja kustannustenjakojen suorittamiseksi toimitetaan pääosin sähköisesti.

Käsikirjan päivitetystä tilastoliitteessä on havainnollistettu lakisääteisen työeläkejärjestelmän ja kustannustenjaon varojen volyymiä ja kiertokulkua sekä luvin että kuvioin. Eläketurvakeskuksen internetsivuilla löytyvässä kustannustenjaon kuvapankissa on myös laajemmin saatavilla keskeisiä tietoja työeläkejärjestelmän rahoituksesta ja kustannustenjaosta.

Työeläkkeiden kustannustenjako -käsikirja on päivitetty allekirjoittaneen SHV-harjoitustyönä. Kiitän lämpimästi päivitystyötä kommentoineita; erityisesti Eläketurvakeskuksen Aktuaaripäällikkö Jaakko Ahoa, käsikirjan alkuperäisiä kirjoittajia sekä työkavereita Eläketurvakeskuksen vakuutusmatemaattisessa yksikössä. Lisäksi iso kiitos Merja Raunikselle kuvien ja taulukoiden muokkauksesta sekä avusta kirjan taittamisessa.

Helsingissä maaliskuussa 2018

Hanna Mäkinen

Kustannustenjako pähkinäkuoressa

Suomen työeläkejärjestelmän hajautetun organisaation, työeläkkeiden osittaisen rahastoinnin ja viimeisen eläkelaitoksen periaatteen vuoksi eläkelaitosten välillä tarvitaan kustannustenjakoa ja toisten puolesta maksettujen eläkeosien selvittelyä. Nämä kustannusten selvittelyt tehdään keskitetysti Eläketurvakeskuksessa.

Eläketurvakeskuksessa hoidetaan vuosittain kuusi erillistä kustannustenjakoa:

- yhteisesti kustannettavat TyEL- ja MEL-eläkkeet ja toisten eläkelaitosten puolesta maksetut eläkkeet
- YEL-eläkkeet ja valtion osallistuminen YEL-eläkkeiden kustannuksiin
- Eläketurvakeskuksen kustannusosuudet
- Työttömyysvakuutusrahaston maksun jako eläkelaitoksille
- palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjako
- valtion varoista korvattavien alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta karttuneiden etuosien kustannustenjako.

Kustannustenjako perustuu lakeihin, asetuksiin ja sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin kustannustenjako- ja VEKL-perusteisiin sekä niihin liittyviin Eläketurvakeskuksen antamiin suosituksiin.

Eläkelaitokset antavat vuosittain Eläketurvakeskukselle tiedot kustannustenjakovuonna maksamistaan eläkkeistä sekä vakuutettujensa palkkasummaan pohjautuvat kustannustenjaon maksutiedot. Näistä tiedoista Eläketurvakeskuksessa laskeetaan eläkelaitoksille lopulliset kustannustenjakoerät kustannustenjakovuotta seuraavana vuonna. Selvittelyjen suurta rahaliikennettä saadaan jaettua jo kustannustenjakovuodelle ennakkomaksujärjestelmällä.

Kostnadsfördelningen i ett nötskal

Kostnadsfördelning mellan pensionsanstalterna och avräkning av pensionsdelar som pensionsanstalterna betalat för varandras räkning behövs på grund av att arbetspensionssystemet i Finland är decentraliserat, att arbetspensionerna delvis fonderas och att systemet följer principen om sista försäkrare. Denna avräkning görs centralt på Pensionsskyddscentralen.

Pensionsskyddscentralen gör årligen sex separata kostnadsfördelningar:

- ArPL- och SjPL-pensioner som bekostas gemensamt och pensioner som betalats för andra pensionsanstalters räkning,
- FöPL-pensioner och statens andel av kostnaderna för FöPL-pensionerna,
- kostnadsandelarna för Pensionsskyddscentralen,
- fördelningen av Arbetslöshetsförsäkringsfondens inbetalning till pensionsanstalterna och
- kostnadsfördelningen för pensionsdelar som tillvuxit under oavlönade perioder och
- kostnadsfördelningen för förmånsdelar som tillvuxit under tid för vård av barn under tre år eller för studier och som bekostas ur statens medel.

Kostnadsfördelningen grundar sig på lagar, förordningar, av social- och hälsovårdsministeriet fastställda kostnadsfördelnings- och StPEL-grunder samt Pensionsskyddscentralens rekommendationer med anknytning till dem.

Pensionsanstalterna lämnar årligen uppgifter om de pensioner som de betalat under kostnadsfördelningsåret samt uppgifter som grundar sig på de försäkrades lönesumma till Pensionsskyddscentralen. På basis av dessa uppgifter räknar Pensionsskyddscentralen ut de slutliga kostnadsfördelningsposterna till pensionsanstalterna under det år som följer på kostnadsfördelningsåret. Den stora penningtrafik som hänför sig till avräkningarna kan delvis fördelas redan på kostnadsfördelningsåret genom ett förskottsbetalningssystem.

Division of costs in a nutshell

Due to the decentralized organization and partial funding of the Finnish earnings-related pension system and the principle of the last pension provider, it becomes necessary to divide costs between pension providers and clarify pension shares paid on behalf of other parties. The Finnish Centre for Pensions clarifies these costs.

The Finnish Centre for Pensions carries out six different types of cost division each year:

- jointly financed pensions under the Employees Pensions Act (TyEL) and the Seafarer's Pensions Act (MEL) and pensions paid on behalf of other pension providers,
- pensions under the Self-employed Persons' Pensions Act (YEL) and the share of state participation in YEL pension costs,
- the portions of cost of the Finnish Centre for Pensions,
- the distribution of the Unemployment Insurance Fund contributions to the pension providers,
- the distribution of the costs of pension benefits accrued during unsalaried periods and
- the distribution of the costs of pension benefits accrued under the Act on compensation for Pension Accrual from State Funds for Periods of Childcare and Periods of Study (VEKL).

The division of costs is based on laws, regulations and the cost distribution and VEKL bases confirmed by the Ministry of Social Affairs and Health, as well as on related recommendations issued by the Finnish Centre for Pensions.

Pension providers annually inform the Finnish Centre for Pensions of pensions paid during the cost division year and submit payment information of the cost division based on the wage sums of the insured. Based on this information, the Finnish Centre for Pensions calculates the final cost division instalments for the pension providers for the year following the cost division year. The large flow of money that follows the clarifications is distributed already for the cost division year, through an advance payment system.

SISÄLTÖ

1	Suomen eläkejärjestelmä, eläkkeet ja niiden rahoitus	15
1.1	Eläkejärjestelmä ja eläkkeet	15
1.2	Eläkkeiden rahoitus	16
1.3	Osittain rahastoiva järjestelmä yksityisillä aloilla	18
1.4	Yksityisten alojen palkansaajalakien mukainen työeläkevakuutusmaksu	19
1.5	Eläkkeiden kustannustenjakojärjestelmä	21
1.6	Eläkkeen ja eläkkeen osan kustantaminen	22
1.7	Kustannustenjaon ohjeistus	24
2	Kustannustenjaon periaatteet	27
2.1	Yhteistä kustannustenjaossa	27
2.2	TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittely	29
2.2.1	TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn lopullinen erä	29
2.2.2	Toisten eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkkeiden selvittely	34
2.2.3	TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn ennakot	35
2.2.4	TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn tarkistuserä	37
2.2.5	TyEL- ja MEL-eläkkeiden rahastoitu osa	37
2.2.6	TEL-lisäeläketurvasta	41
2.3	YEL-eläkkeiden kustannustenjako ja YEL:n valtion osuus	42
2.3.1	YEL-eläkkeiden kustannustenjaon lopullinen erä	43
2.3.2	YEL:n valtion osuus	46
2.3.3	YEL-eläkkeiden kustannustenjaon ennakot	48
2.3.4	YEL-eläkkeiden kustannustenjaon tarkistuserä	51
2.3.5	YEL-lisäeläketurvasta	51
2.4	Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjako	52
2.4.1	Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat	52
2.4.2	Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon lopullinen erä	53
2.4.3	Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon ennakot	57
2.4.4	Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon tarkistuserä	58
2.4.5	Muut palkattomiin aikoihin liittyvät kustannustenjaot	58
2.5	Työttömyysvakuutusrahaston maksu	59

2.5.1	Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullinen erä	59
2.5.2	Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrä	61
2.5.3	Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakot	62
2.5.4	Työttömyysvakuutusrahaston maksun tarkistuserä	63
2.5.5	Työttömyysvakuutusrahaston maksun vaikutus vakuutusmaksuihin	64
2.5.6	Työttömyysvakuutusrahasto	65
2.6	Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien selvittely	66
2.6.1	Kustannusosuuksien määräytyminen	66
2.6.2	Eläketurvakeskuksen kustannuskertoimet	67
2.6.3	Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullinen erä ...	69
2.6.4	Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden ennakot	70
2.6.5	Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden tarkistuserä	70
3	Valtion varoista suoritettava eläkkeen korvaaminen alle kolmivuo- tiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta	73
3.1	VEKL-etuuden karttuminen	73
3.2	VEKL:n mukaisten kulujen kustantaminen	74
3.3	Järjestelmän rakentamiskulut	74
3.4	VEKL-selvittely	75
3.4.1	VEKL:n toimeenpanoon liittyvä lopullinen erä	75
3.4.2	Valtion vuosittainen korvaus	76
3.4.3	VEKL-selvittelyn ennakot	77
3.4.4	VEKL-selvittelyn tarkistuserä	79
4	Kustannustenjakojen suorittaminen käytännössä	81
4.1	Kustannustenjaon vuosiakataulu	81
4.2	Ennakot	81
4.3	Lopullinen erä ja tarkistuserä	82
4.4	Kustannustenjakojen kertoimien määrittäminen	84
4.5	Eläkelaitosten toimittamat tiedot	84
4.5.1	Eläkelaitosten toimittamat tiedot kustannustenjakojen ennakoita varten.....	84
4.5.2	Eläkelaitosten toimittamat tiedot maksetuista eläkkeistä ...	85
4.5.3	Eläkelaitosten toimittamat vakuutustekniset tiedot.....	87
4.6	Kustannustenjakotiedot rekistereissä.....	88
4.6.1	Eläkkeiden vastuunjakotiedot rekistereissä	88
4.6.2	Vakuutustekniset tiedot rekistereissä	89
4.7	Työryhmät.....	89
5	Vakuutuskannan siirrot	91
5.1	Yleistä.....	91

5.1.1	Vakuutuskannan siirtäminen työeläkevakuutusyhtiöstä	91
5.1.2	Vakuutuskannan siirtäminen eläkesäätiöstä	92
5.1.3	Vakuutuskannan siirtäminen eläkekassasta	92
5.1.4	Vakuutuskannan mukana siirtyvä vakavaraisuuspääoma ..	93
5.2	Vakuutuskannansiirrot kustannustenjaossa	93
5.2.1	Lopulliset erät	93
5.2.2	Ennakot	96
5.2.3	Tarkistuserät	97
6	Eläkeoikeuksien siirto Euroopan unionin eläkejärjestelmään	99
6.1	Euroopan unionin eläkejärjestelmään siirrettävä määrä	100
6.1.1	Pääoma-arvokertoimet	101
6.2	Siirtoprosessi	102
6.3	Kustannustenjako	103
6.3.1	TyEL-eläketurva ja MEL-vastuunjako-osa	104
6.3.2	MEL-ylite	104
6.3.3	TEL-lisäeläketurva	104
6.3.4	YEL-eläketurva	104
6.3.5	YEL-lisäeläketurva	104
6.3.6	MYEL-eläketurva	105
6.3.7	Palkattomilta ajoilta karttunut eläketurva	105
6.3.8	VEKL-eläketurva	105
6.3.9	Kustannustenjaossa käytetty korkoutus	105
7	Kustannustenjaon historiaa	107
7.1	Osittainen rahastointi ja viimeisen eläkelaitoksen periaate	107
7.2	TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn historiaa	109
7.2.1	TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn muutokset	109
7.2.2	Eläkkeiden rahastointi	114
7.2.3	LEL:n ja TaEL:n mukaantulo kustannustenjakoon	122
7.2.4	MEL:n mukaantulo kustannustenjakoon	122
7.2.5	Julkisten alojen mukaantulo kustannustenjakoon	123
7.3	YEL-eläkkeiden kustannustenjaon historiaa	123
7.4	Pakollisen vastuuvajauksen kuolettamisen selvittelyt	125
7.5	Palkattomien aikojen kustannustenjaon historiaa	125
7.6	Työttömyysvakuutusrahaston maksun historiaa	126
7.6.1	Työttömyysvakuutusrahaston maksun jako ennen vuotta 2007	126
7.6.2	Vuoden 2007 muutos Työttömyysvakuutusrahaston mak- sun jakoon	127

7.6.3	Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevaan palkkasummaan vaikuttaneet muutokset.....	128
7.6.4	Työttömyysvakuutusrahaston maksun rahoitus työttömyysvakuutusmaksuilla	129
7.7	Kustannustenjaon tulevaisuuden näkymiä	129
Lähteet	131
Liitteet	135
A	Siirtymämaksu	137
B	Vanhuuseläkerahastojen lisätäydennykset	139
B.1	1i_v -korotus	140
B.2	2i_v -korotus	141
B.3	3i_v -korotus	142
B.4	4i_v -korotus	143
C	Rahastoonsiirtovelvoitteeseen liittyvät kertoimet ja vakuutusmaksukorko	145
C.1	Täydennyskerroin	146
C.2	Osaketuottokerroin	148
C.3	Vakuutusmaksukorko	150
D	Tilastotietoja	151
E	Kustannustenjaon säädökset ja ohjeistus	163
F	Lyhenteet	165
G	Sanasto	167

1 Suomen eläkejärjestelmä, eläkkeet ja niiden rahoitus

Suomessa lakisääteinen eläketurva muodostuu ansiotyöhön perustuvasta työeläketurvasta sekä asumiseen perustuvista kansaneläke- ja takuueläketurvista.

1.1 Eläkejärjestelmä ja eläkkeet

Eläkkeillä turvataan toimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Työeläkkeet mahdollistavat ikääntyneille myös osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen ja rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavissa töissä pitkän työuran tehneille työuraeläkkeen.

Kansaneläkettä maksetaan, jos työeläketurvaa ei ole karttunut tai jos karttunut työeläketurva on vähäinen. Takuueläkejärjestelmä kansaneläkkeen ohella turvaa vähimmäiseläkkeen, jos henkilön kaikki eläkkeet Suomesta ja ulkomailta jäävät yhteensä alle 775,27 euroa kuukaudessa vuoden 2018 tasossa. Kansaneläkelaitos hallinnoi kansaneläke- ja takuueläkejärjestelmää eduskunnan valvonnan alaisena.

Työeläketurvan toimeenpano on hajautettu. Yksityisten alojen työeläketurvaa hoitavat eläkevakuutusyhtiöt, eläkekassat ja eläkesäätiöt sekä maatalousyrittäjien ja merimiesten erityiseläkelaitokset. Näiden eläkelaitosten toimintaa valvovat sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö sekä Finanssivalvonta. Julkisilla aloilla on omat eläkelaitoksensa, joista suurin on valtiovarainministeriön valvonnan alainen Keva. Kevan sijoitustoimintaa valvoo kuitenkin Finanssivalvonta. Keva huolehtii Kevan jäsenyhteisöjen, valtion, evankelis-luterilaisen kirkon sekä Kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläkejärjestelmien toimeenpanosta. Valtion eläkkeiden osalta rahoituksesta vastaa kuitenkin valtio, evankelis-luterilaisen kirkon henkilöstön eläkkeiden osalta Kirkon eläkerahasto ja Kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläkkeiden osalta Kansaneläkelaitos. Keva vastaa siten vain kunta-alan eläkkeiden rahoituksesta. Suomen Pankin toimihenkilöiden sekä Ahvenanmaan maakuntahallituksen työntekijöiden eläketurva on järjestetty niiden omissa eläkelaitoksissa. Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassa hoitaa oman eläkejärjestelmänsä piiriin kuuluvien vakuutettujen työeläketurvaa. Eläketurvakeskus toimii työeläketurvan toimeenpanon ja kehittämisen yhteiselimenä. Taulukossa 1.1 on kuvattu työeläketurvan hoitoon osallistuvien eläkelaitosten lukumääriä eri vuosina.

Taulukko 1.1.

Lakisääteisen työeläketurvan hoitoon osallituvien eläkelaitosten lukumääriä.

Vuosi	kpl
2000	55
2004	58
2007	51
2010	38
2013	33
2016	31

Yksityisten alojen palkansaajia koskevat työntekijän eläkelaki (TyEL) sekä merimieseläkelaki (MEL). Yrittäjillä on omat eläkelakinsa, yrittäjän eläkelaki (YEL) sekä maatalousyrittäjän eläkelaki (MYEL). Vuoden 2017 alusta voimaan tullut julkisten alojen eläkelaki (JuEL) säätelee Kevan jäsenyhteisöjen, valtion, evankelis-luterilaisen kirkon ja Kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläketurvaa. Ortodoksisella kirkolla on oma eläkelakinsa (OrtKL). Lisäksi Suomen Pankin toimihenkilöillä ja Ahvenanmaan maakuntahallituksen työntekijöillä ovat omat eläkesääntönsä.

Lähes kaikki yksityisten ja julkisten alojen työansiot kartuttavat työeläketurvaa, joka riippuu ansioiden määrästä. Vuoden 2005 lakimuutoksiin perustuvasta eläkeuudistuksesta lähtien eläkettä tai etuutta on karttunut myös palkattomilta etuusajoilta, joita ovat lapsenhoitoajat, opiskelu, työttömyys ja vuorotteluvapaa sekä sairaus- tai kuntoutusjaksot.

1.2 Eläkkeiden rahoitus

Eläkkeet rahoitetaan pääasiassa työnantajien, työntekijöiden ja yrittäjien maksamalla eläkevakuutusmaksuilla, kertyneillä eläkevaroilla sekä niistä saaduilla tuotoilla. Lisäksi valtio kustantaa yrittäjien eläkkeistä sen osuuden eläkemenosta, johon eläkevakuutusmaksuista saatava maksutulo ei riitä ja MEL:n eläkemenosta noin kolmanneksen. JuEL:in mukaisesta valtion eläkkeiden eläkemenosta noin 60 prosenttia kustannetaan valtion budjetista. Työttömyysvakuutusrahaston maksulla rahoitetaan ansiosidonnaisilta työttömyys- ja koulutusajoilta sekä vuorotteluvapailta saatujen etuuksien perusteella karttuneet eläkkeet. Työttömyysvakuutusrahaston maksusta kerrotaan tarkemmin kohdassa [2.5](#).

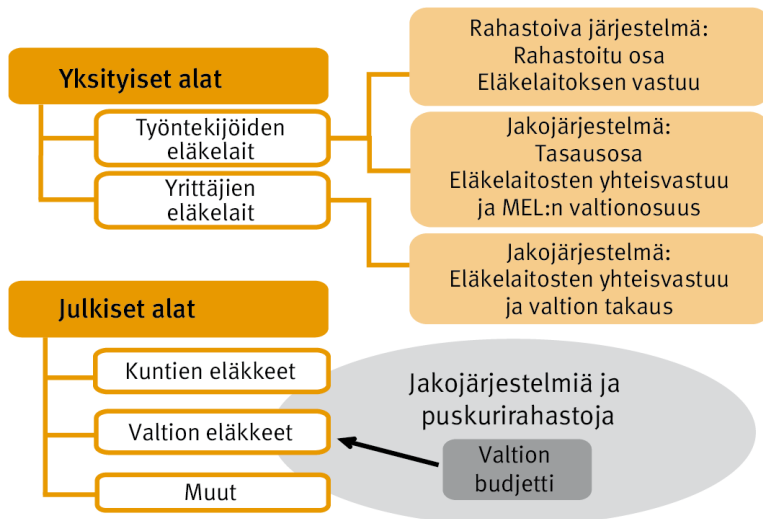
Eläkkeiden rahoitusperiaatteiden äärimuodot ovat jakojärjestelmä ja rahastoiva järjestelmä. Jakojärjestelmässä kerätään vakuutusmaksuna kunakin vuonna se määrä, joka tarvitaan kyseisen vuoden eläkemenon ja hoitokulujen kattamiseen. Rahastoivassa järjestelmässä vakuutusmaksuna kerätään kunakin vuonna määrä, joka riittää kyseisen vuoden hoitokuluihin sekä kyseisenä vuonna karttuneen eläketurvan kustantamiseen eläkkeen maksuaikana, kun korko ja kuolevuus otetaan huomioon. Näiden järjestelmien välimuoto on osittain rahastoiva järjestelmä.

Kansan- ja takuueläkkeet kustannetaan kokonaan jakojärjestelmän mukaisesti ja niiden eläkemeno rahoitetaan valtion varoista.

Julkisten alojen eläkkeiden rahoitus toimii pääasiassa jakojärjestelmän periaatteella. 1980-luvun lopulta lähtien on kuitenkin myös julkisilla aloilla kerätty varoja kollektiivisiin puskurirahastoihin. Rahastoinnin tavoitteena on erityisesti vähentää vakuutusmaksun korotuspaineita suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle.

Kuvio 1.1.

Eläkkeiden rahoituslähteet.

Kustannukset vuosittain maksetuista, palkattomilta ajoilta karttuneista eläkkeen osista jaetaan jakojärjestelmän periaatteella kaikkien eläkelaitosten kesken eläkelaitoksissa vakuutettujen työansioden suhteessa. Valtio puolestaan kustantaa lapshoitoon sekä opiskeluun liittyviltä ajoilta karttuneet etuudet.

Yksityisten alojen yrittäjäeläkkeiden rahoitus toimii puhtaasti jakojärjestelmän mukaisesti. Vakuutusmaksusta vähennetään hoitokulut ja loput käytetään kyseisen

vuoden eläkemenon kattamiseen. Valtio osallistuu yrittäjäeläkkeiden kustantamiseen siltä osin kuin vakuutusmaksut eivät niihin riitä.

Yksityisten alojen palkansaajalakien mukaiset eläkkeet kustannetaan osittain rahastoivalla tekniikalla, josta kerrotaan enemmän seuraavassa kohdassa.

1.3 Osittain rahastoiva järjestelmä yksityisillä aloilla

Yksityisten alojen palkansaajalakien TyEL:n ja MEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitustekniikaksi valittiin osittain rahastoiva järjestelmä (asiasta enemmän kohdassa 7.1). Yksittäinen eläke voidaan periaatteessa jakaa kahteen osaan sen mukaan, miten se rahoitetaan. Osa maksettavasta eläkkeestä on rahastoitu ennakkoon ja varat sen maksamiseen purkautuvat rahastosta (eläkkeen rahastoitu osa). Osa eläkkeestä kustannetaan jakojärjestelmän mukaisesti ja varat sen maksamiseen saadaan eläkkeen maksuvuoden vakuutusmaksusta (eläkkeen tasausosa eli yhteisesti kustannettava osa). Vanhuuseläkkeitä sekä tietyin edellytyksin myös työkyvyttömyyseläkkeitä rahastoidaan ennakkoon. Muut eläkkeet kustannetaan kokonaan jakojärjestelmällä.

TyEL- ja MEL-laeissa määritellään kunkin eläkelajin osalta periaate, jonka mukaan eläkettä rahastoidaan. Yksittäisen eläkkeen ennakkoon rahastoidusta osasta vastaa se eläkelaitos, joka on rahastoinut kyseistä eläkettä ennakkoon. Rahastoidun osan ylittävä osa eläkkeessä on eläkelaitosten yhteisellä vastuulla.

Eläkelaitos laskee kunkin yksittäisen vakuutetun ja eläkkeensaajan osalta vakuutusmatemaattisen vastuuvelan määrän siltä osin kuin on rahastoinut varoja eläkettä varten ennakkoon. Alkaneeseen vanhuuseläkkeeseen liittyvä vastuuvelka on se rahamäärä, joka keskimäärin riittää eläkkeen rahastoidun osan maksamiseen, kun otetaan huomioon korko ja kuolevuus. Alkaneen työkyvyttömyyseläkkeen vastuuvelkaa laskettaessa huomioidaan myös parantuvuus. Eläkelaitos sijoittaa tulevia eläkkeitä varten vakuutusmaksuina keräämänsä varat itsenäisesti, ottaen huomioon eläkelaitoksensa vakavaraisuuden ja eläkkeiden turvaamisesta johtuvat vaatimukset. Eläkelaitoksen edellytetään hyvittävän omia rahastojaan vuosittain rahastonsiirtovelvoitteen osoittamalla määrällä (ks. liite C).

Tulevaa vanhuuseläkettä rahastoidaan 17 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamiskuukautta edeltävän kuukauden loppuun asti tai enintään vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaan¹ asti sovittu prosenttimäärä vuosittaisista ansioista (vuodesta 2017 alkaen 0,4 prosenttia). Rahastoitujen eläkkeiden reaaliarvojen korottamiseksi ja suurten ikäluokkien aiheuttaman eläkevakuutusmaksun kasvupaineen tasoittamiseksi vanhuuseläkkeisiin tehdään edellä mainitun rahastoinnin lisäksi vuosittain lisärahoitointia. Tämä on nykyisin toteutettu korottamalla 55 vuotta täyttäneiden vakuutettujen ja eläkkeensaajien vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia (tasokorotukset). Korotukset rahoitetaan pääasiassa eläkelaitosten sijoituksilleen saamalla tuotoilla sekä joiltakin osin myös vakuutusmaksuilla (ks. liite B).

Rahastoitaessa alkanutta työkyvyttömyyseläkettä ennakkoon rahastointi tehdään eläkkeen alkumäärän suuruisena eläkkeensaajan omaan alimpaan vanhuuseläkeikään saakka ja rahastointi tehdään pääsääntöisesti eläkkeen alkaessa. Vuodesta 2017 lähtien alin vanhuuseläkeikä riippuu eläkkeensaajan omasta syntymävuodesta. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa asetuksella alimman vanhuuseläkeiän kunakin vuonna 62-vuotiaille. Tätä nuorempien alin eläkeikä perustuu ennusteeseen. Ennen vuotta 1965 syntyneille alin vanhuuseläkeikä on kuitenkin jo vahvistettu. Tuleviin työkyvyttömyyseläkkeisiin varaudutaan työeläkevakuutusmaksun työkyvyttömyyssosalla, joka mitoitetaan sellaiseksi, että se kattaa puolet seuraavina kahtena vuonna alkavien työkyvyttömyyseläkkeiden rahastoiduista osista.

1.4 Yksityisten alojen palkansaajalakien mukainen työeläkevakuutusmaksu

Työeläkemaksun määräytymisen pääperiaate on sama kaikille eläkelaitoksille eläkelaitostyyppistä riippumatta. Vakuutusmaksuna peritään määrä, joka sijoitustoiminnan tuottojen kanssa riittää kattamaan tilivuoden yhteisesti kustannettavan eläkemenon, rahastoitavan vastuuvelan, hoitokulut sekä saamatta jääneistä työeläkemaksuista koituvat maksutappiot.

¹ Vakuuttamisvelvollisuuden yläikäraja on vuonna 1957 ja sitä aiemmin syntyneillä 68 vuotta, vuosina 1958–1961 syntyneillä 69 vuotta ja vuonna 1962 ja sen jälkeen syntyneillä 70 vuotta.

Eläkekassoilla ja -säätiöillä vakuutusmaksu on kannatusmaksutyypinen eli maksuna peritään se määrä, joka muiden tuottojen lisäksi tarvitaan vastuuvelan muutokseen, eläkkeiden maksamiseen sekä eläkelaitoksen muiden kulujen peittämiseen. Jos vakavaraisuuspääoma on riittävän suuri, voivat eläkesäätiöt ja –kassat alentaa perimäänsä maksua lisävakuutusvastuusta tehtävällä siirrolla.

Työeläkevakuutusyhtiöissä vakuutuksen ottaneiden työnantajien vakuutusmaksun taso määrätään ennakoon. Maksun yli- tai alijäämä siirretään sitä varten varattuihin puskurirahastoihin. Työeläkevakuutusyhtiöt voivat alentaa perimäänsä työeläkemaksua tiettyjen sääntöjen mukaisesti niin kutsutuilla asiakashyvityksillä.

Työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutusmaksuun sisältyvä vanhuuseläkekomponentti määrätään siten, että sen avulla perittävä maksu riittää keskimäärin kattamaan kyseisen vuoden aikana karttuneista vanhuuseläkkeiden rahastoiduista osista aikanaan aiheutuvan vanhuuseläkemenon, kun korko ja kuolevuus otetaan huomioon. Vakuutusmaksuun sisältyvä keskimääräinen työkyvyttömyyseläkekomponentti määrätään siten, että sen avulla perittävän maksun määrä riittää keskimäärin kattamaan puolet maksuvuotta seuraavien kahden vuoden aikana myönnettyjen työkyvyttömyyseläkkeiden rahastoinnista. Maksun työkyvyttömyyseläkekomponentilla perittävien varojen kohdentaminen johtuu aiemmin kohdassa 1.3 mainitusta työkyvyttömyyseläkkeen ennakorahastoinnista.

Vakuutusmaksuun sisältyvä tasauskomponentti mitoitetaan sellaiseksi, että sen avulla perittävät varat riittävät tilivuoden aikana maksettavaan yhteisesti kustannettavaan eläkemenoon. Tasauskomponentilla peritään myös mm. osa vanhuuseläkkeiden lisärahoitukseen tarvittavista varoista. Tasauskomponentti on ylivoimaisesti suurin työeläkevakuutusmaksuun sisältyvistä komponenteista. Tasauskomponentin yli- tai alijäämä siirtyy yhteisesti kustannettavien eläkkeiden puskurirahastoon, tasausvastuuseen.

Lisäksi vakuutusmaksuun sisältyy maksutappio-, hoitokustannus- ja lakisääteisten maksujen osa. Maksutappio-osalla kustannetaan saamatta jääneitä vakuutusmaksuja ja hoitokustannusosalla puolestaan työeläkelaitosten hallintokuluja. Lakisääteisten maksujen osalla rahoitetaan Eläketurvakeskuksesta, Finanssivalvonnasta ja Työeläkeasioiden muutostenhakulautakunnasta aiheutuvia kustannuksia.

Työeläkeyhtiöt voivat myös antaa asiakkaina oleville sopimustyönantajilleen työeläkemaksusta alennusta eli asiakashyvitystä. Annettavat asiakashyvitykset ovat osa työeläkeyhtiöiden välistä kilpailua. Asiakashyvitysten suuruus riippuu

työeläkeyhtiön vakavaraisuudesta ja hoitokustannustuloksesta ja vaihtelee siten vuosittain ja eläkeyhtiöittäin. Vuonna 2019 annettavasta asiakashyvityksestä alkaen hyvitysten enimmäismäärä määritellään edelleen eläkeyhtiöiden yhteisissä laskuperusteissa, mutta hyvitysten jakoperusteet ovat eläkeyhtiökohtaisia ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa ne yhtiöiden hakemuksesta. Uudistuksen tarkoituksena on aiempaa tarkemmin kohdistaa asiakashyvitykset niille asiakkaille, jotka ovat ylijäämän tuottaneet. Jatkossa koko hoitokustannusylijäämä voidaan jakaa takaisin asiakkaille. Lisäksi jos vakavaraisuus on tarpeeksi hyvä, voidaan enintään prosentti vakavaraisuuspääomasta jakaa asiakashyvityksinä. Kohtuuspäätteen mukaisesti työeläkeyhtiöille kertyvästä ylijäämästä kohtuullinen osuus on palautettava vakuutusosastajille. Annettavat asiakashyvitykset eivät kuitenkaan saa vaarantaa työeläkeyhtiön vakavaraisuutta.

1.5 Eläkkeiden kustannustenjakojärjestelmä

Hajautetusta järjestelmästä, osittain rahastoivasta tekniikasta sekä jäljempänä mainitusta viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuen kustannukset maksetuista eläkkeistä ja etuuksista selvitetään vuosittain eläkelaitosten kesken. Kustannusten selvittely tehdään keskitetysti Eläketurvakeskuksessa.

Viimeisen eläkelaitoksen periaate tarkoittaa sitä, että se eläkelaitos, jossa eläkkeenhakijan viimeinen työskentely on ollut vakuutettuna, myöntää ja maksaa eläkkeenhakijan koko eläkkeen, vaikka eläkkeenhakijan työsuhteet ovat voineet olla vakuutettuina useissa eri eläkelaitoksissa ja ennakkorahastointia tätä eläkettä varten on tehty useisiin eläkelaitoksiin. Näin eläkkeensaajan on helpompi hoitaa eläkeasioitaan olemalla yhteydessä vain yhteen eläkelaitokseen. Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta kutsutaan myös VILMA-periaatteeksi.

Yksityisillä aloilla kustannustenjakojärjestelmä on toiminut 1960-luvulta, TEL:n voimaantulosta lähtien. Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta laajennettiin vuodesta 2004 alkaen julkisille aloille, jolloin suurin osa julkisten alojen eläkelaitoksista tuli mukaan kustannustenjakojärjestelmään.

Suomen Pankin, Ortodoksisen kirkon ja Ahvenanmaan maakuntahallituksen eläkejärjestelmät eivät edelleenkään ole mukana viimeisen eläkelaitoksen periaatteessa. Kustannustenjako maksetuista palkattomilta ajoilta sekä lapsenhoito- ja opiskeluajoilta karttuneista eläkkeen osista tehdään kuitenkin myös näiden eläkelaitosten osalta keskitetysti Eläketurvakeskuksessa.

Eläketurvakeskus selvittää työeläkkeiden kustannustenjaossa eläkelaitosten osuuden

- yhteisesti kustannettavista TyEL- ja MEL-eläkkeistä ja etuuksista
- YEL-eläkkeistä sekä valtion osuudesta YEL-eläkkeisiin
- toisten eläkelaitosten puolesta maksetuista eläkkeistä tai eläkkeen osista
- palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeiden ja eläkkeen osien kustannuksista
- Työttömyysvakuutusrahaston maksusta
- valtion korvauksesta lapsenhoito- ja opiskeluajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustantamiseen
- Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksista.

Käytännössä kustannusten selvittely tapahtuu siten, että eläkelaitokset antavat vuosittain Eläketurvakeskukselle tarkat tiedot kalenterivuoden aikana maksamistaan eläkkeistä jaoteltuna osiin sen mukaan, miten eläkkeen osat kustannetaan. Eläkelaitokset antavat Eläketurvakeskukselle myös vakuutettujensa palkkasummaan pohjautuvat maksutiedot, joiden perusteella määräytyy eläkelaitoksen vastuu maksetuista yhteisesti kustannettavista eläkkeistä, eläkkeen osista ja etuuksista sekä Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksista.

Saamiensa tietojen perusteella Eläketurvakeskus laskee eri kustannusselvittelyerät vuodelta v kullekin eläkelaitokselle vuoden $v + 1$ marraskuun lopun tasoisina ja antaa niistä eläkelaitoksille päätökset 20.11. $v + 1$ mennessä. Saatuaan päätöksen kukin eläkelaitos joulukuun alkupuolella joko maksaa Eläketurvakeskukselle tai saa Eläketurvakeskukselta eri selvittelyjä koskevien päätösten mukaisen yhteenlasketun nettosumman.

1.6 Eläkkeen ja eläkkeen osan kustantaminen

Eläkelaitos jakaa eläkkeen osiin kustannustenjakoa varten jo eläkettä myöntäessään. Maksuun menevän eläkkeen tiedot viedään edellä mainittuihin osiin jaoteltuina eläkelaitoksen maksurekisteriin, josta eläkelaitos antaa vuosittain Eläketurvakeskukselle tarvittavat tiedot kustannustenjakoa varten.

Yksityisten alojen palkansaajalakien mukaisten eläkkeiden rahastoidut osat kustantaa se eläkelaitos, joka on rahastoinut varoja kyseistä eläkettä varten. Kustannukset näiden lakien mukaisista, rahastoidun osan ylittävistä eläkeosista jaetaan

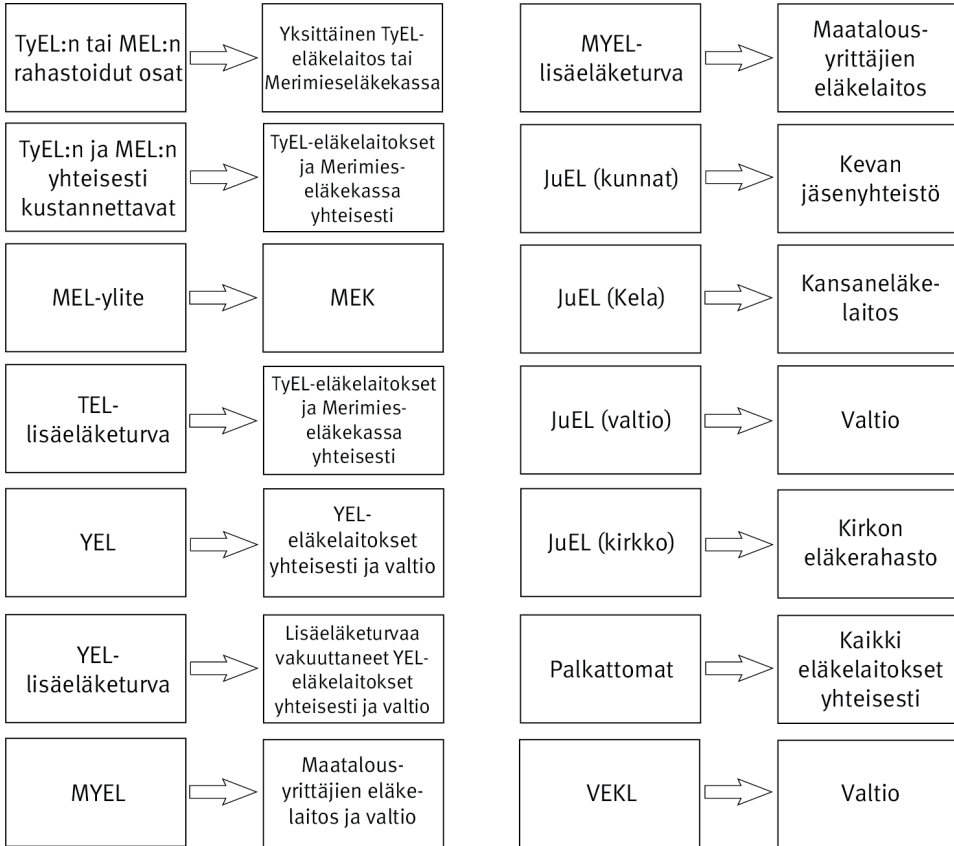
TyEL:n ja MEL:n mukaista eläketurvaa vakuuttavien eläkelaitosten kesken. Merimieseläkekassa vastaa kuitenkin yksinään siitä MEL:n mukaisesta eläkkeen osasta (MEL-ylite), joka ylittää TyEL:iä vastaavan MEL:n mukaisen eläkkeen määrän (MEL-vastuunjako-osa).

Kustannukset yrittäjän eläkelain mukaisista eläkkeistä jaetaan YEL:n mukaisista eläketurvaa vakuuttaneiden eläkelaitosten kesken. Maatalousyrittäjän eläkelain mukaiset eläkkeet ja eläkkeen osat kustantaa Maatalousyrittäjien eläkelaitos. Valtio kustantaa YEL- ja MYEL-eläkemenon siltä osin kuin kerätyt YEL- ja MYEL-vakuutusmaksut eivät sitä riittä kattamaan.

TEL-lisäeläketurvan mukaisten eläkkeiden kustantamiseen osallistuvat TyEL:n ja MEL:n mukaista eläketurvaa vakuuttaneet eläkelaitokset. YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet kustantavat YEL:n mukaista toimintaa vakuuttaneet eläkelaitokset yhdessä valtion kanssa. Maksetut YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet kustannetaan ensisijaisesti eläkkeen maksaneen eläkelaitoksen YEL-lisäeläketurvan tasausvastuusta. Jos tämä tasausvastuu on nolla, maksetut YEL-lisäturvan mukaiset eläkkeet ovat YEL:n mukaista toimintaa vakuuttaneiden yhteisesti kustannettavia. MYEL-lisäeläketurvasta vastaa kokonaan Maatalousyrittäjien eläkelaitos.

Julkisten alojen eläkelain mukaiset eläkkeet kustantaa Kevan jäsenyhteisöjen henkilöstön eläkkeiden osalta Keva, valtion henkilöstön eläkkeiden osalta valtio, evankelis-luterilaisen kirkon henkilöstön eläkkeiden osalta Kirkon eläkerahasto ja Kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläkkeiden osalta Kansaneläkelaitos.

Kustannukset palkattomilta ajoilta karttuneista eläkkeen osista jaetaan kaikkien eläkelaitosten kesken ja lapsenhoito- ja opiskeluajoilta karttuneet eläkkeen osat kustantaa puolestaan valtio.

Kuvio 1.2.*Kustannukset eläkkeistä.***1.7 Kustannustenjaon ohjeistus**

Eläkkeiden jakaminen osiin kustannustenjakoa varten sekä kustannusten selvittely tehdään lain, asetuksen ja sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien kustannustenjakoperusteiden ja niihin liittyvien Eläketurvakeskuksen antamien suositusten mukaisesti. Lapsenhoito- ja opiskeluajoilta karttuneiden eläkkeen osien selvittely tehdään sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman perusteen mukaisesti. Eläketurvakeskus kuulee perusteita ja suosituksia laatiessaan kustannustenjakoryhmää, jossa on edustajat eläkevakuutusyhtiöistä, Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta, Merimieseläkekassasta, eläkesäätiöiden ja -kassojen palvelulaitoksista,

julkisten alojen eläkelaitoksista, sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä puheenjohtaja ja sihteeri Eläketurvakeskuksesta. Kuultuaan kustannustenjakoryhmää Eläketurvakeskus esittää kustannustenjakoperusteet sosiaali- ja terveysministeriön vahvistettaviksi. Eläketurvakeskuksen antamat kustannustenjakoon liittyvät suositukset julkaistaan Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa.

Luettelo kustannustenjakoa koskevista säädöksistä ja ohjeistuksesta on liitteessä E.

2 Kustannustenjaon periaatteet

Eläkkeiden kustannustenjako tehdään keskitetysti Eläketurvakeskuksessa vuosittain kuudessa erillisessä selvittelyssä. Seuraavissa kappaleissa käydään ensin läpi sitä, mitä yhteistä eri kustannustenjaolla on ja tämän jälkeen käydään yksityiskohdallisesti läpi eri kustannustenjakoihin liittyviä laskentakaavoja. VEKL-selvittelyä kerrotaan tarkemmin kohdassa 3.

2.1 Yhteistä kustannustenjaossa

Eläketurvakeskuksessa hoidetaan vuosittain kuusi erillistä kustannustenjakoa:

- TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyllä hoidetaan yhteisesti kustannettavien TyEL- ja MEL-eläkkeiden selvittely ja toisten eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkkeiden selvittely.
- YEL-eläkkeiden vastuunjaossa selvitetään YEL-eläkkeiden kustannustenjako ja valtion osallistuminen YEL-eläkkeiden kustannuksiin.
- Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaossa selvitetään kunkin eläkelaitoksen osuus palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeiden menosta.
- Työttömyysvakuutusrahaston maksun hyvitys jaetaan eläkelaitoksille omassa selvittelyssään.
- VEKL-selvittelyssä lasketaan kunkin eläkelaitoksen osuus valtion korvauksesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta karttuneista etuusosista.
- Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien selvittelyssä lasketaan kunkin eläkelaitoksen osuus Eläketurvakeskuksen kustannusosuudella katettavista kustannuksista.

Kustannustenjakojen lopulliset selvittelyt tehdään vuosittain. Tätä varten Eläketurvakeskuksessa lasketaan kustannustenjaossa kullekin eläkelaitokselle hyvitys

ja maksu¹. Hyvitys muodostuu eläkelaitoksen maksamista kunkin kustannustenjaon mukaisista eläkkeen osista. Maksu puolestaan määräytyy sen mukaan, mikä on kunkin eläkelaitoksen osuus kyseessä olevan selvittelyn kustannuksista. Hyvityksen ja maksun erotuksena saadaan kunkin kustannustenjaon lopullinen erä.

Koska kustannustenjaoissa liikkuvat rahamäärät ovat suuria, rahaliikenne on haluttu jakaa pitkin vuotta kulkevaksi. Sen vuoksi kustannustenjaoissa maksetaan ennakkoerä jo kustannustenjakovuoden aikana kuukausittain. Ennakot voivat olla eläkelaitokselle saamista tai maksua. Ensin maksavat eläkelaitokset maksavat enakkonsa Eläketurvakeskukselle ja viimeistään kaksi pankkipäivää myöhemmin Eläketurvakeskus tilittää ennakot edelleen saaville eläkelaitoksille. Tämän takia Eläketurvakeskuksessa ei tarvitse olla erikseen rahastoa ennakoita tai muuta kustannustenjaon rahaliikennettä varten.

Jokaisessa kustannustenjaossa eläkelaitoksen tarkistuserä saadaan vähentämällä eläkelaitokselle lasketusta lopullisesta erästä sen saamat tai maksamat ennakot. Tarkistuserä on jokaisen lopullisen selvittelyn yhteydessä todella maksettava rahamäärä. Tarkistuserässä lopulliselle erälle lasketaan korkoa kustannustenjakovuoden 1.7. tasosta kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden 1.12. tasoon asti. Hyvitys ja maksu ja tällöin myös lopullinen erä määritellään 1.7. tasoon ja tarkistuserä puolestaan sen tasoiseksi, jolloin kustannustenjaon rahat todella liikkuvat. Tarkistuserässä ennakoille lasketaan korkoa ennakoiden maksukuukauden ensimmäisestä päivästä kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden 1.12. tasoon asti. Kustannustenjaossa korkoa lasketaan korkoa korolle-periaatteella ja korkona on vuodesta 2016 lähtien käytetty TyEL:n mukaisen eläkevakuutuksen erityisperusteiden mukaista vakuutusmaksukorkoa. Tätä aiemmin käytössä oli samojen perusteiden mukainen perustekorko (katso liite C).

Jos tarkistuserä on eläkelaitokselle maksettavaa, maksaa eläkelaitos tarkistuserän Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden joulukuun ensimmäisenä pankkipäivänä. Jos tarkistuserä on eläkelaitokselle saatavaa, maksaa Eläketurvakeskus tarkistuserän saaville eläkelaitoksille viimeistään joulukuun kolmantena pankkipäivänä.

1 VEKL-selvittelyssä ja Työttömyysvakuutusrahaston maksussa eläkelaitoksille ei lasketa maksua, vaan niissä lopullinen erä on eläkelaitoksille aina hyvitystä. Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien selvittelyssä eläkelaitoksille ei lasketa hyvitystä, vaan siinä lopullinen erä on eläkelaitoksille aina maksua.

Julkisten alojen eläkelain toimeenpanijana Kevalle hyvittävät ja Kevalta perittävät eläkkeet eritellään kustannustenjaon päätöksillä Kevan jäsenyhteisöjen, valtion, Kirkon eläkerahaston ja Kansaneläkelaitoksen rahoitusvastuulla oleviin osiin, siltä osin kuin nämä osallistuvat eri kustannustenjakoihin.

2.2 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittely

Yksityisten alojen palkansaajalakien TyEL:n ja MEL:n mukaan karttuu eläkettä työntekijän vakuutetuista työansioista. Työnantajat ja työntekijät maksavat TyEL:n ja MEL:n mukaisia vakuutusmaksuja. TyEL:n ja MEL:n mukaan karttuneesta eläkkeestä osa kustannetaan rahastoivalla järjestelmällä ja osa yhteisesti jakojärjestelmällä. Rahastoista maksettavaa osuutta TyEL- ja MEL-eläkkeestä kutsutaan eläkkeen rahastoiduksi osaksi. Rahastoidun osan ylittävä osa TyEL- ja MEL-eläkkeestä on eläkkeen yhteisesti kustannettava osa, jota kutsutaan myös tasausosaksi. TyEL:n ja MEL:n mukaisissa vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeissä voi olla rahastoitua osaa. Yhteisesti kustannettavat eläkkeen osat ovat TyEL:n mukaista eläketurvaa vakuuttavien (kutsutaan jatkossa TyEL-eläkelaitoksiksi) ja MEL:n mukaista eläketurvaa vakuuttavien eläkelaitosten kesken yhteisesti kustannettavia. Merimieseläkekassassa vakuutetaan kaikki MEL:n mukaiset eläkkeet.

Yhteisesti kustannettavien TyEL- ja MEL-eläkkeiden kustannustenjako tehdään TyEL-MEL-VILMA¹-eläkeselvittelyssä, jossa lisäksi selvitetään viimeisen eläkelaitoksen periaatteen mukaan toisten eläkelaitosten puolesta maksettuja eläkkeitä. TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyyn osallistuvat kaikki viimeisen eläkelaitoksen periaatteessa mukana olevat eläkelaitokset eli TyEL- ja MEL-eläkelaitokset, Merimieseläkekassa, Maatalousyrittäjien eläkelaitos ja Keva.

2.2.1 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn lopullinen erä

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn lopullinen erä on toteutuneiden kustannustenjakotietojen perusteella laskettu eläkelaitoksen osuus kyseisen vuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelystä. Lopullinen erä on eläketiedoista muodostuvan hyvityksen H_v^{VJ} ja pääosin vakuutusmaksu- ja palkkasummatiedoista muodostuvan maksun M_v^{VJ} erotus. Lopullinen erä kuvaa sitä, onko eläkelaitos maksanut osuuttaan enemmän vai vähemmän eläkkeitä eläkkeensaajille.

¹ VILMA tarkoittaa viimeisen eläkelaitoksen periaatetta.

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn lopullisen erän L_v^{VJ} kaava on

$$(2.1) \quad L_v^{VJ} = H_v^{VJ} - M_v^{VJ}.$$

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn hyvityksen ja maksun laskentaa on selitetty tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

2.2.1.1 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn hyvitys

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn hyvitykseen kuuluu maksettuja eläkkeitä ja joitain erityisuuksia. Hyvitys H_v^{VJ} on

$$(2.2) \quad H_v^{VJ} = E_v^a + E_v^b + E_v^d + E_v^m$$

Hyvityksen osaan E_v^a kuuluvat eläkelaitoksen maksamat TyEL- ja MEL-vanhuuseläkkeiden yhteisesti kustannettavat osat. Osa E_v^a määritellään seuraavasti:

$$(2.3) \quad E_v^a = E_v - E_v^{VRM} + (1 + b_1)^{0,5} \bar{V}_v^{T'}.$$

E_v sisältää kaikki eläkelaitoksen maksamat TyEL:n ja MEL:n alaisiin työsuhteisiin perustuvat vanhuuseläkkeet ja osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet. MEL:n mukaisista vanhuuseläkkeistä huomioidaan vain vastuunjako-osat. $\bar{V}_v^{T'}$ on erityinen saatava kustannustenjaosta: jos eläkelaitoksen tasausvastuu \bar{V}_v^T on pienempi kuin nolla, sen itseisarvo on saatavaa kustannustenjaosta. b_1 on perustekorko.

Suure E_v^{VRM} on eläkelaitoksen vastuulla olevien vuonna v maksettujen rahastoitujen vanhuuseläkkeiden määrä. Se sisältää jatkuvat vanhuuseläkkeiden suorituset, vanhuuseläkkeiden kertasuorituksen rahastoitujen osien pääoma-arvot¹ ja eläkelaitoksen vastuulla olevat Euroopan unioniin maksettujen TyEL:n tai MEL:n perusturvan mukaisten siirtomäärien vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien pääoma-arvot. Suureen E_v^{VRM} laskentaa varten haetaan tarvittavat tiedot henkilötasolla rekistereistä. Vanhuuseläkkeen rahastoidusta osasta on lisää kohdassa 2.2.5.1.

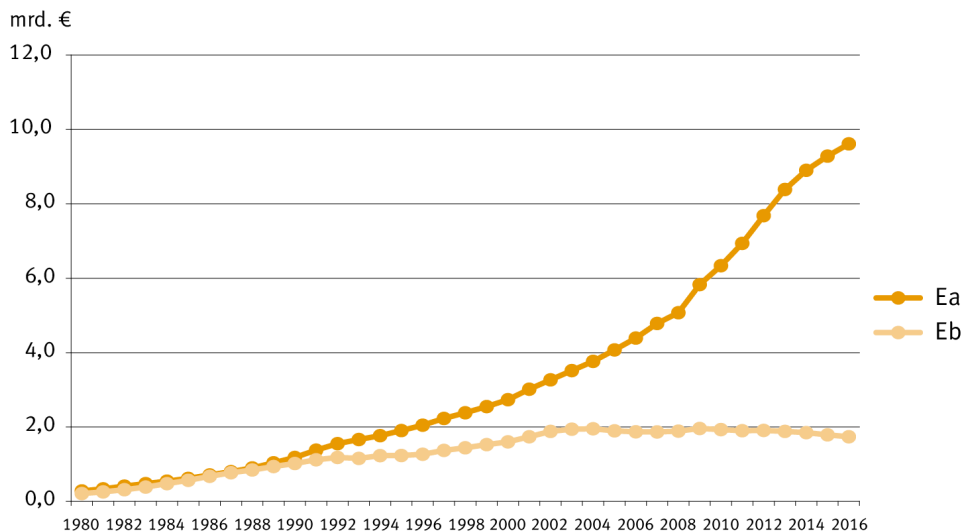
Suureeseen E_v^b kuuluvat eläkelaitoksen maksamat TyEL- ja MEL-työkyvyttömyyseläkkeiden ja kuntoutusrahojen yhteisesti kustannettavat osat,

¹ Pääoma-arvo on kuolevuus-, korko- ja muut tekijät huomioiden määritetty vastaisuudessa odotettavissa olevien menojen keskimääräinen laskennallinen summa. (Lahti & Toro 2018)

työura-, perhe- ja osa-aikaeläkkeet kokonaan sekä kuntoutus-, kerta- ja indeksikorotukset. Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidun osan määräytymisestä on lisää kohdassa 2.2.5.1. Myös TEL-lisäeläketurvan eläkkeet selvitetään suureen E_v^b kautta. Suureeseen E_v^b lisätään myös eläkelaitoksen maksamat TEL-lisäeläketurvan ja työnantajavakuutuksen eläkkeet. TEL-lisäeläketurvasta on lisää kohdassa 2.2.6. Kuviossa 2.1 esitetään TyEL:n ja MEL:n yhteisesti kustannettavien osien E_v^a ja E_v^b kehitys vuodesta 1980 alkaen. MEL-eläkkeet ovat mukana vuodesta 1991 lähtien.

Kuvio 2.1.

Yhteisesti kustannettavien vanhuuseläkkeiden E_v^a ja muiden yhteisesti kustannettavien eläkkeiden E_v^b eläkemeno miljardeina euroina vuosina 1980–2016.

Hyvityksen osaan E_v^d kuuluvat viimeisen eläkelaitoksen periaatteen mukaan toisten eläkelaitosten puolesta maksetut eläke-erät ja osaan E_v^m kuuluvat eläkelaitoksen maksamat Merimieseläkekassan kustannettavat MEL-ylitteet. Jos eläkelaitokset ovat erikseen sopineet keskenään näiden eläkeosien selvittämisestä, niitä ei oteta huomioon osissa E_v^d ja E_v^m . Osiin E_v^d ja E_v^m kuuluvat eläkkeet peritään henkilö- ja eläkeosatasoisina toisilta eläkelaitoksilta. Tästä selvittelystä on kerrottu tarkemmin kohdassa 2.2.2.

Hyvitykseen voi joinakin vuosina sisältyä myös muita poikkeuseriä. Esimerkiksi vuonna 2018 hyvitykseen sisältyy osa $M_v^{E(TK)}$, joka on Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle TyEL:n mukaisen vakuutuksen erityisperusteissa määriteltä suure TK'_v vuonna 2018. Ilmarinen ja Etera yhdistyivät vuoden 2018 alusta. Suure on Eteran muista eläkeyhtiöistä poikkeavaan työkyvyttömyyseläkeliikkeen kustannustenjakoerän loppusuoritus, jonka Ilmarinen maksaa vuoden 2018 kustannustenjaon välityksellä. Eteran erityispiirteistä enemmän Historia-luvussa kohdassa 7.2.1.

2.2.1.2 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn maksu

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn maksulla kerätään TyEL:n ja MEL:n yhteisesti kustannettavien eläkkeiden kattamiseen tarvittavat varat ja peritään eläkelaitokselta eläkelaitoksen itsensä kustannettavat, toisten eläkelaitosten maksamat eläkkeen osat. TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn maksu muodostuu eläkelaitoksen osuudesta yhteisesti vastattavien vanhuuseläkkeiden kustannuksiin sekä muiden eläkelajien yhteisesti kustannettavien osien kustannuksiin. Lisäksi maksumuun sisältyvät toisten eläkelaitosten maksamat eläkelaitoksen itsensä vastuulla olevat eläkkeet ja TEL-lisäeläketurvan maksu tasaukseen. Maksun M_v^{VJ} kaava on

$$(2.4) \quad M_v^{VJ} = q_v^a \left[(1 + b_1)^{0,5} \bar{V}_{v-1}^T + B_v^a \right] + q_v^b S_v^{psm} + B_v^{bL} + B_v^d + B_v^m.$$

Kertoimella q_v^a jaetaan yhteisesti kustannettavien vanhuuseläkkeiden ja osittain varhennettujen vanhuuseläkkeiden E_v^a kustannukset TyEL-eläkelaitoksille ja Merimieseläkekassalle. Yhteisesti kustannettavien vanhuuseläkkeiden kustannukset jaetaan eläkelaitoksille tasausvastuiden \bar{V}_{v-1}^T ja tasausmaksutulojen¹ B_v^a summien suhteessa:

$$q_v^a = \frac{\sum E_v^a - (1 + b_{17})^{-0,5} Y_v^a}{(1 + b_1)^{0,5} \sum \bar{V}_{v-1}^T + \sum B_v^a}.$$

Se osa tasausmaksuista ja edellisen vuoden tasausvastuusta, jota ei tarvita kustannustenjakovuoden yhteisesti kustannettavien eläkkeiden kustantamiseen, jää talteen tasausvastuuseen. Kaavassa b_1 on perustekorko ja b_{17} on vakuutusmaksukorko.

¹ Tasausmaksuista vähennetään laskennassa mahdollinen siirtymämaksu.

Suure Y_v^a on edellisen vuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelystä Eläketurvakeskukselle jäänyt q_{v-1}^a -kertoimen pyöristämisestä johtuva ylite tai alite. Ylite tai alite on 31.12.v tasossa, joten se korkoutetaan kaavassa taaksepäin 1.7.v tasoon.

Kertoimella q_v^b jaetaan muiden yhteisesti kustannettavien eläkkeiden kuin vanhuuseläkkeiden eli osan E_v^b kustannukset TyEL-eläkelaitoksille ja Merimieseläkerekassalle. Kustannukset jaetaan palkkasummien S_v^{psm} suhteessa. Palkkasumma S_v^{psm} on eläkelaitosten laskuperusteissa määriteltyjen palkkojen S_v summa, johon on lisätty edellisten vuosien palkkasummiin kohdistuvat korjaukset ja jossa huomioidaan eläkelaitoksen vuodelta v mahdollisesti maksama siirtymämaksu. Siirtymämaksusta on kerrottu tarkemmin liitteessä A.

Kerroin q_v^b määritellään kaavalla:

$$q_v^b = \frac{\sum E_v^b - M_v^{EK} - M_v^{LU} - (1 + b_{17})^{-0,5} Y_v^b - \sum B_v^{bL}}{\sum S_v^{psm}}.$$

Suure M_v^{EK} sisältää vuonna 1994 konkurssiin asetetun Eläkevakuutusosakeyhtiö Kansan (Eläke-Kansa) konkurssipesästä vuonna v maksetut realisointierät, jotka liittyvät konkurssiyhteisvastaan¹ loppuselvittelyyn. Erät maksetaan TyEL-eläkelaitoksille, koska ne osallistuivat Eläke-Kansan konkurssin yhteisvastuusaamisen kustantamiseen. Selvityspesä maksaa erät Eläketurvakeskukselle ja Eläketurvakeskus jakaa erät eteenpäin eläkelaitoksille. Erillä on neljä mahdollista maksupäivää: helmi-, touko-, elo- ja marraskuun kolmannet pankkipäivät. Erien jakamiseen on 150 000 euron rajamäärä: jos realisointierän suuruus ylittää 150 000 euroa yksin tai yhdessä aiemmin jakamatta jääneiden erien kanssa, kaikki jakamatta jääneet erät jaetaan seuraavana maksupäivänä. Jos taas erien yhteissumma on pienempi kuin 150 000 euroa, ne jätetään odottamaan mahdollisia seuraavia eriä. Jaettaessa eriä ennakoerinä käytetään jakosuurena vuodelle v arvioituja palkkasummia S_v^{psm} . Jako korjataan vuoden v TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyssä toteutuneilla palkkasummilla laskettaessa vuoden v lopullista kustannustenjakoerää.

Eläketurvakeskuksen luottovakuutus toiminta siirtyi Vakuutusosakeyhtiö Garantialle vuonna 1994. Suure M_v^{LU} sisältää Vakuutusosakeyhtiö Garantian maksumat luottovakuutusliikkeen loppuselvitykseen liittyvät suoritukset. Eläketurvakeskus maksaa erät TyEL-eläkelaitoksille samaan tapaan kuin Eläke-Kansan selvityspesästä realisoituvat erät. Luottovakuutusliikkeen erien jakamiselle on myös

¹ Jos eläke jää osittain tai kokonaan turvaamatta eläkelaitoksen konkurssin vuoksi, muut TyEL-eläkelaitokset ja Merimieseläkekassa vastaavat eläkkeestä.

150 000 euron raja kuten Eläke-Kansan erillekin. Rajat ovat erilliset.

Vain Merimieseläkekassaa koskeva suure B_v^m sisältää Merimieseläkekassan vastuulla olevat MEL-ylitteet. Suure B_v^d sisältää muut toisten eläkelaitosten maksamat eläkelaitoksen itsensä vastuulla olevat eläkkeet.

Suure B_v^{bL} on TyELVpL 30 a §:n 1 momentissa tarkoitetun TEL-lisäeläkevakuutuksen maksu tasaukseen. Maksu on TEL:n mukaisen lisäeläkevakuutuksen ja työnantajan eläkevakuutuksen erityisperusteiden mukainen. Maksun laskentaa yksinkertaistettiin vuonna 2017 ja se koostuu nykyään kertoimen q_v^L mukaisesta osuudesta vuoden $v-1$ TEL-lisäeläketurvan tasausvastuuta. TEL-lisäeläkevakuutuksesta enemmän kohdassa 2.2.6.

Maksu on TEL:n mukaisen lisäeläkevakuutuksen ja työnantajan eläkevakuutuksen erityisperusteiden mukainen ja koostuu kertoimen q_v^L mukaisesta osuudesta vuoden $v-1$ TEL-lisäeläketurvan tasausvastuuta.

Suure Y_v^b on edellisen vuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelystä Eläketurvakeskukselle jäänyt q_{v-1}^b -kertoimen pyöristämisestä johtuva ylite tai alite. Ylite tai alite on 31.12.v tasossa, joten se korkoutetaan kaavassa taaksepäin 1.7.v tasoon.

2.2.2 Toisten eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkkeiden selvittely

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn yhteydessä selvitetään viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuen toisten eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkkeiden osien kustannukset. Nämä eläkkeiden osat ovat sellaisia, jotka jokin muu eläkelaitos kuin kyseisestä eläkkeen osasta vastuussa oleva eläkelaitos on maksanut eläkkeensaajalle. Nämä eläkkeiden osat kuuluvat hyvityksen osiin E_v^d ja E_v^m . Eläkelaitos, joka on maksanut kyseisen perittävän eläkkeen osan, perii sen henkilö- ja eläkeosatasoisena perintätiedoston avulla TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn kautta siltä eläkelaitokselta, joka on vastuussa kyseisestä eläkkeen osasta.

Näitä perittäviä eläkeosia ovat

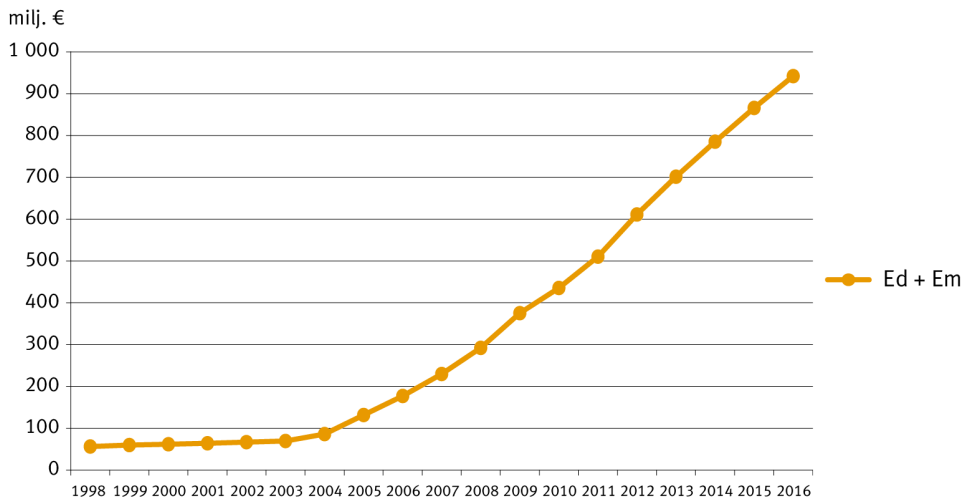
- TyEL- tai MEL-työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidut osat, jotka on maksanut jokin muu kuin kyseessä olevasta rahastoidusta osasta vastaava eläkelaitos
- MEL-ylitteet, jotka on maksanut jokin muu eläkelaitos kuin Merimieseläkekassa
- MYEL:n mukaiset eläkkeiden osat, jotka on maksanut jokin muu eläkelaitos kuin Maatalousyrittäjien eläkelaitos

- JuEL:n mukaiset eläkkeiden osat, jotka on maksanut jokin muu eläkelaitos kuin Keva.

Toisten puolesta maksettujen eläkkeiden määrä kasvaa vuosittain selvästi. Tämä johtuu erityisesti työkyvyttömyyseläkkeen rahastointitavasta, jossa rahastoitu osa voi olla jakautunut monelle eläkelaitokselle. Kuviossa 2.2 on toisten eläkelaitosten puolesta maksettujen henkilötasolla perittävien eläkkeiden euromäärät vuosilta 1998–2016. Vuodesta 2004 lähtien perittävien eläkkeiden eläkemeno on kasvanut tasaisesti, julkisen alojen eläkelaitosten tultua mukaan VILMAan.

Kuvio 2.2.

Toisten puolesta maksettujen perittävien eläkkeiden E_v^d ja E_v^m eläkemeno miljoonina euroina vuosina 1998–2016.

2.2.3 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn ennakot

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn eriä selvitetään jo kustannustenjakovuoden aikana ennakoiden avulla. Ennakoita maksetaan kuukausittain. Ennakot lasketaan eläkelaitosten ilmoittamien arvioitujen lähtötietojen perusteella. Eläkelaitokset arvioivat ennakkovuoden v eläkemeno- ja maksusuurensa ja Eläketurvakeskus määrittää näiden pohjalta vuoden v ennakoissa käytettävät q -kertoimet ja laskee lähtötietojen ja q -kertoimien perusteella ennakot. Ennakot tammi-syyskuuksi vuodelle v lasketaan vuoden $v-1$ marraskuussa. Ennakoita tarkennetaan vuoden v syyskuussa.

Tarkennetut ennakot määritetään vuoden v loka-joulukuuksi. Tarkennettuja ennakoita varten eläkelaitoksilta pyydetään uudet arviot vuoden v eläkemeno- ja maksusuureista.

2.2.3.1 Ennakoiden laskentakaavat

Eläkelaitoksen ennako lasketaan alkuvuodelle ja loppuvuodelle erikseen. Eläkelaitokset antavat Eläketurvakeskukselle arviot ennakoita varten tarvittavista lähtötiedoista kaksi kertaa vuodessa ennen ennakoiden laskemista. Ennakoita varten lasketaan arvioiduista lähtötiedoista vuositasoinen kustannustenjakoerä $K_v^{VJ}(i)$: $K_v^{VJ}(1)$ lasketaan alkuvuoden ennakoita ja $K_v^{VJ}(2)$ loppuvuoden ennakoita varten. Kustannustenjakoerä saadaan arvioiduista lähtötiedoista laskettujen TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn hyvityksen $H_v^{VJ}(i)$ ja TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn maksun $M_v^{VJ}(i)$ erotuksena kaavasta

$$K_v^{VJ}(i) = H_v^{VJ}(i) - M_v^{VJ}(i), \text{ missä } i = 1 \text{ tai } 2.$$

Ennako $K_v^{VJ}(alku)$ tammi-syyskuuksi saadaan suureen $K_v^{VJ}(1)$ avulla kaavasta

$$K_v^{VJ}(alku) = \frac{9}{12} s_1 \cdot K_v^{VJ}(1).$$

Loppuvuoden ennako $K_v^{VJ}(loppu)$ loka-joulukuuksi saadaan kaavasta

$$K_v^{VJ}(loppu) = s_2 \cdot K_v^{VJ}(2) - K_v^{VJ}(alku).$$

Ennakoita varten laskettavan TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn maksun $M_v^{VJ}(i)$ kaava poikkeaa hieman toteutuneen maksun kaavasta:

$$M_v^{VJ}(i) = q_v^{a'} [(1 + b_1)^{0,5} \bar{V}_{v-1}^T + B_v^a] + q_v^{b'} S_v^{psm} + B_v^{bL} + nB_v^d + nB_v^m.$$

Maksun laskennassa käytetään ennakoita varten laskettuja $q_v^{a'}$ - ja $q_v^{b'}$ -kertoimia. Kertoimien kaavoista on poistettu TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn ylitteet sekä Eläke-Kansan selvityspesästä ja Garantialta saadut erät.

Ennakoita varten laskettavan maksusuureen $M_v^{VJ}(i)$ kaavassa eläkelaitosten arvioimat suuret B_v^d ja B_v^m kerrotaan kertoimella n . Kerrointa tarvitaan, jotta eläkelaitosten arvioimien suureiden B_v^d ja B_v^m summa saadaan vastaamaan eläkelaitosten arvioimien suureiden E_v^d ja E_v^m summaa.

Ennakoiden määräämisen euroraja on 20 000 euroa. Jos arvioitu kustannustenjakoerä jää tätä pienemmäksi, eläkelaitokselle ei määrätä ennakkoa. Jotta ennakkoa maksavien ja ennakkoa saavien eläkelaitosten ennakkoiden summat saadaan täsmäämään sen jälkeen, kun alle 20 000 euron saatavat ja maksut on jätetty pois, tarvitaan kerrointa s_1 tammi-syyskuun ennakoissa ja kerrointa s_2 loka-joulukuun ennakoissa. Maksavien eläkelaitosten ennakot pysyvät laskennassa ennallaan ja saavien eläkelaitosten ennakoita muutetaan s -kertoimilla.

2.2.4 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn tarkistuserä

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn tarkistuserä saadaan lopullisen kustannustenjakoerän ja maksettujen tai saatujen ennakkoiden erotuksena:

$$(2.5) \quad T_v^{VJ} = (1 + b_{17})^{\frac{511}{360}} \left\{ L_v^{VJ} - \sum_{i=1}^9 \left[(1 + b_{17})^{\frac{30 \cdot (6-i) + 29}{360}} \frac{K_v^{VJ}(\text{alku})}{9} \right] - \sum_{i=10}^{12} \left[(1 + b_{17})^{\frac{30 \cdot (6-i) + 29}{360}} \frac{K_v^{VJ}(\text{loppu})}{3} \right] \right\}.$$

Tarkistuserän kaavassa lopulliselle erälle L_v^{VJ} lasketaan korkoa ajalta 1.7.v–1.12.v+1. Korkona käytetään vakuutusmaksukorkoa b_{17} . Ennakoille lasketaan korkoa eräkuukauden ensimmäisestä päivästä 1.12.v+1 saakka.

Jos tarkistuserä T_v^{VJ} on negatiivinen, se on eläkelaitokselle maksettavaa. Vastaavasti jos tarkistuserä on positiivinen, se on eläkelaitokselle saatavaa. Negatiiviset tarkistuserät maksetaan joulukuun ensimmäisenä pankkipäivänä Eläketurvakeskukselle ja Eläketurvakeskus maksaa positiiviset tarkistuserät eläkelaitoksille viimeistään joulukuun kolmantena pankkipäivänä. Tarkistuserät yhdistetään maksettaessa muiden kustannustenjakojen tarkistuseriin sekä joulukuulle määrättyjen kustannustenjakojen ennakkoerien kanssa.

2.2.5 TyEL- ja MEL-eläkkeiden rahastoitu osa

TyEL:n ja MEL:n mukaiset eläkkeet jaetaan rahastoituun ja yhteisesti kustannettavaan osaan. Eläkkeen rahastoitu osa on aina jonkin tietyn tai joidenkin tiettyjen TyEL-eläkelaitoksen tai Merimieseläkekassan vastuulla. TyEL-eläkelaitokset ja Merimieseläkekassa vastaavat yhdessä eläkkeen yhteisesti kustannettavasta osasta.

Jaettaessa eläkettä rahastoituun ja yhteisesti kustannettavaan osaan MEL-eläkkeestä otetaan huomioon eläkkeen TyEL-eläketurvaa vastaava osa. Tätä osaa

MEL-eläkkeestä kutsutaan MEL-vastuunjako-osaksi. MEL-vastuunjako-osan ylittävää osaa kutsutaan MEL-ylitteeksi. MEL-ylite on Merimieseläkekassan kustannettavaa.

Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeessä voi olla rahastoitua osaa. Perhe-, työura-, osittaiset varhennetut vanhuus- ja osa-aikaeläkkeet ovat kokonaan yhteisesti kustannettavia.

2.2.5.1 Vanhuuseläkkeen rahastoitu osa

Työntekijälle karttuu tulevan vanhuuseläkkeen rahastoitua osaa työsuhteen aikana 17 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamistakuukautta edeltävän kuukauden loppuun asti tai enintään vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaan asti. Vanhuuseläkerahastoihin rahastoidaan 0,4 prosenttia työntekijän vuosiansioista ja se vastaa laskennallista 65 vuoden eläkeikää, kuitenkin laskentavuonna 66 vuotta tai enemmän täyttävillä se vastaa työntekijän ikää työntekovuonna. Varsinaisesta vanhuuseläkkeestä poiketen osittaisessa varhennetussa vanhuuseläkkeessä ei ole rahastoitua osaa ja sen rinnalla tehdystä työstä karttuu rahastoitua osaa. Eläkkeen rahastoidusta osasta vastaa se eläkelaitos, jossa kyseiseen rahastoituu osaan liittyvän työsuhteen ansiot on vakuutettu. Rahastoitua osaa korotetaan lisätäydennyksin i_v -kertoimien avulla. i_v -kertoimista on kerrottu tarkemmin liitteessä B.

2.2.5.2 Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoitu osa

TyEL-MEL-työkyvyttömyyseläkkeessä tai -kuntoutustuessa on rahastoitua osaa, jos eläke sisältää tulevalta ajalta saatavan eläkeosan ja jos eläkkeensaajan TyEL:n tai MEL:n mukaan vakuutetut työansiot ovat vähintään 12 566,70 euroa¹ vastuunjaon tarkasteluajana. Työansioihin lasketaan mukaan työntekijän maksuus työeläkevakuutusmaksusta. Vastuunjaon tarkasteluajalla tarkoitetaan eläketapahtumavuotta² edeltäviä kahta kalenterivuotta. Tuleva aika tarkoittaa aikaa eläketapahtumasta vanhuuseläkeikään.

Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoitu osa lasketaan TyEL- ja MEL-eläkkeen alkamisajankohtaa vastaavasta määrästä, josta on vähennetty ensisijaiset etuudet, kuntoutuskorotus, työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus, palkattomilta ajoilta

1 Rajamäärä 12 566,70 euroa on vuoden 2004 tasossa, ja sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella.

2 Eläketapahtuma tarkoittaa eläkkeen saamisen edellytysten täyttymistä. Työkyvyttömyyseläkkeessä eläketapahtuma on työkyvyttömyyden alkaminen.

karttuneet eläkkeen osat sekä VEKL:n mukaiset etuudet. Rahastoitua osaa laskettaessa otetaan mukaan eläkkeensaajan kaikki TyEL:n- ja MEL:n perusteella karttuneet eläkkeen osat. Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannukset selvitetään omassa kustannustenjaossaan.

Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidusta osasta vastaavat ne TyEL-eläkelaitokset ja Merimieseläkekassa, joissa on vakuutettu eläkkeensaajan ansioita vastuunjaon tarkasteluajalla. Rahastoitu osa lasketaan kuukausieläkkeestä ja eläke rahastoidaan eläkkeensaajan omaan alimpaan vanhuuseläkeikään asti. Alin vanhuuseläkeikä riippuu eläkkeensaajan syntymävuodesta. Eläkelaitos varautuu työkyvyttömyyseläkkeen rahastointiin vastuuvälillä, joka lasketaan kertomalla rahastoitava vuosieläke pääoma-arvokertoimella.

Kunkin TyEL-eläkelaitoksen tai Merimieseläkekassan vastuulle tuleva rahastoitu osa on se osuus koko TyEL- ja MEL-eläkkeen alkamisajankohtaa vastaavasta määrästä, joka vastaa kyseisessä eläkelaitoksessa vakuutettujen TyEL:n tai MEL:n mukaisten työansioiden osuutta kaikista vastuunjaon tarkasteluajan ansioista ja etuuksista. Vastuunjaon tarkasteluajan ansioihin ja etuuksiin luetaan työeläkelätkien mukaan vakuutetut työansiot, palkattomilta ajoilta saatavien eläkkeen osien perusteena olevat työ- tai ansiotulot, peruspäivärahan tasoisinä maksetut päivärahaetuudet ja VEKL-etuudet 1 047,22 euron kuukausimäärällä¹ ja aikaisemman eläkesuhteen perusteena olevat tulevan ajan ansiot. Osa-aikaeläkkeen ansionalemää ei lueta työansioihin. Rahastoidun osan laskennassa käytetään vakuutettuja työansioita, joista ei ole vähennetty työntekijän työeläkemaksua. Kaikki laskennassa mukana olevat ansiot korotetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisajankohdan tasoon.

Niitä eläkkeitä, joissa eläketapahtuma on vuonna 2007 tai myöhemmin, koskee lisäksi vielä 2 094,45 euron rajamäärä: eläkelaitokselle ei tule eläkkeestä rahastoitua osaa, jos se on vakuuttanut eläkkeensaajan ansioita tilapäisen työnantajan osalta tai sopimustyönantajan saman vakuutuksen osalta alle 2 094,45 euroa², tai jos TEL:n, LEL:n, TaEL:n tai MEL:n mukaiset vakuutetut työansiot alittavat 2 094,45 euroa vastuunjaon tarkasteluajana.

1 Rahamäärä 1 047,22 on vuoden 2004 tasossa ja sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella. Etuudet on määritelty TyEL:n 76 §:n 4–6 momentissa ja MEL:n 82 §:n 4–6 momentissa.

2 Rajamäärä 2 094,45 on vuoden 2004 tasossa ja sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella.

Kuntoutustuen rahastoitu osa lasketaan kuten työkyvyttömyyseläkkeen rahastoitu osa. Kuntoutusrahan rahastoitu osa lasketaan sen työkyvyttömyyseläkettä vastaavasta määrästä. Kuntoutusraha rahastoidun osan ylittävä osuus on kokonaan TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan yhteisesti kustannettavaa, eli myös ne osat, jotka ovat karttuneet jonkin muun eläkelain kuin TyEL:n tai MEL:n mukaan. Tuleva aika määräytyy eläkkeensaajan eläketapahtumaa edeltävien viiden vuoden ansioiden perusteella. Vastuu eläkkeeseen sisältyvästä tulevan ajan osasta jakautuu eläkelaitoksille sen mukaan, mikä on kunkin eläkelaitoksen osuus TyEL:n ja MEL:n mukaisista työansioista osuus kaikista vastuunjaon tarkasteluajan ansioista ja etuuksista.

Rahastoidun osan laskennan taustalla on ajatus, että eläkelaitoksen vastuulle tulevan rahastoidun osan ja sitä kautta mahdollisesti myös työnantajan maksun kannalta olisi neutraalia, mikä työntekijän työhistoria on. Tämän takia rahastoidun osan laskentaan vaikuttavat kaikki työntekijän vastuunjaon tarkasteluajalla vakuutetut ansiot sekä palkattomat etuusansiot ja aiemmat eläkkeet, eikä esimerkiksi ainoastaan TyEL- ja MEL-ansiot. Näin siis esimerkiksi molemmissa seuraavissa tapauksissa rahastoitu osa on sama TyEL-eläkelaitoksen A kannalta:

Oletetaan TyEL-MEL-tökyvyttömyyseläkkeen alkamisajankohtaa vastaavaksi määräksi 1 000,00 euroa.

1. Työntekijä on ollut vastuunjaon tarkasteluajalla ensin vuoden JuEL-työssä saaden 20 000 euroa palkkaa, joka on vakuutettu Kevassa, ja sen jälkeen vuoden TyEL-työssä saaden 20 000 euroa palkkaa, joka on vakuutettu TyEL-eläkelaitoksessa A. TyEL-eläkelaitoksen A vastuulla oleva rahastoitu osa lasketaan kertomalla kuukausieläke 1 000,00 euroa eläkelaitos A:n vakuutamilla ansioilla, jotka on suhteutettu kaikkiin vastuunjaon tarkasteluajan ansioihin:

$$20\,000 / (20\,000 + 20\,000) \times 1\,000,00 = 500,00.$$

2. Työntekijä on ollut vastuunjaon tarkasteluajalla ensin vuoden TyEL-työssä vakuutettuna TyEL-eläkelaitoksessa B saaden 20 000 euroa palkkaa, ja sen jälkeen vuoden toisessa TyEL-työssä vakuutettuna eläkelaitoksessa A saaden 20 000 euroa palkkaa. TyEL-eläkelaitoksen A vastuulla oleva rahastoitu osa on

$$20\,000 / (20\,000 + 20\,000) \times 1\,000,00 = 500,00.$$

Tässä tapauksessa myös TyEL-eläkelaitoksen B vastuulle tulee rahastoitua osaa 500,00 euroa.

Tarkempia ohjeita työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidun osan laskennasta on [kustannustenjakoperusteiden soveltamisohjeissa](#).

2.2.6 TEL-lisäeläketurvasta

Vuoden 2000 loppuun asti työnantajalla oli mahdollisuus järjestää työntekijöilleen TEL:n etuja parempi eläketurva, nk. rekisteröity TEL-lisäeläketurva. Lisäeläketurvalla paikattiin eläkejärjestelmän voimaantulovaiheessa puuttuvaa perusturvaa ja vakuutettiin eläketurvan parannuksia kuten alennettuja eläkeikiä. Vuoden 2016 loppuun eläkkeitä oli mahdollista kartuttaa, mutta uusia henkilöitä ei vakuutettiin enää voitu lisätä. Yrittäjä saattoi järjestää itselleen vakuutuksen työnantajavakuutuksella ennen kuin YEL tuli voimaan vuonna 1970. Työnantajavakuutuksen eläkkeet käyttäytyvät kustannustenjaossa kuten TEL-lisäeläketurvan eläkkeet.

TEL-lisäeläketurva seuraa TyEL-eläketurvaa esimerkiksi indeksikorotusten osalta. Lisäksi karttuneet TEL-lisäeläketurvan eläkeoikeudet eli vapaakirjat on rekisteröity yhteiseen ansaintajärjestelmään. TyEL:n voimaantultua TEL-lisäeläketurvasta säädetään TyEL VpL 30 a §:n 1 momentissa.

TEL-lisäeläketurvan vakuuttaminen lopetettiin vuoden 2016 lopussa. Tämän jälkeen lisäeläketurvan karttumisen päättyi samoin kuin vakuutusmaksujen perintä lukuun ottamatta maksujen takautuvia korjauksia. Lisäksi TEL-lisäeläketurvan rahoitusta yksinkertaistettiin. Rahoitusmuutos toteutettiin siten, ettei sillä ole vaikutusta TyEL:n tai MEL:n mukaisen eläkevakuutusmaksun suuruuteen. Jatkossa TEL:n mukaiset lisäeläkevakuutukset rahoitetaan kokonaan tasausjärjestelmän kautta. Eläkelaitoksilla jäljellä olleet TEL-lisäeläkevakuutuksen mukaiset eläkevastuut siirrettiin sitä varten perustettuun eläkelaitoskohtaiseen TEL-lisäeläketurvan tasausvastuuseen. Tätä tasausvastuuta puretaan [TEL:n mukaisen eläkevakuutuksen ja työnantajan eläkevakuutuksen erityisperusteiden](#) mukaisesti ottamalla TEL-lisäeläketurvan vastuvelasta q_v^L -kertoimen mukainen osuus. Osuus muodostaa samojen perusteiden mukaisen B_v^{bL} -suureen, joka huomioidaan TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn q_v^b -kertoimessa. TEL-lisäeläketurvaa vakuuttaneet

eläkelaitokset osallistuvat TEL-lisäeläketurvan tasattavaan eläkemenoon TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn maksuun sisältyvällä eläkelaitoskohtaisella B_v^{bL} -suureella. Siltä osin, kuin B_v^{bL} -suureet eivät riitä TEL-lisäeläkkeiden kustannuksiin, loppu maksetaan yhteisesti TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan kesken. Niille eläkelaitoksille, jotka eivät ole vakuuttaneet TEL-lisäeläketurvaa, hyvitetään niiden maksamat TEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn hyvityksen osan E_v^b välityksellä.

Tarkempaa tietoa TEL-lisäeläketurvasta löytyy ([yksityisalojen työeläkkeiden lisäturvaa käsittelevästä käsikirjasta](#)).

2.3 YEL-eläkkeiden kustannustenjako ja YEL:n valtion osuus

Yrittäjän eläkelaki (YEL) koskee yrittäjätoimintaa, joka kestää yhdenjaksoisesti vähintään neljä kuukautta ja jossa yrittäjän työtuloksi voidaan arvioida vähintään 7 656,26 euroa¹. Yrittäjälle vahvistetaan YEL:n mukainen työtulo, joka määrätään sen suuruiseksi kuin yrittäjän tekemästä työstä yhtä ammattitaitoiselle henkilölle maksettava palkka olisi. Yrittäjän eläketurva karttuu työtulon perusteella ja myös eläkevakuutusmaksut lasketaan työtulon perusteella. YEL-vakuutusmaksu määrätään siten, että sen voidaan arvioida vastaavan keskimääräistä TyEL-vakuutusmaksua. Vuosien 2017–2025 siirtymäaikana 53–62 vuotiaat maksavat korkeampaa YEL-vakuutusmaksua kuin alle 53-vuotias ja 63-vuotias tai sitä vanhempi yrittäjä. Korotettu YEL-vakuutusmaksu saadaan lisäämällä 1,5 prosenttia YEL-vakuutusmaksuun. Korotettua maksua maksetaan 53 vuoden täyttämistä seuraavan kalenterivuoden alusta sen kalenterivuoden loppuun, jona henkilö täyttää 63 vuotta. Ennen siirtymäkautta korotetun maksun piiriin kuuluivat kaikki 53 vuotta täyttäneet ja korkeampi YEL-vakuutusmaksu saatiin lisäämällä keskimääräistä TyEL-vakuutusmaksua vastaavaan alempaan YEL-vakuutusmaksuun ylemmän ja alemman työntekijän TyEL-vakuutusmaksuprosenttien erotus. YEL:n vakuutusmaksuprosentit löytyvät liitteestä D.

YEL:n mukaan karttuneiden eläkkeiden kustantaminen selvitetään YEL-eläkkeiden kustannustenjaossa. YEL-eläkkeiden kustannustenjakoon osallistuvat kaikki viimeisen eläkelaitoksen periaatteessa mukana olevat eläkelaitokset eli

1 Rajamäärä on vuoden 2018 tasossa ja sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella.

TyEL-eläkelaitokset, Merimieseläkekassa, Maatalousyrittäjien eläkelaitos ja Ke-va. YEL-eläkkeet kustannetaan yhteisesti jakojärjestelmällä eli YEL-eläkkeitä ei rahastoida. Eläkkeiden kustantamiseen osallistuvat YEL:n mukaista eläketurvaa vakuuttavat eläkelaitokset eli YEL-eläkelaitokset ja valtio. Valtio kustantaa sen osuuden YEL-eläkkeistä, johon yrittäjien eläkevakuutusmaksut eivät riitä. YEL-eläkkeiden kustannustenjaon kautta selvitetään myös YEL-lisäeläketurvan kustannukset.

2.3.1 YEL-eläkkeiden kustannustenjaon lopullinen erä

YEL-eläkkeiden kustannustenjaon lopullinen erä on toteutuneiden kustannustenjakotietojen perusteella laskettu eläkelaitoksen osuus kyseisen vuoden YEL-eläkkeiden kustannustenjaosta. Lopullinen erä L_v^y on eläketiedoista muodostuvan hyvityksen H_v^y ja pääosin vakuutusmaksutiedoista muodostuvan maksun M_v^y erotus. Lopullinen erä kuvaa sitä, onko eläkelaitos maksanut osuuttaan enemmän vai vähemmän eläkkeitä eläkkeensaajille.

YEL-eläkkeiden kustannustenjaon lopullisen erän L_v^y kaava on

$$(2.6) \quad L_v^y = H_v^y - M_v^y.$$

YEL-eläkkeiden kustannustenjaon hyvityksen ja maksun laskentaa on selitetty tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

2.3.1.1 YEL-eläkkeiden kustannustenjaon hyvitys

YEL-eläkkeiden kustannustenjaon hyvitys H_v^y määritellään seuraavasti

$$(2.7) \quad H_v^y = E_v^y + H_v^{y(L)}.$$

E_v^y sisältää kaikki eläkelaitoksen maksamat YEL:n yhteisesti kustannettavat eläkkeet.

Hyvityksen osa $H_v^{y(L)}$ määritellään

$$(2.8) \quad H_v^{y(L)} = \max \left\{ E_v^{y(L1)} - (1 + r_v)^{0,5} V_{v-1}^T; 0 \right\}.$$

Se sisältää eläkelaitoksen maksamat YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet $E_v^{y(L1)}$

vähennettynä YEL:n mukaisen lisäeläkevakuutuksen perusteiden mukaisella ta-
sausvastuulla V_{v-1}^T . $H_v^{y(L)}$:n arvo on aina vähintään nolla. Korko r_v vastaa peruste-
koron arvoa vuoden v alussa.

2.3.1.2 YEL-eläkkeiden kustannustenjaon maksu

YEL-eläkkeiden kustannukset jaetaan YEL-eläkelaitoksille YEL-eläkkeiden kus-
tannustenjaon vakuutusmaksuvastuiden B_v^y ja YEL:n avoimien maksujen P_v^a ero-
tuksen suhteessa eli YEL-eläkkeiden kustannustenjaon maksu M_v^y on

$$(2.9) \quad M_v^y = q_v^y(B_v^y - P_v^a).$$

YEL-eläkkeiden kustannustenjaon vakuutusmaksuvastuu B_v^y muodostuu **YEL:n laskuperusteiden** mukaisesta YEL:n vakuutusmaksuvastuusta \bar{V}_{v-1} , johon on lisät-
ty YEL:n mukainen vakuutusmaksutulo P_v . Vastuusta vähennetään YEL:n osuus
palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaosta
 $q_v^s S_v^p$ sekä YEL:n teoreettinen hoitokulu H_v . B_v^y -vakuutusmaksuvastuun kaava on

$$(2.10) \quad B_v^y = (1 + r_v)^{0,5} \bar{V}_{v-1} + (P_v - q_v^s S_v^p - H_v).$$

YEL:n laskuperusteiden mukainen vakuutusmaksuvastuu \bar{V}_v koostuu niistä varois-
ta, joita ei tarvita YEL-eläkkeiden kustantamiseen, sekä kyseisen vuoden avoimis-
ta maksuista. Tällä hetkellä kaikki YEL:n varat kuluvat eläkkeiden kustantami-
seen, ja lisäksi tarvitaan valtion osuutta, joten YEL:n vakuutusmaksuvastuussa on
ainoastaan kyseisen vuoden avoimia maksuja vastaava määrä.

YEL:n osuus palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeen osien kus-
tannustenjaosta lasketaan eläkelaitoksen vakuuttaman YEL-työtulosumman perus-
teella. Osuus saadaan kertomalla YEL:n työtulosumma S_v^p palkattomien aikojen
kustannuskertoimella q_v^s .

YEL:n teoreettinen hoitokulu H_v lasketaan lakisääteisten maksujen ja eläke-
laitosten hoitokulun summana. Lakisääteiset maksut sisältävät YEL:n osuuden
Eläketurvakeskuksen kustannuksista, Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakun-
nan kuluihin tarkoitettua oikeushallintomaksusta ja Finanssivalvonnan valvonta-
maksusta. Avoimista maksuista P_v^a on kerrottu tarkemmin kohdassa 2.3.1.3.

Kerroin q_v^y määritellään

$$(2.11) \quad q_v^y = \frac{\sum H_v^y}{\sum B_v^y - \sum P_v^a}.$$

Kerroin q_v^y kuvaa sitä, kuinka suuri YEL:n mukaisten eläkkeiden osuus on YEL-eläkkeiden kustannustenjakoon käytettävissä olevista varoista. Jos kertoimen q_v^y laskennallinen arvo on suurempi kuin 1, se tarkoittaa että YEL-eläkkeiden kustannustenjakoon käytettävissä olevat varat eivät riitä YEL-eläkkeiden kustantamiseen, eli tarvitaan valtion osuutta. Tällöin kertoimen arvoksi määritellään 1. Muussa tapauksessa kertoimen q_v^y arvo esitetään sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön vahvistettavaksi. Kertoimen q_v^y arvojen aikasarja löytyy liitteestä D.

2.3.1.3 Avoimet maksut

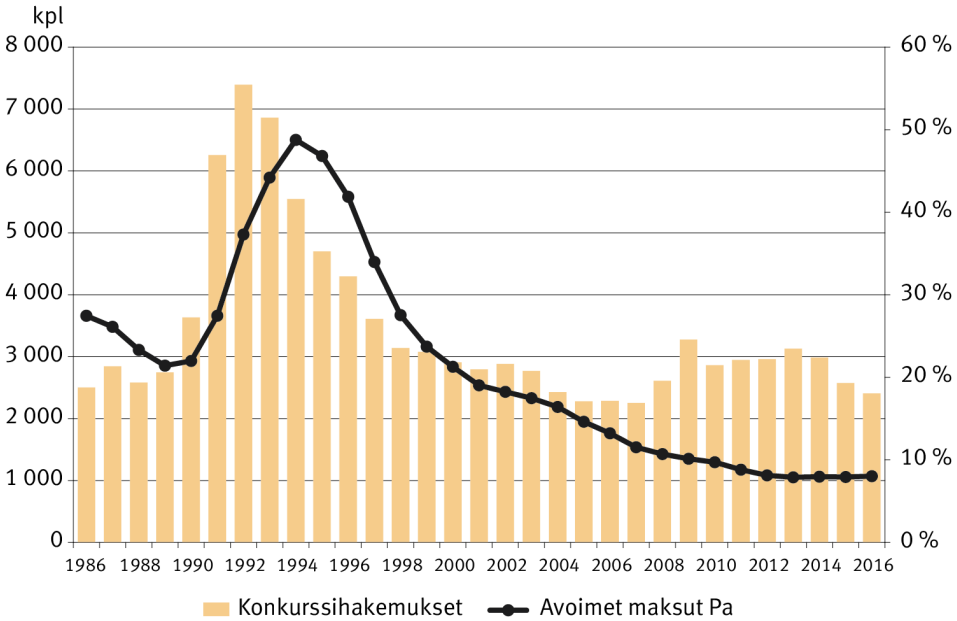
Avoimiksi maksuiksi määritellään ne YEL:n mukaiset maksamatta olevat vakuutusmaksut, jotka on jätetty ulosottotoimin perittäviksi tai valvottu konkurssissa. Lisäksi avoimiksi maksuiksi luetaan ne YEL-vakuutusmaksut, jotka sisältyvät yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitettuun saneerausohjelmaan, yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa tarkoitettuun maksuohjelmaan tai niitä vastaavaan vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn.

1990-luvun laman aikana YEL:n maksamatta olevien avoimien maksujen osuus YEL:n vakuutusmaksutulosta kasvoi selvästi. Laman jälkeen YEL:n avoimien maksujen osuus vakuutusmaksutulosta on tasaisesti vähentynyt ja asettunut 8 prosentin tasolle, vaikka konkurssihakemusten määrä onkin kasvanut (Salonen 2015). Avoimien maksujen vähenemiseen on vaikuttanut ennen uutta vuoden 2008 lopulla alkanutta taantumaa parantunut taloudellinen tilanne. Lisäksi vaikutusta on todennäköisesti ollut myös sillä, että vuodesta 1998 lähtien avoimiksi jääneet maksut ovat leikanneet karttuvaa eläketurvaa, jos niitä ei ole saatu viiden vuoden aikana perittyä.

Kuviossa 2.3 nähdään YEL:n avoimien maksujen osuus prosentteina YEL:n vakuutusmaksutulosta ja konkurssihakemusten määrä. Sekä konkurssihakemukset että avoimet maksut kertovat yritysten maksuvaikeuksista. Avoimia maksuja voidaan perä viiden kalenterivuoden ajan, joten samat avoimet maksut näkyvät useamman eri vuoden avoimissa maksuissa.

Kuvio 2.3.

Konkurssihakemusten määrä ja YEL:n avoimet maksut vuosina 1986–2016. Kuvan vasemmalla akselilla on konkurssihakemusten kappalemäärä ja oikealla akselilla on avoimet maksut prosentteina YEL:n vakuutusmaksutulosta. Konkurssihakemusten määrä on saatu Tilastokeskuksen internetsivuilta www.stat.fi.

2.3.2 YEL:n valtion osuus

Jos YEL-eläkelaitosten yhteenlaskettu YEL-eläkkeiden kustannustenjaon vakuutusmaksuvastuu B_v^y ei riitä YEL-eläkkeiden kustantamiseen, valtio kustantaa loput YEL-eläkkeistä. Valtion osuus lasketaan Eläketurvakeskuksessa YEL-eläkkeiden kustannustenjaon yhteydessä ja jaetaan eläkelaitoksille YEL-eläkkeiden kustannustenjaon ennakoiden ja tarkistuserien yhteydessä. Valtion osuus lasketaan kaavalla

$$(2.12) \quad \left[\sum (H_v^y - B_v^y + P_v^a) - (1 + r_v^m)^{-0,5} Y_v^y \right]^+.$$

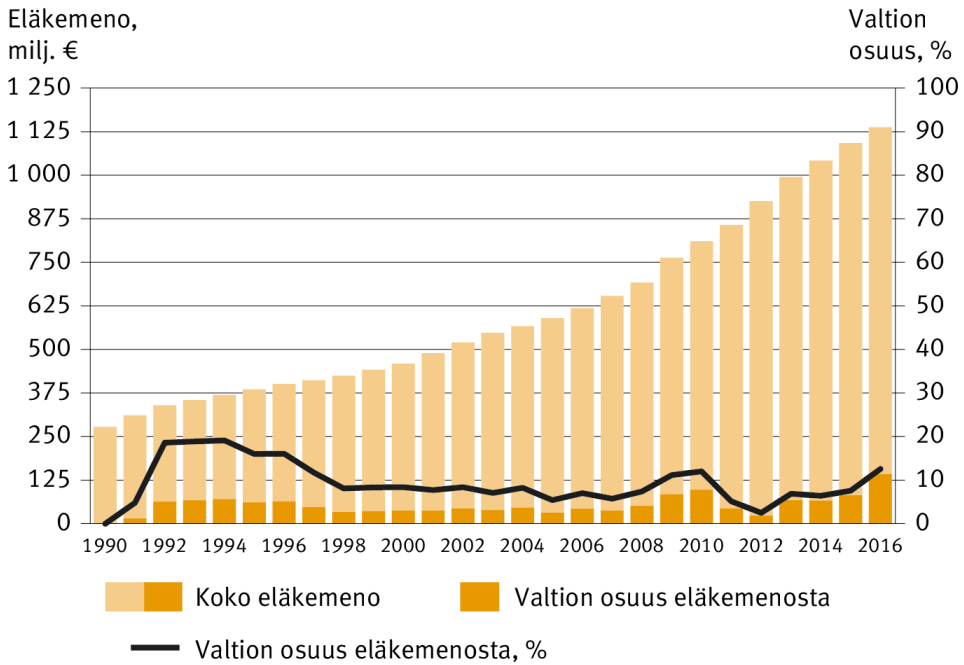
Suure Y_v^y on vuoden $v-1$ YEL:n valtion osuuden laskennassa pyöristämisestä johdettu Eläketurvakeskukselle jäänyt ylite tai alite. Ylite tai alite on 31.12. v tasossa, joten se korkoutetaan kaavassa taaksepäin 1.7. v tasoon. Korko r_v^m on **YEL:n laskuperusteissa** määritelty vakuutusmaksukorko hetkellä 1.1. v .

Vuoden 2016 alusta YEL-vakuutusmaksujen korkoutuksessa siirryttiin vakuutusmaksukorkoon. Koska valtion osuus ei saanut muuttua, tuli sen laskennassa käyttää edelleen YEL-perustekorkoa, joten YEL:n laskennoissa oli jatkossa tarve kahdelle korolle. Tätä ei kuitenkaan ollut mahdollista toteuttaa heti kaikissa YEL:iä vakuuttavissa eläkelaitoksissa. Eläkelaitosten järjestelmissä on siten tois- taiseksi käytössä vain vakuutusmaksukorko ja YEL:n valtion osuuteen ja vastuu- velkaan aiheutuva korkoero vaikutus lasketaan arviomenettelyllä. Arvioitu korkoe- ro huomioidaan erillisillä korkoparametreillä YEL:n laskuperusteiden kaavoissa. Eläkelaitosten tulisi tehdä tarpeelliset järjestelmämuutokset vuoden 2020 loppuun mennessä. Tarkkaan laskentaan siirrytään heti, kun se on mahdollista.

Valtio on osallistunut YEL-eläkkeiden kustantamiseen vuodesta 1979 lähtien. Poikkeuksena on vuosi 1990, jolloin valtion osuutta ei tarvittu. Kuviossa 2.4 on YEL:n yhteisesti kustannettava eläkemeno ja YEL:n valtion osuus vuodesta 1990 vuoteen 2016. Kuviossa näkyy myös YEL:n valtion osuuden prosentuaalinen osuus eläkemenosta. 1990-luvun laman aikana YEL:n valtion osuus kasvoi selväs- ti, jopa 19 prosenttiin vuotuisesta eläkemenosta. Lama-aikana YEL-yrittäjien mää- rä väheni ja yrittäjien vahvistettujen työtulojen summa ja sen myötä YEL:n mukai- nen vakuutusmaksutulot pieneni. Lisäksi YEL:n avoimien maksujen osuus YEL:n vakuutusmaksutulosta kasvoi johtuen konkurseista ja yrittäjien maksuvaikeusis- ta. Kaikki nämä seikat vaikuttivat valtion osuuteen kasvattavasti.

Kuvio 2.4.

YEL:n mukainen eläkemeno ja YEL:n valtion osuus miljoonina euroina ja YEL:n valtion osuus prosentteina eläkemenosta vuosina 1990–2016.

2.3.3 YEL-eläkkeiden kustannustenjaon ennakot

YEL-eläkkeiden kustannustenjaon ennakot määrätään kolme kertaa vuodessa valtiolle ja YEL-eläkelaitoksille, ja kerran vuodessa niille eläkelaitoksille, jotka eivät vakuuta YEL:in mukaista eläketurvaa (käytetään myöhemmin termiä muut kuin YEL-eläkelaitokset). Ennakot määrätään YEL-eläkelaitoksille tammi-kesäkuulle, heinä-marraskuulle ja joulukuulle. YEL:n yhteisesti kustannettava eläkemeno sekä valtion osuus ja sen laskemiseen tarvittavat suureet arvioidaan Eläketurvakeskuksessa toukokuussa heinä-marraskuun ennakoita varten ja lokakuussa joulukuun ennakoita ja seuraavan vuoden tammi-kesäkuun ennakoita varten.

Muiden kuin YEL-eläkelaitosten ennakoiden määräytymiseen vaikuttavat ainoastaan eläkemenon muutokset. YEL:n eläkemenon kehitys on yleensä tasaisempaa ja helpommin ennakoitavaa kuin YEL:n vakuutusmaksusuureiden kehitys. Tämän vuoksi muiden kuin YEL-eläkelaitosten ennakoita ei tarvitse tarkentaa niin usein kuin YEL-eläkelaitosten ja valtion.

YEL-ennakoiden laskentaa varten määritellään arvioitua YEL-eläkkeiden vastuunjakoerää kuvaavat vuositasoiset R_v -suureet:

- R_v^1 tammi-kesäkuun ennakoiden laskentaa varten YEL-eläkelaitoksille ja tammi-joulukuun ennakoita varten muille kuin YEL-eläkelaitoksille,
- R_v^2 heinä-marraskuun ennakoiden laskentaa varten YEL-eläkelaitoksille ja
- R_v^3 joulukuun ennakoiden laskentaa varten YEL-eläkelaitoksille.

Ennakot määrätään sellaiselle eläkelaitokselle, joka on toiminnassa vuoden alussa ja jolle arvioitu kustannustenjakoerä on itseisarvoltaan vähintään 20 000 euroa. Heinä-marraskuun ennakoiden määräämisessä on lisäehto: jotta ennakko tulisi määrättäväksi, heinä-marraskuulle arvioidun vuositasoisen kustannustenjakoe-rän ja alkuvuodelle arvioidun kustannustenjakoerän puolikkaan erotuksen täytyy olla itseisarvoltaan vähintään 10 000 euroa. Joulukuun ennakko taas ei tule määrättäväksi, jos heinä-marraskuun ennakkoa ei ole määrätty, tai jos lausekkeen $R_v^3 - \frac{5}{6}R_v^2 - \frac{1}{12}R_v^1$ itseisarvo on pienempi kuin 1 700 euroa.

R_v -suureet määritellään eläkelaitoksen arvioidun hyvityksen ja maksun erotuksena. Suureen R_v^1 laskennassa käytetään laskentahetkellä viimeisimpiä tiedossa olevia toteutuneita suureita eli vuoden $v-2$ suureita. Suureen R_v^1 kaava on

$$R_v^1 = r_v^1 \frac{I_v}{I_{v-2}} H_{v-2}^y - \frac{c_v^y}{c_{v-2}^y} \frac{I_v^p}{I_{v-2}^p} r_v^2 (B_{v-2}^y - P_{v-2}^a).$$

Suure c_v^y on alle 53-vuotiaiden ja vähintään 63-vuotiaiden YEL-vakuutusmaksun ja 53–62-vuotiaiden YEL-vakuutusmaksun keskimääräinen painotettu maksuprosentti, joka on painotettu vastaaviin ikäluokkiin kuuluvien YEL-yrittäjien työtu-losummilla. I_v on työeläkeindeksi ja I_v^p on palkkakerroin. Kerroin r_v^1 määritellään siten, että suureiden $r_v^1 \frac{I_v}{I_{v-2}} H_{v-2}^y$ summa vastaa vuodelle v arvioitua YEL:n yhteises-ti kustannettavaa eläkemenoa. Kerroin r_v^2 taas määrätään siten, että suureiden R_v^1 summa vastaa lokakuussa vuonna $v-1$ vuodelle v arvioitua valtion osuutta A_v^{E1} . Kerroin r_v^1 kuvaa siis sitä, kuinka paljon YEL:n mukaisen eläkemenon oletetaan kasvavan kahden vuoden takaisesta eläkemenosta työeläkeindeksin muutoksen lisäksi. Kerroin r_v^2 taas kuvaa YEL:n maksamatta olevilla avoimilla maksuilla vä-hennetyt kustannustenjaon vakuutusmaksuvastuun muutosta palkkakertoimen ja keskimääräisen YEL-vakuutusmaksuprosentin muutosten vaikutusten lisäksi.

Suureet R_v^2 ja R_v^3 määritellään vastaavasti kuin R_v^1 . Suureen R_v^2 laskennassa käytetään vuoden $v-1$ toteutuneita suureita. Suureen R_v^3 laskennassa käytetään eläkelaitoksen vuodelle v arvioimia maksusuureita $B_v^{y'}$ ja $P_v^{a'}$. Suureiden R_v^2 ja R_v^3 kaavat ovat seuraavat:

$$R_v^2 = r_v^3 \frac{I_v}{I_{v-1}} H_{v-1}^y - \frac{c_v^y}{c_{v-1}^y} \frac{I_v^p}{I_{v-1}^p} r_v^4 (B_{v-1}^y - P_{v-1}^a)$$

ja

$$R_v^3 = r_v^5 \frac{I_v}{I_{v-1}} H_{v-1}^y - r_v^6 (B_v^{y'} - P_v^{a'}).$$

Kertoimet r_v^3 ja r_v^5 määritellään vastaavasti kuin kerroin r_v^1 . Laskennassa kuitenkin vähennetään arvioidusta yhteisesti kustannettavasta YEL-eläkemenosta muiden kuin YEL-eläkelaitosten suureiden R_v^1 summa. Kertoimet r_v^4 ja r_v^6 määritellään vastaavasti kuin kerroin r_v^2 : kertoimen r_v^4 laskennassa YEL-eläkelaitosten suureiden R_v^2 ja muiden kuin YEL-eläkelaitosten suureiden R_v^1 summan täytyy vastata toukokuussa vuonna v arvioitua valtion osuutta A_v^{E2} ja kertoimen r_v^6 laskennassa YEL-eläkelaitosten suureiden R_v^3 ja muiden kuin YEL-eläkelaitosten suureiden R_v^1 summan täytyy vastata lokakuussa vuonna v arvioitua valtion osuutta A_v^{E3} .

Ennakot määrätään muille kuin YEL-eläkelaitoksille siten, että arvioitu saatava eli R_v^1 -suure on suoraan eläkelaitoksen ennakko K_v^{YS1b} . Ennakkoa maksavien YEL-eläkelaitosten tammi-kesäkuun ennakko K_v^{YM1} on puolet koko vuodelle arvioidusta maksusta R_v^1 . Jos kyseessä on ennakkoa saava YEL-eläkelaitos, ennakko K_v^{YS1a} määrätään seuraavasti:

$$K_v^{YS1a} = \frac{R_v^1}{\sum [R_v^1]^+} \left(\frac{1}{2} A_v^{E1} + \sum (-K_v^{YM1}) - \frac{1}{2} \sum K_v^{YS1b} \right)$$

Ennakko lasketaan siis siten, että saaville YEL-eläkelaitoksille jaetaan arvioitujen kustannustenjakoerien eli suureiden R_v^1 suhteessa valtion osuuden ja maksavien eläkelaitosten ennakoiden summa. Jaettavasta summasta on ensin vähennetty muiden kuin YEL-eläkelaitosten saamat ennakot. Tällä laskentakaavalla saadaan ennakkoa maksavien ja ennakkoa saavien eläkelaitosten ennakoiden summa nol-laksi.

Heinä-marraskuun ja joulukuun ennakoiden kaavat YEL-eläkelaitoksille ovat

vastaavat kuin alkuvuoden ennakoissa. Jo saadut tai maksetut alkuvuoden ennakot näkyvät kaavoissa siten, että alkuvuoden arvioidut saatavat tai maksut otetaan laskennassa huomioon.

2.3.4 YEL-eläkkeiden kustannustenjaon tarkistuserä

YEL-eläkkeiden kustannustenjaon tarkistuserä T_v^y saadaan lopullisen kustannustenjakoerän ja kuukausittain maksettujen ennakoiden erotuksena:

$$(2.13) \quad T_v^y = (1 + r_v^m)^{\frac{511}{360}} \left\{ L_v^y - \sum_{i=1}^j \left[(1 + r_v^m)^{\frac{30*(6-i)+29}{360}} \frac{K_v^{Y1}}{j} \right] - \sum_{i=1}^5 \left[(1 + r_v^m)^{\frac{30*(-i)+29}{360}} \frac{K_v^{Y2}}{5} \right] - (1 + r_v^m)^{\frac{151}{360}} K_v^{Y3} \right\}.$$

Tarkistuserän kaavassa lopulliselle erälle L_v^y lasketaan korkoa ajalta 1.7.v–1.12.v+1. Ennakoille lasketaan korkoa eräkuukauden ensimmäisestä päivästä 1.12.v+1 saakka. Suure K_v^{Y1} tarkoittaa tammi-kesäkuussa maksettua tai saatua ennakkoa (tammi-joulukuussa muille kuin YEL-eläkelaitoksille), K_v^{Y2} heinä-marraskuussa maksettua tai saatua ennakkoa ja K_v^{Y3} joulukuussa maksettua tai saatua ennakkoa. Kaavassa $j = 6$ YEL-eläkelaitoksille ja $j = 12$ muille kuin YEL-eläkelaitoksille.

Jos tarkistuserä T_v^y on negatiivinen, se on eläkelaitokselle maksettavaa. Vastaavasti jos tarkistuserä on positiivinen, se on eläkelaitokselle saatavaa. Negatiiviset tarkistuserät maksetaan joulukuun ensimmäisenä pankkipäivänä Eläketurvakeskukselle ja Eläketurvakeskus maksaa positiiviset tarkistuserät eläkelaitoksille viimeistään joulukuun kolmantena pankkipäivänä. Tarkistuserät yhdistetään maksettaessa muiden kustannustenjakojen tarkistuseriin sekä joulukuulle määrättyjen kustannustenjakojen ennakkoerien kanssa.

2.3.5 YEL-lisäeläketurvasta

Vuoden 2000 loppuun asti yrittäjällä oli mahdollisuus järjestää itselleen YEL:n etuja paremman eläketurva, nk. rekisteröity YEL-lisäeläketurva. Lisäeläketurvalla paikattiin eläkejärjestelmän voimaantulovaiheessa puuttuvaa perusturvaa ja vakuutettiin eläketurvan parannuksia kuten alennettuja eläkeikiä. YEL-lisäeläketurvasta säädetään YEL:n voimaanpanolain 29 §:ssä.

Lisäeläketurvan vakuutuksiin ei ole otettu enää uusia henkilöitä vuoden 2000 lopun jälkeen. Silloin voimassa olevia yrittäjän lisäeläkevakuutuksia voitiin kuitenkin jatkaa. Vuoden 2006 lopussa YEL-lisäeläketurvan vakuuttaminen lopetettiin kokonaan. Lähellä eläkeikää olevat saivat jatkaa YEL-lisäeläketurvan vakuuttamista vuoden 2010 loppuun asti.

YEL-lisäeläketurvan kustannuksista vastaavat ensisijaisesti YEL-lisäeläketurvaa vakuuttaneet eläkelaitokset. Vuoden 2014 alussa tulleen rahoitusmuutoksen jälkeen YEL-lisäeläketurvaa vakuuttaneilla eläkelaitoksilla kaikki sen maksamat YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet kustannetaan kyseisen eläkelaitoksen YEL-lisäeläketurvan tasausvastuusta niin kauan kuin sitä riittää. Kun eläkelaitoksen YEL-lisäeläketurvan tasausvastuu on käytetty loppuun, eläkelaitoksen maksamat YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet ovat YEL:n mukaista toimintaa vakuuttavien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia ja kyseiselle eläkelaitokselle hyvitetään sen maksamat YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet YEL-eläkkeiden kustannustenjaossa. Eläkelaitoksille, jotka eivät ole vakuuttaneet YEL-lisäeläketurvaa, hyvitetään niiden maksamat YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet täysimääräisesti YEL-eläkkeiden kustannustenjaossa.

2.4 Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjako

Työeläkettä karttuu työansioden lisäksi palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteella. Eläkelaitokset vastaavat yhteisesti palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteella karttuneiden eläkkeen osien kustannuksista. Kustannukset jaetaan työeläkelaitosten kesken palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaossa. Tätä kutsutaan lyhyemmin myös palkattomien aikojen kustannustenjaoksi.

Kaikki työeläkelaitokset eli TyEL- ja YEL-eläkelaitokset, Merimieseläkekassa, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Keva, Suomen Pankki, Ortodoksisen kirkon papi-ton eläkekassa ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus osallistuvat palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjakoon.

2.4.1 Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattomalla ajalla¹ tarkoitetaan aikaa, jolta työntekijälle on maksettu

1 Palkaton aika on määritelty tarkemmin TyEL 2 §:ssä.

- äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa,
- sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa, tartuntatautipäivärahaa tai erityishoitorahaa
- vuorottelukorvausta
- ansiopäivärahaa
- aikuiskoulutustukea
- kuntoutusrahaa
- liikenne- tai tapaturmakorvauksia.

Palkattomilta ajoilta karttuu eläkettä 1,5 prosenttia eläkkeen perusteena olevista etuusansioista. Näistä otetaan huomioon eläkettä laskettaessa etuuslajista riippuen 17–117 prosenttia¹. Eläkkeen perusteena olevat etuusansiot lasketaan muuttamalla etuuden perusteena olevat työansiot ensin päiväkohtaisiksi ja kertomalla nämä sitten maksettujen etuuspäivien lukumäärällä.

Eläkettä karttuu palkattomilta ajoilta 17 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun ja vanhuuseläkkeen osalta eläketapahtumakuukauden loppuun saakka, kuitenkin enintään 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun saakka. Ansiopäivärahat otetaan huomioon kuitenkin enintään sen kuukauden loppuun, jona henkilö täyttää ikäluokkansa alimman vanhuuseläkeiän.

2.4.2 Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon lopullinen erä

Eläkelaitokset ilmoittavat Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuoden aikana maksamansa palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkkeen osat sekä eläkelaitoksessa vakuutettujen työntekijöiden palkka- ja työtulosummat. Tietojen perusteella palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannukset jaetaan eläkelaitosten kesken. Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon lopullinen erä L_v^s on toteutuneiden tietojen perusteella laskettu eläkelaitoksen osuus kyseisen vuoden palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaosta ja se lasketaan kaavalla

$$(2.14) \quad L_v^s = E_v^s - M_v^s,$$

¹ Etuuslajikohtaisista prosenttiosuuksista on säädetty mm. TyEL 74 §:ssä.

missä E_v^s on eläkelaitoksen hyvitys ja M_v^s on eläkelaitoksen maksu palkattomilta ajoilta karttuneista eläkkeen osista.

2.4.2.1 Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon hyvitys

Eläkelaitoksen hyvitys E_v^s sisältää eläkelaitoksen maksamat palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkkeen osat. Eläkelaitokset ilmoittavat palkattomilta ajoilta karttuneet eläkkeenosat Eläketurvakeskukselle eläkemenotiedostolla.

Kuntoutusrahan sisältämiä palkattomien aikojen perusteella karttuneita eläkkeen osia ei selvitetä palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaossa, joten niitä ei sisällytetä hyvitykseen E_v^s . Sen sijaan kuntoutusrahan sisältämät palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkkeen osat ovat kuntoutusrahan myöntäneen eläkelaitoksen eläkelain tai eläkesäännön mukaisia.

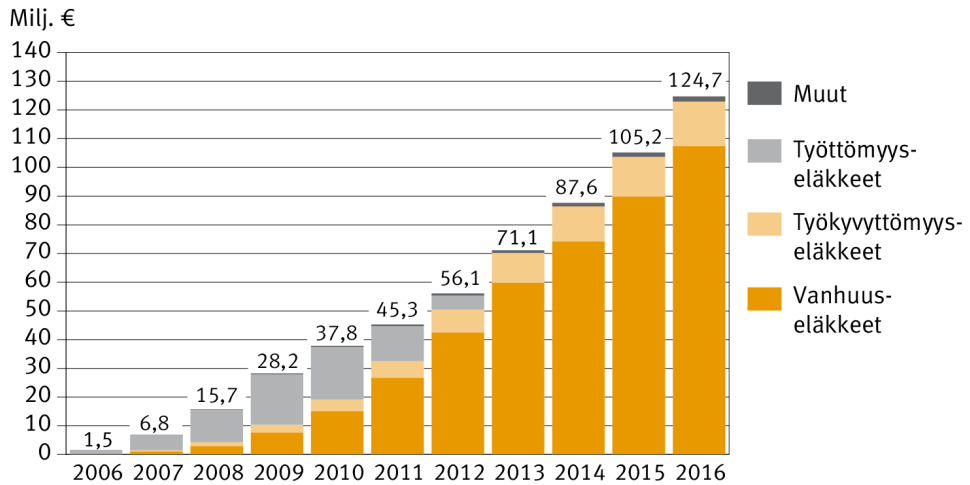
Myöskään palkattomien aikojen perusteella saatujen tulevan ajan eläkkeiden kustannuksia ei jaeta palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaossa. Sen sijaan palkattomiin aikoihin liittyvä tulevan ajan eläkkeen osa jaetaan lakiosiin niiden eläkelakien mukaisten työansioden suhteessa, jotka kohdistuvat tulevan ajan tarkasteluaikaan. Kustannukset palkattomiin aikoihin perustuvista tulevan ajan eläkkeistä jakautuvat eläkelaitosten kesken kuten tulevan ajan eläkkeen lakiosat. Tulevan ajan eläkkeen laskennassa palkattomien aikojen etuuksien perusteena olevat työansiot otetaan huomioon aina vähintään sataprosenttisesti.

Palkattomilta ajoilta on nyky muodossaan¹ karttunut työeläkettä vuodesta 2005 lähtien. Nykyhetken mennessä palkattomilta ajoilta karttuneista eläkkeen osista ainoastaan pieni osa on ehtinyt realisoitua maksetuiksi eläkkeen osiksi. Kuviossa 2.5 esitetään palkattomien aikojen perusteella karttuneiden maksettujen eläkkeen osien määrät viime vuosina. Kuviossa 2.6 esitetään Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelman mukainen palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien eläkemeno prosentteina työtulosummasta vuoteen 2085 asti.

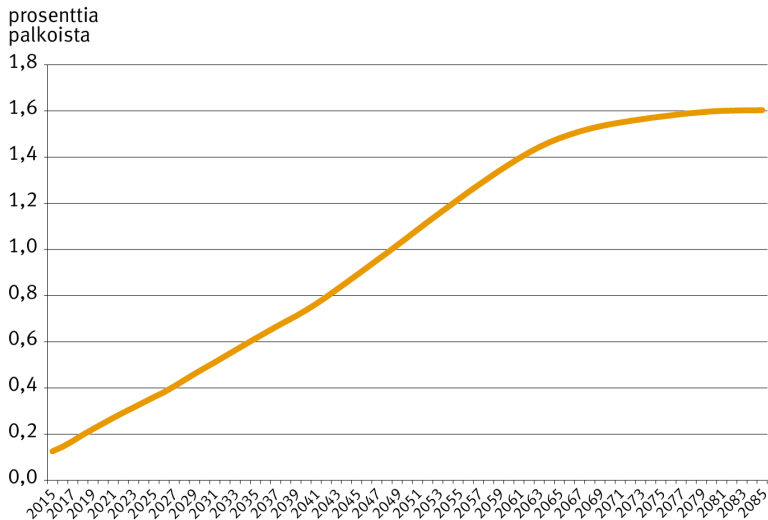
1 Ennen vuotta 2005 palkattomilta ajoilta kertyi työeläkelisää. Eläkettä karttui työeläkelisän muodossa työttömyys-, koulutus- ja kuntoutusetuuksien perusteella.

Kuvio 2.5.

Vuosina 2006–2016 maksetut palkattomilta ajoilta karttuneet eläkkeiden osat 1.7.v tasoisina.

Kuvio 2.6.

Arvio palkattomilta ajoilta karttuneista eläkkeen osista prosentteina työtulosummasta vuoteen 2085 asti.

Lähde: Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelma.

2.4.2.2 Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon maksu

Eläkelaitosten maksuilla M_v^s kerätään palkattomilta ajoilta karttuneiden maksettujen eläkkeen osien kustannusten kattamiseen tarvittavat varat. Eläkelaitoksen maksu M_v^s lasketaan kaavalla

$$(2.15) \quad M_v^s = q_v^s S_v^p,$$

missä S_v^p on eläkelaitoksen palkka- tai työtulosumma¹, joka sisältää edellisten vuosien palkkasummiin kohdistuvat korjaukset muihin kuin YEL:n ja MYEL:n työtulosummiin. TyEL-eläkelaitoksen mahdollisesti maksama siirtymämaksu otetaan huomioon vähentämällä TyEL-eläkelaitoksen palkkasummasta pääsääntöisesti 80 % siirtymämaksun perusteena olevasta palkkasummasta. Jos siirtymämaksun palkkasummaan perustuvaa tasausosaa P_v^T on käytetty vanhuuseläkerahastoinnin vahvistamiseen, huomioidaan se vähentävänä tekijänä siirtymämaksuperusteen mukaisesti². TyEL-eläkelaitoksen palkkasummasta vähennetty siirtymämaksuun perustuva osuus lisätään Kevan valtion eläkejärjestelmän mukaiseen palkkasummaan.

Kaavan (2.15) kerroin q_v^s on

$$(2.16) \quad q_v^s = \frac{\sum E_v^s - (1 + b_{17})^{-0,5} Y_v^s}{\sum S_v^p},$$

missä b_{17} on vakuutusmaksukorko ja Y_v^s on edellisen vuoden kustannustenjaosta Eläketurvakeskukselle jäänyt kertoimen q_{v-1}^s pyöristämisestä johtuva ylite tai alite. Ylite tai alite on vuoden $v-1$ kustannustenjakohetken 30.12.v tasossa, joten kaavassa (2.16) se korkoutetaan taaksepäin 1.7.v tasoon.

Kaava (2.15) voidaan kirjoittaa myös seuraavasti:

$$M_v^s = \frac{S_v^p}{\sum S_v^p} \left(\sum E_v^s - (1 + b_{17})^{-0,5} Y_v^s \right),$$

1 Tässä osiossa kaikkien eläkelaitosten palkkasummia merkitään yksinkertaisuuden vuoksi suureella S_v^p . **Kustannustenjakoperusteissa** TyEL-eläkelaitoksessa vakuutettujen työntekijöiden palkkasummia merkitään suureella $S_v^{p^{sm}}$ ja valtion eläkejärjestelmän suurella $S_v^{p^{(VK)}}$. Kustannustenperusteiden merkintätapa johtuu siitä, että näissä suureissa otetaan huomioon eläkelaitoksen vuonna v maksaman siirtymämaksun vaikutus.

2 Siirtymämaksusta lisää tietoa liitteessä A.

mistä nähdään, että palkattomien aikojen perusteella karttuneiden maksettujen eläkkeen osien kustannukset $\sum E_v^s$ jaetaan kaikkien eläkelaitosten kesken eläkelaitoksissa vakuutettujen työntekijöiden palkka- ja työtulosummien suhteessa.

Jos eläkelaitos harjoittaa sekä TyEL:n että YEL:n mukaista toimintaa, eläkelaitoksen maksu M_v^s määrätään näiden molempien eläkelakien mukaisesti. Tällöin TyEL:n ja YEL:n mukaan vakuutettuina olevien palkka- ja työtulosummien perusteella määräytyvien maksujen yhteenlaskettu määrä on eläkelaitoksen maksu palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjakoon.

2.4.3 Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon ennakot

Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon ennakoita maksetaan kuukausittain. Eläketurvakeskus tarvitsee ennakoiden määräämistä varten arviot eläkelaitosten maksamista palkattomilta ajoilta karttuneista eläkkeen osista E_v^s sekä palkka- tai työtulosummista S_v^p . Eläkelaitokset ilmoittavat arviot Eläketurvakeskukselle muiden kustannustenjakojen ennakoita varten toimitettavien tietojen yhteydessä.

Arviotietojen perusteella ennakoita varten lasketaan arvio kertoimesta q_v^s kaavaa (2.16) mukailleen ja arviot eläkelaitoksen maksuista M_v^s kaavaa (2.15) mukailleen. Ennakoiden laskenta eroaa lopullisen erän laskennasta siten, että ennakoissa ei oteta huomioon edellisen vuoden selvittelystä jäänyttä ylitettä tai alitetta Y_v^s .

Eläkelaitoksen ennakko lasketaan arvioitujen suureiden E_v^s ja M_v^s pohjalta kaavalla

$$(2.17) \quad K_v^s = s^s \cdot (E_v^s - M_v^s).$$

Ennakoiden määräämisen euroraja on 20 000 euroa. Jos eläkelaitoksen arvioitu saatava tai maksettava määrä $E_v^s - M_v^s$ jää tätä pienemmäksi, eläkelaitokselle ei määrätä ennakkoa. Jotta negatiivisten ja positiivisten ennakoiden summat saadaan yhtä suuriksi sen jälkeen, kun alle 20 000 euron saatavat ja maksut on pudotettu pois, tarvitaan kerrointa s^s . Kerroin $s^s = 1$ niille, joiden ennakko on maksettavaa. Niille, joiden ennakko on saatavaa, kerroin $s^s = s_v^s$. Ennakkoa maksavien eläkelaitosten ennakot pysyvät laskennassa ennallaan ja ennakkoa saavien eläkelaitosten ennakoita muutetaan s_v^s -kertoimella. Kertoimen s_v^s arvo määritellään siten, että positiivisten ja negatiivisten suureiden K_v^s summa on nolla.

2.4.4 *Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon tarkistuserä*

Tarkistuserä T_v^s saadaan lopullisen kustannustenjakoerän ja kuukausittain maksettujen ennakoiden erotuksena:

$$(2.18) \quad T_v^s = (1 + b_{17})^{\frac{511}{360}} \cdot \left\{ L_v^s - \sum_{i=1}^{12} \left[(1 + b_{17})^{\frac{30 \cdot (6-i) + 29}{360}} \frac{K_v^s}{12} \right] \right\}.$$

Tarkistuserän kaavassa lopulliselle erälle L_v^s lasketaan korkoa ajalta 1.7.v–1.12.v+1. Ennakoille $\frac{K_v^s}{12}$ lasketaan korkoa eräkuukauden ensimmäisestä päivästä 1.12.v+1 saakka.

Jos kaavan (2.18) mukainen tarkistuserä T_v^s negatiivinen, se on eläkelaitokselle maksettavaa. Vastaavasti jos tarkistuserä on positiivinen, se on eläkelaitokselle saatavaa. Negatiiviset tarkistuserät maksetaan joulukuun ensimmäisenä pankkipäivänä Eläketurvakeskukselle ja Eläketurvakeskus maksaa positiiviset tarkistuserät eläkelaitoksille viimeistään joulukuun kolmantena pankkipäivänä. Tarkistuserät yhdistetään maksettaessa muiden kustannustenjakojen tarkistuseriin sekä joulukuulle määrättyjen kustannustenjakojen ennakkoerien kanssa.

Kustannustenjaon yhteydessä Eläketurvakeskukselle jäävä ylite tai alite otetaan vakuutusmaksukorolla korkoutettuna huomioon tehtäessä kustannustenjakoselvittelyä vuodelta v+1.

2.4.5 *Muut palkattomiin aikoihin liittyvät kustannustenjaot*

Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon lisäksi palkattomilta ajoilta saataviin etuuksiin liittyviä erillisiä kustannustenjakoja ovat Työttömyysvakuutusrahaston maksun jako sekä VEKL-etuusosien selvittely.

Työttömyysvakuutusrahaston maksu hyvitetään eläkelaitoksille ansiosidonnaisilta työttömyys- ja koulutusajoilta sekä vuorotteluvapailta karttuvan eläketurvan rahoittamiseksi. Työttömyysvakuutusrahaston maksusta kerrotaan tarkemmin kohdassa 2.5.

Valtio korvaa Eläketurvakeskuksen kautta eläkelaitoksille alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta karttuneiden etuuksien kustannukset. Näiden VEKL:n mukaan karttuneiden etuuksien kustannusten selvittelystä kerrotaan tarkemmin kohdassa 3.

2.5 Työttömyysvakuutusrahaston maksu

Ansiosidonnaisilta työttömyys- ja koulutusajoilta sekä vuorotteluvapailta saatujen etuuksien perusteella karttuu eläkettä. Työttömyysvakuutusrahasto maksaa vuosittain Eläketurvakeskukselle Työttömyysvakuutusrahaston maksun, jolla nämä eläkkeiden karttumisesta aiheutuvat kulut rahoitetaan¹. Eläketurvakeskus hyvittää Työttömyysvakuutusrahaston maksun TyEL-eläkelaitoksille, Merimieseläkekassalle, Suomen Pankille, Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassalle sekä Kevalle Kevan jäsenyhteisöille, Kirkon Eläkerahastolle ja Kansaneläkelaitokselle kuuluvilta osin. Työttömyysvakuutusrahaston maksun Eläketurvakeskuksen osuuden määräytymisestä on kerrottu kohdassa 2.6.5.1. Lisäksi Työttömyysvakuutusrahasto suorittaa erillisen maksun suoraan Valtion Eläkerahastolle² ansiosidonnaisilta etuuspäiviltä karttuvien eläkeosien rahoitusta varten.

Työttömyysvakuutusrahaston maksua kutsutaan myös TVR-maksuksi.

2.5.1 Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullinen erä

Työttömyysvakuutusrahaston maksu on eläkelaitoksille saamista. Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullinen erä on toteutuneiden tietojen perusteella laskettu eläkelaitoksen osuus kyseisen vuoden Työttömyysvakuutusrahaston maksusta. Eläkelaitoksen lopullinen erä on

$$(2.19) \quad L_v^{TVR} = \begin{cases} q_v^{TVR(j)} \cdot S_v^p & \text{Kevan jäsenyhteisöt, Kirkon Eläkerahasto,} \\ & \text{Kansaneläkelaitos, Suomen Pankki tai} \\ & \text{Ortodoksisen kirkon papiston} \\ & \text{eläkekassa} \\ q_v^{TVR(m)} \cdot S_v^p & \text{Merimieseläkekassa} \\ q_v^{TVR(y)} \cdot S_v^p & \text{TyEL-eläkelaitos.} \end{cases}$$

1 Työttömyysvakuutusrahaston maksu suoritetaan jo siinä vaiheessa, kun palkattomien aikojen etuuksien saajille karttuu eläkettä. Kun etuudensaajat jäävät myöhemmin tulevaisuudessa eläkkeelle, palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeen osien kustannukset jaetaan eläkelaitosten kesken kohdassa 2.4 esitetyllä tavalla.

2 Valtion virastot ja laitokset eivät maksa työnantajan työttömyysvakuutusmaksua, mikä vuoksi Valtion Eläkerahastolle suoritettava maksu vastaa palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun osuutta koko työttömyysvakuutusmaksusta.

Kertoimet $q_v^{TVR(j)}$, $q_v^{TVR(m)}$ ja $q_v^{TVR(y)}$ ovat Työttömyysvakuutusrahaston maksun hyvityksen jaon kertoimia ja S_v^p on eläkelaitoksessa vakuutettujen työntekijöiden palkkasumma¹. Palkkasummaan sisältyy edellisten vuosien palkkasummiin kohdistuvat korjaukset. TyEL-eläkelaitoksen mahdollisesti maksama siirtymämaksu² otetaan huomioon vähentämällä TyEL-eläkelaitoksen palkkasummasta pääsääntöisesti 80 % siirtymämaksun perusteena olevasta palkkasummasta. Jos siirtymämaksun palkkasummaan perustuvaa tasausosaa P_v^T on käytetty vanhuuseläkerahastoinnin vahvistamiseen, huomioidaan se vähentävänä tekijänä siirtymämaksuperusteen mukaisesti.

2.5.1.1 Työttömyysvakuutusrahaston maksun jaon kertoimet

Ennen kuin eläkelaitoksille lasketaan Työttömyysvakuutusrahaston hyvitys, maksusta vähennetään Eläketurvakeskuksen osuus, jonka määrä lasketaan eri tavalla julkisten alojen eläkelaitosten osalta, Merimieseläkekassan osalta ja TyEL-eläkelaitosten osalta. Tästä johtuen Työttömyysvakuutusrahaston maksun jakoon tarvitaan kolme eri kerrointa, jotka määritellään seuraavasti:

$$(2.20) \quad q_v^{TVR(j)}, q_v^{TVR(m)}, q_v^{TVR(y)} = k_v^{TVR} - \frac{\sum_{j,m \text{ tai } y} (\text{Eläketurvakeskuksen osuus})}{\sum_{j,m \text{ tai } y} S_v^p},$$

missä k_v^{TVR} on apukerroin. Se saadaan kaavalla

$$(2.21) \quad k_v^{TVR} = \frac{M_v^{TVR} + (1 + b_{17})^{-0,5} Y_v^{TVR}}{\sum_{TVR} S_v^p},$$

missä M_v^{TVR} on vuoden v Työttömyysvakuutusrahaston maksun kokonaismäärä ja b_{17} on vakuutusmaksukorko. Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrästä M_v^{TVR} kerrotaan tarkemmin kohdassa 2.5.2. Y_v^{TVR} on edellisen vuoden Työttömyysvakuutusrahaston maksun jaosta Eläketurvakeskukselle jäänyt kertoimien

1 Tässä osiossa kaikkien eläkelaitosten palkkasummiä merkitään yksinkertaisuuden vuoksi suurella S_v^p . **Kustannustenjakoperusteissa** TyEL-eläkelaitoksessa vakuutettujen työntekijöiden palkkasummiä merkitään suurella S_v^{psm} ja valtion eläkejärjestelmän työansioita suurella $S_v^{(valtio)}$. Kustannustenperusteiden merkintätapa johtuu siitä, että näissä suureissa otetaan huomioon eläkelaitoksen vuonna v maksaman siirtymämaksun vaikutus.

2 Siirtymämaksusta lisää tietoa liitteessä A.

$q_{v-1}^{TVR(j)}$, $q_{v-1}^{TVR(m)}$ ja $q_{v-1}^{TVR(y)}$ pyöristämisestä johtuva ylite tai alite. Ylite tai alite on 31.12.v tasossa, joten kaavassa (2.21) se korkoutetaan taaksepäin 1.7.v tasoon. Kaavan (2.21) perusteella nähdään, että Työttömyysvakuutusrahaston maksu hyvitetään Työttömyysvakuutusrahaston maksun jakoon osallistuville eläkelaitoksille eläkelaitoksissa vakuutettujen työntekijöiden palkkasummien suhteessa.

2.5.2 Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrä

Työttömyysvakuutusrahaston maksun lähtökohta on, että palkansaajien ansiosidonnaisten etuuskien perusteena olevista työansioista suoritettaisiin vastaava maksu kuin mitä keskimääräinen TyEL-vakuutusmaksu olisi samansuuruisista ansioista. Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä. Vuoden v Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrä lasketaan kaavalla

$$(2.22) \quad M_v^{TVR} = S_{v(\text{kaikki})}^{p(TVR)} \cdot \text{keskimääräinen TyEL-vakuutusmaksuprosentti.}$$

TyEL:n mukaisen vakuutuksen maksuprosentin vuosittainen vaihtelu vaikuttaa suoraan Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrään. Maksuprosentin nousu lisää Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrää ja vastaavasti maksuprosentin lasku pienentää Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrää. TyEL-vakuutusmaksuprosentit esitetään liitteessä D.

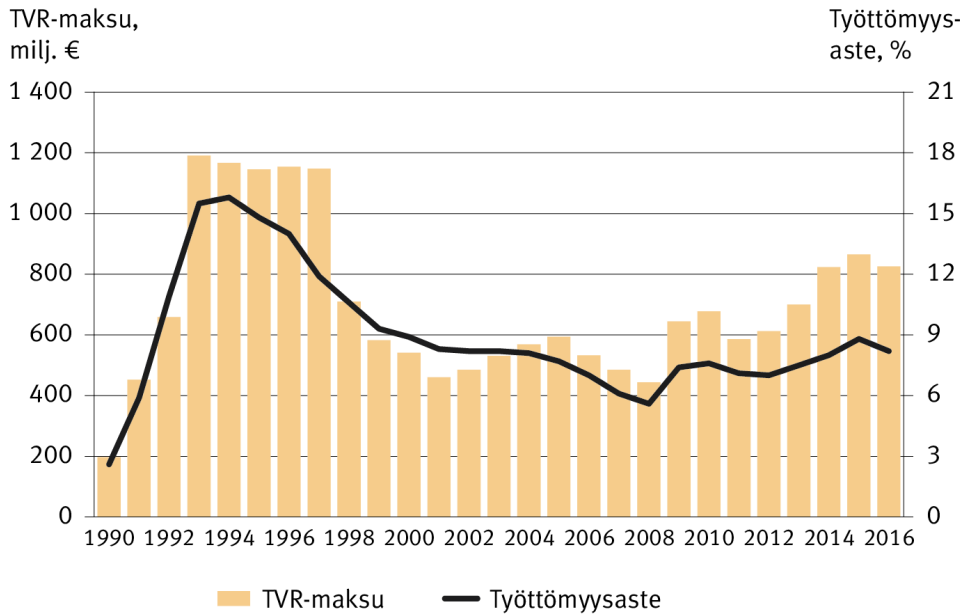
$S_{v(\text{kaikki})}^{p(TVR)}$ on Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena oleva palkkasumma. Se määräytyy ansiosidonnaisten etuuspäivien lukumäärien ja etuuskien perusteena olevien ansioiden pohjalta. Etuuskien perusteena olevista ansioista otetaan huomioon vain se prosenttiosuus, joka oikeuttaa eläkkeeseen eli 75 prosenttia ansiopäivärahojen osalta¹, 65 prosenttia aikuiskoulutustukien osalta ja 55 prosenttia vuorottelukorvausten osalta.

Suurimpana yksittäisenä tekijänä Työttömyysvakuutusrahaston maksussa ovat työttömille tarkoitetut etuudet. Viime vuosien kasvanut työttömyys näkyy selvästi myös Työttömyysvakuutusrahaston maksun nousuna (Toro & Laine 2016). Kuviossa 2.7 esitetään Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrä ja työttömyysaste eri vuosina.

¹ Ansiopäivärahaa maksetaan työttömyysajoilta ja työllistymistä edistävien palveluiden ajoilta työttömyyskassaan kuuluville henkilöille.

Kuvio 2.7.

Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrä ja työttömyysaste vuosina 1990–2016. Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrän asteikko on kuvion vasemmalta akselilla ja työttömyysasteen asteikko oikealla. Kunkin vuoden Työttömyysvakuutusrahaston maksu on muutettu vuoden 2016 tasoiseksi ansiotasoindeksillä.

Työeläkelakeihin tehtävät muutokset palkattomien aikojen perusteella karttuvista eläkkeen osista vaikuttavat Työttömyysvakuutusrahaston maksun laskentaperiaatteisiin ja sitä kautta Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrään. Esimerkiksi vuoden 1998 maksua vähensi työeläkelisän pienentäminen 20 prosenttia. Myös ansiosidonnaisten etuuksien saamiseen liittyvät lakimuutokset vaikuttavat maksun määrään. Työttömyysvakuutusrahaston maksuun vaikuttaneita työeläkelakimuutoksia on käsitelty myös kohdassa 7.6.

2.5.3 Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakot

Työttömyysvakuutusrahaston maksun kokonaismäärä arvioidaan ennakoiden laskemista varten. Ennakoiden kokonaismäärä vahvistetaan sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä Eläketurvakeskuksen ja Työttömyysvakuutusrahaston yhteisestä esityksestä.

Eläkelaitokset ilmoittavat Eläketurvakeskukselle ennakoiden jakamista varten

arviot palkkasummista S_v^p . Eläkelaitoksen Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakko lasketaan muuten saman periaatteen mukaan kuin Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullinen erä, mutta ennakkoa laskettaessa ei oteta huomioon edellisen vuoden selvittelystä jäänyttä ylitettä tai alitetta Y_v^{TVR} . Kustannustenjakoperusteissa eläkelaitoksen Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakkoa merkitään suurella K_v^{TVR} .

Muiden kustannustenjakojen tapaan Työttömyysvakuutusrahaston maksulle laskettu arviomaksu eli ennakot tilitetään eläkelaitoksille jo kustannustenjakovuoden aikana. Työttömyysvakuutusrahasto maksaa ennakon Eläketurvakeskukselle kuukausittain kahdessatoista yhtä suuressa erässä¹ ja Eläketurvakeskus hyvittää Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakon eläkelaitoksille. Toisin kuin muissa kustannustenjaoissa, määrättävällä ennakolla ei ole alarajaa. Jos vuoden aikana ilmenee, että Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakoiden määrä poikkeaa merkittävästi arvioidusta, ennakko voidaan määrätä uudelleen joko loka-joulukuuksi ja/tai joulukuuksi. Jos ennakoita tarkennetaan, jaetaan ne uudelleen kaikille Työttömyysvakuutusrahaston maksun jakoon osallistuville eläkelaitoksille.

2.5.4 Työttömyysvakuutusrahaston maksun tarkistuserä

Eläkelaitoksen tarkistuserä T_v^{TVR} saadaan lopullisen Työttömyysvakuutusrahaston maksun hyvityksen ja maksettujen ennakkoerien erotuksena:

$$(2.23) \quad T_v^{TVR} = (1 + b_{17})^{\frac{511}{360}} \cdot \left\{ L_v^{TVR} - \sum_{i=1}^{12} \left[(1 + b_{17})^{\frac{30 \cdot (6-i) + 29}{360}} \frac{K_v^{TVR}}{12} \right] \right\}.$$

Tarkistuserän kaavassa lopulliselle erälle L_v^{TVR} lasketaan korkoa ajalta 1.7.v–1.12.v+1. Ennakoille $\frac{K_v^{TVR}}{12}$ lasketaan korkoa eräkuukauden ensimmäisestä päivästä 1.12.v+1 saakka. Jos ennakot määrätään uudelleen loka-joulukuuksi ja/tai joulukuuksi, tarkoitetaan kuukausikohtaisella suurella $\frac{K_v^{TVR}}{12}$ todella maksettua tai saatua ennakkoa.

Jos kaavan (2.23) mukainen tarkistuserä T_v^{TVR} on negatiivinen, se on eläkelaitokselle maksettavaa. Vastaavasti jos tarkistuserä on positiivinen, se on eläkelaitokselle saatavaa. Negatiiviset tarkistuserät maksetaan joulukuun ensimmäisenä

¹ Vuodesta 2012 alkaen ennakoita on maksettu kuukausittain. Tätä ennen ennakoita on maksettu eri vuosina eri aikataulun mukaan.

pankkipäivänä Eläketurvakeskukselle ja Eläketurvakeskus maksaa positiiviset tarkistuserät eläkelaitoksille viimeistään joulukuun kolmantena pankkipäivänä. Tarkistuserät yhdistetään maksettaessa muiden kustannustenjakojen tarkistuseriin sekä joulukuulle määrättyjen kustannustenjakojen ennakkoerien kanssa.

Työttömyysvakuutusrahaston maksun jaon yhteydessä kertoimien $q_v^{TVR(j)}$, $q_v^{TVR(m)}$ ja $q_v^{TVR(y)}$ pyöristämisestä johtuva Eläketurvakeskukselle jäävä ylite tai alite otetaan vakuutusmaksukorolla korkoutettuna huomioon tehtäessä Työttömyysvakuutusrahaston maksun jaon selvittelyä vuodelta $v+1$.

Eläketurvakeskuksen ja eläkelaitosten kesken maksettavien tarkistuserien lisäksi koko Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrälle lasketaan tarkistuserä, joka tilitetään Eläketurvakeskuksen ja Työttömyysvakuutusrahaston välillä. Tämän tarkistuserän määrä vastaa eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen osuuden tarkistuserien yhteismäärää. Jos koko lopullinen Työttömyysvakuutusrahaston maksu on Työttömyysvakuutusrahaston maksamia ennakoita suurempi, Työttömyysvakuutusrahasto maksaa Eläketurvakeskukselle tarkistuserän. Jos taas Työttömyysvakuutusrahaston maksamat ennakot ovat koko lopullista Työttömyysvakuutusrahaston maksua suuremmat, Eläketurvakeskus maksaa tarkistuserän Työttömyysvakuutusrahastolle.

2.5.5 Työttömyysvakuutusrahaston maksun vaikutus vakuutusmaksuihin

Työttömyysvakuutusrahaston maksua ei rahastoida vaan eläkelaitokset käyttävät Työttömyysvakuutusrahaston maksun jakojärjestelmällä rahoitettavien eläkkeiden kustannuksiin. Työttömyysvakuutusrahaston maksu vaikuttaa alentavasti maksua saavien eläkeläkien mukaisiin työeläkevakuutusmaksuihin. Korkeamman työttömyyden aikana Työttömyysvakuutusrahaston maksu on suurempi ja samalla sen eläkevakuutusmaksua alentava vaikutus voimakkaampi. Toisaalta ansiosidonnaisen etuuskien perusteella kertyneet työeläkelisät ja karttuneet eläkeosat maksetaan vasta, kun etuuskia saaneet henkilöt jäävät eläkkeelle. Tämän takia menneiden aikakausien korkea työttömyys vaikuttaa nostavasti tuleviin eläkevakuutusmaksuihin.

Työttömyysvakuutusrahaston maksulla on välillinen vaikutus myös yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkevakuutusmaksun tasoon. YEL- ja MYEL-vakuutusmaksuprosentit määräytyvät TyEL-vakuutusmaksuprosentin perusteella.

Työttömyysvakuutusrahaston maksun alentava vaikutus TyEL-maksuun näkyy tämän vuoksi myös YEL- ja MYEL-maksujen alempana tasona. Koska valtio rahoittaa sellaisia yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkkeitä, joihin YEL- ja MYEL-vakuutusmaksut eivät riitä, Työttömyysvakuutusrahaston maksu vaikuttaa YEL:n ja MYEL:n valtion osuuksiin suurentavasti.

Työttömyysvakuutusrahaston maksu maksetaan työeläkejärjestelmälle työttömyysturvajärjestelmästä. Siksi ansiosidonnaisten työttömyysetuuksien perusteella karttuneiden eläkkeiden kustannukset näkyvät työttömyysturvan kustannuksina eli työnantajien ja palkansaajien työttömyysvakuutusmaksuissa.

Jos Työttömyysvakuutusrahaston maksua ei olisi, eläkevakuutusmaksut olisivat korkeampia. Toisaalta, koska Työttömyysvakuutusrahaston maksu rahoitetaan työttömyysvakuutusjärjestelmästä, työttömyysvakuutusmaksut olisivat tällöin alempia. Eläkevakuutus- ja työttömyysvakuutusmaksujen maksajien, eli työnantajien ja palkansaajien, kannalta kyse olisi karkeasti ottaen vain saman maksun maksamisesta eri osoitteeseen. Nykyisen järjestelyn hyvä puoli on, että ansiosidonnaisista työttömyysetuuksista aiheutuvat kustannukset rahoitetaan työttömyysjärjestelmästä ja että rahoitus erottuu selkeästi. (Työttömyysaikatyöryhmän muistio).

2.5.6 Työttömyysvakuutusrahasto

Työttömyysvakuutusrahasto on työmarkkinaosapuolten hallinnoima sekä sosiaali- ja terveystieteiden ja Finanssivalvonnan valvoma itsenäinen laitos, jonka päätehtävä on työttömyysetuuksien rahoittaminen. Työttömyysvakuutusrahasto määrittää ja perii työttömyysvakuutusmaksut sekä valvoo työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien velvoitteiden täyttymistä. Työttömyysvakuutusrahasto vastaa lisäksi ansiosidonnaisten työttömyys- ja koulutusetuuksien sekä vuorottelukorvausten perusteella karttuneiden eläkkeiden rahoituksesta Työttömyysvakuutusrahaston maksun muodossa. Työttömyysvakuutusrahasto.

Työttömyysvakuutusrahaston tehtäviin kuuluu myös työnantajien työttömyysturvan omavastuumaksun määrääminen ja periminen. Työttömyysturvan omavastuumaksulla rahoitetaan ikääntyneiden työntekijöiden irtisanomisista ja lomautuksista aiheutuneita työttömyysetuusmenoja.

Eläketurvakeskuksen kautta työeläkejärjestelmälle suoritettava Työttömyysvakuutusrahaston maksu kuuluu Työttömyysvakuutusrahaston suurimpiin menoihin. Työttömyysvakuutusrahasto maksaa Työttömyysvakuutusrahaston maksun

niistä varoista, jotka ovat kertyneet palkansaaajien ja työnantajien työttömyysvakuutusmaksuista. Työnantaja vastaa sekä työnantajan että palkansaaajan työttömyysvakuutusmaksun suorittamisesta Työttömyysvakuutusrahastolle.

Työttömyysvakuutusrahasto perustettiin vuonna 1999. Tätä ennen vastaavia tehtäviä hoiti Työttömyyskassojen keskuskassa.

2.6 Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien selvittely

Eläketurvakeskuksen toiminnasta säädetään vuoden 2007 alusta voimaan tullessa Eläketurvakeskuksesta annetussa laissa (397/2006; ETK-laki). Lakia muutettiin vuoden 2008 alusta julkisten alojen eläkelaitosten tultua kiinteämmin mukaan Eläketurvakeskuksen piirissä tehtävään toimeenpano- ja kehittämistyöhön.

Eläketurvakeskuksen kustannusten kattamisesta säädetään Eläketurvakeskuksesta annetun lain 5 §:n 1–5 momentissa. Yksityisten ja julkisten alojen eläkelaitokset osallistuvat vakuuttamiensa työansioiden mukaisessa suhteessa Eläketurvakeskuksen toiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Eläkelaitokset kattavat Eläketurvakeskuksen kustannusosuudella sen osuuden, johon Eläketurvakeskuksen saamat toimintokohtaiset palvelumaksut ja muut tuotot eivät riitä. Julkisten alojen eläkelaitokset ovat Ahvenanmaan maakuntahallitusta lukuun ottamatta vuoden 2008 alusta maksaneet palvelumaksujen lisäksi myös Eläketurvakeskuksen kustannusosuutta.

2.6.1 Kustannusosuuksien määräytyminen

Eläketurvakeskuksessa on selvitetty kulujen kohdentumista eri palveluihin ja laskettu palveluiden kokonaiskustannuksia. Lisäksi seurataan, millä osuudella kukin palvelu kohdistuu yksityisten ja millä osuudella julkisten alojen eläkelaitoksille sekä miten Merimieseläkekassan ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen käyttämät palvelut poikkeavat muiden yksityisten alojen eläkelaitosten palveluista. Julkisten alojen eläkelaitokset eivät jatkossakaan käytä kaikkia Eläketurvakeskuksen palveluita. Tällaisia ovat mm. Eläketurvakeskuksen hoitama vakuuttamisvelvollisuuden yleisvalvonta, suositukset yksityisten alojen työeläkelakien soveltamiseen sekä työeläkejärjestelmän toimihenkilöille suunnattu asiantuntijaneuvonta. Merimieseläkekassa ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos hoitavat itse eläkevakuuttamisen valvontansa, joten niiden osuus Eläketurvakeskuksen toiminnan rahoittamiseen

tarkoitetusta eläkelaitoksen kustannusosuudesta on pienempi kuin muiden yksityisten alojen eläkelaitosten osuus.

Julkisten alojen eläkelaitosten, Merimieseläkekassan ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen osalta huomioon otettavien vakuutettujen työansioden osuus määrätään erikseen jakamalla näille eläkelaitoksille kohdistuva osuus Eläketurvakeskuksen tuottamista palveluista. Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksia laskettaessa eläkelaitoksille, kustannusosuudet lasketaan ensin julkisten alojen eläkelaitoksille, Merimieseläkekassalle ja Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. Sen jälkeen kattamatta jäävä osuus Eläketurvakeskuksen kustannuksista jaetaan muiden yksityisten alojen eläkelaitosten kesken.

Julkisten alojen eläkelaitosten, Merimieseläkekassan ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kustannusosuutta laskettaessa huomioon otettavien vakuutettujen työansioden osuuden suuruudesta ja osuuden tarkistamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa (802/2009). Asetus on voimassa toistaiseksi. Eläketurvakeskuksen tuottamien palveluiden kustannusten jakautumista seurataan vuosittain. Näin varmistetaan kustannusten kohdistuminen jatkossakin tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti. Asetusta, vakuutettujen työansioden huomioon ottamisesta laskettaessa eräiden eläkelaitosten osuutta Eläketurvakeskuksen kustannuksista, tarkistetaan tarvittaessa.

Jos eläkelaitos harjoittaa useamman eri eläkelain mukaista toimintaa, Eläketurvakeskuksen kustannusosuus määrätään kaikkien näiden lakien mukaisesti. Tällä hetkellä tämä toteutuu TyEL:n ja YEL:n osalta.

2.6.2 Eläketurvakeskuksen kustannuskertoimet

Eläketurvakeskuksen kustannuskertoimet 1e_v ja 2e_v vuodelle v lasketaan vuoden $v-1$ syksyllä. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain Eläketurvakeskuksen esityksestä kertoimen 1e_v arvon Merimieseläkekassalle, Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle, Kevalle, Suomen Pankille ja Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassalle sekä kertoimen 2e_v arvon TyEL- ja YEL-eläkelaitoksille. Kevan kustannusosuus jaetaan Kevan jäsenyhteisöjen, valtion, Kirkon Eläkerahaston ja Kansaneläkelaitoksen kesken niille TyEL 178 §:n 1 momentissa säädetyn rahoitusvastuun mukaisessa suhteessa. Kertoimia 1e_v ja 2e_v käytetään laskettaessa eläkelaitosten ennakoita ja lopullista erää vuodelle v .

Eläkelaitosten kustannusosuuksia vahvistettaessa huolehditaan siitä, että Eläketurvakeskuksen varat riittävät kattamaan Eläketurvakeskuksen tehtävistä ja toiminnasta aiheutuvat menot ja ylläpitämään riittävän maksuvalmiuden. Kertoimien laskentaan käytetään eläkelaitosten vuodelle v antamia palkkasumma arvioita ja Eläketurvakeskuksen kustannusosuudella katettavan osuuden arviota, ja lisäksi otetaan huomioon edelliseltä vuodelta mahdollisesti jäänyt ylite tai alite.

Eläketurvakeskuksen ylite tai alite¹ lasketaan edellisen vuoden Eläketurvakeskuksen taseessa olevasta ylitteestä tai alitteesta, lisäämällä tai vähentämällä lopullisten kustannusosuuksien selvittelyerät vuodelta $v-1$ ja vuoden v lopullisen erän arvio ja lisäämällä kuluvana vuonna saadut kustannusosuusennakot. Erotuksesta vähennetään Eläketurvakeskuksen kustannusosuudella katettava osuus Eläketurvakeskuksen kuluvan vuoden toiminnan kuluista.

2.6.2.1 Eläketurvakeskuksen kustannuskertoimien laskentakaavat

Kerroin 1e_v määritellään seuraavasti:

$${}^1e_v = \frac{M_v^{ETK}}{\sum_{{}^1e+{}^2e} S_v^p},$$

missä M_v^{ETK} on Eläketurvakeskuksen kustannusosuudella katettavat arvioidut kustannukset, jotka jaetaan TyEL- ja YEL-eläkelaitosten, Merimieseläkekassan, Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen, Kevan, Suomen Pankin ja Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassan arvioimilla palkkasummasuureiden S_v^p summalla.

Kerroin 2e_v määritellään vastaavasti seuraavasti:

$${}^2e_v = \frac{M_v^{ETK} - \sum_{{}^1e} K_v^{ETK}}{\sum_{{}^2e} S_v^p},$$

missä arvioiduista Eläketurvakeskuksen kustannusosuudella katettavista kustannuksista M_v^{ETK} vähennetään julkisten alojen eläkelaitosten, Merimieseläkekassan ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kustannusosuuden ennakko K_v^{ETK} . Erotus eli kattamatta jäävä osuus jaetaan TyEL- ja YEL-eläkelaitosten kesken arvioidulla palkkasummasuureiden S_v^p summalla.

¹ Ylitteestä käytetään myös nimitystä Eläketurvakeskuksen kustannusosuusvelka ja alitteesta Eläketurvakeskuksen kustannusosuussaaminen.

2.6.3 Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullinen erä

Kustannusosuuden määrä ja suoritusaika määräytyvät työntekijän eläkelain 183 §:n 2 momentissa mainittujen sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien kustannustenjakoperusteiden mukaan.

Eläkelaitoksen Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullinen erä 1.7.v tasossa on

$$(2.24) \quad L_v^{ETK} = \begin{cases} {}^1e_v \cdot g_v^j \cdot S_v^p & \text{Kevalle, Suomen Pankille tai Ortodoksisen} \\ & \text{kirkon papiston eläkekassalle} \\ {}^1e_v \cdot g_v^m \cdot S_v^p & \text{Merimieseläkekassalle tai} \\ & \text{Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle} \\ {}^2e_v \cdot S_v^p & \text{TyEL- tai YEL-eläkelaitokselle.} \end{cases}$$

Eläketurvakeskuksen tuottamista palveluista vain osa kohdistuu julkisten alojen eläkelaitoksille. Tästä johtuen julkisten alojen eläkelaitoksissa vakuutetuista työansioista otetaan huomioon pienempi osuus kuin yksityisten alojen eläkelaitoksissa vakuutetuista työansioista. Julkisten alojen eläkelaitosten osalta kustannusosuudessa huomioon otettava työansioiden osuus kerroin g_v^j on kaksi kolmasosaa.

Osa Eläketurvakeskuksen palveluista ei kohdistu myöskään Merimieseläkekassalle ja Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. Merimieseläkekassan ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen osalta huomioon otettava työansioiden osuus kerroin g_v^m on yhdeksän kymmenesosaa.

Kertoimia g_v^j ja g_v^m käytetään Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullisen erän sekä ennakoiden laskennassa.

Palkkasumma S_v^p on TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan osalta laskuperusteissa määriteltyjen palkkojen S_v summa. YEL-eläkelaitosten osalta käytetään YEL:n mukaisen eläkevakuutuksen laskuperusteissa määriteltyä suuretta $\sum t_v \frac{S_v}{360}$. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen osalta käytetään sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien maatalousyrittäjän eläkelain mukaisen vakuutuksen perusteiden mukaisin merkinnöin suuretta $\sum \frac{t_v}{360} S_v^y$. Julkisten alojen eläkelaitosten palkkasummana ovat eläkkeen perusteena olevat työansiot, joista ei ole vähennetty työntekijän eläkevakuutusmaksua. Edellisiin vuosiin kohdistuvat korjaukset otetaan huomioon palkkasummissa lukuun ottamatta YEL:iä ja MYEL:iä.

2.6.4 Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden ennakat

Ennakat vuodelle v määrätään vuoden $v-1$ marraskuussa. Eläkelaitokset maksavat ennakkomaksun 12 yhtä suuressa erässä Eläketurvakeskukselle vuoden v kunkin kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä. Ennakkoevät pyöristetään lähimpään euroon. Alle 1 200 euroa vuodessa olevaa ennakkomaksua ei peritä. Viivästyneestä ennakkomaksusta on maksettava viivästyskorkoa, jollei Eläketurvakeskus erityisestä syystä luovu sen perimisestä.

Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden ennako K_v^{ETK} lasketaan eläkelaitoksille muuten samalla tavalla kuin lopullinen erä L_v^{ETK} mutta ennakoiden laskennassa suure S_v^p on eläkelaitosten Eläketurvakeskuksen kustannusta varten vuodelle v antama arvioitu palkkasumma.

2.6.5 Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden tarkistuserä

Tarkistuserä lasketaan eläkelaitoksille toteutuneiden eläkelaitoksessa vakuutettujen työansioiden perusteella. Eläketurvakeskus saa eläkelaitoksilta tiedot lopullisen Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden selvittämistä varten ja laskee tarkistuserän. Eläkelaitokset saavat tiedon tarkistuserän määrästä 20.11. $v+1$ mennessä.

Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden tarkistuserä T_v^{ETK} lasketaan eläkelaitoksille seuraavasti:

$$(2.25) \quad T_v^{ETK} = (1 + b_{17})^{\frac{511}{360}} \cdot \left\{ L_v^{ETK} - \sum_{i=1}^{12} \left[(1 + b_{17})^{\frac{30 \cdot (6-i) + 29}{360}} \frac{K_v^{ETK}}{12} \right] \right\}.$$

Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden tarkistuserä T_v^{ETK} on Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullisen erän L_v^{ETK} ja maksettujen ennakoiden K_v^{ETK} erotus. Tarkistuserälle lasketaan vakuutusmaksukoron b_{17} suuruista korkoa. Lopulliselle erälle lasketaan korkoa ajalle 1.7. $v-1$.12. $v+1$ ja ennakkomaksuille erääntymiskuukauden ensimmäisestä päivästä 1.12. $v+1$ asti. Jos kaavan (2.26) mukainen tarkistuserä T_v^{ETK} on negatiivinen, se on eläkelaitokselle maksettavaa. Vastaavasti jos tarkistuserä on positiivinen, se on eläkelaitokselle saatavaa. Negatiiviset tarkistuserät maksetaan joulukuun ensimmäisenä pankkipäivänä Eläketurvakeskukselle ja Eläketurvakeskus maksaa positiiviset tarkistuserät eläkelaitoksille viimeistään joulukuun kolmantena pankkipäivänä. Tarkistuserät yhdistetään maksettaessa muiden kustannustenjakojen tarkistuseriin sekä joulukuulle määrättyjen kustannustenjakojen ennakkoevien kanssa.

2.6.5.1 Eläketurvakeskuksen osuus Työttömyysvakuutusrahaston maksusta

Eläketurvakeskuksen kustannusosuus Työttömyysvakuutusrahaston Eläketurvakeskukselle suorittamasta Työttömyysvakuutusrahaston maksusta lasketaan kertomalla eläkelaitoskohtaiset Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevat palkkasummat seuraavilla määrillä:

- $100 \cdot {}^1e_v \cdot g_v^j$ prosenttia julkisten alojen eläkelaitosten osalta
- $100 \cdot {}^1e_v \cdot g_v^m$ prosenttia Merimieseläkekassan osalta
- $100 \cdot {}^2e_v$ prosenttia TyEL-eläkelaitosten osalta.

Eläkelaitoskohtainen Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena oleva palkkasumma $S_v^{p(TVR)}$ määritellään seuraavasti:

$$S_v^{p(TVR)} = \frac{S_v^p}{\sum_{TVR} S_v^p} S_{v(kaiikki)}^{p(TVR)}.$$

Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevasta palkkasummasta $S_{v(kaiikki)}^{p(TVR)}$ kerrotaan kohdassa 2.5.2.

Työttömyysvakuutusrahaston maksu tilitetään Eläketurvakeskukselle Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakoiden ja tarkastuserien (katso kohta 2.5) yhteydessä.

3 Valtion varoista suoritettava eläkkeen korvaaminen alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta

Vuodesta 2005 lähtien myös alle kolmivuotiaan lapsen hoidosta ja opiskelusta on karttunut työeläkkeeseen verrattavaa etuutta. Ensimmäiset tällaiset työeläkkeeseen verrattavat VEKL-etuudet maksettiin vuonna 2006. Valtio kustantaa VEKL-etuudet ja niihin liittyvät hoitokulut.

3.1 VEKL-etuuden karttuminen

VEKL-etuutta karttuu henkilölle, joka on

- alle kolmivuotiaan lapsensa hoitamisen vuoksi estynyt tekemästä ansiotyötä ja saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista tukea
- suorittanut alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon
- suorittanut ammattikorkeakoulututkinnon
- suorittanut ammatillisen perustutkinnon.

Opiskeluajalta VEKL-etuutta voi karttua tutkinnosta riippuen enintään viideltä vuodelta. Samoin jos henkilö on suorittanut useampia tutkintoja, VEKL-etuutta voi karttua enintään viideltä vuodelta.

Etuutta karttuu 1/8 prosenttia kalenterikuukautta kohden eli yhteensä 1,5 prosenttia vuodessa etuuden perusteena olevasta laskennallisesta tulosta, joka on 523,61 euroa¹ kuukaudessa. VEKL-etuuden saamisen edellytys on, että saajalla on eri työeläkelakien piiriin kuuluvia työansioita yhteensä vähintään 12 566,70 euroa¹ eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun mennessä vuoden 2004 indeksitasossa.

¹ Laskennallista tuloa 523,61 euroa ja rajamäärää 12 566,70 euroa korotetaan vuosittain palkkakertoimella.

3.2 VEKL:n mukaisten kulujen kustantaminen

Valtio korvaa alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta karttuneen etuuden määrän sitä maksaneelle eläkelaitokselle¹. Etuuden maksajana voi olla TyEL-eläkelaitos, Merimieseläkekassa, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Keva, Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassa, Suomen Pankki tai Ahvenanmaan maakuntahallitus. Lisäksi valtio korvaa VEKL:n hoidosta aiheutuneita kuluja Kansaneläkelaitokselle, Eläketurvakeskukselle, Ahvenanmaan kunnille ja Ahvenanmaan Arbetsmarknads- och studieservicemyndighetille. Myös muille edellä mainituille eläkelaitoksille on annettu laissa mahdollisuus hoitokulujen perimiseksi valtiolta, mutta tähän mennessä ne eivät ole tätä oikeuttaan käyttäneet. VEKL:stä aiheutuneiden kustannusten korvaaminen perustuu lakiin valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta ja lisäksi Tasavallan presidentin asetukseen 1487/2007.

Valtio maksaa vuosittaisen korvauksen etuuden maksuvuotta seuraavan vuoden marraskuun loppuun mennessä. Tätä varten Eläketurvakeskus tekee sosiaali- ja terveysministeriölle 30.9.v+1 mennessä valtion korvauksesta selvityksen, jonka sosiaali- ja terveysministeriö hyväksyy. Eläketurvakeskus toimii rahaliikenteen hoitajana eli valtio maksaa koko vuosittaisen korvauksen Eläketurvakeskukselle ja Eläketurvakeskus maksaa korvaukset edelleen edellä mainituille osapuolille.

3.3 Järjestelmän rakentamiskulut

Valtio korvasi vuonna 2006 VEKL:n hoitokuluina vuoden 2005 loppuun mennessä syntyneet tietojärjestelmien rakentamiskulut. Näin suurin osa hoitokuluista saatiin kuoletettua jo järjestelmän alkuvaiheessa. Rakentamiskulujen korvausta varten kunkin eläkelaitoksen, Kansaneläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen tuli esittää lasku ja sen erittely tietojärjestelmien rakentamiskuluista Eläketurvakeskukselle, joka kokosi laskut yhteen ja toimitti ne sosiaali- ja terveysministeriölle. Valtio korvasi rakentamiskulut Eläketurvakeskukselle sekä Eläketurvakeskuksen kautta

¹ Vuodesta 2010 alkaen VEKL-etuuteen on voinut liittyä myös tulevan ajan osa, joka ei kuitenkaan ole valtion kustantamaa. Tulevan ajan osuus sisällytetään VEKL-etuuden yhteydessä myönnettävän työeläkkeen lakiosiin jo eläkettä laskettaessa, joten sitä ei oteta huomioon VEKL-selvittelyssä.

Kansaneläkelaitokselle ja eläkelaitoksille vuonna 2006. Rakentamiskuluina maksettiin 1,4 miljoonaa euroa.

3.4 VEKL-selvittely

VEKL:n kustannustenjako tehdään voimassa olevan **VEKL-perusteen** mukaisesti Eläketurvakeskuksessa tehtävässä VEKL-selvittelyssä. Vuoteen 2017 liittyvästä kustannustenjaosta lähtien VEKL-selvittelyssä on maksettu ennakoita vuosittaisen kokonaiskustannuksen kasvettua sen suuruisiksi, että ennakkomenettely nähtiin tarpeelliseksi.

3.4.1 VEKL:n toimeenpanoon liittyvä lopullinen erä

VEKL:n toimeenpanijakohtaisen lopullisen erän L_v^{VEKL} kaava on

$$(3.1) \quad L_v^{VEKL} = \begin{cases} H_v^{ETK}; & \text{ETK:lle} \\ H_v^{Kela}; & \text{Kelalle} \\ H_v^{AK}; & \text{Ahvenanmaan kunnille} \\ H_v^{AMS}; & \text{AMS:lle} \\ H_v^{laitos}; & \text{eläkelaitoksille.} \end{cases}$$

missä H_v^{ETK} on Eläketurvakeskukselle korvattavat hoitokustannukset, H_v^{Kela} Kansaneläkelaitokselle korvattavat hoitokustannukset, H_v^{AK} Ahvenanmaan kunnille korvattavat hoitokustannukset, H_v^{AMS} Ahvenanmaan Arbetsmarknads- och studieservicemyndighetille korvattavat hoitokustannukset ja H_v^{laitos} eläkelaitoksille korvattavat hoitokustannukset sekä kustannustenjakovuoden aikana maksetut VEKL:n perusteella karttuneet etuudet. Kansaneläkelaitos, Ahvenanmaan kunnat ja Arbetsmarknads- och studieservicemyndighet esittävät Eläketurvakeskukselle laskun edellisenä vuonna VEKL:n hoidosta aiheutuneista kuluista vuosittain 31.8.v+1 mennessä ja Eläketurvakeskus esittää laskun edelleen sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hyväksyttäväksi kappaleessa 3.4.2 esitetyn valtion korvauksen selvityksen yhteydessä, joka sisältää myös eläkelaitoskohtaiset lopulliset erät H_v^{laitos} .

Eläkelaitoskohtaiset erät määritellään

$$(3.2) \quad H_v^{laitos} = E_v^V + h^{laitos}.$$

E_v^V sisältää eläkelaitoksen maksamat VEKL:n perusteella karttuneet etuudet ja h^{laitos} sisältää eläkelaitosten VEKL-perusteessa määritellyt hoitokulut. Hoitokulut ovat toistaiseksi olleet perusteessa 0 euroa, mutta halutessaan eläkelaitokset voivat yhdessä hakea VEKL-perusteeseen sosiaali- ja terveysministeriöltä muuta perusteltua arvoa. Eläkelaitokset ilmoittavat maksamansa VEKL:n perusteella karttuneet etuudet Eläketurvakeskukselle eläkemenotiedostolla 31.3.v+1 mennessä.

3.4.2 Valtion vuosittainen korvaus

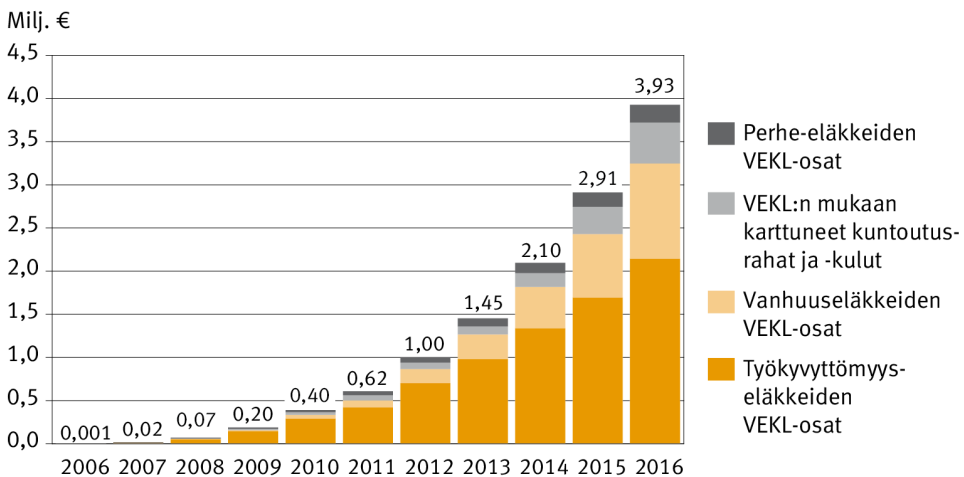
Vuosittainen valtion korvaus muodostuu toimeenpanijoille hyvitetävistä hoitokustannuksista sekä etuutta maksavilla myös kustannustenjakovuoden aikana maksetuista VEKL:n perusteella karttuneista etuuksista. Valtion korvaus on

$$(3.3) \quad M_v^{VEKL} = H_v^{ETK} + H_v^{Kela} + H_v^{AK} + H_v^{AMS} + \sum H_v^{laitos}.$$

Kuviossa 3.1 on esitetty VEKL:n mukainen etuusmeno vuosilta 2006–2016 ilman vuonna 2006 maksettua rakentamiskuluja.

Kuvio 3.1.

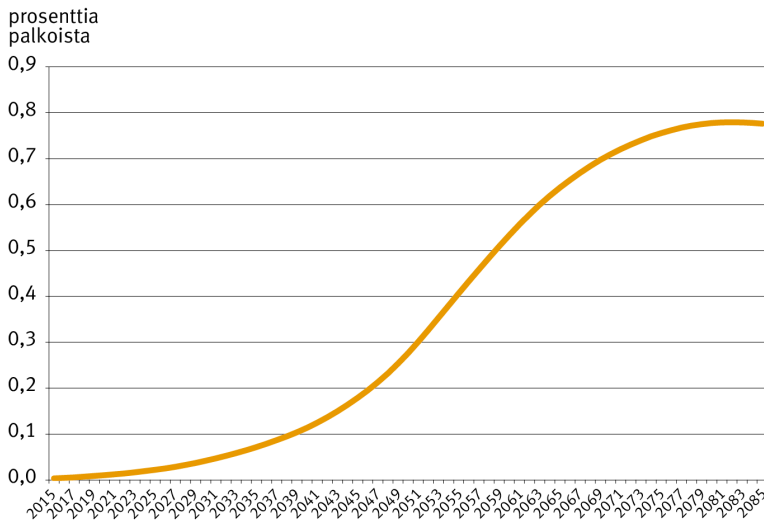
Vuosien 2006–2016 VEKL:n mukaan karttuneet maksetut etuusosat 1.7.v tasoisina.

VEKL:n mukaisia etuusosia on maksettu vuodesta 2006 saakka. Kuviossa 3.2 on esitetty Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelman mukainen arvio VEKL:n etuusmenosta prosentteina työtulosummasta vuoteen 2085 asti.

Kuvio 3.2.

VEKL:n mukainen etuusmeno prosentteina työtulosummasta vuosina 2006–2085.

Lähde: Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelma.

3.4.3 VEKL-selvittelyn ennakot

Valtio maksaa vuonna v ennakkoa Eläketurvakeskuksen välityksellä eläkelaitoksille niiden vuonna v maksettavista VEKL:n perusteella karttuneista etuuksista ja Eläketurvakeskukselle sen vuoden v VEKL:n hoitokuluista. Muista hoitokuluista ei makseta ennakkoa näiden pienuudesta johtuen. Ennakoita maksetaan kuukausittain. Ennakot yhdistetään maksettaessa muiden kustannustenjakojen ennakkoihin. Joulukuun ennakko yhdistetään lisäksi kaikkien kustannustenjakojen edelliseen vuoteen liittyvien tarkistuserien kanssa.

3.4.3.1 Valtion ennakko

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa valtion vuoden v ennakon määrän marraskuussa $v-1$. Valtion ennakko määritellään:

$$(3.4) \quad K_v^{VEKL(\text{valtio})} = \sum \tilde{E}_v^V + \tilde{H}_v^{ETK}$$

missä $\sum \tilde{E}_v^V$ on ennakko vuonna v maksetuista VEKL:n perusteella karttuneista etuuksista ja \tilde{H}_v^{ETK} on ennakko ETK:n vuoden v VEKL:n mukaisista hoitokuluista. Tarvittaessa sosiaali- ja terveysministeriö voi tarkentaa vuoden v aikana maksettavaa valtion ennakkoa tai sen osia $\sum \tilde{E}_v^V$ tai \tilde{H}_v^{ETK} .

3.4.3.2 VEKL:n toimeenpanijakohtaiset ennakot

Eläkelaitoksen ennakko vuodelle v lasketaan arvioitun valtion ennakon $\sum \tilde{E}_v^V$ pohjalta jakamalla se eläkelaitoksille vuonna $v-2$ toteutuneiden VEKL:n eläkemenojen E_{v-2}^V suhteessa. Eläkelaitoskohtaisen ennakon laskemiseksi määritellään siis toimeenpanijakohtainen suure

$$E_v^{VApu} = \frac{E_{v-2}^V}{\sum E_{v-2}^V} \cdot \sum \tilde{E}_v^V$$

Ennakoiden määräämisen euroraja on 20 000 euroa. Jos eläkelaitoksen arvioitu saatava jää tätä pienemmäksi, eläkelaitokselle ei määrätä ennakkoa. Jotta valtion maksama ennakko saadaan täsmäämään toimeenpanijoille maksettavien ennakoiden kanssa sen jälkeen kun alle 20 000 euron saatavat on pudotettu pois, tarvitaan eläkelaitoskohtainen apusuure E_v^{VEmm}

$$E_v^{VEmm} = \begin{cases} \tilde{E}_v^{VApu}; & \text{jos } \tilde{E}_v^{VApu} \text{ on vähintään 20 000 euroa} \\ 0; & \text{jos } \tilde{E}_v^{VApu} \text{ on alle 20 000 euroa} \end{cases}$$

Apusuureen avulla saadaan laskettua siten eläkelaitoskohtainen vuoden v ennakko \tilde{H}_v^{laitos} sen maksamista VEKL:n perusteella karttuneista etuuksista

$$\tilde{H}_v^{laitos} = \frac{E_v^{VEmm}}{\sum E_v^{VEmm}} \cdot \sum \tilde{E}_v^V$$

Toimeenpanijakohtainen vuoden v vuosittaisen korvauksen ennakko on siten

$$K_v^{VEKL} = \begin{cases} \tilde{H}_v^{ETK}; & \text{ETK} \\ 0; & \text{Kela, Ahvenanmaan kunnat, AMS} \\ \tilde{H}_v^{laitos}; & \text{eläkelaitokset} \end{cases}$$

Jos sosiaali- ja terveysministeriö tarkentaa vuonna v maksettavaa ennakkoa vuoden v aikana, lasketaan ennakot uudelleen kaikille eläkelaitoksille. Jos tällöin jonkin eläkelaitoksen ennakko muodostuu negatiiviseksi, eläkelaitos maksaa ennakon Eläketurvakeskukselle kunkin ennakkomaksukuukauden ensimmäisenä pankkipäivänä.

3.4.4 VEKL-selvittelyn tarkistuserä

Eläketurvakeskus saa VEKL:n toimeenpanijoilta tiedot VEKL:n kustannusten selvittämistä varten ja hakee sosiaali- ja terveysministeriöltä vahvistuksen kaavan 3.3 mukaisesta korvauksesta sekä kaavan 3.5 mukaisesta valtion tarkistuserästä 30.9.v+1 mennessä. Tarkistuserä saadaan valtion korvattavien VEKL:n perusteella karttuneiden etuuksien ja hoitokulujen lopullisen erän ja valtion maksamien tai toimeenpanijan saamien kuukausittaisten ennakoiden erotuksena.

3.4.4.1 Valtion tarkistuserä

Valtion tarkistuserän kaava on

$$(3.5) \quad T_v^{VEKL(Valtio)} = (1 + b_{17})^{\frac{511}{360}} \cdot \left\{ M_v^{VEKL} - \sum_{i=1}^{12} \left[(1 + b_{17})^{\frac{30 \cdot (6-i) + 29}{360}} \frac{K_v^{VEKL(Valtio)}}{12} \right] \right\}.$$

Tarkistuserän kaavassa valtion vuosittaiselle korvaukselle M_v^{VEKL} lasketaan korkoa ajalta 1.7.v–1.12.v+1. Ennakoille $\frac{K_v^{VEKL(Valtio)}}{12}$ lasketaan korkoa erääntymiskuukauden ensimmäisestä päivästä 1.12.v+1 saakka. Korkona käytetään vakuutusmaksukorkoa b_{17} . Jos valtion tarkistuserä $T^{VEKL(Valtio)}$ on positiivinen, se on valtiolle maksettavaa. Vastaavasti jos tarkistuserä on negatiivinen, on se valtiolle saatavaa.

3.4.4.2 VEKL:n toimeenpanijoiden tarkistuserä

VEKL:n toimeenpanijoiden tarkistuserä on

$$(3.6) \quad T_v^{VEKL} = (1 + b_{17})^{\frac{511}{360}} \cdot \left\{ L_v^{VEKL} - \sum_{i=1}^{12} \left[(1 + b_{17})^{\frac{30 \cdot (6-i) + 29}{360}} \frac{K_v^{VEKL}}{12} \right] \right\}.$$

Tarkistuserän kaavassa lopulliselle erälle L_v^{VEKL} lasketaan korkoa ajalta 1.7.v–1.12.v+1. Ennakoille $\frac{K_v^{VEKL}}{12}$ lasketaan korkoa erääntymiskuukauden ensimmäisestä päivästä 1.12.v+1 saakka. Korkona käytetään vakuutusmaksukorkoa b_{17} . Jos tarkistuserä T_v^{VEKL} on positiivinen, se on eläkelaitokselle saatavaa. Vastaavasti jos tarkistuserä on negatiivinen, on se eläkelaitokselle maksettavaa. Negatiiviset tarkistuserät maksetaan joulukuun ensimmäisenä pankkipäivänä Eläketurvakeskukseen ja Eläketurvakeskus maksaa positiiviset tarkistuserät eläkelaitoksille viimeistään joulukuun kolmantena pankkipäivänä. Tarkistuserä yhdistetään maksettaessa

muiden kustannustenjakojen tarkistuseriin sekä joulukuulle määrättyjen kustannustenjakojen ennakoerien kanssa.

4 Kustannustenjakojen suorittaminen käytännössä

Eläkelaitokset toimittavat Eläketurvakeskukselle kustannustenjakoa varten vuosittain tietoja mm. maksetuista eläkkeistä ja vakuutusteknisistä suureista. Tietojen perusteella Eläketurvakeskuksen vakuutusmatemaattisessa yksikössä lasketaan kullekin eläkelaitokselle kuuluvat kustannustenjakoerät. Sekä kustannustenjakorien laskenta että kustannustenjakojen aikataulut on kirjattu [kustannustenjakopuusteisiin](#).

4.1 Kustannustenjaon vuosiaikataulu

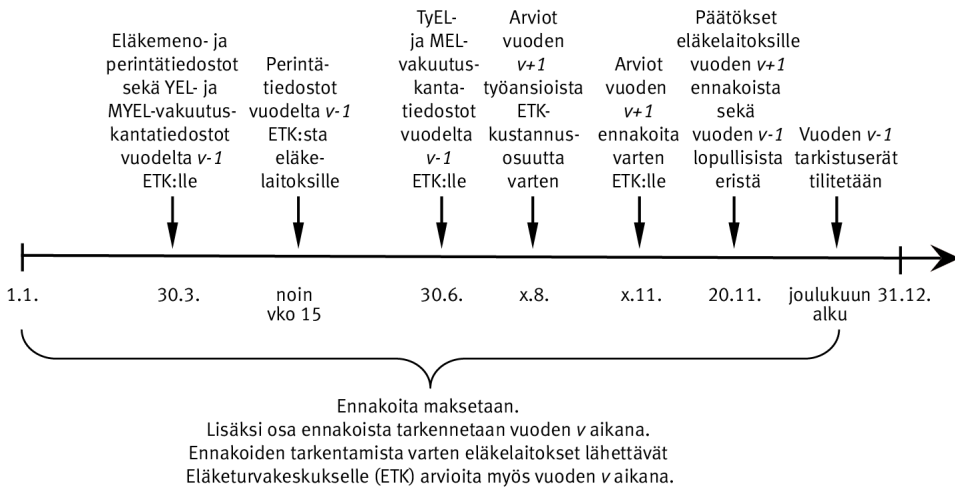
Kustannustenjakovuoden kustannustenjakoihin liittyviä tehtäviä suoritetaan usean eri vuoden aikana. Esimerkiksi kustannustenjakoa varten tarvittavat eläkemenotiedoston tietoluettelot valmistellaan jo kustannustenjakovuotta edeltävän vuoden syksyllä, koska eläkelaitosten on varauduttava ajoissa mahdollisiin muutoksiin omissa järjestelmissään. Eläkemenotiedot toimitetaan Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuotta seuraavana vuonna. Eri vuosina suoritettavia tehtäviä on esitetty taulukossa 4.1. Tehtävien ajoittuminen yhdelle kalenterivuodelle on esitetty kuviossa 4.1.

4.2 Ennakot

Eläkelaitokset toimittavat Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuotta koskevien kustannustenjakotietojen arvioita kustannustenjakovuotta edeltävän vuoden loppupuolella. Tämän jälkeen Eläketurvakeskuksessa lasketaan näiden tietojen pohjalta eläkelaitoksille kustannustenjakovuotta koskevien ennakkoiden määrät. Eläketurvakeskus antaa eläkelaitoksille tiedot ennakkoiden määristä kustannustenjakovuotta edeltävän vuoden marraskuun lopussa. Eläketurvakeskus yhdistää kaikkien kustannustenjakojen ennakkoiden määrät ja ilmoittaa näiden kustannustenjakojen ennakkoiden nettosumman eläkelaitoksille. Ennakot maksetaan kustannustenjakovuoden aikana.

Kuvio 4.1.

Kustannustenjakovuoden v aikana suoritettavia tehtäviä.

Kustannustenjakovuoden aikana tarkennetaan TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn sekä YEL:iä vakuuttavien eläkelaitosten ja valtion YEL-kustannustenjaon ennakoiden määriä. Lisäksi Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakoita voidaan tarkentaa tarvittaessa. Ennakoiden tarkentamista varten eläkelaitokset lähettävät Eläketurvakeskukselle uusia arvioita kustannustenjakovuoden tiedoista. Eläkelaitoksille annetaan tieto tarkennetuista ennakoista ennen tarkennettujen ennakoerien maksamista.

4.3 Lopullinen erä ja tarkistuserä

Eläkelaitokset ilmoittavat Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuotta koskevat toteutuneet tiedot kustannustenjakovuotta seuraavana vuotena. Tämän jälkeen kustannustenjakovuoden lopullinen erä lasketaan Eläketurvakeskuksessa. Eläketurvakeskus antaa kustannustenjakovuotta seuraavana vuonna 20.11.v mennessä eläkelaitoksille tiedot lopullisista kustannustenjakoeristä sekä tarkistuseristä. Eläketurvakeskus yhdistää eri kustannustenjakojen tarkistuserien määrät ja ilmoittaa tarkistuserien nettosumman eläkelaitoksille.

Kustannustenjaossa tilitetään ennakoita ja tarkistuseriä. Tarkistuserät ovat

Taulukko 4.1.

Vuoden v kustannustenjakoihin liittyvien tehtävien suoritusaikataulu kustannustenjakovuotta edeltävänä vuonna $v-1$, kustannustenjakovuonna v ja kustannustenjakovuotta seuraavana vuonna $v+1$.

Vuonna $v-1$	Vuonna v	Vuonna $v+1$
<p>Valmistellaan vuotta v koskevia muutoksia.</p> <p>Eläkelaitoksissa ja Eläketurvakeskuksessa lasketaan arviot ennakkoita varten tarvittavista tiedoista.</p> <p>30.11. tiedot tilittävistä ennakkoeristä ilmoitetaan eläkelaitoksille.</p>	<p>Ennakoita maksetaan.</p> <p>Osa ennakoista tarkennetaan vuoden aikana.</p>	<p>Tiedot lopullisia kustannustenjakojen varten toimitetaan Eläketurvakeskukselle.</p> <p>20.11. lopulliset kustannustenjakoerät ja kustannustenjakojen tarkistuserät ilmoitetaan eläkelaitoksille.</p> <p>Joulukuun ensimmäisenä pankkipäivänä kustannustenjakojen tarkistuserät yhdistettynä joulukuun ennakkoihin maksetaan Eläketurvakeskukselle.</p> <p>Viimeistään joulukuun kolmantena pankkipäivänä Eläketurvakeskus maksaa eläkelaitoksille kustannustenjakojen tarkistuserät yhdistettynä joulukuun ennakkoihin.</p>

lopullisten erien ja ennakoiden erotuksia. Ne eläkelaitokset, joille eri kustannustenjakoselvittelyjen yhteenlasketut tarkistuserät yhdistettynä kuluvan vuoden joulukuun ennakkoihin ovat maksettavaa, maksavat Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuoden tarkistuseränsä kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden joulukuun ensimmäisenä pankkipäivänä. Tämän jälkeen Eläketurvakeskus maksaa tarkistuserät niille eläkelaitoksille, joille yhteenlasketut tarkistuserät yhdistettynä kuluvan vuoden joulukuun ennakkoihin ovat eläkelaitokselle saatavaa. Eläketurvakeskus maksaa tarkistuserät viimeistään kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden joulukuun kolmantena pankkipäivänä.

4.4 Kustannustenjakojen kertoimien määrittäminen

Kustannustenjakojen varten tarvittavat kertoimet q_v^a , q_v^b , q_v^y , q_v^s , $q_v^{TVR(j)}$, $q_v^{TVR(m)}$ ja $q_v^{TVR(y)}$ lasketaan Eläketurvakeskuksen vakuutusmatemaattisessa yksikössä. Eläketurvakeskus esittää syyskuun loppuun mennessä kertoimien arvot sosiaali- ja terveysministeriön vahvistettavaksi¹. Sen jälkeen, kun sosiaali- ja terveysministeriö on vahvistanut kertoimet, Eläketurvakeskus laskee eläkelaitoksille kustannustenjakojen lopulliset erät. Kustannustenjakojen kertoimien arvot vuosina 1990–2016 ovat liitteessä D.

Ennakoita varten laskettuja kustannustenjakojen kertoimia ei vahvisteta sosiaali- ja terveysministeriössä. Tähän ovat poikkeuksena Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien ennakoiden kertoimet 1e_v ja 2e_v . Ne vahvistetaan sosiaali- ja terveysministeriössä kustannustenjakovuotta edeltävänä vuonna ja niiden perusteella määrätään myös eläkelaitosten lopulliset erät Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksista.

4.5 Eläkelaitosten toimittamat tiedot

Eläkelaitokset ilmoittavat vuosittain Eläketurvakeskukselle kustannustenjakojen varten tarvittavia tietoja esimerkiksi maksetuista eläkkeistä ja palkkasummista. Lähes kaikki tiedot toimitetaan sähköisessä muodossa, esimerkiksi peräkkäistiedostoina. Tiedot vahvistetaan allekirjoituslomakkeella, jossa on eläkelaitoksen virallinen allekirjoitus tai aktuaarin allekirjoitus.

Lopulliset kustannustenjakoerät lasketaan toteutuneista tiedoista. Kustannustenjakojen ennakoita lasketaan arviotietojen perusteella.

4.5.1 Eläkelaitosten toimittamat tiedot kustannustenjakojen ennakoita varten

Kustannustenjakojen ennakoita määrätään eläkelaitosten lähettämien arviotietojen perusteella. TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn ennakoita varten eläkelaitokset toimittavat Eläketurvakeskukselle arviot hyvitetävistä eläkkeistä sekä arviot niistä suureista, joiden perusteella lasketaan eläkelaitoksen maksu tasaukseen.

¹ Kerroin q_v^y vahvistetaan sosiaali- ja terveysministeriössä vain, jos sen arvo on pienempi kuin 1.

Palkattomien aikojen kustannustenjakoennakoita varten eläkelaitokset toimittavat Eläketurvakeskukselle työansioarvioiden lisäksi arviot palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien eläkemenosta. Työttömyysvakuutusrahaston maksun ennakointia ja Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien ennakointia varten Eläketurvakeskus tarvitsee arviot eläkelaitosten palkkasummista¹.

YEL-eläkkeiden kustannustenjakoennakoiden laskentaan käytetään pääasiassa edellisten vuosien tietoja. YEL:iä vakuuttavat eläkelaitokset lähettävät Eläketurvakeskukselle arviotietoja ennusteita varten ns. YEL-tiedustelulla. YEL-eläkkeiden kustannustenjaon ennakoiden määrittämiseen käytetään YEL-ennusteita.

Osa kustannustenjakojen ennakoinnista tarkennetaan kustannustenjakovuoden aikana. Eläkelaitokset lähettävät uudet arviot tarkennettujen ennakoiden laskentaa varten.

4.5.2 Eläkelaitosten toimittamat tiedot maksetuista eläkkeistä

Eläkelaitokset ilmoittavat tiedot kustannustenjakovuoden aikana maksamistaan eläkkeistä eläkemenotiedostolla² ja perintätiedostolla. Toimitettavat tiedostot ovat peräkkäistiedostoja. Kustannustenjakovuotta koskevat tiedot toimitetaan Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Eläkelaitokset poimivat tiedot tiedostoille omista järjestelmistään.

4.5.2.1 Eläkemenotiedosto

Eläkemenotiedoston tietoja tarvitaan TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyä, YEL-eläkkeiden kustannustenjakoa, palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeosien kustannustenjakoa, VEKL-selvittelyä sekä Euroopan unioniin siirrettyjen eläkeoikeuksien kustannusten selvittelyä varten.

Maksetut eläkkeet ilmoitetaan eläkemenotiedostolla summatasoisina jaoteltuina osiin kustannustenjakoa varten. Eläkkeet jaotellaan eläkelajeittain eläkelakien mukaisesti osiin ja TyEL- ja MEL-eläkkeet jaotellaan lisäksi eläkelaitoksen itsensä kustannettavaan osaan, toisten eläkelaitosten kustannettavaan osaan ja

1 Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien ennakointia varten ilmoitettuja tietoja käytetään myös kertoimien 1e_v ja 2e_v määrittämiseen. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa kertoimet 1e_v ja 2e_v jo kustannustenjakovuotta edeltävänä vuonna $v-1$.

2 Julkisten alojen eläkelaitokset ilmoittavat eläkemenotiedostolla myös eläkelaitoksessa vakuutettujen työntekijöiden palkkasumman.

yhteisesti kustannettavaan osaan. Kertasuoritukset, rekisteröidyn TEL- ja YEL-lisäeläketurvan sekä työnantajavakuutuksen mukaiset eläkeosat, Euroopan unioniin siirrettyjen eläkeoikeuksien pääoma-arvot, palkattomilta ajoilta karttuneet eläkkeen osat ja VEKL:n mukaan karttuneet etuosat ilmoitetaan eläkemenotiedostolla erikseen.

Eläkemenotiedostolla ilmoitetuista tiedoista muodostetaan mm. eläkelaitoksen seuraavat suuret:

- yhteisesti kustannettavat vanhuuseläkkeet E_v^a (katso TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittely kohdassa 2.2)
- muut yhteisesti kustannettavat eläkkeet kuin vanhuuseläkkeet E_v^b (katso TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittely kohdassa 2.2)
- YEL:n mukaiset eläkkeet E_v^y (katso YEL-eläkkeiden kustannustenjakko kohdassa 2.3)
- palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkkeen osat E_v^s (katso palkattomien aikojen kustannustenjakko kohdassa 2.4)
- VEKL:n perusteella karttuneet etuosat E_v^v (katso VEKL-etuuksien selvittely kohdassa 3).

4.5.2.2 Eläkkeiden perintätiedosto

Eläkelaitokset perivät maksamansa, toisten yksittäisten eläkelaitosten vastuulla olevat eläkkeen osat Eläketurvakeskuksen välityksellä¹. Nämä toisten eläkelaitosten puolesta maksetut eläkeosat ilmoitetaan Eläketurvakeskukselle eläkkeiden perintätiedostolla. Perintätiedostolla eläkkeen osat ilmoitetaan henkilötason tietoina eläkelaitoskohtaisesti jokainen perittävä eläkelaji ja lakiosa erikseen.

Eläkelaitosten toimittamat perintätiedot järjestetään Eläketurvakeskuksessa uudelleen perittävistä eläkeosista vastuussa olevien eläkelaitosten mukaiseen järjestykseen. Eläketurvakeskus lähettää kullekin eläkelaitokselle tiedoston niistä eläkeosista, joita muut eläkelaitokset perivät kyseiseltä eläkelaitokselta.

Perintätiedostojen tietoja tarvitaan eläkemenotietojen tavoin TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyä varten. Henkilötason tietojen summat vastaavat eläkelaitoksen suureita E_v^d , E_v^m , B_v^d ja B_v^m , jotka on määritelty tarkemmin kohdassa 2.2.

¹ Tähän ovat poikkeuksena TyEL:n ja MEL:n mukaiset vanhuuseläkkeet (selvitellään suureen E_v^{VRM} kautta, katso kohta 2.2), TEL-lisäeläketurvan ja työnantajavakuutuksen mukaiset eläkkeet (näiden selvittelystä kerrotaan kohdassa 2.2.6) sekä YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet (näiden selvittelystä kerrotaan kohdassa 2.3).

Taulukko 4.2.

Toisilta eläkelaitoksilta perittäviin eläkeosiin liittyvien tietueiden lukumääriä perintätiedostoilla.

Vuosi	1000 kpl
2000	63
2004	90
2007	184
2010	247
2013	330
2016	425

4.5.3 Eläkelaitosten toimittamat vakuutustekniset tiedot

Vakuutusteknisiä tietoja, esimerkiksi palkkasummia, tasausvastuita ja vakuutusmaksujen tasausosia, tarvitaan kustannustenjakojen selvittelyyn. Yksityisten alojen eläkelaitokset toimittavat vakuutustekniset tiedot Eläketurvakeskukselle ns. vakuutuskantatiedostoilla. Julkisten alojen eläkelaitokset toimittavat palkkasummatietonsa Eläketurvakeskukselle eläkemenotietojen yhteydessä.

4.5.3.1 TyEL- ja MEL-eläkelaitosten toimittamat vakuutustekniset tiedot

Eläkelaitokset ilmoittavat vakuutustekniset tietonsa TyEL:n ja MEL:n osalta TyEL-MEL-vakuutuskantatiedostolla kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä.

Jos eläkelaitos maksaa siirtymämaksua Valtion Eläkerahastoon, eläkelaitos lähettää Eläketurvakeskukselle lisäksi selvityksen siirtymämaksusta.

Jos eläkelaitoksessa on tapahtunut vakuutustoiminnan luovuttamisia kustannustenjakovuoden aikana, eläkelaitos toimittaa Eläketurvakeskukselle lisäksi luovutetusta vakuutustoiminnasta lasketut vakuutustekniset suureet. Eläkelaitos lähettää nämä tiedot myös vakuutuskantaa vastaanottavalle eläkelaitokselle. Vakuutuskannan siirroista kerrotaan enemmän kohdassa 5.

4.5.3.2 YEL- ja MYEL-eläkelaitosten toimittamat vakuutustekniset tiedot

YEL:iä vakuuttavat työeläkevakuutusyhtiöt, eläkekassat ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos ilmoittavat tiedot YEL-kustannustenjakoa varten YEL-MYEL-vakuutuskantatiedostolla. Tiedosto toimitetaan Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuotta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.

4.6 Kustannustenjakotiedot rekistereissä

Eläketurvakeskus saa kustannustenjakoa varten tarvittavat tiedot eläkelaitoksilta¹. Osa kustannustenjakoa varten tarvittavista tiedoista saadaan eläkelaitosten omista järjestelmistä – esimerkiksi eläkkeen maksantajärjestelmistä – ja osa eläkelaitosten yhteisestä ansaintajärjestelmästä.

4.6.1 Eläkkeiden vastuunjakotiedot rekistereissä

Eläkelaitokset jakavat eläkkeet kustannustenjakoa varten tarvittaviin osiin eläkkeiden maksurekistereihinsä. Näistä rekistereistä eläkelaitokset poimivat eläkeosat eläkemenotiedostolle ja perintätiedostolle.

Eläkelaitokset ilmoittavat vastuunjakotietoja myöntämistään eläkkeistä myös Eläketurvakeskuksen eläkerekisteriin. Eläkelaitokset ilmoittavat Eläketurvakeskuksen eläkerekisteriin vain työkyvyttömyyseläkkeiden ja kuntoutusetuuksien rahastoituja osia. Eläketurvakeskuksen eläkerekisterin vastuunjakotietoja käytetään kustannustenjaon lisäksi tilastointia ja ennusteita varten.

Eläketurvakeskuksen eläkerekisteriin ilmoitetusta eläkkeestä lähetetään Eläketurvakeskuksen kautta tieto niille eläkelaitoksille, joilla on vastuuta kyseisestä eläkkeestä. Näitä tietoja kutsutaan hälytyksiksi. Yksityisten alojen eläkelaitokset vastaanottavat hälytyksiä, jotka sisältävät lisäksi eläkkeen vastuunjakotietoja. Tällaisia hälytyksiä kutsutaan vastuunjakohälytyksiksi. Hälytysten perusteella eläkelaitokset voivat viedä tapahtumat omaan järjestelmäänsä ja tarkistaa kustannustenjakotietojaan, esimerkiksi perintätiedostolla perittävien eläkeosien oikeisuuden.

Vanhuuseläkkeiden osalta tieto eläkkeen alkamisesta välitetään eläkkeestä vastuussa oleville eläkelaitoksille Eläketurvakeskuksessa tehtävän erillisen poiminnan kautta. Vanhuuseläkkeiden maksetut rahastoidut osat talletetaan henkilötasolla eläkelaitosten yhteiseen ansaintajärjestelmään.

Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidun osan laskemista varten tarvitaan tiedot aiemmista eläkkeistä sekä vastuunjaon tarkasteluajalta tiedot eläkelaitosten vakuuttamista työansioista ja palkattomien aikojen perusteena olevista ansioista².

1 Tähän on joitain poikkeuksia. Eläketurvakeskus saa osan kustannustenjakojen lähtötiedoista suoraan rekistereistä. Tällaisia tietoja ovat mm. Työttömyysvakuutusrahaston maksun määrän laskemista varten tarvittavat maksettujen etuuksien tiedot.

2 Eläkkeiden rahastoidun osan määräytymisestä ja kustantamisesta kerrotaan tarkemmin kohdassa 2.2, [kustannustenjakoperusteissa](#) ja [kustannustenjakoperusteiden soveltamisohjeissa](#).

Ansiotietoja tarvitaan jo eläkkeen laskennassa. Ne saadaan eläkelaitosten yhteisistä järjestelmistä. Työkyvyttömyyseläkkeen vastuunjakotiedot saadaan kuitenkin eläkkeiden maksantajärjestelmistä.

4.6.2 Vakuutustekniset tiedot rekistereissä

Suuri osa vakuutusteknisistä tiedoista on talletettu eläkelaitosten omiin järjestelmiin. Osa tiedoista, kuten työansiot, talletetaan mm. eläkelaitosten yhteiseen ansaintajärjestelmään.

Työansioita tarvitaan kustannustenjaoissa muutenkin kuin pelkästään yksittäisten työkyvyttömyyseläkkeiden vastuunjaoissa. TyEL- ja MEL-eläkkeiden selvittelyssä, palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaoissa, Työtömyysvakuutusrahaston maksun jaoissa ja Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien selvittelyssä kustannustenjakoeria jaetaan eläkelaitoksissa vakuutettujen työntekijöiden työansioiden suhteessa.

4.7 Työryhmät

Kustannustenjakoon liittyviä asioita valmistellaan eri työryhmissä, erityisesti kustannustenjakoryhmässä ja sen alaisessa eläkemenoryhmässä. Niissä on edustajia eläkelaitoksista, eläkesäätiöiden ja -kassojen palvelulaitoksista, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä sekä Eläketurvakeskuksesta. Työryhmissä sovitaan yhteisistä pelisäännöistä, valmistellaan tarvittavia muutoksia kustannustenjakoperusteisiin, tiedostojen tietoluetteloihin, lomakkeisiin ja ohjeisiin sekä kehitetään ja käsitellään monia muita kustannustenjakoihin liittyviä asioita.

5 Vakuutuskannan siirrot

Työnantajan on järjestettävä työntekijöilleen lakisääteinen työeläketurva. Suomessa yksityisen alan lakisääteinen työeläketurva voidaan järjestää joko työeläkevakuutusyhtiössä, eläkesäätiössä tai eläkekassassa. Työntekijän eläkelain ja yrittäjän eläkelain mukaista vakuutuskantaa voidaan siirtää eläkelaitoksesta toiseen. Vakuutuskannansiirto on otettava huomioon kustannustenjakojen ennakoissa, lopullisissa erissä ja tarkistuserissä.

5.1 Yleistä

Vakuutuskannan siirrolla tarkoitetaan tilannetta, jossa yksityisen sektorin eläkelaitoksessa vakuutettu vakuutuskanta siirretään toisen eläkelaitoksen hoidettavaksi. Tällöin ei pelkästään vaihdeta vakuuttavaa eläkelaitosta vaan siirretään koko aikaisempi vakuutushistoria eläkevastuineen ja varoineen uuden eläkelaitoksen vastuulle. Työeläkeyhtiöiden välillä tapahtuu myös vakuutusten siirtoja, joissa työnantajan vakuutushistoria jää aikaisempaan eläkelaitokseen. Tällöin kyseessä ei ole kuitenkaan vakuutuskannan siirto.

Vakuutuskantaa siirrettäessä sekä vakuutuskantaa luovuttavan että vastaanottavan eläkelaitoksen on hyväksyttävä vakuutuskannansiirto, jonka Finanssivalvonta vielä vahvistaa, mikäli vakuutuskannansiirroilta vaadittavat ehdot täyttyvät. Vakuutuskannan siirtoja tapahtuu pääasiassa eläkelaitostyyppistä toiseen, mutta myös samojen eläkelaitostyyppien välinen vakuutuskannansiirto on mahdollinen.

Vakuutuskannansiirroista on säädetty eläkesäätiölain luvussa 11, vakuutuskaasalain luvussa 12 ja lain työeläkevakuutusyhtiöistä luvuissa 10 ja 10 a.

5.1.1 Vakuutuskannan siirtäminen työeläkevakuutusyhtiöstä

Työeläkevakuutusyhtiö voi yhtiökokouksen päätöksellä sulautua toiseen työeläkevakuutusyhtiöön, luovuttaa vakuutuskantansa tai osan siitä toiselle työeläkevakuutusyhtiölle tai jakautua siten kuin vakuutusyhtiölaissa säädetään. Lisäksi työeläkevakuutusyhtiö voi luovuttaa työnantajakohtaisen vakuutuskannan sitä varten perustetulle tai jo olemassa olevalle eläkesäätiölle tai -kassalle, mikäli luovutettavaan vakuutuskantaan sisältyvissä vakuutuksissa on yhteensä vähintään 300 vakuutettua työntekijää. Lisäksi luovutettaessa työnantajakohtaista vakuutuskantaa

eläkevakuutusyhtiöstä eläkesäätiöön kussakin työnantajakohteisessa vakuutuskannassa tulee olla vakuutettuna vähintään 50 työntekijää. Työnantajakohteisen vakuutuskannan tai sen osan luovuttaminen on kiellettyä, jos vakuutuskannan tai sen osan edellisestä luovuttamisesta on kulunut vähemmän kuin viisi vuotta. Työnantajakohteisen vakuutuskannan luovuttamisesta päättää työeläkevakuutusyhtiön hallitus tai yhtiökokous.

5.1.2 Vakuutuskannan siirtäminen eläkesäätiöstä

Eläkesäätiö voi sulautua toiseen eläkesäätiöön, luovuttaa vakuutustoimintansa toiselle eläkelaitokselle tai jakautua luovuttamalla vakuutustoimintansa tai sen osan yhdelle tai useammalle perustettavalle eläkesäätiölle. Eläkesäätiöihin kuuluvat työnantajat ja eläkesäätiöiden hallitukset tai hallintoneuvostot hyväksyvät sulautumista tai jakautumista koskevan sopimuksen. Vakuutustoiminnan luovuttamisen hyväksyy luovuttavan eläkesäätiön hallitus tai hallintoneuvosto. Vakuutustoiminnan tai sen osan luovuttaminen ei ole mahdollista, jos saman vakuutustoiminnan tai sen osan aikaisemmasta luovuttamisesta on kulunut vähemmän kuin viisi vuotta. Tästä vaatimuksesta voidaan kuitenkin joustaa, jos työnantaja on erotettu eläkesäätiöstä eläkesäätiön sääntöjen nojalla tai jos työnantaja ei enää täytä eläkesäätiön toimintapiiriin kuulumisen edellytyksiä.

5.1.3 Vakuutuskannan siirtäminen eläkekassasta

Eläkekassa voi sulautua toiseen eläkekassaan, siirtää eläkevastuunsa toiselle eläkelaitokselle tai luovuttaa eläkekassassa olevan yhden osakkaan vakuutusta koskevan työntekijän eläkelain mukaisen vastuun toiselle eläkelaitokselle. Sulautuvien eläkekassojen kassankokoukset hyväksyvät sulautumisen. Vastuun siirtämistä koskevan sopimuksen hyväksyy vastuun luovuttavan eläkekassan kassankokous ja vastaanottavan eläkelaitoksen vastaava toimielin. Osakaskohteisen eläkevastuun luovuttamisesta päättää eläkekassan hallitus, jollei vakuutuskassalaissa tai eläkekassan säännöissä toisin määrätä. Osakaskohteisen eläkevastuun siirtäminen ei ole kuitenkaan mahdollista, jos saman vastuun tai sen osan vastaanottamisesta on siirtohetkellä kulunut vähemmän kuin viisi vuotta. Tällöin edellytetään lisäksi vastuun osaa eläkesäätiöön siirrettäessä, että siirrettävään vakuutuskantaan kuuluvat työnantajat ovat eläkesäätiölaissa erikseen määritellyt ja että siirrettävään vakuutuskantaan liittyvissä vakuutuksissa on yhteensä vähintään 300 vakuutettua.

5.1.4 Vakuutuskannan mukana siirtyvä vakavaraisuuspääoma

Vakuutuskannansiirtojen yhteydessä siirtyvän vakavaraisuuspääoman määrään vaikuttaa siirtyvän vakuutuskannan rakenne, luovuttavan eläkelaitoksen vakavaraisuus ja työntekijän eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten keskimääräinen riskillisuus. Keskimääräisellä riskillisyydellä tarkoitetaan Finanssivalvonnan esittämää ja sosiaali- ja terveysministeriön neljännesvuosittain vahvistamaa kiinteää prosenttiosuutta, joka vastaa työntekijän eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten vakavaraisuusrajojen mediaania kaksinkertaisena.

5.2 Vakuutuskannansiirrot kustannustenjaossa

Kustannustenjakoperusteessa on määritelty ja eläkelaitosten kesken on sovittu periaatteet, joita noudatetaan kustannustenjaossa, kun eläkelaitosten välillä tapahtuu vakuutuskannansiirto kustannustenjakovuonna. Yhteiset periaatteet tarvitaan, jotta vakuutuskannansiirtojen yhteydessä kustannustenjakoihin liittyvien suureiden arvot säilyisivät koko eläkejärjestelmän kannalta muuttumattomina. Kustannustenjakoperusteessa on kunkin kustannustenjaon osalta erikseen esitetty ennakoiden määräytyminen vakuutuskannansiirroissa. Suositukset TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn sekä YEL-eläkkeiden kustannustenjaon lopullisten erien laskennassa käytettävien hyvitys- ja maksusuureiden määräytymisperiaatteista vakuutuskantaa luovuttavalle ja vastaanottavalle eläkelaitokselle on koottu soveltamisohjeisiin 'Eläkelaitosten välinen vakuutustoiminnan luovuttaminen' sekä 'Vakuutusteknisten suureiden laskenta ja korkoutus'. Soveltamisohjeissa on myös ohjeistettu vakuutuskannansiirroissa eläkelaitoksesta toiseen siirtyvien suureiden laskenta, kun vakuutuskannansiirto tapahtuu keskellä vuotta.

5.2.1 Lopulliset erät

Lopulliset kustannustenjakoihin liittyvät selvittelyt tehdään Eläketurvakeskuksessa, kun kaikkien eläkelaitosten kustannustenjakotiedot ovat saatavilla. Kustannustenjakojen selvittelyissä lasketaan eläkelaitoksille kustannustenjakoihin liittyvät lopulliset erät ja lopullisten erien ja ennakoiden erotuksena tarkistuserät.

Vakuutuskannansiirron tapahtuessa vuonna v sekä luovuttavalle että vastaanottavalle eläkelaitokselle lasketaan lopulliset kustannustenjakojen erät ja tarkistuserät vuoden v kustannustenjaossa. Erät lasketaan luovuttavalle eläkelaitokselle,

vaikka eläkelaitoksen toiminta olisi loppunut kustannustenjakovuoden aikana. Tällöin luovuttava ja vastaanottava eläkelaitos sopivat keskenään, kumpi vastaa tarkistuserästä.

5.2.1.1 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn lopullinen erä

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn lopullinen erä on eläkelaitoksen hyvityksen ja maksun erotus. Lopullinen erä on määritelty kohdassa 2.2.1. Hyvitys on määritelty kohdassa 2.2.1.1 ja maksu kohdassa 2.2.1.2.

Vakuutuskannansiirroissa luovuttavan eläkelaitoksen vastuunsiirtovuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn hyvityksessä otetaan huomioon vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen mennessä maksetut siirtyvään vakuutuskantaan kuuluvat eläkkeet E_v^a , E_v^b , E_v^d ja E_v^m . Vastaavat eläkkeet vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen hyvitykseen. Vanhuuseläkkeiden laskennassa käytettävien siirtyvään vakuutuskantaan liittyvien maksettujen vanhuuseläkkeiden rahastoidut osat kuuluvat vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen luovuttavalle eläkelaitokselle ja vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun vastaanottavalle eläkelaitokselle.

Luovuttavan eläkelaitoksen vastuunsiirtovuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn maksussa otetaan huomioon vastuunlaskentahetkeen mennessä kertyneet siirtyvään vakuutuskantaan liittyvät palkkasumma S_v^{psm} ja tasausmaksun yhteismäärä B_v^a sekä toisten eläkelaitosten maksamat eläkkeet B_v^d . Vastaavat määrät vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen maksussa. Maksuun kuuluva siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä TEL-lisäeläkevakuutuksen maksu tasaukseen B_v^{bL} on jaettu luovuttavan ja vastaanottavan eläkelaitoksen kesken siten, että luovuttavalle eläkelaitokselle kuuluu vastuunlaskentahetken tilanteesta laskettu siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä suure B_v^{bL} hetken 1.7.v tasoisena. Vastaanottavalle eläkelaitokselle kuuluu määrä, joka saadaan kun lasketaan siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä suure B_v^{bL} siten, kuin vakuutuskanta olisi ollut samassa eläkelaitoksessa koko vuoden, ja saadusta määrästä vähennetään luovuttavan eläkelaitoksen ilmoittama suure B_v^{bL} . Siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä tasausvastuu \bar{V}_{v-1}^T on vuoden v TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyssä kokonaisuudessaan luovuttavalla eläkelaitoksella ja siirtyy kokonaisuudessaan vastaanottavalle eläkelaitokselle vuoden $v+1$ eläkeselvittelyssä. Jos vakuutuskannansiirto tapahtuu 1.1.v, siirtyvään

vakuutuskantaan liittyvä tasausvastuu \bar{V}_{v-1}^T on jo vuoden v eläkeselvittelyssä vastaanottavalla eläkelaitoksella. Tasausvastuuseen \bar{V}_v^T kuuluva vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkevastuiden täydennyskerrointa b_{16} ¹ vastaava määrä ΔR_v on kokonaisuudessaan vastaanottavalla eläkelaitoksella.

5.2.1.2 YEL-eläkkeiden kustannustenjaon lopullinen erä

YEL-eläkkeiden kustannustenjaon lopullinen erä on eläkelaitoksen hyvityksen ja maksun erotus. YEL-eläkkeiden kustannustenjaon lopullisen erän laskenta sekä hyvityksen ja maksun määräytyminen on esitetty kohdassa 2.3.1.

Vakuutuskannansiirroissa luovuttavan eläkelaitoksen vastuunsiirtovuoden YEL-eläkkeiden kustannustenjaon hyvityksessä otetaan huomioon vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen mennessä maksetut siirtyvään vakuutuskantaan kuuluvat yhteisesti kustannettavat YEL-eläkkeet E_v^y . Vastaaavat YEL-eläkkeet vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen hyvityksessä.

5.2.1.3 Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon lopullinen erä

Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon lopullinen erä on eläkelaitoksen hyvityksen ja maksun erotus. Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon lopullisen erän laskenta sekä hyvityksen ja maksun määräytyminen on esitetty kohdassa 2.4.2.

Vakuutuskannansiirroissa luovuttavan eläkelaitoksen vastuunsiirtovuoden palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaon hyvityksessä otetaan huomioon vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen mennessä maksetut siirtyvään vakuutuskantaan kuuluvat palkattomilta ajoilta karttuneet eläkkeen osat E_v^s . Vastaaavat palkattomilta ajoilta karttuneet eläkkeen osat vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen hyvityksessä. Maksun laskennassa luovuttavan eläkelaitoksen palkkasummassa otetaan huomioon vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen mennessä kertynyt siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä palkkasumma S_v^p . Vastaava palkkasumma vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen palkkasummassa.

1 Selitetty liitteessä C.

5.2.1.4 Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullinen erä

Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullinen erä on eläkelaitokselle saatavaa ja se määräytyy eläkelaitoksen palkkasumman mukaan. Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullisen erän määräytyminen on esitetty kohdassa 2.5.1.

Vakuutuskannansiirroissa vastuunsiirtovuoden Työttömyysvakuutusrahaston maksun lopullista erää määrättäessä luovuttavan eläkelaitoksen palkkasummassa S_v^p otetaan huomioon siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä palkkasumma vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen. Vastaava palkkasumma vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen palkkasummassa.

5.2.1.5 Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullinen erä

Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullinen erä on eläkelaitokselle maksettavaa ja se määräytyy eläkelaitoksen palkkasumman mukaan. Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullisen erän määräytyminen on esitetty kohdassa 2.6.3.

Vakuutuskannansiirroissa vastuunsiirtovuoden Eläketurvakeskuksen kustannusosuuden lopullista erää määrättäessä luovuttavan eläkelaitoksen palkkasummassa S_v^p otetaan huomioon siirtyvään vakuutuskantaan liittyvä palkkasumma vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen. Vastaava palkkasumma vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen palkkasummassa.

5.2.1.6 VEKL-selvittelyn lopullinen erä

Valtio korvaa alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta karttuneen etuuden määrän sitä maksaneelle eläkelaitokselle. VEKL-selvittelyn eläkelaitoksille hyvittävän lopullisen erän laskenta on esitetty kohdassa 3.4.1. Vakuutuskannansiirroissa vastuunsiirtovuoden valtion varoista korvattavaa etuutta määrättäessä luovuttavan eläkelaitoksen hyvittävissä etuososissa E_v^v otetaan huomioon siirtyvään vakuutuskantaan liittyvät etuosat vastuunsiirtovuoden alusta vastuunlaskentahetkeen. Vastaavat etuosat vastuunlaskentahetkestä vastuunsiirtovuoden loppuun otetaan huomioon vastaanottavan eläkelaitoksen hyvittävissä etuososissa.

5.2.2 Ennakot

Kustannustenjaon ennakot lasketaan Eläketurvakeskuksessa. Lähtötietoina käytetään kustannustenjaosta riippuen eläkelaitosten Eläketurvakeskukselle ennakoiden

laskentaan antamia lähtötietoja ja muita kustannustenjakoon vaikuttavia tietoja. Palkattomien aikojen kustannustenjaon, Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien sekä VEKL-selvittelyn ennakot lasketaan kerralla koko vuodeksi. Muita ennakoita tarkennetaan vuoden mittaan.

Vakuutuskannansiirrot voidaan ottaa huomioon eläkelaitosten ennakoissa, kun Finanssivalvonta on antanut virallisen suostumuksen vakuuskannansiirrolle. Vakuutuskannansiirto otetaan huomioon vuoden alusta voimaan tulevissa ennakoissa luovuttavan ja vastaanottavan eläkelaitoksen lähtötiedoissa, kun vakuutuskannansiirto tapahtuu vuoden vaihteessa ja siirto on tiedossa hyvissä ajoin ennen ennakoiden laskentaa. TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn, YEL-eläkkeiden kustannustenjaon ja Työttömyysvakuutusrahaston maksun tarkennettuja ennakoita laskettaessa huomioidaan eläkelaitosten lähtötiedoissa vakuutuskannansiirrot, jotka ovat tapahtuneet ennen tarkennettujen ennakoiden voimaantuloa. Tarkennettujen ennakoiden lähtötiedoissa otetaan huomioon myös siirrot, jotka tapahtuvat tarkennettujen ennakoiden tullessa voimaan, kun tieto siirrosta on saatu hyvissä ajoin ennen tarkennettujen ennakoiden laskentaa.

Kun koko eläkelaitoksen toiminta siirtyy toiseen eläkelaitokseen keskellä vuotta, siirtohetken jälkeen erääntyvät kustannustenjaon ennakot siirretään vastaanottavalle eläkelaitokselle. Samoin toimitaan tilanteissa, joissa vakuutuskannansiirto tapahtuu vuoden vaihteessa tai tarkennettujen ennakoiden tullessa voimaan, mutta tieto vakuutuskannansiirrosta on tullut niin myöhään, ettei sitä ole voitu ottaa huomioon ennakoiden lähtötiedoissa. Kun eläkelaitoksen toiminta siirtyy osittain toiseen eläkelaitokseen, siirtohetken jälkeen erääntyvät kustannustenjaon ennakot siirretään vastaanottavalle eläkelaitokselle vain, jos Finanssivalvonnan vahvistamassa sopimuksessa on näin sovittu.

5.2.3 Tarkistuserät

Kussakin kustannustenjaossa lasketaan kustannustenjaon tarkistuserä eläkelaitoksen lopullisen erän ja eläkelaitoksen maksamien tai saamien ennakoiden erotuksena.

Luovuttavan ja vastaanottavan eläkelaitoksen lopullisen erän laskenta vakuutuskannansiirroissa on esitetty kohdassa 5.2.1. Eläkelaitoksen ennakot huomioidaan juuri sen suuruisina kuin eläkelaitos on maksanut tai saanut niitä kustannustenjakovuonna.

6 Eläkeoikeuksien siirto Euroopan unionin eläkejärjestelmään

Eläkeoikeuksien siirto Euroopan unionin eläkejärjestelmään perustuu **Euroopan unionin henkilöasetukseen** ja lakiin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan unionin välillä (**EosL**). Yksityiskohtaiset periaatteet siirrettävän eläkeoikeuden laskennasta on annettu **EU-eläkesiirtolain mukaisissa erityisperusteissa**.

Laki eläkeoikeuksien siirrosta Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan unionin välillä tuli voimaan 1.3.1999. Lakia sovelletaan takautuvasti henkilöihin, jotka työskentelivät lain voimaan tullessa Euroopan unionissa ja joiden virkasuhde oli alkanut 1.1.1995 tai myöhemmin. Eläkeoikeuden siirto Suomesta Euroopan unionin eläkejärjestelmään on mahdollista vain sellaiselle Euroopan unionin palveluksessa olevalle henkilölle (jatkossa EU-virkamies), johon sovelletaan Euroopan unionin henkilöstöasetusta. Pääsääntöisesti siirron kohteena on Euroopan unionin viran vakinaistamiseen mennessä Suomessa karttunut eläkeoikeus. Eläkeoikeudelle lasketaan pääoma-arvo, joka Euroopan unionin eläkejärjestelmässä muunnetaan ansainta-ajaksi. Siirtoa on haettava 10 vuoden kuluessa Euroopan unionin viran vakinaistamisesta ja sen voi tehdä pääsääntöisesti vain kerran. Siirron jälkeen henkilöllä ei ole enää oikeutta Suomessa siirtoa edeltäneeltä ajalta karttuneeseen eläkkeeseen.

Siirron tehneellä henkilöllä on oikeus eläkeoikeuden palauttamiseen Suomen eläkejärjestelmään, jos palvelus Euroopan unionissa päättyy ennen kuin henkilö saa Euroopan unionin eläkejärjestelmässä oikeuden vastaiseen eläkkeeseen. Eläkeoikeus Euroopan unionin eläkejärjestelmässä muodostuu yleensä vasta 10 vuoden palveluksen jälkeen. Palvelusajaksi lasketaan myös ansainta-aika, joka syntyy Suomessa karttuneen eläkeoikeuden siirrosta Euroopan unioniin. Palautus tapahtuu rahastosiirtona, eli koko siirretty eläkeoikeus ja Euroopan unionissa karttunut eläkeoikeus palautetaan.

Eläketurvakeskus toimii yhdyslaitoksena, joka huolehtii yhteydenpidosta ja käytännön toimenpiteistä suomalaisten eläkelaitosten, EU-virkamiehen ja Euroopan unionin toimielinten kanssa.

Vuoden 2017 loppuun mennessä 1196 virkamiestä on ilmoittanut hakevansa eläkeoikeuden siirtoa, 959 on siirtänyt eläkeoikeutensa, 230 hakenut siirtoa, mutta

päättänyt olla siirtämättä eläkeoikeuttaan ja 7 virkamiehen siirtoprosessi on kesken. Tähän mennessä vain neljä henkilöä on palauttanut eläkeoikeutensa takaisin Suomeen.

Määritelmiä:

- Siirtopäivä s : päivä, jona Eläketurvakeskus maksaa siirrettävän määrän Euroopan unionin toimielimen tilille
- Siirtomäärän laskentapäivä s_{las} : päivä, johon kohdistuen eläkeoikeuden laskennallinen siirtäminen toteutetaan. Käytännössä se on päivä, jolloin virkamies on jättänyt Euroopan unionin toimielimelle virallisen ilmoituksen siitä, että on kiinnostunut eläkeoikeuden siirrosta. Virallinen ilmoitus annetaan yleensä täyttämällä sähköinen hakemuslomake.
- Eräpäivä: päivä, jolloin eläkelaitokset maksavat osuutensa siirrettävästä määrästä Eläketurvakeskuksen tilille eli kaksi pankkipäivää ennen siirtopäivää.

6.1 Euroopan unionin eläkejärjestelmään siirrettävä määrä

Euroopan unionin eläkejärjestelmään siirretään siirtomäärän laskentapäivään mennessä Suomessa karttuneen eläkeoikeuden pääoma-arvo, joka on korkoutettu EosL:n mukaisella 3,1¹ prosentin korolla siirtomäärän laskentapäivästä siirtopäivään. Siirrettävää määrää kutsutaan siirtomääräksi P_s ja se on määritelty EU-eläkesiirtolain erityisperusteissa seuraavasti:

$$(6.1) \quad P_s = (1 + (r_{EosL})(s - s_0)) \cdot (P_x(perus) + P_x(lisä)),$$

missä $P_x(perus)$ on pääoma-arvo, joka vastaa TEL 8 § 4 momentissa mainittujen eläkelakien tai TyEL:n mukaan karttunutta eläkeoikeutta lisäturvan eläkeoikeuksia lukuun ottamatta ja $P_x(lisä)$ on pääoma-arvo, joka vastaa TyEL:n voimaanpanolain 30 a §:n 1 momentin ja YEL:n voimaanpanolain 29 §:n mukaisten lisäeläketurvien

1 Vuoden 2016 loppuun asti korko oli 3,5 prosenttia.

mukaan karttunutta eläkeoikeutta.¹

Karttunut eläkeoikeus on siirtomäärän laskentapäivään mennessä karttunut palkkakertoimella tarkistettu EU-eläkesiirtolain erityisperusteen liitteen mukaisista henkilön ikäluokan alinta eläkeikää vastaava eläkeoikeus. Karttuneen eläkeoikeuden pääoma-arvo saadaan kertomalla vuositasoinen karttunut eläkeoikeus EU-eläkeoikeuksien pääoma-arvokertoimilla. Euroopan unionin eläkejärjestelmässä siirtomäärä muunnetaan ansainta-ajaksi, jonka suuruuteen vaikuttavat mm. henkilön siirtohetken palkka ja oletettu keskimääräinen palkka- ja urakehitys.

6.1.1 Pääoma-arvokertoimet

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa EU-eläkeoikeuksien pääoma-arvokertoimet. Eläkeoikeuksien siirtoon käytettävien pääoma-arvokertoimien arvot vaihtelevat seuraavasti:

- siirtoihin, joita koskeva hakemus on tehty 1.1.2017 tai sen jälkeen käytetään 1.12.2016 vahvistettujen erityisperusteiden mukaisia kertoimia
- siirtoihin, joita koskeva hakemus on tehty 1.4.2012–31.12.2016, käytetään 9.2.2012 vahvistettujen erityisperusteiden mukaisia kertoimia
- siirtoihin, joiden siirtomäärän laskentapäivä on 1.1.2005–31.3.2012, käytetään 3.7.2007 vahvistettujen erityisperusteiden mukaisia kertoimia
- siirtoihin, joiden siirtomäärän laskentapäivä on ennen vuotta 2005, käytetään 18.5.1999 vahvistettujen erityisperusteiden mukaisia kertoimia.

Vuodesta 2005 lähtien pääoma-arvokertoimet ovat olleet samat miehille ja naisille. Uusimmat pääoma-arvokertoimet on laskettu vuonna 2016 huomioiden vuoden 2017 eläkeuudistuksen vaatimat muutokset samoin kuin päivitetty taloudelliset oletukset. Uudet pääoma-arvokertoimet riippuvat aiemmasta poiketen henkilön iän lisäksi myös syntymävuodesta. Kertoimien laskennassa käytetyt yleisperusteet ovat 1.1.2017 voimassa olleiden TyEL:n mukaisen eläkevakuutuksen yleisten laskuperusteiden mukaiset. Erityisvakiot on määritelty [EU-eläkesiirtolain](#)

¹ Euroopan unioniin ei siirretä TEL:n, YEL:n ja MYEL:n lisäeläketurvan mukaista haudausavustusoikeutta, JuEL:n mukaista lisäeläketurvan eläkeoikeutta eikä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta opintojen ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (VEKL) perusteella karttunutta eläkeoikeutta.

erityisperusteissa, jonka perusteluista löytyy myös tarkempaa tietoa pääoma-arvokertoimien laskennasta ja käytetyistä oletuksista. Pääoma-arvokertoimien laskennassa käytetyt oletukset vastaavat Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin suunnitlumallin oletuksia. Pääoma-arvokertoimissa huomioidaan vastainen vanhuus- ja perhe-eläke sekä vastainen työkyvyttömyyseläke ilman tulevaa ajan osuutta. Pääoma-arvokertoimien laskennasta on tarkemmin Eläketurvakeskuksen julkaisemassa [Pääoma-arvokertoimet-käsikirjassa](#).

6.2 Siirtoprosessi

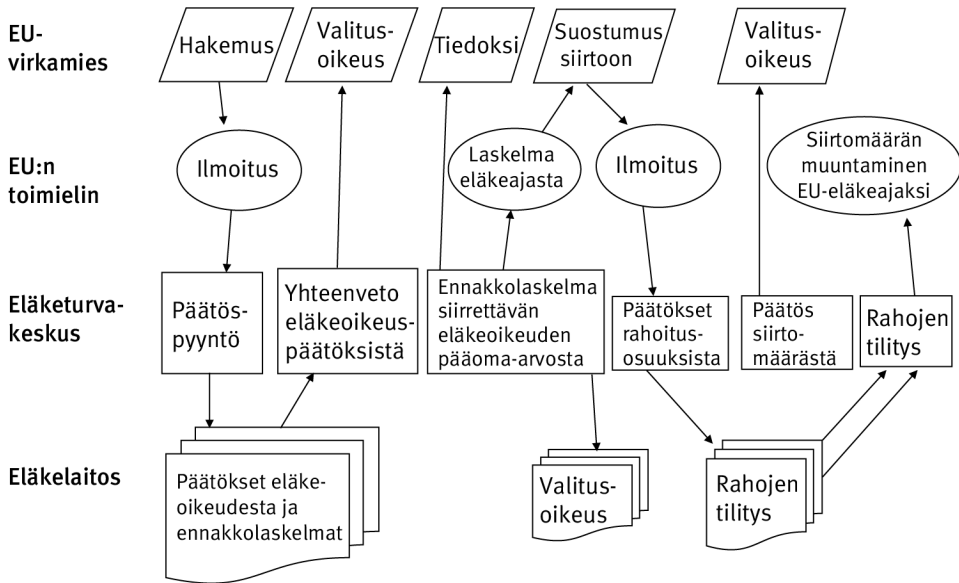
Eläkeoikeuden siirtoprosessi Euroopan unionin eläkejärjestelmään saa alkunsa, kun EU-virkamies ilmoittaa sähköisellä hakemuksella Euroopan unionin toimielimelle olevansa kiinnostunut eläkeoikeuden siirrosta. Euroopan unionin toimielin ilmoittaa Eläketurvakeskukselle eläkeoikeuden siirrosta kiinnostuneesta EU-virkamiehestä. Eläketurvakeskus pyytää EU-virkamiehen työsuhteita viimeksi vakuuttanutta yksityisen alan eläkelaitosta ja julkisen alan eläkelaitoksia antamaan päätökset hakijan karttuneesta eläkeoikeudesta sekä päätösten perusteella lasketut ennakkolaskelmat eläkeoikeuden pääoma-arvoista.

Kun päätökset ja ennakkolaskelmat ovat tulleet Eläketurvakeskukseen, Eläketurvakeskuksesta lähetetään päätösyhteenveto koko karttuneesta eläkeoikeudesta EU-virkamiehelle. Jos EU-virkamies ei valita saamastaan päätösyhteenvedosta ja haluaa edelleen jatkaa siirtoprosessia, tehdään Eläketurvakeskuksessa EU-virkamiehelle ja Euroopan unionin toimielimelle ennakkolaskelma koko siirrettävästä eläkeoikeuden pääoma-arvosta. Euroopan unionin toimielin muuttaa pääoma-arvon Euroopan unionin eläkejärjestelmässä hyväksyttäväksi ansainta-ajaksi. Ansainta-ajasta annetun laskelman perusteella EU-virkamies päättää haluaako toteuttaa siirron.

Jos EU-virkamies päätyy siirtoon, lähettää Euroopan unionin toimielin tästä ilmoituksen Eläketurvakeskukseen. Eläketurvakeskuksessa tehdään EU-virkamiehelle valituskelpoinen päätös siirtomäärästä. Samoin Eläketurvakeskuksessa tehdään maksupäätökset kaikille siirtoon osallistuville eläkelaitoksille. Eläkelaitokset maksavat osuutensa Eläketurvakeskuksen tilille kaksi pankkipäivää ennen kuin Eläketurvakeskus tilittää siirtomäärän Euroopan unionin toimielimen ilmoittamalle tilille.

Jos EU-virkamies taas päättää olla siirtämättä eläkeoikeuksiaan, lähettää Euroopan unionin toimielin tästä tiedon Eläketurvakeskukselle, joka välittää tiedon siirron rauettamisesta asiassa osallisille eläkelaitoksille.

Kuvio 6.1.
Siirtoprosessi.

6.3 Kustannustenjakaja

Siirtomäärät otetaan huomioon maksuvuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyssä, YEL-eläkkeiden kustannustenjaossa ja palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaossa. Yksityisen alan eläkelaitokset noudattavat siirtomäärien osalta viimeisen eläkelaitoksen periaatetta ja ilmoittavat kaikki maksamansa siirtomäärät kustannustenjaon selvittelyä varten. Julkisen alan eläkelaitokset osallistuvat eläkeoikeuden siirtojen osalta vain palkattomien aikojen kustannustenjakoon ja ilmoittavat vain palkattomiin aikoihin liittyviä siirtomäärien osia.

6.3.1 TyEL-eläketurva ja MEL-vastuunjako-osa

TyEL-eläketurvan ja MEL-vastuunjako-osan vanhuuseläkeoikeuksien siirtomäärät jaetaan rahastoituihin ja yhteisesti kustannettavaan osaan. Rahastoidun osan ylittävät osat ovat yhteisesti kustannettavia. Siirtomäärän rahastoitu osa saadaan kertomalla vanhuuseläkkeen rahastoitu osa TyEL-eläketurvan vastuulaskennassa käytettävällä vastaisen vanhuuseläkkeen pääoma-arvokertoimella. Rahastoitu osa lasjetaan eräpäivän tasoisena. Ikänä käytetään henkilön ikää eräpäivänä kuukauden tarkkuudella. Eläkelaitokset lisäävät siirtomäärän vanhuuseläkkeen rahastoidut osat eläkelaitoksen vastuulle kuuluviin maksettuihin vanhuuseläkkeiden rahastoihiin osiin. Ne yksityisen alan eläkelaitokset, jotka eivät ole maksaneet siirtomäärää Euroopan unioniin, mutta joiden vastuulle kuuluu siirtomäärän vanhuuseläkeoikeuden rahastoituja osia, laskevat vastuulleen kuuluviin maksettuihin vanhuuseläkkeiden rahastoihiin osiin lisättävän siirtomäärän osan saatuaan tiedon eläkeoikeuden siirrosta Eläketurvakeskuksen rekisteripalveluosaston lähettämästä ilmoituksesta.

TyEL-eläketurvan ja MEL-vastuunjako-osan työkyvyttömyys-, työura- ja perhe-eläkeoikeuksien siirtomäärät ovat kokonaan yhteisesti kustannettavia.

6.3.2 MEL-ylite

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkeoikeuksien MEL-ylitteitä vastaavat siirtomäärät ovat Merimieseläkekassan kustannettavia.

6.3.3 TEL-lisäeläketurva

TEL-lisäeläketurvan eläkeoikeuksien siirtomäärät ovat kaikkien TEL-eläketurvaa vakuuttavien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia. Eläkelaitoksille hyvitetään niiden maksamat TEL-lisäeläketurvan mukaiset siirtomäärät TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyssä.

6.3.4 YEL-eläketurva

YEL-eläketurvan eläkeoikeuksien siirtomäärät ovat kaikkien YEL-eläketurvaa vakuuttavien eläkelaitosten ja valtion kustannettavia.

6.3.5 YEL-lisäeläketurva

YEL-lisäeläketurvan eläkeoikeuksien siirtomäärät ovat YEL-eläketurvaa vakuuttavien eläkelaitosten ja valtion kustannettavia.

6.3.6 MYEL-eläketurva

MYEL-eläkeoikeuksien siirtomäärät ovat Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kustannettavia. Jos jokin muu eläkelaitos kuin Maatalousyrittäjien eläkelaitos on maksanut MYEL-eläkeoikeuksien siirtomääriä, perii maksava eläkelaitos nämä siirtomäärät Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta maksuvuoden TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn kautta.

6.3.7 Palkattomilta ajoilta karttunut eläketurva

Palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkeoikeuksien siirtomäärät ovat palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjakoon osallistuvien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia. Kunkin eläkelaitoksen osuus kustannuksista selvitetään maksuvuoden palkattomilta ajoilta karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaossa.

6.3.8 VEKL-eläketurva

Valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta opintojen ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta annetun lain (VEKL) perusteella karttunutta eläkeoikeutta ei siirretä EU:n eläkejärjestelmään.

6.3.9 Kustannustenjaossa käytetty korkoutus

TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyssä ja palkattomien aikojen kustannustenjaossa siirtomäärät korkoutetaan vakuutusmaksukorolla b_{17} eräpäivästä hetkeen 1.7.v. YEL-eläkkeiden kustannustenjaossa käytetään YEL:n laskuperusteiden mukaisesti vuoden alussa voimassa olevaa vakuutusmaksukorkoa b_{17} . Korot sisällytetään kunkin eläkelain mukaiseen siirtomäärän osaan.

Euroopan unioniin tehtävien eläkeoikeuksien siirtojen kustannustenjakoon ja rahoitukseen liittyvät suositukset ovat Eläketurvakeskuksen työeläkelakipalvelussa [EU:n eläkejärjestelmään siirrettyjen eläkeoikeuksien kustannustenjakoa koskevassa osiossa](#).

7 Kustannustenjaon historiaa

Jo ennen TEL:n voimaantuloa joillakin työnantajilla oli ollut vapaaehtoista eläketurvaa järjestettynä työntekijöilleen vakuutusyhtiöissä, eläkesäätiöissä tai -kassoissa. Näitä olemassa olevia rakenteita hyödynnettiin myös lakisääteisen turvan vakuuttamisessa, eli työnantajat saivat ottaa TEL-vakuutuksen vakuutusyhtiöstä, eläkesäätiöstä tai -kassasta. Työntekijälle voi siis karttua eri eläkelaitoksiin vakuutettua eläketurvaa. Työntekijän eläkkeen on kuitenkin alusta alkaen maksanut yksityisillä aloilla se eläkelaitos, joka on viimeksi vakuuttanut työntekijän eläketurvan.

Osa TEL:n ja LEL:n mukaisesta eläketurvasta on alusta lähtien säästetty ennakoon rahastoihin. Loput on kustannettu eläkelaitosten kesken yhteisesti kunkin vuoden eläkemaksusta. Työeläketurvan toimeenpanon hajautetun organisaation ja osittaisen rahastoinnin mallin sekä viimeisen eläkelaitoksen periaatteen vuoksi eläkelaitosten välillä tarvittiin yhteisesti kustannettavien eläkkeiden jakoa eli tasausta, ja toisten puolesta maksettujen eläkeosien selvittelyä. Nämä selvittelyt tulivat Eläketurvakeskuksen hoidettavaksi.

7.1 Osittainen rahastointi ja viimeisen eläkelaitoksen periaate

Yksityisten alojen työntekijöiden lakisääteisen eläkejärjestelmän yhdeksi keskeiseksi periaatteeksi tuli eläkkeiden osittainen rahastointi. Täysin rahastoivaa järjestelmää ei voitu valita, koska tällöin järjestelmän kustannukset olisivat alkuvuosina muodostuneet liian suuriksi, kun alkuvaiheessa olisi pitänyt kustantaa eläketurvan rahastointi myös ajalta ennen työeläkelakien voimaantuloa. Toisaalta taas pelkkää jakojärjestelmää ei otettu käyttöön, koska tällöin esimerkiksi lama-aikana palkkasumman pienentyessä maksut olisivat nousseet liian suuriksi. Lisäksi pelkkä jakojärjestelmä ei ole rahoitusrasitteeltaan täysin oikeudenmukainen, jos sukupolvet ovat hyvin eri kokoisia: jos eläkkeellä olevat sukupolvet ovat suuria ja työssä olevat sukupolvet pieniä, maksu muodostuu työssä oleville suhteellisesti suuremmaksi kuin päinvastaisessa tapauksessa. Osittaisella rahastoinnilla saatiin hyödynnettyä sekä rahastoivan että jakojärjestelmän hyödyt. Rahastoivan järjestelmän etuna saadaan sijoitustuottojen alentava vaikutus työeläkemaksuun. Jakojärjestelmän avulla taas pystytään rahoittamaan indeksikorotukset ja esimerkiksi ne eläkkeet,

joita ei ollut järjestelmän voimaantullessa vielä ehditty rahastoida. Osittainen rahastointi mahdollistaa myös rahastointiasteen säätelyn ja sitä kautta maksutason muuttamisen.

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeestä osa oli rahastoitu. Yhteisesti kustannettaviksi osiksi jäivät ne työkyvyttömyyseläkkeet, joihin ei sisällynyt tulevaa aikaa, ja perhe-eläkkeet, jotka oli laskettu tällaisen työkyvyttömyyseläkkeen perusteella. Lisäksi yhteisesti kustannettaviksi tulivat indeksikorotukset ja vanhuuseläkkeistä rahastoidun osan ylittävät osuudet, sekä ne perhe-eläkkeet, joita maksettiin sen kuukauden jälkeen, jona edunjättäjä olisi täyttänyt eläkeiän. Perhe-eläkettä rahastointiin etuuden voimaantuloavuodesta 1967 alkaen vuoteen 1993 saakka. Työttömyyseläke-etuus tuli eläkejärjestelmään mukaan vuonna 1971 ja se oli aluksi kokonaan yhteisesti kustannettavaa. Vuodesta 1989 vuoteen 2012 myös osa tulevan ajan eläkkeen sisältävästä työttömyyseläkkeestä oli rahastoitua. Viimeiset työttömyyseläkkeet myönnettiin vuonna 2011 ja maksettiin vuonna 2014. Osa-aikaeläkkeet ovat voimaantulostaan vuodesta 1987 lähtien olleet kokonaan yhteisesti kustannettavia. Viimeiset osa-aikaeläkkeet myönnettiin vuonna 2016. Vuonna 2017 alkanut uusi etuus osittain varhennettu vanhuuseläke on myös kokonaan yhteisesti kustannettavaa. Ensimmäiset TyEL-MEL-työuraeläkkeet tulivat maksuun vuoden 2018 alussa ja ne ovat kokonaan yhteisesti kustannettavia.

Eläkejärjestelmässä oli alusta alkaen voimassa yksityisten alojen palkansaajien eläkkeiden osalta viimeisen eläkelaitoksen periaate. Merimiesten eläkkeet tulivat mukaan viimeisen eläkelaitoksen periaatteeseen vuonna 1991. Julkisilta aloilta JuEL:iin sisältyvät eläketurvat eli kunnan, valtion tai evankelisluterilaisen kirkon palveluksessa olevien ja Kansaneläkelaitoksen toimihenkilöiden eläkkeet tulivat mukaan viimeisen eläkelaitoksen periaatteeseen vuonna 2004.

Ensimmäiset vastuunjakoperusteet vahvistettiin vuodelle 1965. Vuodesta 2012 lähtien näitä on kutsuttu kustannustenjakoperusteiksi. Nimitystä muutettiin, koska "kustannustenjakoperusteet" kuvaa paremmin niiden sisältöä. Aiemmin vastuunjaolla tarkoitettiin yksityisten alojen eläkejärjestelmän yhteisesti kustannettavien eläkekustannusten jakamista yksityisten alojen eläkelaitosten kesken. Nykyisin perusteet kuitenkin käsittävät myös muunkinlaista kustannusten jakamista kuten esimerkiksi viimeisen eläkelaitoksen periaate ja Työttömyysvakuutusrahaston maksun jako. Eläketurvakeskus on TEL:n voimaantuloavuodesta 1962 alkaen pyytänyt

eläkelaitoksilta tiedot kustannustenjaon selvittämistä varten. Kustannustenjakotiedot pyydettiin ensin paperisella lomakkeella ja myöhemmin siirryttiin kustannustenjakotietojen siirtämiseen sähköisessä muodossa.

7.2 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn historiaa

TyEL-MEL-VILMA¹-eläkeselvittelyssä tehdään yhteisesti kustannettavien TyEL- ja MEL-eläkkeiden kustannustenjako ja selvitetään viimeisen eläkelaitoksen periaatteen mukaan toisten eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkkeiden kustantaminen. TyEL-laissa yhdistyivät TEL-, LEL- ja TaEL-lait, jotka kumottiin TyEL:n tullessa voimaan vuonna 2007.

7.2.1 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn muutokset

Vanhuuseläkkeiden yhteisesti kustannettavien osien kustannustenjako on tehty tasausmaksutulojen ja tasausvastuiden summan suhteessa vuodesta 1965 asti (q_v^a -kerroin). Ennen vuotta 1965 vanhuuseläkkeiden kustannukset jaettiin vakuutusmaksutulojen suhteessa. Muiden yhteisesti kustannettavien eläkkeiden osalta jako on tehty vakuutusmaksutulojen suhteessa alusta asti vuoteen 2006 saakka (q_v^b -kerroin). Vakuutusmaksutulona käytettiin teoreettista maksutuloa. Teoreettisena maksutulona on ollut vahvistetun TEL:n keskimääräisen vakuutusmaksuprosentin² y_v ja palkkasumman tulo, jossa on huomioitu myös alennettujen eläkeikien ja perhe-eläkkeen ehtojen laajennusten aiheuttamat maksut. Perhe-eläkkeen laajennusten ja perusturvan alennettujen eläkeikien vakuuttaminen lopetettiin vuoden 2005 alusta lähtien. Kahden vuoden ajan käytettiin vielä muiden kuin vanhuuseläkkeiden yhteisesti kustannettavien osien jakamisessa jakosuurena y_v -prosentin ja palkkasumman tuloa. Vuodesta 2007 alkaen siirryttiin käyttämään jakosuurena palkkasummaa.

1 VILMA tarkoittaa viimeisen eläkelaitoksen periaatetta.

2 Ennen vuotta 2005 YEL:n vakuutusmaksuprosentti vastasi TEL:n keskimääräistä vakuutusmaksuprosenttia y_v . Sosiaali- ja terveysministeriö vahvisti YEL:n vakuutusmaksuprosentin vuosittain. Vuodesta 2005 alkaen YEL:ssä on vahvistettu TEL:n palkansaajan maksua vastaten kaksi iästä riippuvaa vakuutusmaksuprosenttia: toinen alle 53-vuotiaille ja toinen yli 52-vuotiaille. Näistä kumpikaan ei enää vastannut suoraan vastuunjaon laskentaan tarvittavaa TEL:n keskimääräistä vakuutusmaksuprosenttia. Tämän vuoksi vuosina 2005 ja 2006 TEL:n keskimääräinen vakuutusmaksuprosentti vahvistettiin eläkelaitosten laskuperusteissa.

Vuodesta 1967 vuoteen 1975 oli vielä kolmas yhteisesti kustannettavien eläkkeiden jako (q_v^c -kerroin). Tässä jaossa jaettiin TEL:n perusteella myönnettyjen sellaisten perhe-eläkkeiden kustannukset, joiden perusteena oli ennen vuotta 1971 kuolleen edunjättäjän tulevan ajan työkyvyttömyyseläke. Nämä perhe-eläkkeet kuuluivat q_v^c -kertoimella jaettaviin siihen asti kuin edunjättäjä olisi täyttänyt eläkeiän. Tässä jaossa ei selvitelty näiden eläkkeiden indeksikorotuksia eikä edunjättäjän eläkeiän täyttämisen jälkeen alkaneita eläkkeitä, vaan ne kuuluivat q_v^b -kertoimella jaettaviin eläkkeisiin. q_v^c -kertoimella jaettavien eläkkeiden jakamiseen tarvittiin oma kerroin, koska jaossa olivat mukana vain TEL-eläkelaitokset. Vuonna 1975 tehdyn lakimuutoksen myötä erillisestä q_v^c -kertoimesta voitiin luopua, ja kaikki perhe-eläkkeiden yhteisesti kustannettavat osat jakaa q_v^b -kertoimella.

Pääosa yhteisesti kustannettavista eläkkeistä eli vanhuuseläkkeiden yhteisesti kustannettavat osat kustannetaan tasausmaksutulojen suhteessa. Lisäksi otetaan huomioon tasausmaksujen puskurirahasto tasausvastuu. Tasausvastuuseen jää talteen se osuus tasausmaksuista, jota ei tarvita kyseisen vuoden q_v^a -kertoimella jaettavien vanhuuseläkkeiden tasausosien kustantamiseen. Tasausvastuusta vähennetään eläkelaitoksen osuus q_v^b -kertoimella jaettavista muista yhteisesti kustannettavista eläkkeistä, ja tasausvastuu voi olla tällöin myös negatiivinen. Jos näin tapahtuu, eläkelaitoksen tasausvastuu täydennetään nollassi yhteisesti kustannettavien eläkkeiden vastuunjaosta. Toisaalta taas jos eläkelaitoksella on suuri tasausvastuu, myös maksu kustannustenjakoon muodostuu suuremmaksi, eikä siten minikään eläkelaitoksen tasausvastuu pääse paisumaan liian suureksi.

Yhteisesti kustannettavien eläkkeiden rahoittamiseen käytettiin 1970-luvun alusta lähtien myös laskuperustekorona¹ ja rahastokoron erotusta vastaava rahastojen korkotuotto. Vuodesta 1997 lähtien edellä mainittu korkotuotto käytettiin muuttaman vuoden ajan vakavaraisuuden parantamiseen ja vuodesta 2000 lähtien vanhuuseläkkeiden rahastoinnin vahvistamiseen (Tuomikoski ym. 2007).

Aivan vastuunjaon ensimmäisinä vuosina eläkelaitokset selvittivät keskenään toistensa puolesta maksamansa eläkkeet. Kuitenkin jo vuodesta 1965 alkaen tämä selvittely yhdistettiin Eläketurvakeskuksessa tehtävään yhteisesti kustannettavien eläkkeiden kustannustenjakoselvittelyyn. Myös TEL:n ja LEL:n vanhuuseläkkeiden rahastoidut osat selviteltiin aluksi yksittäisen eläkkeen osalta eläke-tasolla, mutta vuodesta 1978 vuoteen 2009 TEL:n ja LEL:n sekä myöhemmin

1 Nyk. perustekorko.

TaEL:n, MEL:n ja TyEL:n rahastoitujen osien selvittelyssä on käytetty kollektiivista selvittelymenettelyä ns. E^{VRM} -kaavan kautta. Kollektiivinen selvittely toimi aluksi siten, että eläkelaitos sai hyvityksenä vastuunjaosta vanhuuseläkkeiden yhteisesti kustannettavat osat sekä maksamiensa eläkelaitoksen itsensä ja muiden eläkelaitosten vastuulla olevien vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien ja eläkelaitoksen itsensä vastuulla olevien, kaavalla arvioitujen vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien erotuksen. Vuonna 1997 selvittelykaavaa muutettiin siten, että eläkelaitos saa hyvityksenä eläkelaitoksen maksamien vanhuuseläkkeiden ja omalla vastuullaan olevien, kaavalla arvioitujen vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien erotuksen. Vuodesta 2010 alkaen maksetut vanhuuseläkkeiden rahastoidut osat haetaan selvittelyä varten henkilötasolla rekistereistä. Suureen E^{VRM} kollektiivista selvittelyä selostetaan tarkemmin seuraavassa kohdassa.

Eläkevakuutusyhtiö Kansa (Eläke-Kansa) asetettiin konkurssiin 30.12.1994 ja sen vastuulla olevat vakuutukset ja omaisuus siirrettiin Eläke-Kansan erityiseen selvitysespäähän. Eläke-Kansan TEL-vakuutuskanta luovutettiin 1.1.1997 kannanluovutussopimuksella viidelle eläkevakuutusyhtiölle, joille syntyi kannanluovutuksesta kannansiirtosaamista. Kannansiirtosaaminen jakautui saamiseksi Eläke-Kansan selvitysespäältä ja saamiseksi eläkelaitosten yhteisvastuusta. Yhteisvastuun jakautuminen TEL-LEL-TaEL-eläkelaitosten kesken selvitettiin Eläketurvakeskuksessa. Maksuosuudet kerättiin eläkelaitoksilta osana TEL-LEL-TaEL-vakuutusmaksua vuosina 1997-2003. Eläke-Kansan konkurssista aiheutuneen yhteisvastuusaamisen kuolettamista koskeva erillinen selvittely tehtiin viimeisen kerran vuonna 2004. Arvioitu jäljellä ollut kannansiirtosaaminen, sekä yhteisvastuusaaminen että saaminen selvitysespäältä, kerättiin vuonna 2005 TEL-LEL-TaEL-eläkelaitoksilta ja hyvitetiin vakuutuskantaa vastaanottaneille eläkevakuutusyhtiöille. Vuodesta 2006 alkaen Eläke-Kansan erityisestä selvitysespästä realisoituvat varat on jaettu kaikille TyEL-eläkelaitoksille TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn välityksellä (menettelystä tarkemmin kohdassa 2.2.1.2).

Yrittäjien Eläkekassa Oma (Oma) ajautui selvitystilaan 26.4.2012. Jotta Oman vastuun siirto työeläkevakuutusyhtiöön oli mahdollinen, tuli Oman vakavaraisuutta täydentää eläkekassan ulkopuolelta. Täydennys toteutettiin vuoden 2015 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn välityksellä. Oman vakavaraisuuden täydennys tehtiin siirtämällä eläkekassan lisävakuutusvastuuseen eläkekassan tasausvastuusta toimintapäähönsä rinnastettava erä sekä erikseen sovittu erä muiden TyEL- ja MEL-eläkelaitosten tasausvastuista. Vakavaraisuuden täydentäminen on kuvattu

tarkemmin vuoden 2015 kustannustenjakoperusteiden **perusteluissa**.

Vuoden 2018 alusta Keskinäinen Eläkeyhtiö Ilmariseen yhdistyneellä Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Eteralla (Etera) oli LEL- ja TaEL -historiansa johdosta poikkeuksellinen vakuutuskanta muihin eläkelaitoksiin verrattuna (tarkemmin kohdassa 7.2.3. Eteran vakuutuskannassa kuolevuus oli keskimääräistä korkeampi ja työkyvyttömyystapauksia oli keskimääräistä enemmän. Tästä muista eläkelaitoksista poikkeavasta vakuutuskannasta johtunut riski oli siirretty TyEL:n voimaantulon 5 §:n mukaisesti TyEL- ja MEL-eläkelaitosten yhteiselle vastuulle. Käytännössä riskin siirto toteutettiin TyEL-MEL-tasausjärjestelmän kautta TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyssä. Vuoden 2018 alun yhdistymisen seurauksena poikkeavasta vakuutuskannasta johtuneet erityisjärjestelyt purettiin ja riski siirtyi siten Ilmarisen vastuulle, kuitenkin siten että siirtyneen LEL-vakuutuskannan osalta Ilmarisen laskuperusteisiin jää poikkeava kuolevuusperuste. Erityisjärjestelyistä ja niiden purkamisesta tarkemmin **Ilmarisen ja Eteran TyEL:n mukaisen vakuutuksen erityisperusteissa**.

7.2.1.1 Vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien kollektiivinen selvittely

Työntekijän tulevaa vanhuuseläkettä varten rahastoidaan 0,4 prosenttia työntekijän vuosiansioista 17 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamiskuukautta edeltävän kuukauden loppuun asti tai enintään vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaan asti työsuhteen aikana. Vanhuuseläkerahastoihin varataan 0,4 prosentin rahastoitavaa määrää vastaava pääoma-arvo¹. Alle 55-vuotiaan työntekijän vakuutuskohtainen rahastoidun vanhuuseläkkeen määrä E_v^R vuoden v lopussa määritellään kaavalla

$$E_v^R = E_{v-1}^R + \Delta E_v^R$$

ja vuonna v 55 vuotta täyttäneelle työntekijälle vakuutuskohtainen rahastoidun vanhuuseläkkeen määrä vuoden v lopussa määritellään kaavalla

$$E_v^R = (E_{v-1}^R + \Delta E_v^R)(1 + i_v),$$

missä i_v määritellään kaavalla

¹ Pääoma-arvo on kuolevuus-, korko- ja muut tekijät huomioiden määritetty vastaisuudessa odotettavissa olevien menojen keskimääräinen laskennallinen summa (Kivisaari & Rantala 2014)

$$i_v = {}^1i_v + {}^2i_v + {}^3i_v + {}^4i_v.$$

Alle 65-vuotiaalle rahastoidun eläkkeen lisäys $\Delta E_v^R = 0,004 \cdot S_v$ ja vuonna v 65 vuotta täyttävälle ja sitä vanhemmille käytetään kaavaa

$$\Delta E_v^R = 0,004 \cdot \frac{N_x}{N_{65}} \cdot S_v,$$

S_v on henkilön palkka vuonna v . Rahastoitua osaa korotetaan lisätäydennyksin i_v -kertoimien avulla. i_v -kertoimista on kerrottu tarkemmin liitteessä B.

Vanhuuseläkkeen alkaessa kukin eläkelaitos kustantaa oman osuutensa maksettavan eläkkeen rahastoidusta osasta. Vanhuuseläkkeessä kunkin työsuhteen ansioista karttunut rahastoitu osa on sen eläkelaitoksen vastuulla, jossa työntekijän työsuhde on ollut vakuutettu. Näin ollen yhden eläkkeen rahastoitu osa voi olla useiden eläkelaitosten vastuulla. Työeläkejärjestelmän tultua voimaan asteittain yhä useampi vanhuuseläke sisälsi monen eläkelaitoksen vastuulla olevaa rahastoitua osaa. Rahastoitujen osien selvittely olisi ollut mahdollista tehdä yksilötasolla, mutta se olisi ollut työlästä ja vaikeasti toteutettavissa silloisilla tietojärjestelmillä. Tämän vuoksi vuonna 1978 kehitettiin kollektiivinen menetelmä, jossa arvioitiin vuosittain kunkin eläkelaitoksen vastuulla olevat, maksetut vanhuuseläkkeiden rahastoidut osat suureen E_v^{VRM} avulla. Suure E_v^{VRM} on eläkelaitoksen vastuulla olevien vuonna v maksettujen vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien määrä. Kollektiivista menetelmää käytettiin vuoteen 2009 asti. Menetelmässä eläkelaitoskohtainen suure E_v^{VRM} laskettiin kaavalla:

$$E_v^{VRM} = 1,03^{-\frac{1}{2}} \left[1,03 \left(\bar{V}_{v-1}^{VA} + \bar{V}_{v-1}^V(e) \right) - \left(\bar{V}_v^{VA} + \bar{V}_v^{VA}(Q) - \bar{V}_v^{VA}(A) \right) + \sum_x \left(\mu_x + 0,5\mu_x^2 \right) \bar{V}_{vx}^{VA} \right] + E_v^{EY},$$

missä \bar{V}_v^{VA} ja \bar{V}_{v-1}^{VA} olivat vuonna v ja $v-1$ alkaneiden vanhuuseläkkeiden vastuut. Kaavassa vastuut vuodelle v ovat vuoden lopun taseisia kuitenkin niin, että rahastoitujen osien korotusta ei tehty kertoimella i_v . Kaavassa esiintyvä termi E_v^{EY} sisälsi eläkelaitoksen vastuulla olevat Euroopan unioniin maksettujen perusturvan mukaisten siirtomäärien vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien pääoma-arvot.

Kaavassa arvioitiin vanhuuseläkkeiden vastuiden muutoksen perusteella, kuinka paljon kunkin eläkelaitoksen vastuulla olevia vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia oli maksettu. Jotta vakuutettujen vuoden alun ja lopun vastuuvelat olisivat olleet verrattavissa, kaavassa otettiin huomioon seuraavien joukkojen vastuuvelat:

1. Työntekijät, jotka siirtyvät vanhuuseläkkeelle vuonna v eli joiden vanhuuseläkkeiden vastuu siirtyi vastaisesta vastuusta alkaneiden vastuuseen vuonna v ($\bar{V}_{v-1}^V(e)$).
2. Vanhuuseläkkeensaajat, joiden kuoleman johdosta alkaneiden vanhuuseläkkeiden vastuu vapautui vuonna v ($\bar{V}_v^{VA}(Q)$).
3. Työntekijät, joiden vanhuuseläke on myönnetty jo vuonna v , mutta alkoi vasta vuonna $v+1$ ($\bar{V}_v^{VA}(A)$).

Tämän lisäksi otettiin huomioon myös ns. teoreettinen kuolevuus $\sum_x(\mu_x + 0,5\mu_x^2)\bar{V}_{vx}^{VA}$, joka kuvasi vapautuvan vanhuuseläkevastuun määrää niiden henkilöiden osalta, jotka ovat olleet vertailussa mukana. Jos teoreettinen kuolevuus vastaisi toteutunutta, niin

$$1,03\left(\bar{V}_{v-1}^{VA} + \bar{V}_{v-1}^V(e)\right) - \bar{V}_v^{VA} - 1,03^{\frac{1}{2}}E_v^{VRM} = 0.$$

Tästä seurasi, että kaavan arviointivirhe syntyi ainoastaan keskimääräisestä poikkeavasta kuolevuudesta. Käytännössä havaittiin, että kaava E_v^{VRM} toimii tyydyttävästi suurissa eläkelaitoksissa, kun taas arviointivirhe saattoi kasvaa erityisesti pienissä eläkelaitoksissa, joissa mahdollisesti on keskimääräisestä huomattavasti poikkeava ikärakenne. Koska kaavan laskenta oli virhealtis, luovuttiin sen käytöstä vuodesta 2010 alkaen. Siitä lähtien eläkelaitoksen vastuulla olevat maksetut vanhuuseläkkeet on poimittu suoraan maksurekisteristä, jolloin arviointivirheen merkitys on pienentynyt myös keskimääräisestä poikkeavilla ikärakenteilla.

7.2.2 Eläkkeiden rahastointi

Eläkkeiden rahastointia on vuosien varrella muutettu. Suuria muutoksia ovat olleet perhe-eläkkeen siirtyminen kokonaan yhteisesti kustannettavaksi vuonna 1994 ja työttömyyseläkkeen rahastoinnin aloittaminen vuonna 1989 sekä siirtyminen vuoden 2005 lakimuutoksen myötä työkyvyttömyyseläkkeen rahastoinnissa ansioihin pohjautuvaan laskentaan. Lisäksi kaikkien eläkkeiden rahastoituvia osia muunnettiin vuonna 1997 rahastokoron alentamisen vuoksi. Muunnoksessa rahastoidun eläkkeen pääoma-arvo säilyi. Rahastokorkoa alennettiin 5 prosentista 3 prosenttiin yleisen korkotason alenemisen vuoksi.

Työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeiden osalta rahastoinnin ehtona on ollut, että eläkkeessä on otettu huomioon aika eläketapahtumasta vanhuuseläkkeeseen eli tuleva aika. Eläke rahastoidaan sen alkamisesta vanhuuseläkeikään

saakka. Tulevaa aikaa sisältämättömät eläkkeet eli vapaakirjaeläkkeet ovat yhteisesti kustannettavia. Lisäksi indeksikorotukset ovat yhteisesti kustannettavia.

7.2.2.1 Vanhuuseläkkeen rahastointi

Työntekijän tulevaa vanhuuseläkettä varten rahastoidaan työsuhteen aikana 0,4 prosenttia työntekijän vuosiansioista 17 vuoden täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamiskuukautta edeltävän kuukauden loppuun asti tai enintään vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaan asti. Rahastoitu osa vastaa laskennallista 65 vuoden eläkeikää, kuitenkin laskentavuonna 66 tai enemmän täyttävillä se vastaa työntekijän ikää työntekovuonna. Vanhuuseläkerahastoihin varataan 0,4 prosentin rahastoitavaa määrää vastaava pääoma-arvo. Rahastoitua osaa korotetaan lisätäydennyksin i_v -kertoimien avulla. i_v -kertoimista on kerrottu tarkemmin liitteessä B. Taulukossa 7.1 esitetään vanhuuseläkkeen rahastointiprosentit eri vuosien ansioista.

Taulukko 7.1.

Vanhuuseläkkeiden rahastointiprosentit eri vuosina.

Vuosi	Rahastointiaste
30.6.1962 saakka	0,5 prosenttia vuosiansioista, jos työsuhde on päättynyt 8.7.1961 tai sen jälkeen.
1.7.1962–31.12.1976	1,0 prosenttia vuosiansioista.
1.1.1977–31.12.1996	1,5 prosenttia vuosiansioista.
1.1.1997–31.12.2016	0,5 prosenttia vuosiansioista.
1.1.2017 alkaen	0,4 prosenttia vuosiansioista.

7.2.2.2 Työkyvyttömyyseläkkeen rahastointi

Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidun osan muodostuminen edellyttää sitä, että eläke sisältää tulevan ajan eläkkeen osan. Työkyvyttömyyseläkkeen alkumäärästä vähennetään ennen rahastoidun osan laskemista yhteisesti kustannettavat korotusosat eli lapsi-, kuntoutus- ja kertakorotukset ja vuodesta 2006 lähtien palkattomien aikojen tai VEKL:n perusteella karttunut eläkkeen osa. Palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkkeen osat jaetaan omassa kustannustenjaossaan eläkelaitosten kustannettavaksi. Valtio kustantaa VEKL:n mukaan karttuneen eläkkeen

osan. Rahastoidun osan laskennassa eläkkeen alkumäärään otetaan mukaan kaikki henkilön karttuneet TyEL¹- ja MEL-eläkeosat.

Taulukossa 7.2 esitetään työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidun osan laskentatavat eri vuosina. Taulukossa on esitetty rahastoinnin pääsäännöt, tarkemmat säännöt löytyvät eri vuosien kustannustenjakoperusteista. Rahastoitu osa lasketaan kuukausieläkkeestä ja eläke rahastoidaan vanhuuseläkeikään asti; vuoden 2017 alusta arvioituun vanhuuseläkeikään asti. Eläkkeen koko rahastoitava määrä lasketaan kertomalla rahastoitu vuosieläke pääoma-arvokertoimella.

Taulukko 7.2.

Työkyvyttömyyseläkkeen rahastointi eri vuosina. Rahastoitu osa lasketaan eläkkeen alkumäärästä.

Vuosi	Rahastointiaste
1962–1965	100 prosenttia, rahastoitu osa indeksoidaan TEL-puoliväli-indeksillä vastaamaan sitä myöhäisintä vuotta, jolta saatu palkka on otettu huomioon eläkettä laskettaessa.
1966–1981	100 prosenttia.
1982–1999	100 prosenttia, rahastoitu osa indeksoidaan TEL-puoliväli-indeksillä eläketapahtumaa seuraavan kuukauden alkuun.
2000–2005	80 prosenttia, rahastoitu osa indeksoidaan TEL-puoliväli-indeksillä eläketapahtumaa seuraavan kuukauden alkuun.
2006 alkaen	Rahastoitu osa lasketaan eläkkeen alkumäärästä eläketapahtumavuotta edeltävien kahden kalenterivuoden ansioiden perusteella. Perustapauksessa 100%.
2007 alkaen	Kuten vuonna 2006. Lisäksi uusi 2 094,45 raja eläkelaitoksen rahastoidun osan muodostumiselle.
2017 alkaen	Kuten vuosina 2006 ja 2007, mutta eläke rahastoidaan arvioituun vanhuuseläkeikään asti. Katso tarkemmin kohdasta 2.2.5.

Työkyvyttömyyseläkkeen rahastoidun osan merkittävimmät muutokset ovat siirtyminen 80 prosentin rahastointiin vuonna 2000, kun työkyvyttömyyseläkkeen ja työttömyyseläkkeen rahastointisäännöt yhtenäistettiin, ja vuoden 2005 lakimuutoksen tuoma uudenlainen rahastoidun osan laskenta. Vuoden 2005 lakimuutoksen

¹ Myös TEL-, LEL- ja TaEL-eläkeosat.

asti eläkkeen rahastoidusta osasta vastasi se eläkelaitos, joka oli vakuuttanut eläkkeensaajan sen työsuhteen, johon tuleva aika liitettiin. Lakimuutoksen yhteydessä tulevan ajan eläkkeen laskenta muuttui ansioihin perustuvaksi ja myös rahastoidun osan laskenta muuttui. Lakimuutoksen myötä siirryttiin ansioihin perustuvaan eläkkeen rahastoidun osuuden laskentaan niiden eläkkeiden osalta, joiden eläketapahtuma oli vuonna 2006 tai myöhemmin. Rahastoitu osuus eläkkeen alkumäärästä lasketaan eläkkeensaajan eläketapahtumavuotta edeltävien kahden kalenterivuoden eli vastuunjaon tarkasteluajan ansioiden perusteella.

Jos vastuunjaon tarkasteluajalla on muiden työeläkelakien kuin TyEL:n tai MEL:n mukaisia ansioita tai palkattomia aikoja, koko eläkkeen alkumäärä ei tule rahastoiduksi. Niitä eläkkeitä, joissa eläketapahtuma on vuonna 2007 tai myöhemmin, koskee lisäksi vielä 2 094,45 euron rajamäärä¹ vastuunjaon tarkasteluajana. Rahastoidun osan laskentasäännöstä kerrotaan tarkemmin kappaleessa 2.2.5.

Vuoden 2005 lakimuutoksen myötä myös työkyvyttömyyseläkkeen pääteikä muuttui 65 vuodesta 63 vuoteen ja eläkkeen rahastoitu osuus muutettiin 80 prosentista 100 prosentin mukaan laskettavaksi, jolloin ikärajan muutos alaspäin ja rahastointiprosentin muutos ylöspäin kompensoivat toisiaan.

Vuoden 2017 lakimuutoksesta lähtien työkyvyttömyyseläkkeen pääteikä on ikäluokan alin vanhuuseläkeikä.

7.2.2.3 Perhe-eläkkeen rahastointi

Perhe-eläkettä rahastoitiin etuuden voimaantulovuodesta 1967 alkaen vuoteen 1993 saakka. Perhe-eläkkeen rahastoinnista luovuttiin vuonna 1994, ja vapautuneet varat siirrettiin tasausvastuuseen. Tällä haluttiin lieventää 1990-luvun laman aikana TEL-vakuutusmaksun nousupaineita.

Perhe-eläkkeen rahastointi seurasi pääosin työkyvyttömyyseläkkeen rahastointia sellaisten eläkkeiden osalta, jotka myönnettiin edunjäntäjän työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen tai laskettiin kuten edunjäntäjän työkyvyttömyyseläke. Perhe-eläkettä ei rahastoitu sen kuukauden jälkeen, jona edunjäntäjä olisi saavuttanut eläkeiän.

¹ Eläkelaitokselle ei tule eläkkeestä rahastoitua osaa, jos se on vakuuttanut eläkkeensaajan ansioita tilapäisen työnantajan osalta tai sopimustyönantajan saman vakuutuksen osalta alle 2 094,45 euroa, tai TEL:n, LEL:n, TaEL:n tai MEL:n mukaiset vakuutetut työansiot alittavat 2 094,45 euroa. Rajamäärä on vuoden 2004 tasossa ja sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella

7.2.2.4 Työttömyyseläkkeen rahastointi

Työttömyyseläkettä rahastointiin etuuden lopettamiseen, vuoteen 2014 saakka, kun viimeiset työttömyyseläkkeeseen oikeutetut, eli ennen vuotta 1950 syntyneet, siirtyivät vanhuuseläkkeelle. Samaan aikaan työttömyyseläkettä vastaavaa toimeentuloturva alettiin maksaa työttömyysturvan puolella jo vuodesta 2009 alaken. Työttömyyseläkkeen rahastoidun osan muodostuminen edellytti sitä, että eläke sisälsi tulevan ajan eläkkeen osan (mahdollisesti lepäävänä eli siten, että se maksettiin vasta vanhuuseläkkeessä). Työttömyyseläkkeestä vähennettiin ennen rahastoidun osan laskentaa yhteisesti kustannettavat korotusosat eli mahdollinen lapsikorotus sekä vuodesta 2006 lähtien palkattomien aikojen perusteella karttunut eläke. Rahastoidun osan laskennassa eläkkeen alkumäärään otettiin mukaan kaikki henkilön karttuneet TyEL¹- ja MEL-eläkeosat. Palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkkeen osat jaettiin omassa kustannustensaajassaan eläkelaitosten kustannettavaksi.

Taulukossa 7.3 on työttömyyseläkkeen rahastoidun osan laskentatavat eri vuosina. Taulukossa on esitetty rahastoinnin pääsäännöt, tarkemmat säännöt löytyvät eri vuosien kustannustensaajaperusteista. Rahastoitu osa laskettiin kuukausieläkkeestä ja eläke rahastointiin vanhuuseläkeikään asti. Eläkkeen koko rahastoitava määrä laskettiin kertomalla rahastoitu vuosieläke pääoma-arvokertoimella.

Työttömyyseläkkeestä 50 prosenttia on rahastoitu TEL:n mukaisten eläkkeiden osalta vuodesta 1989 alkaen, jos eläkkeensaajalla oli vähintään viiden vuoden työsuhde ennen työttömyyden alkamista. LEL:n ja MEL:n osalta rahastointiin 30 prosenttia työttömyyseläkkeestä. Rahastoinnin aloittamisen myötä yksittäiselle TEL-suuryönantajalle tuli vastuuta työntekijöidensä työttömyyseläkkeistä, eli muutos vaikutti TEL-työnantajan maksuun. Muutoksen avulla pyrittiin estämään se, että työttömyyseläkettä käytettäisiin yritysten saneerauskeinona. Vuonna 2000 työttömyyseläkkeen ja työkyvyttömyyseläkkeen rahastointisäännöt yhtenäistettiin 80 prosentin rahastointiin. Samalla luovuttiin TEL:n mukaan myönnetyn työttömyyseläkkeen rahastoidun osan muodostumisessa viiden vuoden työsuhteen ehdosta. Vuoden 2005 lakimuutoksen myötä siirryttiin työttömyyseläkkeiden täyteen rahastointiin niiden eläkkeiden osalta, joiden eläketapahtuma oli vuonna 2006 tai myöhemmin. Samalla työttömyyseläkkeen pääteikä aleni työkyvyttömyyseläkkeen tavoin 65 vuodesta 63 ikävuoteen. Työttömyyseläkkeen rahastoidusta osasta

1 Myös TEL-, LEL- ja TaEL-eläkeosat.

Taulukko 7.3.

Työttömyyseläkkeen rahastointi eri vuosina. Rahastoitu osa laskettiin eläkkeen alkumäärästä.

Vuosi	Rahastointiaste
1971–30.6.1989	0 prosenttia.
1.7.1989–1999	TEL:n osalta rahastoidaan 50 prosenttia, jos eläkkeensaajan työsuhde on kestänyt vähintään viisi vuotta, ja rahastoitu osa indeksoidaan TEL-puoliväli-indeksillä työttömyyseläketapahtumaa seuraavan kuukauden alkuun. LEL:n ja MEL:n osalta rahastointiprosentti 30 ja TaEL:n osalta 0.
2000–2005	80 prosenttia, rahastoitu osa indeksoidaan TEL-puoliväli-indeksillä työttömyyseläketapahtumaa seuraavan kuukauden alkuun.
2006	100 prosenttia, rahastoitua osaa ei indeksoida taaksepäin.
2007–2014	Jos eläkkeensaajalla on TyEL- ja MEL-ansioita yhteensä vähintään 20 000 euroa vuodesta 2007 alkaen, eläke on yhteisesti kustannettavaa. Muutoin rahastoidaan hetkellä 31.12.2006 voimassa olevien sääntöjen mukaan.

vastaava eläkelaitos oli pääsääntöisesti se eläkelaitos, joka oli viimeksi vakuutanut työntekijän vähintään kuusi kuukautta kestäneen työsuhteen. Jos henkilöön sovellettiin 55 vuotta täyttäneen työttömän työllistymisedellytysten parantamista annettua lakia, etsittiin viimeisin vähintään 10 kuukautta kestänyt työsuhde.

Eläke laskettiin ennen TyEL-aikaa työsuhteiden keston perusteella. Myös eläkkeen rahastoidusta osasta vastaava eläkelaitos määritettiin työsuhteen keston perusteella. TyEL-aikana eläke laskettiin ansioiden perusteella. Vuotta 2007 edeltänyt rahastoidun osan laskenta pyrittiin kuitenkin säilyttämään TyEL-aikana mahdollisimman samanlaisena. Ratkaisuun vaikutti se, että LEL:n ja TaEL:n mukaisista työttömyyseläkkeistä ei ollut muodostunut työnantajakohtaista vastuuta kuten TEL:ssä. TyEL-aikana eläkkeen rahastoitu osa oli vuoden 2006 lopun tilanteen ja vuoden 2006 lopussa voimassa olleiden TEL:n, LEL:n ja TaEL:n mukainen, jos eläkkeensaajalle ei ollut kertynyt TyEL- ja MEL-ansioita 20 000 euroa¹. Näissä työttömyyseläkkeissä rahastoitu osa oli eläkkeen alkumäärä. Jos palkkoja oli

¹ Rajamäärä 20 000 euroa on vuoden 2004 tasossa ja sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella.

maksettu vähintään 20 000 euroa, työttömyyseläke oli yhteisesti kustannettavaa. Rajamäärä 20 000 euroa vastasi sääntöä muodostettaessa keskimääräistä työttömyyseläkkeen omavastuumaksua. Jos työnantaja oli maksanut henkilölle palkkana omavastuumaksun verran, työnantajalle ei tullut enää kustannusta rahastoidusta osasta. (HE 45/2005). Jos eläkkeensaaja kuului vuosina 1996 tai 2000 suojattuihin henkilöihin, työttömyyseläke laskettiin kokonaan ennen vuoden 2005 lakimuutosta voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Myös eläkkeen rahastointi oli näiden henkilöiden osalta vanhojen säännösten mukainen, vaikka eläkkeen eläketapahtuma olisi ollut 2006 tai sen jälkeen TyEL:n 20 000 euron rajamäärää ei sovellettu näihin henkilöihin.

Työttömyyseläkkeessä on ollut pitkät lakimuutosten siirtymäkaudet sekä eläkkeenlaskennan että rahastoinnin osalta. Vielä vuonna 2009 oli mahdollista myöntää sellaisia työttömyyseläkkeitä, joiden määräytyminen oli vuoden 2000 lakimuutoksessa suojattu, ja siten eläke saatettiin myös rahastoida vanhojen säännösten mukaan.

7.2.2.5 TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn ennakoiden muutoksia

Kustannustenjaoissa liikkuvat rahamäärät ovat niin suuria, että niitä kannattaa selvittää jo etukäteen kustannustenjakovuoden aikana ennakoiden kautta. Kustannustenjakorahoja selviteltiin ennakkoon ensimmäisen kerran vuonna 1969. Ennakot maksettiin aluksi yhdessä erässä kustannustenjakovuotta v seuraavan vuoden $v+1$ heinäkuussa eli muutamaa kuukautta ennen varsinaista kustannustenjakoa. Vuoden 1971 ennakoista lähtien ennakoihin tuli kaksi maksuerää: kustannustenjakovuotta seuraavissa huhti- ja elokuussa. Vuodesta 1977 alkaen ennakot muuttivat muutaman vuoden siirtymäajalla kuukausittain maksettaviksi. Siirtymäajan aikana ennakoita maksettiin sekä uudella että vanhalla tavalla: osittain kuukausierinä kustannustenjakovuonna ja osittain vasta kustannustenjakovuoden jälkeen.

Ennakot laskettiin aluksi siten, että lähtötietoina käytettiin aiempien toteutuneiden vuosien tietoja. Eläkelaitokselle määrättiin ennakot, jos eläkelaitoksen edellinen toteutunut kustannustenjakoerä oli ollut itseisarvoltaan vähintään tietyn rajamäärän suuruinen. Ensimmäisissä ennakoissa rajamääränä oli 100 000 markkaa, nykyrahassa noin 130 000 euroa. Rajamäärä on nykyään 20 000 euroa, ja nykyään rajamäärää verrataan ennakkovuodelle arvioituun kustannustenjakoerään edellisen toteutuneen erän sijaan.

Kaikkien eläkelaitosten ennakoiden summan on oltava Eläketurvakeskuksen kannalta nolla, eli ennakkoa saavien ja ennakkoa maksavien eläkelaitosten ennakoiden summien täytyy olla yhtä suuret. Koska osa eläkelaitoksista jää pois ennakkojärjestelystä rajamäärän vuoksi, muiden eläkelaitosten ennakoita joudutaan tämän vuoksi tasoittamaan vastaavasti. Ensin tasoitus tehtiin jakamalla maksavien eläkelaitosten ennakoiden summa saaville eläkelaitoksille näiden arvioitujen kustannustenjakoerien suhteessa. Myöhemmin maksavien ja saavien eläkelaitosten ennakoiden summan tasaamistavan merkinnässä siirryttiin nykyiseen skertoimeen. Ennakkoa oli myös mahdollista muuttaa näin lasketusta Eläketurvakeskuksen suostumuksella, jos vaikutti ilmeiseltä, että kustannustenjakoerän määrä tulisi poikkeamaan lasketusta ennakosta.

Vuodesta 2004 alkaen eläkelaitokset ovat lähettäneet Eläketurvakeskukselle kustannustenjakovuodelle¹ arvioimansa lähtösuureet, joiden perusteella ennakot lasketaan. Aluksi eläkelaitosten arvioimat hyvitys ja maksu vielä suhteutettiin Eläketurvakeskuksen arvioimaan kokonaishyvitykseen ja -maksuun, mutta vuoden 2006 tarkennetuista ennakoista lähtien kokonaishyvitys ja -maksu on laskettu suoraan eläkelaitosten ilmoittamien arvioitujen suureiden summana.

Ennakoita on tarkennettu loka-joulukuuksi vuodesta 2006 alkaen. Ensimmäisenä vuonna tarkennus oli poikkeusjärjestely, mutta se vakinaistettiin heti vuodesta 2007 alkaen. Ennakoiden osuvuutta on seurattu vuosittain esimerkiksi tilastoraportissa kustannustenjaosta (julkaisu löytyy Eläketurvakeskuksen internet-sivuilta www.etk.fi). On havaittu, että ennakoiden tarkentaminen on suurimmalla osalla eläkelaitoksista tuottanut pienemmän kustannustenjaon tarkistuserän kuin mitä erä olisi ollut ilman tarkennusta, eli tarkennuksesta on ollut hyötyä.

1 Vuonna 2004 suureet arvioitiin kustannustenjakovuotta edeltävälle vuodelle.

7.2.3 LEL:n ja TaEL:n mukaantulo kustannustenjakoon

LEL-eläketurvaa hoiti aluksi neljä erillistä eläkekassaa. Vuodesta 1976 alkaen LEL Työeläkekassa ryhtyi vakuuttamaan LEL:n mukaisia eläkkeitä. Vuonna 2003 perustettu Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera jatkoi LEL Työeläkekassan toimintaa LEL:n vakuuttajana. Esiintyvien taiteilijoiden eläkekassa vakuutti TaEL:n mukaisia eläkkeitä TaEL:n voimaantulovuodesta 1986 alkaen. Eläkekassa fuusioitiin Eteraan vuonna 2004. Etera toimi LEL- ja TaEL-alojen ainoana vakuuttajana vuoteen 2006 asti. TyEL:n tultua voimaan vuoden 2007 alusta kaikki TyEL-eläkelaitokset ovat voineet vakuuttaa entisten TEL-, LEL- ja TaEL-lakien piiriin kuuluvaa työtä.

LEL:n mukaiset vanhuuseläkkeet tulivat mukaan kustannustenjakojärjestelmään vuonna 1976. LEL:n mukaiset työkyvyttömyyseläkkeet ovat olleet alusta asti mukana kustannustenjakojärjestelmässä. TaEL:n mukaiset eläkkeet tulivat mukaan kustannustenjakoon heti TaEL:n voimaantulovuodesta 1986 lähtien.

7.2.4 MEL:n mukaantulo kustannustenjakoon

MEL:n mukaan karttuneet eläkkeet liitettiin mukaan TEL-LEL-TaEL-kustannustenjakojärjestelmään vuoden 1991 alusta. Samalla Merimieseläkekassa tuli mukaan viimeisen eläkelaitoksen periaatteeseen niiden eläkkeiden osalta, joissa eläketapahtuma sattui uuden lain voimassa ollessa. Merimieseläkekassan liittymisellä kustannustenjakojärjestelmään haluttiin tasata niitä kustannuspaineita, joita sille saattaisi taloudellisten suhdannemuutosten myötä tulla ([HE 255/1990](#)). MEL tuli kustannustenjakoon mukaan TEL:n vähimmäisturvaa vastaavalla osalla MEL-eläkkeestä eli MEL-vastuunjako-osalla. Loput MEL-eläkkeestä eli MEL-ylite jäi kokonaan Merimieseläkekassan kustannettavaksi.

Merimieseläkekassan vastuulle tuli työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeistä TEL:n vähimmäisturvaa vastaava osa TEL:iä vastaavin rahastointisäännöin ja työttömyyseläkkeistä LEL:iä vastaavasti 30 prosenttia. Vuodenvaihteessa 1990–1991 jatkuvia MEL-eläkkeitä koski kuitenkin poikkeussääntö: jos eläkkeessä oli MEL:n mukainen tuleva aika tai sitä vastaava ansio, mutta ei TEL:n, LEL:n tai TaEL:n mukaista, rahastoitua osaa laskettaessa otettiin mukaan vain MEL-työsuhteet. Samoin jos eläkkeessä oli tuleva aika TEL:n, LEL:n tai TaEL:n mukaan, mutta ei

MEL:n mukaan, MEL-työsuhteita ei otettu huomioon rahastoitua osaa määritetäessä. Jos tätä poikkeusta ei olisi ollut, TEL-, LEL- ja TaEL-eläkelaitosten aiemmin myöntämiin tulevan ajan eläkkeisiin olisi pitänyt laskea rahastoitua osa uudelleen niissä tapauksissa, joissa henkilöllä oli myös Merimieseläkekassan maksamaa MEL-vapaakirjaeläkeosaa, tai toisinpäin.

7.2.5 *Julkisten alojen mukaantulo kustannustenjakoon*

Viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvan eläkeselvittelyn tekemisestä Valtiokonttorin, Kuntien eläkevakuutuksen (nykyisin Keva), Kansaneläkelaitoksen, Kirkon Keskusrahaston ja Eläketurvakeskuksen kesken sovittiin **Vilrasopimuksessa**, jossa Eläketurvakeskus sopijapuolena edusti yksityisten alojen eläkelaitoksia. Tällä erillisellä sopimuksella sovittiin eläkeselvittelystä aina vuoteen 2010 liittyvään kustannustenjakoon asti. Vuoden 2010 alusta lähtien viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvan eläkeselvittelyn tekemisestä säädettiin lailla myös julkisten alojen eläkelaitostenosalta ja erillinen sopimus kävi tarpeettomaksi. Valtion eläkkeisiin liittyvä ratkaisu- ja toimivalta siirtyi Kevalle vuoden 2011 alusta lähtien. Kirkon ja Kelan toimihenkilöiden eläkkeiden ratkaisu- ja toimivalta siirtyi Kevalle vuotta myöhemmin vuoden 2012 alusta.

Myös Kevan jäsenyhteisöjen ja valtion välisiä omistajanvaihdostilanteita varten säädettyihin erityislakeihin perustuva eläkkeiden korvausliikenne on tehty TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn välityksellä vuoden 2012 kustannustenjaosta lähtien. Korvausliikenteen mukaiset eläkkeet sisällytetään TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyn hyvitykseen ja maksuun. Tällä on vaikutusta vain Kevan ja valtion kustannustenjakoeriin.

Vuoden 2017 alusta kunnallinen eläkelaki, valtion eläkelaki, evankelis-luterilaisen kirkon eläkelaki ja Kansaneläkelaitoksesta annettuun lakiin perustuvat eläkesäännöt yhdistyivät julkisten alojen eläkeläiksi (JuEL). JuEL:iin sisältyvät eläketurvat ovat mukana kustannustenjakojärjestelmässä.

7.3 **YEL-eläkkeiden kustannustenjaon historiaa**

YEL:n mukaiset eläkkeet selviteltiin YEL:n tultua voimaan vuonna 1970 aluksi yhdessä TEL:n ja LEL:n mukaisten eläkkeiden kanssa sekä ennakoiden että loppullisen kustannustenjaon osalta. YEL-eläkkeiden kustannustenjaossa hyvityksenä

on ollut alusta asti YEL:n perusturvan mukaiset eläkkeet ja vuoden 1971 kustannustenjakoperusteissa hyvitykseen lisättiin myös YEL-lisäeläketurvan eläkkeistä se osuus, johon lisäeläketurvan vakuuttaneen eläkelaitoksen tasausvastuu ei riitä. YEL-eläkelaitokset vastaavat näistä kustannuksista YEL:n vakuutusmaksurahastojensa suhteessa.

Kun valtio tuli mukaan YEL:n kustantamiseen, YEL-eläkkeiden kustannustenjaon ajankohta siirtyi kesään. Samalla YEL-eläkkeiden kustannustenjako erotettiin TEL ja LEL-eläkkeiden jaosta. Valtion osuutta koskevat muutokset tulivat kustannustenjakoperusteisiin vuonna 1978. Samalla kustannustenjakoperusteisiin tuli maininta, että ulosottoimin perittäviä tai konkurssissa valvottuja avoimia maksuja ei huomioida YEL:n vakuutusmaksurahaston riittävyttä määrättäessä. Valtion osallistumista YEL-kustannuksiin tarvittiin ensimmäisen kerran vuonna 1979. Valtio on osallistunut YEL:n kustantamiseen vuodesta 1979 lähtien joka vuosi vuotta 1990 lukuun ottamatta.

Samalla kun YEL-eläkkeiden kustannustenjako erotettiin TEL- ja LEL-eläkkeiden kustannustenjaosta, YEL-eläkkeiden kustannustenjaon ennakot erotettiin TEL-LEL-ennakoista. YEL-ennakot laskettiin aluksi kaksi kertaa vuodessa ja myöhemmin vuodesta 1986 lähtien kolme kertaa vuodessa. Vuodesta 2004 alkaen YEL-ennakot on laskettu kolme kertaa vuodessa YEL:iä vakuuttaville eläkelaitoksille ja valtiolle, ja kerran vuodessa muille eläkelaitoksille. Muutoin ennakoiden laskentatapa säilyi samanlaisena. Eläkemenon kehitys on yleensä tasaisempaa ja siten helpommin ennakoitavissa kuin maksusuureiden kehitys. Tämän takia niiden eläkelaitosten, joiden kustannustenjakoon vaikuttaa vain eläkemeno (eli ne, jotka eivät vakuuta YEL:iä), ennakoita ei tarvitse tarkentaa yhtä usein kuin YEL-eläkelaitosten ja valtion.

YEL-eläkkeiden kustannustenjaon ennakoiden kaavat ovat säilyneet suunnilleen samanlaisina siitä alkaen, kun YEL-eläkkeiden kustannustenjako erotettiin omaksi kustannustenjaokseen TEL- ja LEL-eläkkeiden kustannustenjaosta. YEL-ennakot ensimmäiselle puolelle vuodelle lasketaan kahden vuoden takaisten kustannustenjakosuureiden pohjalta. Laskennassa käytettävien eläkelaitosten kustannustenjakoerien yhteismäärä suhteutetaan arvioituun valtion osuuteen. Jälkimmäisen vuosipuoliskon ennakot lasketaan vastaavalla tavalla, mutta edellisen vuoden suureiden pohjalta. Joulukuun ennakoiden eläkelaitoskohtaisessa suhteutuksessa käytetään eläkelaitosten ilmoittamia kustannustenjakovuoden maksusuureiden arvioita.

7.4 Pakollisen vastuuvajauksen kuolettamisen selvittelyt

Taloudellisen tilanteen vuoksi vakuutusmaksua on joinakin vuosina alennettu väliaikaisesti. Sen myötä eläkevastuisiin siirrettävien varojen määrä on voinut olla pienempi kuin normaalijärjestelyn mukaan olisi ollut. Tämä nk. pakollinen vastuuvajaus oli eläkelaitosten yhteisellä vastuulla ja se kuoletettiin kunkin eläkelaitoksen osalta samassa suhteessa. Pakolliset vastuuvajaukset on selvitelty vajauksen muodostumista seuraavina vuosina Eläketurvakeskuksessa tehdyssä vastuuvajausselektiviteetissä. Vuoden 1979 vastuuvajaus kuoletettiin 1980-luvun alussa. Vuonna 1982 tehtiin uutta vastuuvajaus, joka kuoletettiin seuraavina vuosina. Myös 1990-luvun lamasta seurasi vakuutusmaksun alennus vuonna 1994, josta aiheutunut vastuuvajaus kuoletettiin vuosina 1996–2000.

7.5 Palkattomien aikojen kustannustenjaon historiaa

Palkattomilta ajoilta saaduista etuuksista on nykymuodossaan karttunut eläkettä vuodesta 2005 lähtien. Vuosina 2005 ja 2006 eläketapahtumavuoden palkattomat ajat eivät oikeuttaneet eläkkeeseen missään eläkelajissa. Näin ollen vuonna 2005 maksetut eläkkeet eivät voineet sisältää palkattomilta ajoilta karttuneita eläkkeen osia. Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeen osien kustannustenjaoko suoritettiin ensimmäisen kerran vuoden 2006 osalta, koska siltä vuodelta maksettiin ensimmäisen kerran palkattomilta ajoilta karttuneita eläkkeen osia.

Ennen vuotta 2005 ansiosidonnaisilta työttömyys- ja koulutusajoilta sekä vuorotteluvapailta kertyi työeläkelisiä, jolla korotettiin eläkkeen määrää. Käytännössä eläkkeeseen sisältyviä lakiosia korotettiin työeläkelisäkertoimella. Työeläkelisän kustannukset jaettiin työeläkelakien kesken eläkkeeseen sisältyvien lakiosien suhteessa. Nykyiset palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkkeen osat eivät sisälly eläkkeen lakiosiin, vaan niistä muodostuu oma eläkkeen osansa. Palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkkeen osien kustannukset jaetaan eläkelaitosten kesken niissä vakuutettujen työntekijöiden palkkasummien suhteessa. Tämä periaate valittiin mm. sen vuoksi, että se on yksinkertainen ja selkeä sekä lisäksi helppo toteuttaa.

7.6 Työttömyysvakuutusrahaston maksun historiaa

Ansiosidonnaisten työttömyysetuuksien perusteella karttunut eläke on alusta lähtien rahoitettu työttömyysturvajärjestelmän maksulla eläkejärjestelmälle. Vuodelta 1969 ensimmäistä kertaa maksettua maksua kutsuttiin alun perin Työttömyyskassojen keskuskassan vakuutusmaksuksi (lyhyemmin TKK-maksuksi). Kun Työttömyyskassojen keskuskassan toimintaa jatkava Työttömyysvakuutusrahasto perustettiin vuonna 1999, maksun nimi muutettiin ja se on nykyisin Työttömyysvakuutusrahaston maksu. Työeläkelakimuutosten yhteydessä maksussa huomioon otettaviin etuuksiin on lisätty ansiosidonnaiset koulutusetuudet ja vuorottelukorvaukset. Työttömyysvakuutusrahaston maksun maksamisesta eläkejärjestelmälle ja jakamisesta eläkelaitoksille säädetään TyEL 182 §:ssä. Ennen vuotta 2007 maksusta säädettiin TEL 12 c §:ssä ja ennen vuotta 1995 TEL 12 a §:ssä. TEL- ja LEL-eläkelaitokset ovat saaneet Työttömyysvakuutusrahaston maksua vuodesta 1969 lähtien. Merimieseläkekassa liitettiin työttömyysajoista johtuvan eläketurvan rahoitukseen vuonna 1980, Kuntien eläkevakuutus vuonna 1982, TaEL-eläkekassa¹ vuonna 1986, Kirkon keskusrahasto vuonna 1996 ja Kansaneläkelaitos, Suomen Pankki sekä Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassa vuonna 2007.

7.6.1 Työttömyysvakuutusrahaston maksun jako ennen vuotta 2007

Vuoden 2006 loppuun asti Työttömyysvakuutusrahaston maksu jaettiin eläkeläisille sen mukaan, miten etuuspäivät jakautuivat eri eläkelakien piiriin. Käytännössä maksun jako tapahtui siten, että maksusta jaettiin ensin KuEL:n osuus Kuntien eläkevakuutukselle ja KiEL:n osuus Kirkon keskusrahastolle. Jäljelle jäävästä osuudesta vähennettiin Eläketurvakeskuksen osuus, minkä jälkeen loput jaettiin TEL-, LEL-, TaEL- ja MEL-eläkelaitoksille. Koska LEL- ja MEL-aloilla työttömyys on ollut keskimääräistä suurempaa, Työttömyysvakuutusrahaston maksusta hyvitettiin Eteralle (aiemmin LEL Työeläkekassalle) ja Merimieseläkekassalle ensin se osuus, jolla näiden alojen etuuspäivien määrä suhteellisesti ylitti TEL- ja TaEL-alojen vastaavien etuuspäivien määrän. Tämän jälkeen loput Työttömyysvakuutusrahaston maksusta jaettiin TEL-LEL-TaEL-MEL-eläkkeiden kustannusten jaon yhteydessä q_v^a -kertoimella eläkelaitosten tasausvastuiden ja tasausmaksutulojen suhteessa. Työttömyysvakuutusrahaston maksu siis tasoitti työttömyysajoista aiheutuvia kuluja eri toimialojen välillä (Työttömyysaikatyöryhmän muistio).

1 TaEL tuli voimaan vuonna 1986. TaEL-eläkekassa fuusioitui Eteraan vuonna 2004.

KuEL:n ja KiEL:n osuudet etuuspäivistä sekä LEL:n ja MEL:n keskimääräistä korkeampia etuuspäivien määriä vastaavat osuudet laskettiin ns. *m-kertoimien* avulla.

7.6.2 Vuoden 2007 muutos Työttömyysvakuutusrahaston maksun jakoon

Ennen vuotta 2007 Työttömyysvakuutusrahaston maksua jaettiin enemmän niille aloille, joilla oli korkeampi työttömyys. Kun työeläkelait TEL, LEL ja TaEL yhdistettiin eli kun TyEL tuli voimaan vuonna 2007, ei Työttömyysvakuutusrahaston maksun jaossa otettu enää huomioon eri työeläkelakien piirissä olevaa erilaista työttömyysastetta.

Vuoden 2005 lakimuutoksiin perustuvan työeläkeuudistuksen yhteydessä sovittiin, että palkattomien aikojen perusteella karttuneet eläkkeen osat jaetaan eläkelaitosten kesken niissä vakuutettujen työntekijöiden palkkasummien suhteessa. Työttömyysvakuutusrahaston maksulla rahoitetaan osa palkattomien aikojen perusteella karttuvista eläkkeiden osista. Oli luontevaa, että Työttömyysvakuutusrahaston maksua alettiin jakaa eläkelaitoksille samanlaisen periaatteen mukaan eli eläkelaitoksissa vakuutettujen työntekijöiden palkkasummien suhteessa.

Uusi tapa jakaa Työttömyysvakuutusrahaston maksu eläkelaitoksille niissä vakuutettujen työntekijöiden ansioiden suhteessa toi mukanaan myös uudet kertoimet. Vuonna 2007 Työttömyysvakuutusrahaston maksu jaettiin julkisten alojen eläkelaitoksille kertoimella $q_v^{TVR(j)}$ ja TyEL-eläkelaitoksille ja Merimieseläkekassalle kertoimella $q_v^{TVR(y)}$. Vuoden 2008 muutokset Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien laskentaan¹ aiheuttivat muutoksen myös Työttömyysvakuutusrahaston maksun jakoon, minkä vuoksi vuodesta 2008 lähtien Työttömyysvakuutusrahaston maksu on jaettu Merimieseläkekassalle kertoimen $q_v^{TVR(y)}$ sijasta kertoimella $q_v^{TVR(m)}$.

¹ Ennen vuotta 2008 eläkelaitosten kustannusosuudet Eläketurvakeskuksen kustannuksista määrättiin yksityisten alojen eläkelaitoksille ja kustannusosuuksien laskentaan käytettiin vain yhtä kerrointa e_v . Julkisten alojen eläkelaitokset ovat osallistuneet Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien selvittelyyn vuodesta 2008 lähtien. Eläketurvakeskuksen kustannusosuudet on vuodesta 2008 alkaen laskettu eri tavalla julkisten alojen eläkelaitoksille, Merimieseläkekassalle ja Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle sekä TyEL- ja YEL-eläkelaitoksille. Kustannusosuudet selvitetään nykyisin kertoimilla 1e_v , 2e_v , g_v^j ja g_v^m . Katso Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien laskennasta enemmän kohdasta 2.6.

7.6.3 Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevaan palkkasummaan vaikuttaneet muutokset

Työttömyysvakuutusrahaston maksun (aiemmin työttömyyskassojen keskuskassan vakuutusmaksu) ja erityisesti maksun perusteena olevan palkkasumman määrätymisperiaatteet ovat mukailleet palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteella karttuvaan eläkkeeseen sekä työeläkelisän¹ ja työttömyyslisän¹ kertymiseen tehtyjä muutoksia. Työttömyysjärjestelmän maksun alusta eli vuodesta 1969 asti maksun perusteena olevaan palkkasummaan (Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevasta palkkasummasta kerrotaan myös kohdassa 2.5.2) ovat vaikuttaneet ansioon suhteutetut työttömyyspäivärahat. Vuoden 1994 maksusta lähtien maksua määrättäessä on otettu huomioon myös ansiosidonnaiset koulutusetuudet. Lomautusajoilta ja vuorotteluvapailta alkoi karttua eläkettä vuonna 2005, jolloin ne otettiin huomioon myös TVR-maksusta. Vuodesta 2010 alkaen työttömyyspäiväraha muuttui ansiopäivärahaksi ja työllistymistä edistäviltä palveluajoilta alettiin maksaa ansiopäivärahaa. Työ- tai virkasuhteessa oleville omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen osallistuville maksetaan edelleenkin aikuis-koulutustukea.

Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena oleva palkkasumma on vaihdellut myös sen mukaan, kuinka suuri osuus ansiosidonnaisten etuuksien perusteena olevista tuloista on otettu huomioon eläkkeen laskennassa: Vuosien 1969–1997 maksussa etuuden perusteena olevat ansiot otettiin huomioon sataprosenttisesti. Vuodesta 1997 lähtien työttömyysajalta kertyvä eläketurva suhteutettiin työttömyysturvan tasoon pienentämällä työeläkelisää 20 prosenttia (HE 232/1996). Sen vuoksi työttömyyskassojen keskuskassan vakuutusmaksua määrättäessä etuuden perusteena olevista ansioista alettiin ottaa huomioon 80 prosenttia vuoden 1998 maksusta lähtien. Vuoden 2005 lakimuutoksen yhteydessä eläkkeeseen oikeuttavien etuuksien ja samalla myös Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena

1 Palkansaajien työeläkelaeissa ansiosidonnaisten työttömyyspäivien perusteella karttui työttömyyslisää vuosina 1969–1993. Vuonna 1994 työttömyyslisä korvattiin työeläkelisällä ja samalla laajennettiin työeläkelisään oikeuttavia aikoja ansiosidonnaisilla koulutusajoilla ja kuntoutusajoilla. Työeläkelisä poistui käytöstä (muutamia poikkeustapauksia lukuun ottamatta) vuoden 2005 lakimuutokseen perustuvan työeläkeuudistuksen yhteydessä. Työeläkelisän sijaan vuodesta 2005 lähtien palkattomilta ajoilta on karttunut eläkettä näiltä ajoilta saatujen etuuksien perusteena olevista ansioista.

olevien ansioiden prosenttiosuudet pienenevät aiemmasta 80 prosentista 65 prosenttiin koulutusetuuksien osalta ja 75 prosenttiin ansiosidonnaisten työttömyyspäivärahojen osalta. Vuorottelukorvausten osalta otettiin huomioon 75 prosenttia vuosina 2005–2009 ja 55 prosenttia vuoden 2010 alusta lähtien.

Vuoden 2010 loppuun asti Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena olevassa palkkasummassa ei otettu huomioon niitä palkattomia aikoja, jotka eivät oikeuttaneet eläkkeeseen. Tällaisia olivat mm. eläkkeensaajille tai eläketapahtumavuodelle sattuneet etuuspäivät. Muutokset eläkkeeseen oikeuttamattomien aikojen määrittelyssä vaikuttivat maksun määrään. Esimerkiksi työttömyyseläkkeen eläketapahtumapäivän ja eläkkeen alkamisen välisen ajan lyhentyminen vuoden 1994 säännösten mukaisesta vähintään 60 viikosta yhteen päivään kasvatti maksun määrää.

7.6.4 Työttömyysvakuutusrahaston maksun rahoitus työttömyysvakuutusmaksuilla

Työnantajat ovat aina osallistuneet eläkejärjestelmälle suoritettavan maksun rahoittamiseen työnantajan työttömyysvakuutusmaksun kautta eli vuodesta 1969 lähtien. Palkansaajat alkoivat maksaa työttömyysvakuutusmaksuja vuonna 1993.

Vuosien 1969–1997 Työttömyyskassojen keskuskassan vakuutusmaksu määriteltiin prosenttimääränä Työttömyyskassojen keskuskassan saamista tukimaksuista. Tämän jälkeen vuosien 1998–2001 Työttömyysvakuutusrahaston vakuutusmaksu määriteltiin prosenttimääränä Työttömyysvakuutusrahaston saamista työttömyysvakuutusmaksuista. Nykyisin maksun määrä lasketaan lähes samojen periaatteiden mukaan kuin ennenkin, mutta yksinkertaisemmin. Maksun määrää ei enää määritellä osuutena työttömyysvakuutusmaksuista, vaan sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa Työttömyysvakuutusrahaston maksun euromäärän.

7.7 Kustannustenjaon tulevaisuuden näkymiä

Kustannustenjakoa kehitetään jatkuvasti. Ulkoiset muutokset, kuten esimerkiksi lakimuutokset, tarjoavat paitsi mahdollisuuksia niin myös vaatimuksia kustannustenjakojärjestelmän muuttamiselle. Tulorekisterin myötä on ajankohtaista keskustella sen vaikutuksista myös kustannustenjakoihin.

Tällä hetkellä keskustellaan sosiaali- ja terveyshuollon uudistamisesta siten, että asiakkailta olisi jatkossa suurempi valinnanvapaus valita mistä hankkia erinäisiä

sosiaali- ja terveyspalveluita. Tämän seurauksena nykyistä suurempi osuus julkisella rahoituksella maksettavista palveluista olisi yksityisten yritysten tuottamaa. Tällä olisi hyvin todennäköisesti vaikutusta myös vakuutettujen määrään eri eläkejärjestelmissä. Eri eläkejärjestelmien rahoituspohjien vakauttamiseksi tutkitaan parhaillaan erilaisia vaihtoehtoja.

LÄHTEET

Eläkelaitosten välinen vakuutustoiminnan luovuttaminen. www.tyoelakelakipalvelu.fi

Eläketurvakeskuksen esitykset eräiksi vastuunjakoperusteiden kertoimiksi (29.9.1976 ja 23.9.1977).

Eläketurvakeskuksen esitys työttömyysvakuutusrahaston vakuutusmaksun eläkelakikoh-
taisessa jaossa käytettävien kertoimien arvoiksi vuodelle 2006 (17.9.2006).

Eläketurvakeskuksen yleiskirje 5/79. www.tyoelakelakipalvelu.fi

Eläketurvakeskuksen yleiskirje 7/82. www.tyoelakelakipalvelu.fi

Eläketurvakeskuksen yleiskirje A4/96. www.tyoelakelakipalvelu.fi

Ilmarisen (alkaan 2018)/Eteran (ennen 2018) TyEL:n mukaisen vakuutuksen erityisperus-
teet. www.saadospalvelu.fi

Euroopan yhteisöjen henkilöasetus (ETY, Euratom; EHTY) N:o 259/68 liite VIII.

EU-eläkesiirtolain mukaiset erityisperusteet ja perustelut. www.saadospalvelu.fi

Finanssivalvonnan määräys- ja ohjekokoelmat työeläkevakuutusyhtiöille, eläkesäätioille
ja eläkekassoille.

Hallituksen esitys HE 255/1990.

Hallituksen esitys HE 249/1993.

Hallituksen esitys HE 232/1996.

Hallituksen esitys HE 242/2002.

Hallituksen esitys HE 45/2005.

Hallituksen esitys HE 251/2006.

Hallituksen esitys HE 53/2007.

Hallituksen esitys HE 16/2015.

Hallituksen esitys HE 120/2016.

Hietaniemi, M. & Ritola, S. (toim.) 2007. Suomen eläkejärjestelmä. Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 2007:5.

Hurmerinta, S. & Puuperä, E. & Sankala, M. 2010. Tilastoraportti vuoden 2008 kustannustenjaosta. Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 1/2010. Helsinki.

Hännikäinen Martti 2008. Historian havinaa vastuunjaosta. Luento Vastuunjaon selvittely käytännössä -kurssilla 4.3.2008.

Kivisaari, E. & Rantala, J. 2014. Vakuutusoppi. Finanssi- ja vakuutuskustannus Oy. Helsinki.

Kustannustenjakoperusteet ja niiden perustelut vuosilta 1965-2018. www.saadospalvelu.fi

Kustannustenjakoperusteiden soveltamisohjeet. www.tyoelakelakipalvelu.fi

Lahti, S. & Toro, S. 2018. Pääoma-arvokertoimet. Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy. Helsinki.

Laki eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä 12.2.1999/165.

Rahastosiirtovelvoitteeseen ja perustekorkoon liittyvät laskentakaavat (6.3.2017)

Rissanen, J. & Grönlund, H. & Herrlin, O. & Kouvonon, K. & Levander, M. & Lilius, S. & Mannonen, H. & Mustonen, P. & Perälehto-Virkkala, A. & Suotunen, U. 2017. Työeläke. FINVA Finanssikoulutus Oy. Turenki.

Ryynänen, E. & Kujanpää, J. & Kaipainen-Perttula, E. 2015. Yksityisalojen työeläkkeiden lisäeläketurva. Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 01/2015. Helsinki.

Salonen, J. (toim.) 2015. Yrittäjien lakisääteinen eläketurva -työurat, työtulot ja rahoitus. Eläketurvakeskuksen raportteja 10/2015.

Siirtymämaksun perusteet. www.saadospalvelu.fi

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön päätökset perusteista, joiden mukaan eläkelaitokset vastaavat työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetuista kuluista (215/62, 625/65, 641/67 ja 385/75)

TEL:n mukaisen eläkevakuutuksen ja työnantajan eläkevakuutuksen erityisperusteet. www.saadospalvelu.fi

Tilastokeskuksen internetsivut. www.stat.fi

Toro, S. & Laine, M. 2016. Työttömyysvakuutusrahaston maksu työeläkejärjestelmälle vuosina 2005-2015. Eläketurvakeskuksen raportteja 06/2016.

Tuomikoski, J. & Sorainen, J. & Kilponen, S. 2007. Lakisääteisen työeläkevakuutuksen vakuutustekniikkaa. Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 2007:4. Helsinki.

Työntekijän eläkelain mukaisen eläkevakuutuksen erityisperusteet sekä niihin vahvistetut muutokset. www.saadospalvelu.fi

Työeläkevakuuttajat TELA ry:n internetsivut www.tela.fi

Työttömyysaikatyöryhmän loppumuistio 30.3.1995.

Työttömyysvakuutusrahaston internetsivut www.tvr.fi

Vakuutusteknisten suureiden laskenta ja korkoutus. www.tyoelakelakipalvelu.fi

VEKL-perusteet. www.saadospalvelu.fi

Vilra-sopimus 24.10.2008 (Sopimus viimeisen laitoksen periaatteesta johtuvan eläkeselvittelyn tekemisestä Valtiokonttorin, Kuntien eläkevakuutuksen, Kansaneläkelaitoksen, Kirkon keskusrahaston ja Eläketurvakeskuksen kesken).

Yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisen eläkevakuutuksen laskuperusteet ja Eläkekassan YEL-osaston laskuperusteet. www.saadospalvelu.fi

LIITTEET

Liite A Siirtymämaksu

Laki siirtymämaksusta annettiin 18.12.1992 (1341/1992). Lakia sovelletaan muuttaessa valtion virastoja, laitoksia ja liikelaitoksia osakeyhtiöiksi tai siirrettäessä niiden toimintaa jo olemassa oleville osakeyhtiöille. Laki koskee vain sellaisia siirtoja, joissa samanaikaisesti valtion palveluksesta siirrettäviä virka- tai työsuhteessa olevia henkilöitä on vähintään 200. Siirtymämaksulla tarkoitetaan tässä järjestelyä, joka liittyy vain valtion liiketoimintojen yhtiöittämiseen.

Virka- tai työsuhteessa valtioon olevat henkilöt siirtyvät yhtiöittämisen myötä valtion eläkejärjestelmästä yksityisen eläkejärjestelmän piiriin. Yhtiöittämistä edeltävään työskentelyyn perustuva eläke määräytyy kuitenkin valtion eläkelain mukaisesti ja on kokonaan valtion kustannettavaa eläkemenoa.

Valtion eläkejärjestelmässä ei yksittäisiä eläkkeitä rahastoida ennakoon, vaan eläkemenoa katetaan kyseisen vuoden vakuutusmaksuilla, jotka siirtyneiden työntekijöiden osalta jäävät yhtiöittämisen jälkeen saamatta. Toisaalta uusi yhtiö maksaa siirtyneistä työntekijöistä yksityisten alojen työeläkelaitokselle normaalia TyEL-vakuutusmaksua, josta osittain rahastoivan tekniikan mukaisesti osa rahastoidaan tulevaa eläkettä varten ja osa, viime vuosina noin neljä viidesosaa, maksun tasausosasta käytetään kyseisenä vuonna maksettavan, ennakoon rahastoimattoman eläkemenon kattamiseen. Alkuvuosina uusi yhtiö osallistuu tämän menon kattamiseen aiheuttamaansa menoa suuremmalla osuudella.

Tilanteen kompensoimiseksi siirtyvien työntekijöiden ansiot vakuuttanut yksityisten alojen työeläkelaitos maksaa osan siirtyvän henkilöstön palkoista perittävästä TyEL-vakuutusmaksun tasausosasta valtiolle siirtymämaksuna kattamaan siirtyvän henkilöstön osalta saamatta jääneitä vakuutusmaksuja. Lain mukaan siirtyneistä työntekijöistä maksetaan valtiolle kymmeneltä vuodelta siirtymämaksua, jonka suuruus on 80 prosenttia siirtyneiden työntekijöiden ansioista perittävästä vakuutusmaksun tasausosasta. Eläketurvakeskus voi kuitenkin esittää siirtymämaksun perusteisiin muutoksia, jos TyEL-vakuutusmaksun tasausosaa käytetään vanhuuseläkerahastojen lisätäydennyksiin niiden arvon säilyttämiseksi. Siirtymämaksua määrättäessä edellä mainitut täydennykset huomioidaan ns. *g*-kertoimella. Vuodesta 2013 lähtien *g*-kertoimen arvossa on huomioitu ²*i_v*- ja ³*i_v*-korotukset¹ sellaisina, kuin ne ovat keskimäärin eläkejärjestelmässä.

1 Vanhuuseläkkeiden lisätäydennyksistä lisää liitteessä B

Liite B Vanhuuseläkerahastojen lisätäydennykset

TyEL- ja MEL-eläketurvan vanhuuseläkerahastoja täydennetään vuosittain kiinteällä kolmen prosentin rahastokorolla (i_0)¹ ja lisätäydennyksillä, joita kutsutaan i_v -korotuksiksi. Lisätäydennysten tarkoituksena on hillitä tulevien vuosien vakuutusmaksujen korotuspaineita vahvistamalla vanhuuseläkerahastoja. Vuosittaisia lisätäydennyksiä on tehty vuodesta 2000 alkaen. Tätä ennen vanhuuseläkerahastoihin oli mahdollista tehdä lisätäydennyksiä vain erillisillä sopimuksilla. Tällä tavalla vahvistettiin vanhuuseläkerahastoja vuosina 1990 ja 1993, jolloin täydennettiin vanhuuseläkerahastoja niiden henkilöiden osalta, jotka eivät olleet vanhuuseläkkeellä. Vuonna 1990 korotukset kohdennettiin 45 vuotta täyttäneille ja vuonna 1993 23 vuotta täyttäneille. Molemmat täydennykset tehtiin tasausvastuusta.

i_v -korotuksia varten lasketaan i_v -kerroin, joka koostuu neljästä eri komponentista:

$$(B.1) \quad i_v = {}^1i_v + {}^2i_v + {}^3i_v + {}^4i_v,$$

missä

- 1i_v on vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkerahastojen täydennyskerrointa¹ vastaavalla määrällä tehtävään lisärahoitukseen liittyvä kerroin.
- 2i_v on työmarkkinoiden keskusjärjestöjen 12.11.2001 tekemän sopimuksen mukaiseen rahastoinnin vahvistamiseen liittyvä kerroin.
- 3i_v on 53-62-vuotiaiden työntekijöiden korotetusta eläkevakuutusmaksusuudesta tehtävään vanhuuseläkkeiden lisärahoitukseen liittyvä kerroin.
- 4i_v osaketuottosidonnaisesta lisävakuutusvastuusta tehtävään lisätäydennykseen liittyvä kerroin.

Vuosien 2000–2006 i_v -korotukset tehtiin kaikkiin vanhuuseläkkeiden rahastoituihin osiin. Vuodesta 2007 lähtien i_v -korotukset on kohdennettu 55 vuotta täyttäneille henkilöille. Tällöin täydennysten vaikutukset purkautuvat eläkkeiden maksumuutoksi nopeammin. 55 vuotta täyttäneiden henkilöiden alkaneiden ja vastaisten

1 Selitetty liitteessä C.

vanhuuseläkkeiden rahastoidut osat korotetaan i_v -kertoimella kunkin vuoden viimeisenä päivänä ja vanhuuseläkerahastoja täydennetään korotuksen vaikutuksen verran.

Koska eläkelaitosten vakuutuskantojen rakenteissa on eroja, lisätäydennysten vaikutukset jaetaan kaikille eläkelaitoksille tekemällä i_v korotukset tasausvastuun \bar{V}_v^T kautta. Eläkelaitokset siirtävät tasausvastuustaan vanhuuseläkerahastoonsa i_v -korotusta vastaavan vastuuvelan määrän. Toisaalta eläkelaitokset lisäävät tasausvastuuseensa täydennyskerrointa vastaavan vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkerahastojen määrän sekä osaketuottosidonnaiselle lisävakuutusvastuulle asetetun ylärajan ylittävän osan. Lisäksi 2i_v - ja 3i_v -korotusten vaikutukset huomioidaan määriteltäessä tasausmaksun P_v^T tasoa. Näin kunkin eläkelaitoksen i_v -korotusten kustantamiseen kohdentamien varojen ja i_v -korotusten kustannusten erotus tulee huomioiduksi tasausvastuussa.

Taulukko i_v -kertoimista on liitteessä **D**.

B.1 1i_v -korotus

Vuodesta 2007 alkaen eläkelaitokset ovat täydentäneet vanhuuseläkerahastoja vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkerahastojen täydennyskerrointa vastaavalla määrällä. Vuosina 2000–2006 täydennyskertoimen asemesta käytettiin laskuperustekorron ja rahastokoron välistä erotusta. Näitä täydennyksiä kutsutaan 1i_v -korotuksiksi.

Korotusta varten lasketaan 1i_v -kerroin vuoden v ennustetietojen perusteella. Kerroin saadaan jakamalla TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan yhteenlaskettu täydennyskerrointa vastaava vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkerahastojen määrä yhteenlasketuilla 55 vuotta täyttäneiden alkaneilla ja vastaisilla vanhuuseläkevastuilla. Kertoimen laskennassa otetaan huomioon edellisen vuoden 1i_v -täydennykseen tehtävä korjaus. Korjaus johtuu 1i_v -kertoimen laskennassa käytettyjen ennustetietojen poikkeamasta toteutuneisiin tietoihin.

B.1.1 1i_v -kertoimen kaava

Kerroin 1i_v lasketaan kaavalla

$$(B.2) \quad {}^1i_v = \frac{\Delta \hat{R}_v}{\hat{V}_v^{VE,55}(ek)} + \frac{{}^1p_{v-1}}{\hat{V}_v^{VE,55}(ek)}.$$

Kaavan ensimmäinen termi on vuoden v 1i_v -kerroin ilman edellisen vuoden korjausta ja toinen termi on edellisestä vuodesta aiheutuva korjaus.

Ensimmäisen termin suure $\Delta\hat{R}_v$ on arvio täydennyskerrointa vastaavasta vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkerahastojen määrästä ja suure $\hat{V}_v^{VE,55}(ek)$ arvioitu 55 vuotta täyttäneiden osuus vanhuuseläkevastuusta ennen i_v -korotuksia.

Edellisen vuoden korjaustermi ${}^1\rho_{v-1}$ lasketaan kaavalla

$$(B.3) \quad {}^1\rho_{v-1} = (1 + b_1) \cdot (\Delta R_{v-1} - \Delta V_{v-1}^{VE}({}^1i_{v-1})),$$

missä ΔR_{v-1} on toteutunut vuoden $v-1$ täydennyskerrointa vastaava vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkerahastojen määrä, b_1 on perustekorko ja $\Delta V_{v-1}^{VE}({}^1i_{v-1})$ on vuoden $v-1$ vanhuuseläkevastuiden 1i_v -korotusten osuus kaikista i_v -korotuksista:

$$(B.4) \quad \Delta V_{v-1}^{VE}({}^1i_{v-1}) = \frac{{}^1i_{v-1}}{\sum_{k=1}^4 k i_{v-1}} \left(\sum \bar{V}_{v-1}^V(i_{v-1}) + \sum \bar{V}_{v-1}^{VA}(i_{v-1}) \right),$$

missä suluissa oleva summalauseke on vanhuuseläkevastuiden i_v -korotusten kokonaisuus vuonna $v-1$.

Kaavoissa suureet on laskettu kaikkien TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkassan suureiden summina.

B.2 2i_v -korotus

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt voivat erikseen sopia 2i_v -kertoimella tehtävää lisärahoitusta. Lisärahoitusta varaudutaan suurten ikäluokkien aiheuttamaan työeläkemaksun kasvupaineeseen. Lisärahoitusta on tehty yhteensä 7,5 prosenttia vakuutetusta palkkasummasta vuosien 2003–2013 aikana sekä 0,4 prosenttia vuonna 2017. Vuodelle 2018 sovittu lisätäydennys on 1,5 prosenttia. Näitä lisärahoitusta kutsutaan 2i_v -korotuksiksi.

Lisärahoitusta varten lasketaan 2i_v -kerroin vuoden v ennustetietojen perusteella. Kertoimen laskemiseksi otetaan TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkassan yhteenlasketusta palkkasummasta prosenttiosuus, joka kunakin vuonna sovietaan työmarkkinoiden keskusjärjestöjen eläkeneuvotteluryhmässä. Näin saatu prosenttiosuus jaetaan vastaavien eläkelaitosten yhteenlasketuilla 55 vuotta täyttäneiden alkaneilla ja vastaisilla vanhuuseläkevastuilla.

B.2.1 2i_v -kertoimen kaava

Kerroin 2i_v lasketaan kaavalla

$$(B.5) \quad {}^2i_v = \frac{(1 + b_1)^{\frac{1}{2}} \cdot x \cdot \hat{S}_v}{\hat{V}_v^{VE,55}(ek)},$$

missä x on täydennyksen prosenttiosuus vuoden v palkkasummasta, \hat{S}_v on arvio palkkasummasta vuonna v , suure $\hat{V}_v^{VE,55}(ek)$ on arvioitu 55 vuotta täyttäneiden osuus vanhuuseläkevastuusta ennen i_v -korotuksia ja b_1 on perustekorko.

Kaavoissa suureet on laskettu kaikkien TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan suureiden summina.

B.3 3i_v -korotus

Vuodesta 2017 alkaen 53—62-vuotiailta työntekijöiltä on peritty korkeampaa eläkevakuutusmaksua kuin alle 53- tai yli 62-vuotiailta. Tätä ennen vuosina 2005—2016 korkeampaa eläkevakuutusmaksua perittiin kaikilta 53 vuotta täyttäneiltä. Eläkevakuutusmaksun korotetusta osasta saatujen maksutulojen suuruinen määrä käytetään vuosittain vanhuuseläkevastuiden täydentämiseen. Täydennystä kutsutaan 3i_v -korotukseksi.

Korotusta varten lasketaan 3i_v -kerroin vuoden v ennustetietojen perusteella. Kerroin saadaan jakamalla TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan yhteenlaskettu 53–62-vuotiaiden eläkevakuutusmaksun korotuksesta saatu maksutulo yhteenlasketuilla 55 vuotta täyttäneiden alkaneilla ja vastaisilla vanhuuseläkevastuilla. Kertoimen laskennassa huomioidaan edellisen vuoden 3i_v -täydennykseen tehtävä korjaus. Korjaus johtuu 3i_v -kertoimen laskennassa käytettyjen ennustetietojen poikkeamasta toteutuneisiin tietoihin.

B.3.1 3i_v -kertoimen kaava

Kerroin 3i_v lasketaan kaavalla

$$(B.6) \quad {}^3i_v = \frac{(1 + b_1)^{\frac{1}{2}} \cdot \hat{P}_v^{53}}{\hat{V}_v^{VE,55}(ek)} + \frac{{}^3p_{v-1}}{\hat{V}_v^{VE,55}(ek)}.$$

Kaavan ensimmäinen termi on vuoden v 3i_v -kerroin ilman edellisen vuoden korjausta ja toinen termi edellisestä vuodesta aiheutuva korjaus.

Ensimmäisessä termissä suure \hat{P}_v^{53} on arvio 53–62-vuotiaiden eläkevakuutusmaksun korotuksesta saadusta maksutulosta, suure $\hat{V}_v^{VE,55}(ek)$ on arvioitu 55 vuotta täyttäneiden osuus vanhuuseläkevastuusta ennen i_v -korotuksia ja b_1 on perustekorko.

Edellisen vuoden korjaustermi ${}^3\rho_{v-1}$ lasketaan kaavalla

$$(B.7) \quad {}^3\rho_{v-1} = (1 + b_1) \left((1 + b_1)^{\frac{1}{2}} P_{v-1}^{53} - \Delta V_{v-1}^{VE}({}^3i_{v-1}) + {}^3\rho_{v-2} \right),$$

missä P_{v-1}^{53} on toteutunut 53–62-vuotiaiden korotetusta eläkevakuutusmaksusta saatu maksutulo vuonna $v-1$ ja suure $\Delta V_{v-1}^{VE}({}^3i_{v-1})$ lasketaan vastaavasti kuin suure $\Delta V_{v-1}^{VE}({}^1i_{v-1})$ kertoimen 1i_v laskennan yhteydessä kaavassa B.4.

Kaavoissa suureet on laskettu kaikkien TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkessan suureiden summina.

B.4 4i_v -korotus

Vuonna 2007 osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu lisättiin osaksi eläkelaitosten vastuuelkaa. Osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun vuosittainen muutos määräytyy kehittyneissä valtioissa noteerattujen osakesijoitusten keskituoton perusteella. Jos eläkelaitosten osaketuottosidonnaisten lisävakuutusvastuiden yhteismäärä on suurempi kuin yksi prosentti eläkelaitosten TyEL 168 §:n 2 momentissa tarkoitettujen osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun laskennan perusteena olevien vastuuelkojen tai eläkevastuiden yhteismäärästä, siirretään yhden prosentin ylittävä osuus vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien täydentämiseen. Täydennystä kutsutaan 4i_v -korotukseksi.

Korotusta varten lasketaan 4i_v -kerroin vuoden v ennustetietojen perusteella. Kerroin saadaan jakamalla TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkessan yhteenlasketun osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun ylärajan ylitysten määrä yhteenlasketuilla 55 vuotta täyttäneiden alkaneilla ja vastaisilla vanhuuseläkevastuilla.

B.4.1 4i_v -kertoimen kaava

Kerroin 4i_v lasketaan kaavalla

$$(B.8) \quad {}^4i_v = \frac{\Delta V_v^{QX}}{\hat{V}_v^{VE,55}(ek)} + \frac{{}^4\rho_{v-1}}{\hat{V}_v^{VE,55}(ek)}.$$

Kaavan ensimmäinen termi on vuoden v 4i_v -kerroin ilman edellisen vuoden korjausta ja toinen termi edellisestä vuodesta aiheutuva korjaus. Ensimmäisessä termissä suure ΔV_v^{QX} on erityisperusteiden mukaisten vuoden $v-1$ osake-tuottosidonnaisten lisävakuutusvastuiden ylärajan ylitysten yhteismäärä ja suure $\hat{V}_v^{VE,55}(ek)$ on arvioitu 55 vuotta täyttäneiden osuus vanhuuseläkevastuusta ennen i_v -korotuksia.

Edellisen vuoden korjaustermi ${}^4\rho_{v-1}$ lasketaan kaavalla

$$(B.9) \quad {}^4\rho_{v-1} = (1 + b_1)(\Delta V_{v-1}^{QX} - \Delta V_{v-1}^{VE}({}^4i_{v-1}) + {}^4\rho_{v-2}),$$

missä b_1 on perustekorko ja suure $\Delta V_{v-1}^{VE}({}^4i_{v-1})$ lasketaan vastaavasti kuin suure $\Delta V_{v-1}^{VE}({}^1i_{v-1})$ kertoimen 1i_v laskennan yhteydessä kaavassa B.4.

Kaavoissa suureet on laskettu kaikkien TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan suureiden summina.

Liite C Rahastonsiirtovelvoitteeseen liittyvät kertoimet ja vakuutusmaksukorko

TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan rahastonsiirtovelvoite muodostuu täydennyskertoimesta, osaketuottokertoimesta ja rahastokorosta. Rahastonsiirtovelvoite määritellään seuraavasti:

$$(C.1) \quad RSV = b_{16} + i_0 + \lambda j,$$

missä b_{16} on täydennyskerroin, i_0 rahastokorko, λ on osaketuottosidonnaisuuden aste ja j osaketuottokerroin. Täydennyskerroin on TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan vanhuuseläkerahastojen vuosittaiseen TyEL 166 §:n mukaiseen täydentämiseen liittyvä kerroin, joka määritellään TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan keskimääräisen vakavaraisuuden perusteella. Rahastokorko on TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan vastuuvelan laskennassa käytettävä tekninen korko, jonka arvo on 3 prosenttia. Osaketuottokerroin on TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan noteerattujen osakesijoitusten painotettu keskimääräinen vuosituotto, josta on vähennetty yksi prosenttiyksikkö.

Käytännössä rahastonsiirtovelvoite tarkoittaa sitä, että jokainen TyEL-eläkelaitos ja Merimieseläkekassa on velvollinen vuosittain korottamaan vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkerahastoja rahastokoron verran, täydentämään vanhuuseläkevastuita vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkevastuiden täydennyskertoimen mukaista osuutta vastaavalla määrällä ja siirtämään osaketuottosidonnaiseen lisävakuutusvastuuseen osaketuottokerrointa vastaavan määrän TyEL 168 § 2 momentissa mainitun vastuuvelan (katso kohta [B.4.1](#)) viidesosasta.

Täydennyskertoimen vertailuarvo ja osaketuottokerroin lasketaan Eläketurvakeskuksessa. Eläkelaitokset ilmoittavat tiedot täydennyskertoimen vertailuarvon ja osaketuottokertoimen laskentaan neljä kertaa vuodessa. Täydennyskertoimen laskennan yhteydessä puolivuositain lasketaan myös perustekoron vertailuarvo. Perustekorkoa käytetään tasausvastuun sekä tiettyjen kustannustenjakoon liittyvien erien korkoutuksessa.

C.1 Täydennyskerroin

Täydennyskerroin määräytyy eläkelaitosten keskimääräisen vakavaraisuuden perusteella. Täydennyskerroin on 14,4 prosenttia (0,8 kertaa 18 prosenttia) TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan tietyin rajoituksin lasketusta ja eläkevastuilla painotetusta keskimääräisestä vakavaraisuusasteesta vähennettynä rahastokorolla. Laskennassa käytettävät rajoitukset esitetään jäljempänä. Täydennyskertoimelle on laskettu vertailuarvo neljännesvuosittain vuoden 2011 kolmannesta neljänneksestä lähtien. Aiemmin täydennyskerroin laskettiin kaksi kertaa vuodessa. Jos täydennyskertoimen arvo muuttuu, TyEL-eläkevakuutusyhtiöt hakevat sosiaali- ja terveysministeriöltä vahvistuksen uudelle arvolle. Täydennyskertoimen arvo on vähintään nolla. Täydennyskertoimen vertailuarvon antamasta tasosta voidaan poiketa, jos siihen on erityisiä syitä.

C.1.1 Täydennyskertoimen laskenta

Täydennyskerroin b_{16} määritellään seuraavasti:

$$(C.2) \quad b_{16} = \max[0; (1 - \lambda) \cdot 0, 18 \cdot p - i_0],$$

missä i_0 on rahastokorko ja p on eläkelaitosten keskimääräinen täydennysperuste ja λ on osaketuottosidonnaisuuden aste. Täydennysperuste saadaan eläkelaitoskohtaisilla painokertoimilla w_i kerrottujen eläkelaitoskohtaisten täydennysperusteiden p_i summana:

$$p = \sum (w_i \cdot p_i).$$

Kaavassa täydennysperuste p_i on eläkelaitoksen vakavaraisuuspääoman A_i ja vastuvelan V_i ¹ suhde rajoitettuna minimissään 10 prosenttiin. Rajoitus tehdään, jottei

1 V_i on työeläkeyhtiöille TVYL 14 §:n, säätiöille TyEL 168 §:n, kassoille siltä osin kun kyse on lakisääteisen eläkevakuutuksen harjoittamisesta VKL 79 §:n ja Merimieseläkekassalle MEL 202 §:n mukainen osittamattomalla lisävakuutusvastuulla ja YEL 139 §:n 2. momentin mukaisilla erillä vähennetty vastuuelvelka .

yksittäinen eläkelaitos poikkeavan pienellä vakavaraisuudella vaikuta täydennyskertoimen arvoon. Vakavaraisuuspääomaa A_i laskettaessa ei oteta huomioon eläkekassojen ja – säätiöiden vakavaraisuuslaskennassa käytettävää työnantajan lisämaksuvelvollisuuteen perustuvaa erää, joka on eläkeyhtiöillä ja Merimieseläkekassalla nolla. Eläkelaitoksen paino w_i määräytyy eläkelaitoksen täydennysperusteen laskennassa käytettävän vastuuvelan V_i suhteena kaikkien eläkelaitosten täydennysperusteen laskennassa käytettävään vastuuvelkaan. Yksittäisen eläkelaitoksen paino rajataan enintään 20 prosenttiin, jottei suurilla eläkelaitoksilla ole liian merkittävä vaikutus täydennyskertoimen arvoon. Näin ollen eläkelaitoksen painokerroimeksi saadaan

$$w_i = \min\left[0, 20; k \cdot \frac{V_i}{\sum V_i}\right],$$

missä kerroin k määritellään siten, että eläkelaitoskohtaisille painokertoimille pätee $\sum w_i = 1$.

Aikasarja täydennyskertoimesta vuodesta 2007 alkaen on liitteessä D.

C.1.2 Perustekorko

Perustekorko on 18 prosenttia TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan tietyin rajoituksin lasketusta ja eläkelaitoskohtaisilla eläkevastuilla painotetusta keskimääräisestä täydennysperusteesta. Täydennysperusteen määrittely ja laskennassa käytettävät rajoitukset on esitetty kappaleessa C.1.1. TyEL-eläkelaitokset ja Merimieseläkekassa korottavat tasausvastuuta sekä tasoitusvastuuta vuosittain perustekoron verran. Eläkevakuutusmaksut ja tietyt kustannustenjakoon liittyvät erät korotetaan perustekorolla.

C.1.2.1 Perustekoron laskenta

Perustekorko b_1 määritellään seuraavasti

$$(C.3) \quad b_1 = \max[0, 18 \cdot p; i_0],$$

missä i_0 on rahastokorko ja p on keskimääräinen täydennysperuste. Perustekorko lasketaan neljännesprosenttiyksikön tarkkuudella ja se on vähintään rahastokoron i_0 verran eli kolme prosenttia. Perustekorolle lasketaan vertailuarvo kaksi kertaa vuodessa. Jos perustekoron arvo muuttuu, TyEL-eläkevakuutusyhtiöt hakevat

sosiaali- ja terveysministeriöltä vahvistuksen uudelle arvolle. Perustekorona arvo voi muuttua vuosittain tammi- ja heinäkuun ensimmäisestä päivästä alkaen.

Aikasarja perustekorosta vuodesta 2000 alkaen on liitteessä D.

C.2 Osaketuottokerroin

Osaketuottokerroin on TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan noteerattujen osakesijoitusten painotettu keskimääräinen vuosituotto, josta on vähennetty yksi prosenttiyksikkö. Osaketuottokerroin lasketaan lain eläkelaitoksen vakavaraisuuslaskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta 11 §:n mukaisille kehittyneissä valtioissa säännellyllä markkinoilla kaupankäynnin kohteina oleville osakesijoituksille. Suorien osakesijoitusten lisäksi laskennassa on mukana rahastojen kautta tehdyt käteisosakesijoitukset. Hedgerahastoja ja osakesijoituksiin liittyviä johdannaisia ei huomioida.

C.2.1 Osaketuottokertoimen laskenta

Osaketuottokerroin lasketaan kvartaaleittain ja koko vuoden osaketuottokerroin j saadaan kvartaalien osaketuottokertoimien OT_{Qn} geometrisenä keskiarvona:

$$(C.4) \quad j = (1 + OT_{Q1})^{0,25} (1 + OT_{Q2})^{0,25} (1 + OT_{Q3})^{0,25} (1 + OT_{Q4})^{0,25} - 1.$$

Vuoden v osaketuottokerroin j lasketaan vuoden $v + 1$ tammikuussa, kun kaikkien eläkelaitosten neljännen kvartaalin osaketuotot ovat saatavilla.

C.2.1.1 Kvartaalin osaketuottokerroin

Kvartaalin osaketuottokerroin OT_{Qn} on vuositason kaikkien eläkelaitosten painotettu keskimääräinen kvartaalin osaketuotto, josta on vähennetty yksi prosenttiyksikkö.

$$(C.5) \quad OT_{Qn} = \left\{ \left[\sum w_i^{Qn} (1 + {}^i OT_{Qn})^4 \right] - 1 \right\} - 0,01,$$

missä ${}^i OT_{Qn}$ on eläkelaitoksen i keskimääräinen osaketuotto kvartaalilla Qn ja w_i^{Qn} on eläkelaitoksen i painokerroin. Eläkelaitoksen osaketuotto ${}^i OT_{Qn}$ lasketaan kaavalla:

$${}^i OT_{Qn} = \left[\frac{1 + {}^i YTD_{Qn}}{1 + {}^i YTD_{Qn-1}} - 1 \right],$$

missä ${}^iYTD_{Qk}$ ¹ on eläkelaitoksen i keskimääräinen osaketuotto vuoden alusta kvartaalin Qk loppuun. Osaketuotto lasketaan Finanssivalvonnan ohjeistamalla mukautetulla Dietz-kaavalla². Paino w_i^{Qn} on eläkelaitoksen i kvartaalin Qn keskimääräisen sijoitetun osakemäärän OA_i^{Qn} (sitoutuneen pääoman) suhde kaikkien eläkelaitosten yhteenlaskettuun keskimääräiseen sijoitettuun osakemäärään. Keskimääräisen sijoitetun osakemäärän laskennassa sijoituksista on mukana vain osaketuottokertoimen laskennassa huomioitavat sijoitukset. Yksittäisen eläkelaitoksen paino rajataan enintään 20 prosenttiin, jottei suurilla eläkelaitoksilla ole liian merkittävä vaikutus osaketuottokertoimen arvoon. Näin ollen eläkelaitoskohtaiseksi painokertoimeksi saadaan

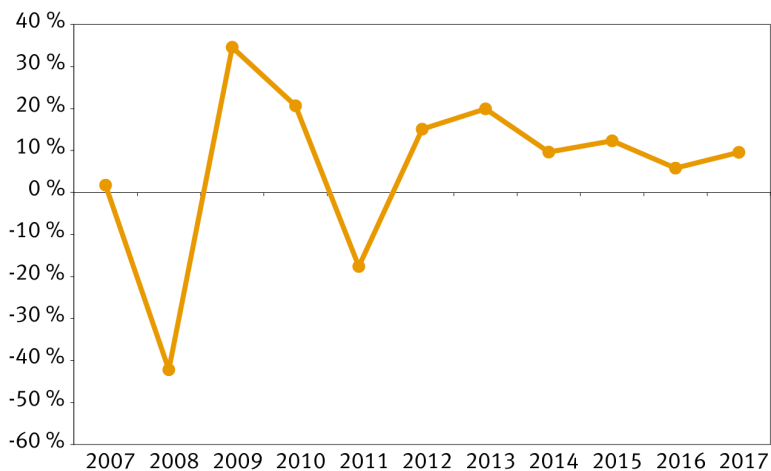
$$w_i^{Qn} = \min \left[0, 20; k \frac{OA_i^{Qn}}{\sum OA_i^{Qn}} \right],$$

missä kerroin k määritellään siten, että eläkelaitoskohtaisille painokertoimille pätee $\sum w_i^{Qn} = 1$.

Aikasarja osaketuottokertoimesta vuodesta 2007 alkaen on liitteessä D.

Kuvio C.1.

Koko vuoden osaketuottokerroin j vuosina 2007 – 2017.

Lähde: Eläketurvakeskuksen työeläkelakipalvelu. Aikasarjat.

1 Kirjainlyhenne YTD tulee sanoista year to date ja tarkoittaa tässä yhteydessä laskentaa vuoden alusta kvartaalin loppuun.

2 Määritelty Finanssivalvonnan määräys- ja ohjekokoelmassa työeläkevakuutusyhtiöille, eläkesäätiöille ja eläkekassoille.

C.2.2 Arvio koko vuoden osaketuottokertoimesta

Ennen kuin neljännen kvartaalin osaketuotot ovat selvillä, Eläketurvakeskuksessa lasketaan arvioita osaketuottokertoimesta j eläkelaitosten tilinpäätöksiä varten. Tällöin neljännen kvartaalin osaketuottokertoimen laskennassa käytetään eläkelaitosten sijoitustiedoista laskettuja neljän eri alueen sijoitusten aluepainoja sekä alueiden tuottoindeksipistelukuja. Aluepainot laskee Työeläkevakuuttajat TELA ry. Neljännen kvartaalin osaketuottokertoimeksi saadaan tällöin:

$$OT_{Q4} = (1 + e_{t_0, t_1})^4 - 1 - 0,01,$$

missä

$$e_{t_0, t_1} = \sum_{i=1}^4 p_{t^*, i} \left(\frac{E_{t_1, i}}{E_{t_0, i}} - 1 \right),$$

t_1 on pörssipäivä joulukuulta

t_0 on syyskuun viimeinen pörssipäivä

$p_{t^*, i}$ on TELA:n laskema alueen i aluepaino ja

$E_{t, i}$ on alueen i osakeindeksin pisteluku hetkellä t .

Aluepainot lasketaan seuraaville alueille: Suomi (OMX Helsinki CAP), Eurooppa (MSCI Europe), USA (S&P500) ja Japani (Topix). Painokertoimien laskennasta ja tuottoindekseistä löytyy tarkempaa tietoa Työeläkevakuuttajat [TELA ry:n internetsivuilta](#).

C.3 Vakuutusmaksukorko

Vuodesta 2016 lähtien kustannustenjakoon liittyvien erien korkoutuksessa on pääsääntöisesti käytetty vakuutusmaksukorkoa b_{17} . Aiemmin kaikissa kustannustenjakoon liittyvissä korkoutuksissa käytettiin perustekorkoa b_1 . Vakuutusmaksukoron käyttöönottoa on perusteltu sillä, että se on lähempänä markkinakorkoa. Perustekorkoa b_1 käytetään edelleen tasausvastuiden korkoutuksissa.

Vakuutusmaksukorko perustuu Garantiassa noteerattuun TyEL:n 12 kuukauden viitekorkoon. Vakuutusmaksukorko on kuitenkin aika vähintään 2 %. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa koron työeläkeyhtiöiden hakemuksesta aina puoleksi vuodeksi kerrallaan 15.11. ja 15.5. tilanteista. Uudet arvot tulevat voimaan aina tammi- ja heinäkuun alusta.

Aikasarja vakuutusmaksukorosta vuodesta 2016 alkaen on liitteessä [D](#).

Liite D Tilastotietoja

Taulukko D.1.

Maksetut eläkkeet kustannustenjaossa eläkelain mukaan jaettuna, miljoonaa euroa maksupäivän tasossa. Taulukon tiedot kerätty Eläketurvakeskuksessa eläkelaitosten kustannustenjakoa varten toimittamista tiedoista.

	2007	2010	2013	2016
TyEL (sis. lisäturva)	8 486,2	10 602,8	12 820,0	14 393,6
MEL	92,5	105,3	123,6	127,0
YEL (sis. lisäturva)	656,9	814,6	1 001,6	1 150,6
MYEL	563,1	639,2	743,3	797,8
Julkiset alat	6 031,7	7 215,3	8 593,5	9 537,1
VEKL	0,0	0,4	1,5	3,9
Yhteensä	15 830,4	19 377,6	23 283,4	26 010,0

Taulukko D.2.

Eläkevarat, miljoonaa euroa 31.12.v tasossa. TyEL-MEL-eläkevarat on eläkelaitoksen toimintapääoma/vakavaraisuuspääoma, johon lisätty vakavaraisuuslaskennassa käytetty vastuovelka. YEL:n ja MYEL:n eläkevaroina on käytetty vastuovelkaa. Taulukon tiedot kerätty Eläketurvakeskuksessa eläkelaitosten tilinpäätöstiedoista.

	2007	2010	2013	2016
TyEL (sis. lisäturva)	85 246,5	92 272,9	103 743,1	118 659,1
MEL	731,2	774,5	898,5	1 068,8
YEL (sis. lisäturva)	129,6	127,2	128,6	124,5
MYEL	25,9	35,8	66,8	108,4
Julkiset alat	38 647,3	45 629,1	57 113,1	70 258,3
Yhteensä	124 780,5	138 839,5	161 950,1	190 219,1

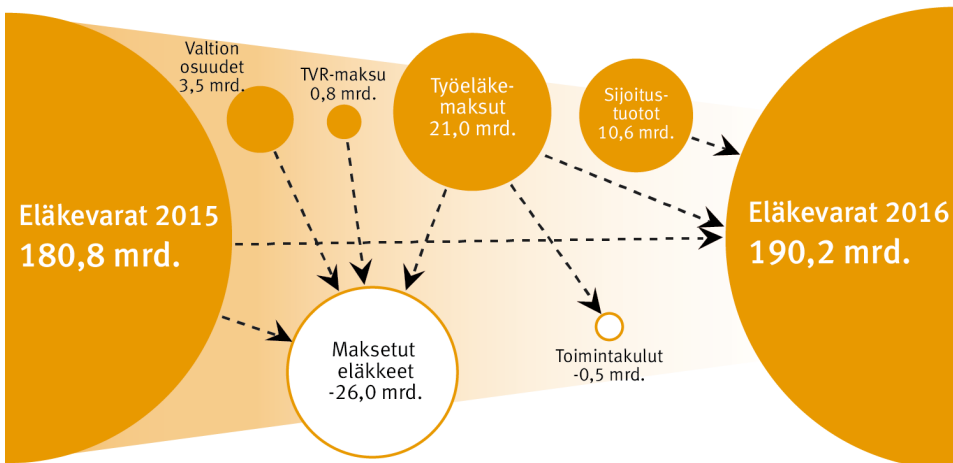
Taulukko D.3.

Vastuuvelka, miljoonaa euroa 31.12.v tasossa. Vastuuvelka kustannustenjaossa on eläkelaitosten Eläketurvakeskukselle eläkkeiden kustannustenjakoa varten ilmoittamat tiedot tulevaisuudessa aiheutuvista eläkemenoista siltä osin kuin ne on rahoitettu. Tasausvastuusta maksetaan mm. eläkkeiden rahastoimattomat osat. Taulukon tiedot kerätty Eläketurvakeskuksessa eläkelaitosten kustannustenjakoa varten toimittamista tiedoista.

	2007	2010	2013	2016
TyEL:n (sis. lisäturva) ja MEL:n vastuuvelka kustannustenjaossa, josta tasausvastuun osuus	76 678,9 5 193,4	80 494,0 7 896,0	87 669,5 8 765,8	97 822,8 11 856,8
YEL:n (sis. lisäturva) vastuuvelka kustannustenjaossa	129,6	127,5	130,5	124,6
MYEL:n vastuuvelka kustannustenjaossa	25,9	35,8	66,8	108,4
Yhteensä vastuuvelka kustannustenjaossa	76 834,4	80 657,3	87 866,8	98 055,8

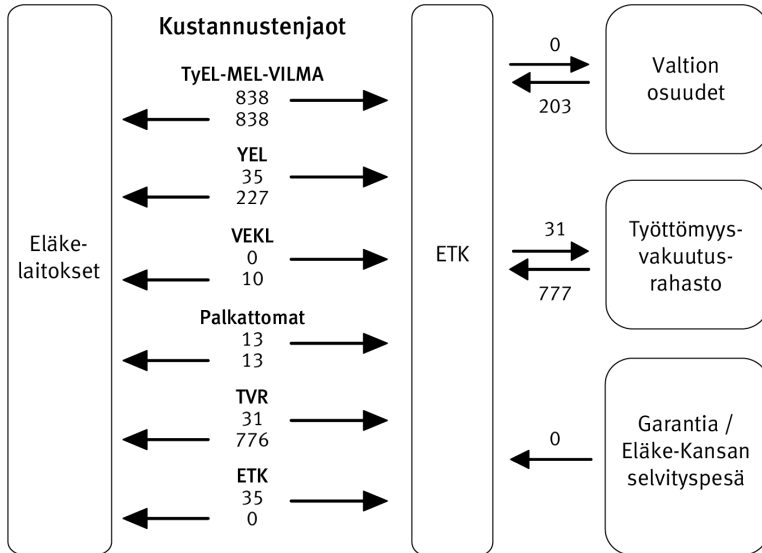
Kuvio D.1.

Työeläkejärjestelmän varat ja niiden virtaukset vuonna 2016. Työeläkkeet rahoitetaan pääasiassa työnantajien ja työntekijöiden vakuutusmaksuilla ja eläkevaroista saaduilla sijoitustuotoilla. Yrittäjien, maatalousyrittäjien ja merimiesten eläkkeitä rahoitetaan osittain valtion osuuksilla. Työttömyysajalta kertynyt eläke rahoitetaan Työttömyysvakuutusrahaston (TVR) maksulla. Nuolet kuvaavat karkeasti työeläkejärjestelmässä liikkuvia rahavirtoja. Lähde: Eläketurvakeskuksen tilastotietokanta.

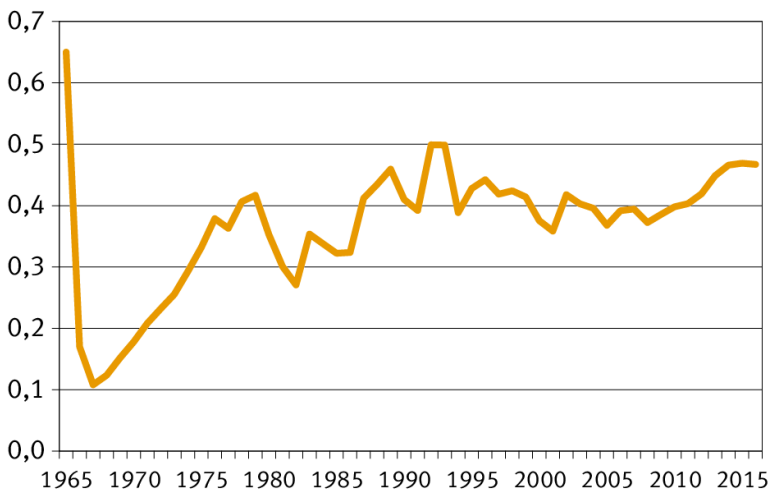
Kuvio D.2.

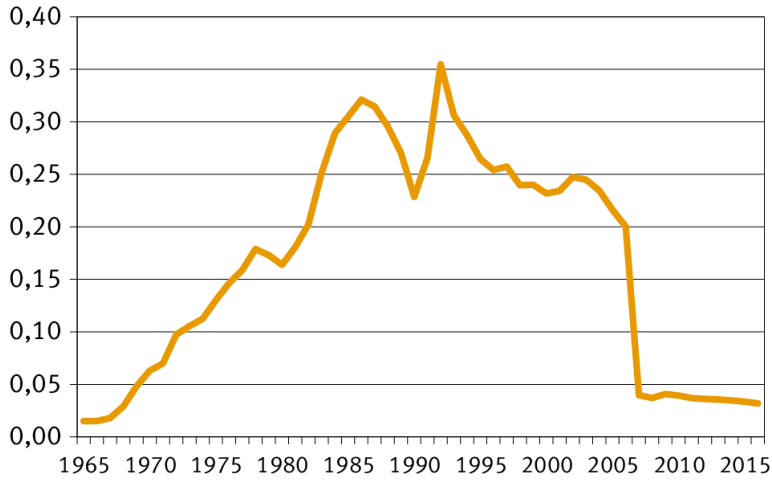
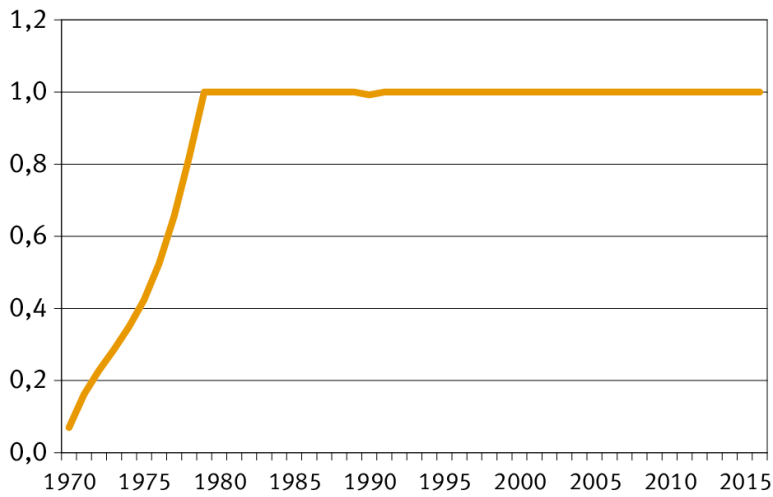
Vuoden 2017 kustannustenjakovarojen kierto miljoonina euroina. Luvut sisältävät vuonna 2017 tilitetyt ennakoerät sekä vuoden 2017 marras–joulukuun vaihteessa tilitetyt vuoden 2016 kustannustenjakoihin liittyvät tarkistuserät.

Kuvio D.3.

Kustannustenjaon kerroin q_v^a .

Kuvio D.4.*Kustannustenjaon kerroin q_v^b .***Kuvio D.5.***Kustannustenjaon kerroin q_v^y .*

Taulukko D.4.

Kustannustenjaon kertoimet q_v^a , q_v^b ja q_v^y vuosina 1990–2016. Kertoimet q_v^a ja q_v^b on määritelty kohdassa 2.2.1.2. Kerroin q_v^y on 1, jos eläkelaitosten yhteisesti kustannettava YEL-eläkemeno on suurempi kuin YEL-kustannustenjaon perusteena oleva vakuutusmaksuvastuu (ks. kohta 2.3).

Vuosi	q_v^a	q_v^b	q_v^y
2016	0,467094	0,031841	1,0000
2015	0,469081	0,033548	1,0000
2014	0,465953	0,034734	1,0000
2013	0,448517	0,035496	1,0000
2012	0,419195	0,036034	1,0000
2011	0,403097	0,036947	1,0000
2010	0,398117	0,039303	1,0000
2009	0,385454	0,040825	1,0000
2008	0,372399	0,037071	1,0000
2007	0,394462	0,039670	1,0000
2006	0,391710	0,200270	1,0000
2005	0,367790	0,216208	1,0000
2004	0,3956	0,2345	1,0000
2003	0,4029	0,2449	1,0000
2002	0,4178	0,2475	1,0000
2001	0,3586	0,2343	1,0000
2000	0,3754	0,2317	1,0000
1999	0,4141	0,2401	1,0000
1998	0,4241	0,2396	1,0000
1997	0,4187	0,2574	1,0000
1996	0,4423	0,2542	1,0000
1995	0,4279	0,2647	1,0000
1994	0,3886	0,2872	1,0000
1993	0,4987	0,3063	1,0000
1992	0,4992	0,3547	1,0000
1991	0,3922	0,2656	1,0000
1990	0,4101	0,2285	0,9921

Taulukko D.5.

Kustannustenjaon kertoimet q_v^s , $q_v^{TVR(j)}$, $q_v^{TVR(y)}$ ja $q_v^{TVR(m)}$. Kerroin q_v^s on määritelty kohdassa 2.4.2.2 ja kertoimet $q_v^{TVR(j)}$, $q_v^{TVR(y)}$ ja $q_v^{TVR(m)}$ on määritelty kohdassa 2.5.1.1

Vuosi	q_v^s	$q_v^{TVR(j)}$	$q_v^{TVR(y)}$	$q_v^{TVR(m)}$
2016	0,001476	0,011447	0,011437	0,011442
2015	0,001260	0,012192	0,012180	0,012186
2014	0,001055	0,011568	0,011555	0,011561
2013	0,000857	0,009736	0,009727	0,009732
2012	0,000683	0,008421	0,008414	0,008417
2011	0,000569	0,008056	0,008046	0,008051
2010	0,000497	0,009481	0,009467	0,009474
2009	0,000378	0,009023	0,008999	0,009014
2008	0,000210	0,005744	0,005726	0,005738
2007	0,000098	0,006711	0,006684	-
2006	0,000022	-	-	-

Taulukko D.6.

Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien kertoimet 1e_v ja 2e_v sekä kertoimet g_v^j ja g_v^m . Kertoimet on määritelty kohdassa 2.6.2.1.

Vuosi	1e_v	2e_v	g_v^j	g_v^m
2018	0,00037	0,00042	2/3	9/10
2017	0,00041	0,00047	2/3	9/10
2016	0,00043	0,00048	2/3	9/10
2015	0,00046	0,00053	2/3	9/10
2014	0,00053	0,00060	2/3	9/10
2013	0,00047	0,00054	2/3	9/10
2012	0,00038	0,00044	2/3	9/10
2011	0,00055	0,00063	2/3	9/10
2010	0,00064	0,00073	2/3	9/10
2009	0,00059	0,00076	1/3	2/3
2008	0,00064	0,00082	1/3	2/3

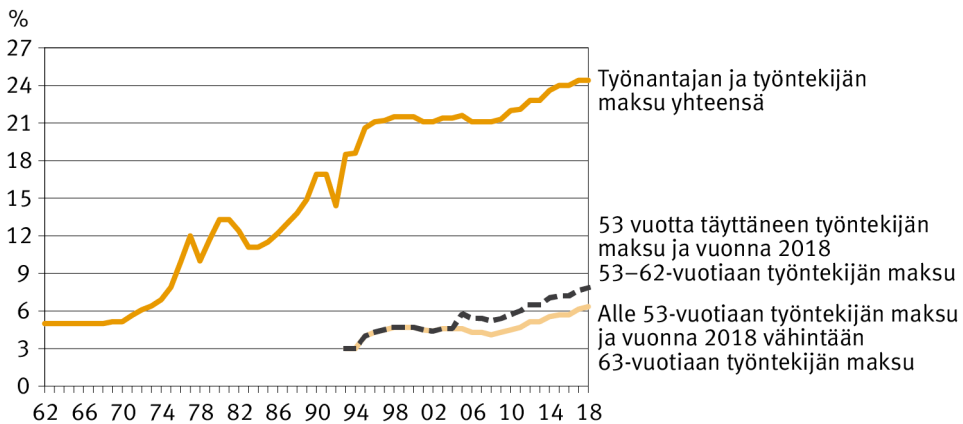
Taulukko D.7.

Vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien i_v -korotuskertoimet. Korotus 55 vuotta täyttäneiden henkilöiden vanhuuseläkkeiden rahastoiuihin osiin tehdään vuosittain joulukuun viimeisenä päivänä. Ennen vuotta 2007 korotus tehtiin sekä työsuhteessa että eläkkeellä olevien vanhuuseläkkeiden rahastoiuihin osiin. Vuonna 2016 vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien korotukset jätettiin tekemättä kuolevuusperusteen muutoksesta johtuvan vanhuuseläkerahastojen täydennyksensä vuoksi. Korotus 31.12.1993 tehtiin niiden henkilöiden vanhuuseläkkeiden rahastoiuihin osiin, jotka olivat täyttäneet 23 vuotta, mutta eivät olleet täyttäneet vanhuuseläkeikää eivätkä olleet varhennetulla vanhuuseläkkeellä. Korotus 31.12.1990 tehtiin niiden henkilöiden vanhuuseläkkeiden rahastoiuihin osiin, jotka olivat täyttäneet 45 vuotta, mutta eivät olleet täyttäneet vanhuuseläkeikää eivätkä olleet varhennetulla vanhuuseläkkeellä. i_v -kertoimet on määritelty tarkemmin liitteessä B.

Vuosi	1i_v	2i_v	3i_v	4i_v	i_v
2016	0,0000	0,0000	0,0000	0,0214	0,0000
2015	0,0317	0,0000	0,0040	0,0000	0,0357
2014	0,0237	0,0000	0,0041	0,0000	0,0278
2013	0,0154	0,0054	0,0039	0,0000	0,0247
2012	0,0048	0,0169	0,0039	0,0000	0,0256
2011	0,0196	0,0073	0,0038	0,0000	0,0307
2010	0,0113	0,0077	0,0037	0,0000	0,0227
2009	0,0003	0,0080	0,0036	0,0000	0,0119
2008	0,0000	0,0000	0,0035	0,0000	0,0035
2007	0,0542	0,0270	0,0044	0,0000	0,0856
2006	0,0373	0,0000	0,0023	-	0,0396
2005	0,0240	0,0000	0,0020	-	0,0260
2004	0,0202	0,0000	-	-	0,0202
2003	0,0129	0,0053	-	-	0,0182
2002	-	-	-	-	0,0264
2001	-	-	-	-	0,0327
2000	-	-	-	-	0,0296
1993	-	-	-	-	0,0070
1990	-	-	-	-	0,0120

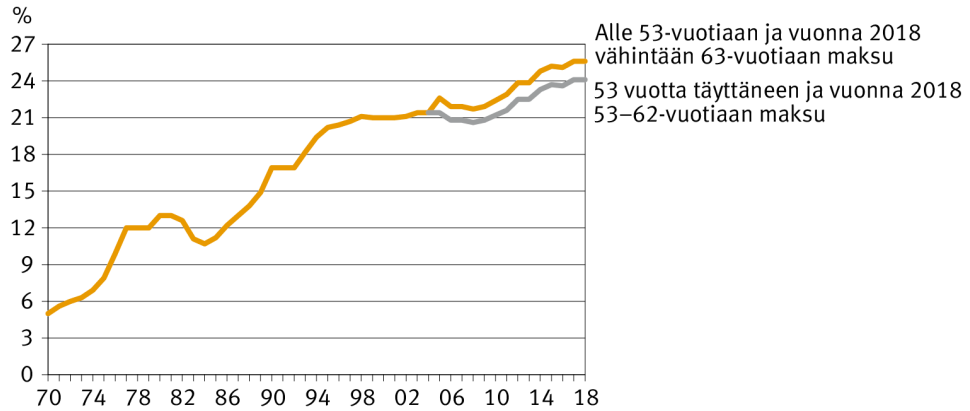
Kuvio D.6.

Keskimääräinen TyEL:n/TEL:n mukainen vakuutusmaksuprosentti vuosina 1962–2018. Työntekijät ovat maksaneet itse osan vakuutusmaksusta vuodesta 1993 lähtien. Vuosina 2005–2016 korotetun maksun piirissä olivat 53 vuotta täyttäneet, vuodesta 2017 alkaen korotettua maksua maksavat 53-62-vuotiaat. Vakuutusmaksu sisältää työnantajakohortaisen lisävakuutusvastuusta tulevan hyvityksen. Kuvion vakuutusmaksussa ei ole huomioitu vuosina 2006–2011 (alennuksen määrä 0,3–0,7 prosenttia), 2013 (0,4 prosenttia) ja 2016 (0,4 prosenttia) tehtyä vakuutusmaksun tilapäistä alennusta. Vuosina 1983–1991 alle 24-vuotiailta perittiin alennettua maksua, joka vaihteli 6–13,3 prosentin välillä.

Kuvio D.7.

YEL:n mukainen vakuutusmaksuprosentti vuosina 1970–2018. Vuosina 2005–2016 korotetun maksun piirissä olivat 53 vuotta täyttäneet, vuodesta 2017 alkaen korotettua maksua maksavat 53–62-vuotiaat. Ensimmäistä kertaa YEL:n mukaista yritystoimintaa aloittava yrittäjä voi saada 22 (2018) prosentin alennuksen vakuutusmaksusta 48 ensimmäisen kuukauden ajan. Alennusprosentti on vaihdellut aiempina vuosina.

Taulukko D.8.

Perustekorkoprosentti vuosina 2000–2018. Perustekoron taso tarkistetaan pääsääntöisesti puolivuositain. Taulukon arvot ennen vuotta 2007 ovat laskuperustekoron arvoja. Laskuperustekorkoa käytettiin korkouttamiseen ennen vuotta 2007. YEL:n perustekorkona käytetään TyEL:n mukaisen vakuutuksen erityisperusteiden mukaista perustekorkoa 1.1.–30.6.v. Perustekorkoa käytettiin vakuutusmaksujen ja kustannustenjakojen erien korkouttamiseen 31.12.2015 asti.

Vuosi	TyEL/TEL		YEL
	1.1.–30.6.v	1.7.–31.12.v	1.1.–31.12.v
2018	5,50		5,50
2017	4,75	5,25	4,75
2016	4,50	4,50	4,50
2015	5,50	5,75	5,50
2014	4,50	5,00	4,50
2013	4,00	4,75	4,00
2012	3,25	4,00	3,25
2011	4,50	4,75	4,50
2010	3,50	4,50	3,50
2009	3,00	3,00	3,00
2008	6,25	4,75	6,25
2007	5,50	6,00	5,50
2006	6,00	6,50	6,00
2005	4,75	5,50	4,75
2004	4,50	5,00	4,50
2003	4,25	4,00	4,25
2002	5,25	5,25	5,25
2001	5,75	5,75	5,75
2000 ¹	5,25	5,50	5,25

¹ TEL:n laskuperustekorko oli 5,75 % ajalla 1.10.—31.12.2000.

Taulukko D.9.

Vakuutusmaksukorkoprosentti 2016–2018. Vakuutusmaksukorkoa on käytetty vuoden 2016 alusta vakuutusmaksujen ja kustannustenjakojen erien korkouttamiseen. Vakuutusmaksukoron taso tarkistetaan pääsääntöisesti puolivuositain. Vakuutusmaksukorko perustuu Garantiassa noteerattuun TyEL:n 12 kuukauden viitekoroon. Vakuutusmaksukorko on vähintään 2 prosenttia. Vakuutusmaksukorkoa sovelletaan myös YEL-maksuihin. YEL-maksussa käytettävä korko on sama koko vuoden.

Vuosi	TyEL/TEL		YEL
	1.1.–30.6.v	1.7.–31.12.v	1.1.–31.12.v
2018	2,00		
2017	2,00	2,00	2,00
2016	2,00	2,00	2,00

Taulukko D.10.

Täydennyskerroin b_{16} . Täydennyskerroin on määritelty liitteessä C. Eläkevastuun täydennyskerroimen arvo vahvistetaan neljännesvuositain vuoden 2011 kolmannelta neljänneksestä lähtien. Aiemmin täydennyskerroimen arvo vahvistettiin kaksi kertaa vuodessa.

Vuosi	1.1. %	1.4. %	1.7. %	1.10. %
2018	1,35			
2017	1,09	1,23	1,52	1,61
2016	1,16	1,30	1,01	1,01
2015	1,91	1,81	2,28	1,90
2014	1,04	1,22	1,61	1,87
2013	0,71	0,98	1,20	0,85
2012	0,00	0,09	0,71	0,56
2011	1,10	-	1,24	1,01
2010	0,24	-	0,98	-
2009	0,00	-	0,00	-
2008 ¹	0,00 (3,03)	-	0,00 (1,58)	-
2007	2,46	-	2,96	-

¹ Vuonna 2008 täydennyskerroimella tehtävä vanhuuseläkevastuiden täydennys määriteltiin lain 853/2008 1 §:n perusteella nolaksi. Laskennallinen arvo on suluisa.

Taulukko D.11.

Osaketuottokerroin j ja kvartaalien osaketuottokertoimet OT_{Qn} , $n = 1, 2, 3, 4$. Kertoimet on määritelty liitteessä C.

Vuosi	j	OT_{Q1}	OT_{Q2}	OT_{Q3}	OT_{Q4}
2017	9,59 %	20,07 %	8,15 %	7,05 %	3,76 %
2016	5,80 %	-20,23 %	-1,23 %	26,13 %	26,08 %
2015	12,32 %	78,04 %	-12,28 %	-27,66 %	40,88 %
2014	9,62 %	10,61 %	16,73 %	2,40 %	9,21 %
2013	19,92 %	30,67 %	-4,99 %	35,34 %	23,09 %
2012	15,10 %	61,07 %	-22,05 %	24,71 %	12,11 %
2011	-17,61 %	1,81 %	-11,82 %	-55,29 %	14,81 %
2010	20,67 %	42,69 %	-25,15 %	41,16 %	40,64 %
2009	34,59 %	-24,62 %	102,35 %	85,35 %	16,08 %
2008	-42,19 %	-41,45 %	-14,74 %	-45,11 %	-59,24 %
2007	1,77 %	18,12 %	30,62 %	-8,01 %	-24,41 %

Taulukko D.12.

Siirtymämaksun perusteissa määritelty kerroin g_v . Kertoimella otetaan huomioon siirtymämaksulain 4 § 2 momentissa tarkoitetut kustannukset. Kerroin on määritelty liitteessä A.

Vuosi	g_v
2017	0,0106
2016	0,0000
2015	0,0032
2014	0,0032
2013	0,0068

Liite E Kustannustenjaon säädökset ja ohjeistus

Työeläkelainsäädäntö

Kustannusten jako eläkelaitosten kesken:

TyEL 173-180 §, MEL 153-154 §, MEL 156-159 §, MEL 161 §, YEL 138-139 §, YEL 141 §, MYEL 135-136 §, STM:n asetus 1423/2006

Kustannusten selvittely ja päätös kustannusten jakamisesta:

TyEL 183-185 §, MEL 161 §, YEL 142 §, MYEL 137 §

Vastuu Eläketurvakeskuksen kustannuksista:

ETKL 5 §

Viimeisen eläkelaitoksen kustannukset julkisille eläkelaitoksille:

JuEL 122 §

Valtion osuus työeläkelainsäädännössä:

MEL 152 §, MEA 4§, YEL 140 §, YEA 3 §, MYEL 135 §, MYEL 135 a §, MYEA 5 §

Työttömyysvakuutusrahaston maksu:

TyEL 182 §

EU-eläkkeet:

EosL

Lapsenhoidon tai opiskelun ajalta karttuneen eläkkeen korvaus

VEKL 8 §

Tasavallan presidentin asetus 1487/2007

VEKL-perusteet: www.saadospalvelu.fi

Kustannustenjakoperusteet

www.saadospalvelu.fi

EU-siirtolain erityisperusteet

www.saadospalvelu.fi

Kustannustenjakoperusteiden soveltamisohjeet

www.tyoelakelakipalvelu.fi

EU-eläkejärjestelmään siirrettyjen eläkeoikeuksien kustannustenjako

www.tyoelakelakipalvelu.fi

Eläkelaitosten välinen vakuutustoiminnan luovuttaminen kustannustenjaossa

www.tyoelakelakipalvelu.fi

Vakuutuskannansiirtoihin liittyvä lainsäädäntö

Laki työeläkevakuutusyhtiöistä luvut 10 ja 10 a, Eläkesäätiölaki luku 11 ja

Vakuutuskassalaki luku 12

EU-eläkesiirtolain soveltamisohjeet rahoitukseen ja kustannustenjakoon

www.tyoelakelakipalvelu.fi

Liite F Lyhenteet

EoSL	Laki eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen eläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä
ESL	Eläkesäätiölaki
ETK	Eläketurvakeskus
EU	Euroopan Unioni
Fiva	Finanssivalvonta
Garantia	Vakuutosakeyhtiö Garantia
JuEL	Julkisten alojen eläkelaki
Kela	Kansaneläkelaitos
KelaL	Kansaneläkelaitoksesta annettu laki
KER	Kirkon eläkerahasto
Keva	Kuntien eläkevakuutus
KiEL	Evankelis-luterilaisen kirkon eläkelaki
KiPEL	Evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelaki
KKR	Kirkon keskusrahasto
KuEL	Kunnallinen eläkelaki
LEL	Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki
MEA	Valtioneuvoston asetus merimieseläkelain täytäntöönpanosta
MEK	Merimieseläkekassa
Mela	Maatalousyrittäjien eläkelaitos
MEL	Merimieseläkelaki
MELVpL	Laki merimieseläkelain voimaannpanosta
MYEA	Valtioneuvoston asetus maatalousyrittäjän eläkelain täytäntöönpanosta
MYEL	Maatalousyrittäjän eläkelaki
OPEK	Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassa
SP	Suomen Pankki
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TaEL	Taiteilijoiden ja eräisiin erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaki
TEA	Työntekijäin eläkeasetus
TEL	Työntekijäin eläkelaki
TEL-L	TEL-lisäeläketurva

TVR	Työttömyysvakuutusrahasto
TVYL	Laki työeläkevakuutusyhtiöistä
TyEL	Työntekijän eläkelaki
TyELVpL	Työntekijän eläkelain voimaanpanolaki
VaEL	Valtion eläkelaki
VEKL	Laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmi- vuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta
VK	Valtiokonttori
VKL	Vakuutuskassalaki
VYL	Vakuutusyhtiölaki
YEL	Yrittäjän eläkelaki
YELVpL	Laki yrittäjän eläkelain voimaanpanosta
YEL-L	YEL-lisäeläketurva

Liite G Sanasto

Alite

Lukujen pyöristämisestä johtuva rahasumma joka jää Eläketurvakeskuksen maksettavaksi. Alite otetaan huomioon seuraavan vuoden kustannustenjaossa korkoutettuna.

Ansiotasoindeksi

Ansiotasoindeksi on suhdeluku joka kuvaa keskiansioiden kehitystä jonkin perusjakson aikana. Yleensä perusjaksona on yksi vuosi.

Ansionalenema

Kokoaikatyön ja osa-aikatyön ansioiden erotus.

Edunjättäjä

Edunjättäjä on henkilö, jolle on karttunut työeläkettä ja jonka kuoleman jälkeen hänen edunsaajilleen maksetaan korvausta.

Edunsaaja

Edunsaajalla tarkoitetaan henkilöä, jolla vakuutusnottajan tai vakuutetun sijasta on oikeus henkilövakuutuksesta suoritettavaan korvaukseen (VakSL 47 §). (Kivisaari & Rantala 2014)

Eläkelaitos

Eläkelaitos vakuuttaa lakisääteistä eläketurvaa ja kerää vakuutetuilta eläkevakuutusmaksuja. Yksityisten alojen eläkelaitokset vakuuttavat TyEL:n, MEL:n ja YEL:n piiriin kuuluvia eläkkeitä ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos vakuuttaa MYEL:n mukaisia eläkkeitä. Julkisilla aloilla Keva vakuuttaa JuEL:n mukaisia eläkkeitä ja ortodoksinen kirkko OrtKL:n mukaisia eläkkeitä. Lisäksi Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Pankin toimihenkilöillä sekä Ahvenanmaan maakuntahallituksen työntekijöillä on omat eläkelakinsa tai eläkesääntönsä.

Eläkelaji

Eläkelaji määrittää sen eläkkeen tyyppin, jonka perusteella eläkettä maksetaan tai voidaan maksaa. Eläkelajeja ovat esimerkiksi vanhuuseläke, osittainen varhennettu vanhuuseläke, työkyvyttömyyseläke, osatyökyvyttömyyseläke, työuraeläke ja perhe-eläke.

Eläketapahtuma

Eläketapahtuma tarkoittaa eläkkeen saamisen edellytysten täyttymistä. Työkyvyttömyyseläkkeessä eläketapahtuma on työkyvyttömyyden alkaminen. Perhe-eläkkeessä eläketapahtuma on edunjättäjän kuolema.

Eläkkeen kertosuoritus

Eläkkeen kertosuorituksella tarkoitetaan tilannetta, jossa eläkkeen saajalle maksetaan ansaittu eläke kokonaan yhdessä erässä. Kertosuorituksena voidaan maksaa vanhuuseläke, perhe-eläke ja täysi työkyvyttömyyseläke.

Etuuden perusteena olevat työansiot

Ansiot jotka otetaan huomioon laskettaessa etuuden suuruutta.

Etuusansio

Etuusansio on sosiaalietuuksien perusteella laskettu ansio, joka otetaan huomioon eläkkeen määrää laskettaessa.

Etuusperusteinen

Eläke on etuusperusteinen, jos etuuden taso on määrätty etukäteen tai se määräytyy ansiotason ja työhistorian pituuden perusteella.

Finanssivalvonta

Finanssivalvonta (Fiva) on rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomainen, jonka valvottavia ovat mm. pankit, vakuutus- ja eläkeyhtiöt sekä muut vakuutusalaalla toimivat, sijoituspalveluyritykset, rahastoyhtiöt ja pörssi.

Jakojärjestelmä

Vakuutusmaksuina kerätään kunakin vuonna vain se määrä, joka tarvitaan ko. vuonna maksettavien eläkkeiden rahoittamiseen ja järjestelmän hallintokuluihin.

Julkisten alojen eläkelaitos

Julkisista eläkelaitoksista suurin Keva huolehtii JuELin alaisista Kevan jäsenyhteisöjen, valtion, evankelis-luterilaisen kirkon sekä Kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläkejärjestelmien toimeenpanosta. Valtion eläkkeiden osalta rahoituksesta vastaa kuitenkin valtio, evankelis-luterilaisen kirkon henkilöstön eläkkeiden osalta Kirkon eläkerahasto ja Kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläkkeiden osalta Kansaneläkelaitos. Keva vastaa siten vain kunta-alan eläkkeiden rahoituksesta. Suomen Pankin toimihenkilöiden sekä Ahvenanmaan maakuntahallituksen työntekijöiden eläketurva on järjestetty niiden omissa eläkelaitoksissa. Ortodoksisen kirkon papiston eläkekassa hoitaa oman eläkejärjestelmänsä piiriin kuuluvien vakuutettujen työeläketurvaa. Katso myös eläkelaitos, yksityisten alojen eläkelaitos.

Kuolevuus

Kuolevuudella tarkoitetaan tietyn väestön tietyllä aikavälillä kuolleiden yksilöiden suhteellista osuutta väestöstä. Kuolevuutta tarkastellaan erityisesti iän mukaan.

Kustannustenjakovuosi

Vuosi, jolta kustannustenjakoselvittely tehdään. Esimerkiksi kustannustenjakovuoden v lopulliset kustannustenjakoselvittelyt suoritetaan vuonna $v+1$.

Lakiosa

Tietyn eläkelain mukaan karttunut eläkeosa.

Lisäeläketurva

Lisäeläketurva on lakisääteistä eläkettä täydentävä vapaaehtoinen eläkevakuutus. Lisäeläketurva voi olla työnantajan järjestämää tai yksityishenkilön itse itselleen ottamaa.

Maksuperusteinen

Etuus (eläke) on maksuperusteinen silloin, kun se määräytyy maksettujen vakuutusmaksujen ja niille saatujen sijoitustuottojen perusteella. Yksilöllisiin tileihin perustuva järjestelmä on esimerkki täysin rahastoivasta maksuperusteisesta järjestelmästä.

MEL-vastuunjako-osa

MEL-eläkkeen TyEL:n eläketurvaa vastaava osa.

MEL-ylite

MEL-eläkkeen TyEL:n eläketurvan ylittävä osa.

Osaketuottokerroin

Osaketuottokerroin määräytyy TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan kehityksessä valtioissa säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteina olevien osakesijoitusten painotetun keskimääräisen vuosituoton perusteella, josta on vähennetty yksi prosenttiyksikkö.

Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu

Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu on järjestelmän kollektiivinen puskurirahasto, jolla varaudutaan lisääntyneeseen sijoitusriskiin ja josta sovitun ylärajan ylittävä osa siirretään vanhuuseläkevastuuihin.

Osittain rahastoiva järjestelmä

Suomen työeläkejärjestelmä on osittain rahastoiva järjestelmä. Osa eläkkeestä kustannetaan jakojärjestelmän mukaisesti ja osa rahastoivan järjestelmän mukaisesti.

Osittamaton lisävakuutusvastuu

Vuoden 2017 alusta lähtien vanhuus-, työkyvyttömyys- ja maksutappioliikkeen tuloksen heilahteluita on puskuroitu osittamattomalla lisävakuutusvastuulla. Osittamaton lisävakuutusvastuu on osa eläkelaitoksen vakavaraisuuspääomaa.

Palkaton aika

Aika, jolta henkilö saa sosiaalietuutta, josta hänelle karttuu eläkettä. Palkatonta aikaa ovat esimerkiksi vanhempainraha-, sairauspäiväraha- ja työttömyyspäiväraha-

Palkkakerroin

Indeksi, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,8 ja hintatason muutoksen painokerroin on 0,2.

Pankkipäivä

Kalenteripäivä, jolloin pankki on avoinna.

Perustekorko

Perustekorko on 18 prosenttia TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan tietyin rajoituksin lasketusta ja eläkevastuilla painotetusta keskimääräisestä vakavaraisuudesta, kuitenkin vähintään 3 prosenttia. Perustekorolle lasketaan vertailuarvo kaksi kertaa vuodessa, jonka sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa. Perustekorkoa käytetään vakuutusmaksujen sekä tiettyjen kustannustenjaon erien korkoutukseen. Perustekorko on myös tasausvastuun tuottovaatimus.

Pääoma-arvo

Pääoma-arvo on kuolevuus-, korko- ja muut tekijät huomioiden määritetty vastaisuudessa odotettavissa olevien menojen keskimääräinen laskennallinen summa. (Kivisaari & Rantala 2014)

Rahastoitu osa

Se osa TyEL- tai MEL-eläkkeestä, joka kustannetaan rahastoivalla järjestelmällä. Vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeessä voi olla rahastoitua osaa. Rahastoitu osa lasketaan jokaisen eläkelajin osalta omilla säännöillään.

Rahastoiva järjestelmä

Eläkeoikeus rahastoidaan sen syntymisvuonna tallettamalla tuolloin rahastoon määrä, joka korko, kuolevuus ja muut vastaavat tekijät huomioiden riittää ko. eläkeoikeudesta aiheutuviin suorituksiin koko siltä ajalta, jolta eläkettä maksetaan.

Rahastokorko

Rahastokorko (3 prosenttia) on eläkkeen pääoma-arvon laskennassa käytettävä tekninen korko. TyEL-eläkelaitokset ja Merimieseläkekassa ovat velvollinen vuosittain hyvittämään vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkerahastojaan rahastokoron verran. Rahastokorko on tasoitusvastuun tuottovaatimus.

Rahastoonsiirtovelvoite

Eläkelaitosten tuottovaatimusta sijoituksilleen kutsutaan rahastoonsiirtovelvoitteeksi ja se muodostuu täydennyskertoimesta, osaketuottokertoimesta ja rahastokorosta.

Rekisteröity lisäeläketurva

Ennen vuotta 2001 työnantaja saattoi järjestää työntekijälle ja yrittäjä järjestää itselleen lakisääteistä paremman eläketurvan ja rekisteröidä etuudet Eläketurvakeskuksessa. Tällaisia ylimääräisiä eläketurvia kutsutaan rekisteröidyiksi lisäeläketurviksi. Vuoden 2000 jälkeen uusia vakuutuksia ei enää myönnetty, mutta vanhoja vakuutuksia sai jatkaa. Vuoden 2006 lopussa YEL-lisäeläketurvan vakuuttaminen lopetettiin kokonaan. Lähellä eläkeikää olevat saivat jatkaa YEL-lisäeläketurvan vakuuttamista vuoden 2010 loppuun asti. TEL-lisäeläketurvan vakuuttaminen lopetettiin kokonaan vuoden 2016 lopussa myös vanhojen vakuutusten osalta.

Siirtymämaksu

Muutettaessa valtion virastoja, laitoksia ja liikelaitoksia osakeyhtiöiksi tai siirretäessä niiden toimintaa jo olemassa oleville osakeyhtiöille työntekijät siirretään valtion eläkejärjestelmästä yksityisen eläkejärjestelmän piiriin. Tällöin valtionyhtiön vakuuttanut eläkelaitos maksaa valtiolle siirtymämaksua kymmenen vuoden ajan. Siirtymämaksun suuruus on pääsääntöisesti 80 prosenttia siirtyneiden työntekijöiden ansioista perittävästä vakuutusmaksun tasausosasta.

Suure

Suure on jokin asia, joka on mitattavissa tai jonka suuruus on määriteltävissä. Kustannustenjaon suureita ovat esimerkiksi eläkemeno ja palkkasumma.

Tasausmaksutulo

Tasausmaksu on työeläkemaksun tasausosasta kertynyt rahamäärä, jolla katetaan TyEL:n ja MEL:n yhteisesti kustannettavan eläkemeno. Tasausmaksutulo on tasausmaksujen yhteismäärä.

Tasausosa

TyEL- tai MEL-eläkkeen rahastoidun osan ylittävä osa. Myös *yhteisesti kustannettava osa*.

Tasausvastuu

Eläkelaitokset maksavat eläkkeiden rahastoimattomat osat vakuutusmaksuun sisältyvästä tasausosasta. Kunkin eläkelaitoksen vastuuta rahastoimattomista eläkkeistä kutsutaan tasausvastuiksi.

Tasoituspääomaa

Vuoden 2016 loppuun asti vanhuus-, työkyvyttömyys- ja maksutappioliikkeen tuloksen heilahtelua puskuroitiin tasoitusmäärällä. Vuodesta 2017 lähtien tasoitusmäärät yhdistettiin osittamattomaan lisävakuutusvastuuseen, joka on osa vakava-raisuuspääomaa.

TEL-lisäeläketurva

Työnantaja on voinut järjestää työntekijöilleen TEL:n etuja paremman eläketurvan, nk. rekisteröidyn TEL-lisäeläketurvan. Lisäeläketurvalla on paikattu eläkejärjestelmän voimaantulovaiheessa puuttuvaa perusturvaa ja vakuutettu eläketurvan parannuksia kuten alennettuja eläkeikiä.

TEL-puoliväli-indeksi

Indeksi, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,5 ja hintatason muutoksen painokerroin on 0,5.

Tuleva aika

Aika eläketapahtumasta vanhuuseläkeikään.

Tulevan ajan eläke

Eläke, joka sisältää tulevalta ajalta saatavan eläkeosan.

Tulevan ajan tarkastelu-aika

Eläketapahtumavuotta edeltävät viisi kalenterivuotta.

Työeläkelisä

Ennen vuotta 2005 eläkettä karttui työeläkelisän kautta palkattomilta ajoilta esimerkiksi työttömyys-, koulutus- ja kuntoutusetuuksien perusteella.

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta on eläkelaitoksista riippumaton ensimmäinen muutoksenhakuaste työeläkeasioissa.

Työeläkeindeksi

Indeksi, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,2 ja hintatason muutoksen painokerroin on 0,8.

Työnantajavakuutus

Yrittäjä saattoi järjestää itselleen vakuutuksen työnantajavakuutuksella ennen kuin YEL tuli voimaan vuonna 1970. Työnantajavakuutuksen eläkkeet käyttäytyvät kustannustenjaossa kuten TEL-lisäeläketurvan eläkkeet.

Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena oleva palkkasumma

Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena oleva palkkasumma sisältää ansiosidonnaisten työttömyyspäivärahojen, vuorottelukorvausten ja aikuiskoulutustukien perusteena olevat ansiot koko laskentavuodelta. Etuuden perusteena olevista ansioista huomioidaan etuudesta riippuen joko 55, 65 tai 75 prosenttia. Laskentavuoden Työttömyysvakuutusrahaston maksun kokonaismäärä saadaan kertomalla Työttömyysvakuutusrahaston maksun perusteena oleva palkkasumma keskimääräisellä TyEL-vakuutusmaksuprosentilla.

Täydennyskerroin

Osana rahastoonsiirtovelvoitteeseen kuuluu TyEL-eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan vanhuuseläkevastuiden vuosittainen täydentäminen täydennyskerrointa vastaavalla vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkevastuiden tuotolla. Täydennyskerroin määräytyy eläkelaitosten keskimääräisen vakavaraisuuden perusteella ja sille lasketaan uusi vertailuarvo neljännesvuosittain. Täydennyskerroimen arvo on vähintään nolla.

Vakavaraisuusaste

Vakavaraisuusasteella mitataan vakuutusyhtiön kykyä selviytyä yhtiötä uhkaavista erilaisista riskeistä. (Kivisaari & Rantala 2014) Vakavaraisuusaste lasketaan jakamalla vakavaraisuuspääoma vakavaraisuuden laskennassa käytetyllä vastuuvälillä.

Vakavaraisuuspääoma

Vakavaraisuuspääomalla tarkoitetaan sitä määrää, jolla eläkelaitoksen varat ylittävät eläkelaitoksen velat. Eläkelaitos varautuu vakavaraisuuspääomallaan vakuutus- ja sijoitusriskeihinsä.

Vakuutuskanta

Vakuutuskannalla tarkoitetaan sitä osaa eläkelaitoksen varoista ja sitoumuksista, joka on tarkoitettu jo alkaneiden tai tulevaisuudessa alkavien eläkkeiden kustantamiseen. Vakuutuskanta voidaan jakaa osiin siten, että tiettyä vakuutuskannan osaa vastaa tietyt eläkelaitoksen varat ja sitoumukset. Joskus vakuutuskannasta puhuttaessa tarkoitetaan myös kappalemääräisesti laskettua vakuutusten yhteislukumäärää.

Vakuutusmaksutulo

Työnantajien ja työntekijöiden maksamat eläkevakuutusmaksut (kannatusmaksut).

Vapaakirja

Karttunut eläkeoikeus. Vapaakirjaeläke-termillä tarkoitetaan eläkettä, johon ei sisälly tulevalta ajalta saatavaa eläkeosaa.

Vastuunjaon tarkastelu aika

Eläketapahtumaa edeltävät kaksi kalenterivuotta. Käytetään määritettäessä esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeen rahastoitua osaa ja eläkelaitosta jonka vastuulla eläke on.

Vastuuvelka

Vastuuvelka muodostuu vakuutusmaksuvastuusta ja korvausvastuusta. Vakuutusmaksuvastuu on vakuutus sopimuksista aiheutuva vastuu eli voimassa olevissa vakuutus sopimuksissa tarkoitetuista tulevista vakuutus tapahtumista johtuvien suoritusten ja näistä vakuutuksista johtuvien muiden menojen pääoma-arvo vähennettynä tulevien vakuutusmaksujen pääoma-arvolla. Myös ositettu ja osittamaton lisävakuutusvastuu ovat osa vastuu velkaa. Korvausvastuu vastaa sattuneiden vakuutus tapahtumien johdosta suoritettavia, maksamatta olevia korvaus- ja muita määriä.

VEKL-etuus

Alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta karttuva työeläkkeeseen verrattava etuus.

VILMA-periaate

Viimeisen eläkelaitoksen periaate, jonka mukaan eläkkeensaajalle koko eläkkeen maksaa se eläkelaitos, jossa eläkkeensaaja on ollut viimeiseksi vakuutettuna ennen eläkkeen alkamista.

YEL-lisäeläketurva

Yrittäjä on voinut järjestää itselleen YEL:n etuja paremman eläketurvan, nk. rekisteröidyn YEL-lisäeläketurvan. Lisäturvalla on paikattu eläkejärjestelmän voimaantulovaiheessa puuttuvaa perusturvaa sekä vakuutettu eläketurvan parannuksia kuten alennettuja eläkeikiä.

Yhteisesti kustannettava osa

TyEL- tai MEL-eläkkeen rahastoidun osan ylittävä osa. Myös *tasausosa*.

Yksityisten alojen eläkelaitos

Yksityisten alojen eläkelaitokset vakuuttavat TyEL:n, MEL:n, MYEL:n ja YEL:n piiriin kuuluvia eläkkeitä. Katso myös eläkelaitos, julkisten alojen eläkelaitos.

Ylite

Lukujen pyöristämisestä johtuva rahasumma joka jää Eläketurvakeskukselle. Ylite otetaan huomioon seuraavan vuoden kustannustenjaossa korkoutettuna.

Työeläkkeiden kustannustenjako

Käsikirjassa esitellään Suomen lakisääteisen työeläkejärjestelmän eläkekustannusten jako eläkelaitosten kesken. Kirjassa selitetään kustannustenjaon laskentasäännöt ja -kaavat ja kerrotaan niiden taustoista. Lisäksi kerrotaan kustannustenjaon suorittamisesta käytännössä ja kustannustenjaon historiasta. Kirjasta löytyy myös tietoa eläkelaitosten rahastointiin liittyvistä tuottovelvoitteista ja vanhuuseläkerahastojen vahvistamisesta lisätäydennyksin. Kirja sisältää kustannustenjakoon liittyviä tilastotietoja ja aikasarjoja.

ELÄKETURVAKESKUKSEN KÄSIKIRJOJA

Eläketurvakeskus on lakisääteinen työeläketurvan kehittäjä, asiantuntija ja yhteisten palvelujen tuottaja. Käsikirjoja-sarjassa julkaistaan oppaita ja hakuteoksia työeläketurvan toimeenpanoon ja asiantuntijoille.

